सत्यमेव जयते

महाराष्ट्र शासन

कार्यक्रम अंदाजपत्रक

२०२२ - २०२३

कौशल्य, रोजगार, उद्योजकता व नाविन्यता विभाग

(कौशल्य विकास, रोजगार व उद्योजकता आयुक्तालय)

(व्यवसाय शिक्षण व प्रशिक्षण संचालनालय)

(महाराष्ट्र राज्य कौशल्य विकास सोसायटी)

(महाराष्ट्र राज्य नाविन्यता सोसायटी)

येरवडा कारागृह मुद्रणालय, पुणे-४११ ००६

२०२२

कार्यक्रम अंदाजपत्रक

२०२२ - २०२३

कौशल्य, रोजगार, उद्योजकता व नाविन्यता विभाग

कौशल्य, रोजगार, उद्योजकता व नाविन्यता विभागाने तयार केलेल्या कार्यक्रम अंदाजपत्रकांची यादी

कार्यक्रम अंदाजपत्रकाचे क्रमांक		कार्यक्रम अंदाजपत्रकाचे नाव
(१)	..	कौशल्य, रोजगार, उद्योजकता व नाविन्यता विभाग खुद्द मंत्रालयीन विभागासह
(२)	..	कौशल्य, रोजगार, उद्योजकता व नाविन्यता आयुक्तालय
(३)	..	व्यवसाय शिक्षण व प्रशिक्षण संचालनालय
(४)	..	महाराष्ट्र राज्य कौशल्य विकास सोसायटी
(५)	..	महाराष्ट्र राज्य नाविन्यता सोसायटी

अनुक्रमणिका

	संघटनेच्या रचनेचा तक्ता (Organisation Chart / Direction and Administration)		पृष्ठ क्रमांक
१.	कौशल्य, रोजगार, उद्योजकता व नाविन्यता विभाग	.. ..	१
२.	संचालन व प्रशासन	.. ..	१
३.	तक्ता १- (दोन) वित्तीय गरजा	.. ..	६
४.	तक्ता २- प्रशिक्षणासाठी पाठविण्यात आलेल्या अधिकाऱ्यांची सांख्यिकी माहिती दर्शविणारा तक्ता	.. ..	१३
५.	तक्ता ३- कौशल्य विकास, रोजगार व उद्योजकता आयुक्तालयातर्फे होणारी विविध कार्ये दर्शविणारा तक्ता	.. ..	१४
६.	विभागीय आयुक्तालयांकडून होणारे मार्गदर्शन व कार्याचे सुसूत्रीकरण	.. ..	१५
७.	तक्ता ४- मुंबई, पुणे, औरंगाबाद, नागपूर, नाशिक आणि अमरावती येथील विभागीय मुख्यालयांबाबतची सांख्यिकी माहिती दर्शविणारा तक्ता.	..	१६-१७
८.	कौशल्य विकास, रोजगार व उद्योजकता मार्गदर्शन केंद्रे	.. ..	१८
९.	तक्ता ५- (दोन) वित्तीय गरजा	.. ..	२०
१०.	तक्ता ६- नाव नोंदणी व नोकरीस लावलेल्या सर्वसाधारण उमेदवारांची माहिती ..	.. ..	२२
११.	तक्ता ७- शैक्षणिक पात्रतेप्रमाणे डिसेंबर २०२१ या वर्षाअखेर नोंदणी पटावर असणारे सुशिक्षित व अशिक्षित उमेदवारांची माहिती दर्शविणारा तक्ता.	.. ..	२४
१२.	तक्ता ८- जिल्हानिहाय भरण्यात आलेल्या रिक्त पदांची संख्या दर्शविणारे विवरणपत्र	.. ..	२६
१३.	तक्ता ९- जिल्हानिहाय नोंदणीपटावर वर्षारंभी असलेल्या मागासवर्गीय उमेदवारांची संख्या दर्शविणारे विवरणपत्र.	.. ..	२८
१४.	तक्ता १०- जिल्हानिहाय नावे नोंदविलेल्या मागासवर्गीय उमेदवारांची संख्या दर्शविणारे विवरणपत्र	.. ..	३०
१५.	तक्ता ११- जिल्हानिहाय नोकरीस लागलेल्या मागासवर्गीय उमेदवारांची संख्या दर्शविणारे विवरणपत्र	.. ..	३२
१६.	तक्ता १२- जिल्हानिहाय नोंदणीपटावर वर्षाअंती असलेल्या मागासवर्गीय उमेदवारांची संख्या दर्शविणारे विवरणपत्र.	.. ..	३४
१७.	तक्ता १३- जिल्हानिहाय अनुसूचित जातीच्या उमेदवारांकडून भरण्यात आलेल्या क्षेत्रनिहाय राखीव रिक्त पदांची संख्या दर्शविणारे विवरणपत्र.	.. ..	३६
१८.	तक्ता १४- जिल्हानिहाय अनुसूचित जमातीच्या उमेदवारांकडून भरण्यात आलेल्या क्षेत्रनिहाय राखीव रिक्त पदांची संख्या दर्शविणारे विवरणपत्र.	.. ..	३८
१९.	तक्ता १५- जिल्हानिहाय विमुक्त जातीच्या उमेदवारांकडून भरण्यात आलेल्या क्षेत्रनिहाय राखीव रिक्त पदांची संख्या दर्शविणारे विवरणपत्र.	.. ..	४०
२०.	तक्ता १६- जिल्हानिहाय भटक्या जमातीच्या उमेदवारांकडून भरण्यात आलेल्या क्षेत्रनिहाय राखीव रिक्त पदांची संख्या दर्शविणारे विवरणपत्र.	.. ..	४२
२१.	तक्ता १७- जिल्हानिहाय इतर मागासवर्गीय उमेदवारांकडून भरण्यात आलेल्या क्षेत्रनिहाय राखीव रिक्त पदांची संख्या दर्शविणारे विवरणपत्र.	.. ..	४४
२२.	तक्ता १८- जिल्हानिहाय विशेष मागासवर्गीय उमेदवारांकडून भरण्यात आलेल्या क्षेत्रनिहाय राखीव रिक्त पदांची संख्या दर्शविणारा तक्ता.	.. ..	४६

अनुक्रमणिका-- *चालू*

		पृष्ठ क्रमांक
२३.	तक्ता १९- जिल्हानिहाय १ जानेवारी ते ३१ डिसेंबर २०२० या कालावधीत अपंग उमेदवारांची नोंदणी, अधिसूचित रिक्त पदे, नोकरीस लागलेले, नोंदणीपट यांची सांख्यिकी माहिती. ..	.. ४८
२४.	तक्ता २०- जिल्हानिहाय १ जानेवारी ते ३१ डिसेंबर, २०२१ या कालावधीत अपंग उमेदवारांची नोंदणी, अधिसूचित रिक्त पदे, नोकरीस लागलेले, नोंदणीपट यांची सांख्यिकी माहिती. ..	.. ५०
२५.	तक्ता २१- १ जानेवारी ते ३१ डिसेंबर, २०२१ या कालावधीत नोंदणी झालेल्या अल्पसंख्याकांची जिल्हानिहाय सांख्यिकी माहिती. ..	५२-५४
२६.	तक्ता २२- विद्यापीठ कौशल्य विकास, रोजगार व उद्योजकता, माहिती व मार्गदर्शन केंद्रे, मुंबई, पुणे, नागपूर, औरंगाबाद, कोल्हापूर आणि अमरावती यांनी व्यवसाय मार्गदर्शनाच्या केलेल्या कार्याची केंद्रनिहाय माहिती. ..	५६-५७
२७.	कौशल्य विकास, रोजगार व उद्योजकता मार्गदर्शन केंद्रे सर्वेक्षण आणि सांख्यिकी (एक) ..	.. ५८
२८.	तक्ता २३- (दोन) वित्तीय गरजा ..	.. ६०
२९.	तक्ता २४- २४ जिल्ह्यांतील कौशल्य विकास, रोजगार व उद्योजकता, मार्गदर्शन केंद्रांनी केलेले व्यवसाय मार्गदर्शनाचे कार्य दर्शविणारे विवरणपत्र. ..	.. ६२
३०.	तक्ता २५- महाराष्ट्रातील कौशल्य विकास, रोजगार व उद्योजकता, मार्गदर्शन केंद्राच्या नोंदणीपटावर असणाऱ्या स्त्री उमेदवारांची वयोगटाप्रमाणे कार्यालयनिहाय माहिती ३१ डिसेंबर २०२१ अखेर. ..	६७-६९
३१.	तक्ता २६-नोंदणीकृत सार्वजनिक व खाजगी आस्थापना माहिती – ३१ डिसेंबर २०२१ अखेर ..	.. ७०
३२.	तक्ता २७-रोजगार प्रोत्साहन कार्यक्रमांमध्ये प्राप्त केलेल्या (प्रशिक्षणासाठी) रिक्त पदांची जिल्हानिहाय संख्या दर्शविणारे विवरणपत्र. ..	.. ७१
३३.	तक्ता २८-सेवायोजन कार्यालये रिक्त पदे अधिसूचित करणे सक्तीचे अधिनियम, १९५९ अंतर्गत महाराष्ट्र राज्यातील कौशल्य विकास, रोजगार व उद्योजकता केंद्रांनी केलेल्या कामाची माहिती- जानेवारी २०२० ते डिसेंबर २०२० अखेर.	.. ७२
३४.	तक्ता २९- करिअर ग्रंथालयसदृश अभ्यासिकेमधून लाभ घेतलेल्या उमेदवारांची केंद्रनिहाय संख्या दर्शविणारे विवरणपत्र. ..	.. ७३
३५.	तक्ता ३०- आदिवासी उमेदवारांसाठी कौशल्य विकास, रोजगार व उद्योजकता, प्रशिक्षण व मार्गदर्शन केंद्रांनी केलेल्या कामाचा तपशील. ..	.. ७६
३६.	तक्ता ३१- पंडित दीनदयाळ उपाध्याय रोजगार मेळावे - या योजनेअंतर्गत घेण्यात आलेले रोजगार मेळावे	.. ७८
३७.	तक्ता ३२- स्थापन करण्यात आलेल्या व कार्यरत असलेल्या सेवा सोसायट्यांची जिल्हानिहाय सांख्यिकी माहिती. ..	.. ७९
३८.	तक्ता ३३- व्यवस्थापकीय अनुदान वाटप केलेल्या सेवा सोसायट्यांची वर्षनिहाय सांख्यिकी माहिती ..	.. ८०
३९.	तक्ता ३४- कर्मचारीविषयक सारांश दर्शविणारा तक्ता कौशल्य विकास, रोजगार व उद्योजकता आयुक्तालय, नवी मुंबई. ..	.. ८२
४०.	तक्ता ३५- कौशल्य, रोजगार, उद्योजकता व नाविन्यता विभाग (खुद्द विभाग) ..	.. ८३
४१.	महाराष्ट्र राज्य कौशल्य विकास सोसायटी ..	.. ८७
४२.	महाराष्ट्र राज्य नाविन्यता सोसायटी ..	.. ९३

अनुक्रमणिका-- *चालू*

पृष्ठ क्रमांक

४३. संचालन व प्रशासन ९९

४४. तंत्र शाळा १०१

४५. अशासकीय तंत्र महाविद्यालये व औद्योगिक संस्थांना साहाय्य १२०

४६. महाराष्ट्र राज्य व्यवसाय शिक्षण परीक्षा मंडळ १३०

४७. शिल्प कारागीर प्रशिक्षण योजना १३४

४८. औद्योगिक प्रशिक्षण संस्थेमध्ये राबविण्यात येणाऱ्या योजना १४२

४९. शिल्प कारागिरांचे तथा पर्यवेक्षकांचे प्रशिक्षण १५८

५०. शिकाऊ उमेदवारी योजना १५९

५१. वैधानिक विकास मंडळनिहाय प्रत्यक्ष खर्च, अर्थसंकल्पीय तरतूद १७४

५२. वैधानिक विकास मंडळनिहाय व महिलांसाठी अर्थसंकल्प १७६

५३. पदे व वेतनमान दर्शविणारे विवरणपत्र १७८

संरचनात्मक तक्ता

कौशल्य, रोजगार, उद्योजकता व नाविन्यता विभाग,

सचिव (कौशल्य, रोजगार, उद्योजकता व नाविन्यता विभाग)

आयुक्त,
कौशल्य विकास, रोजगार व उद्योजकता
आयुक्तालय, नवी मुंबई.

मुख्य कार्यकारी अधिकारी,
महाराष्ट्र राज्य कौशल्य विकास संस्था,
मुंबई.

मुख्य कार्यकारी अधिकारी,
महाराष्ट्र राज्य नाविन्यता सोसायटी,
मुंबई.

संचालक,
व्यवसाय शिक्षण व प्रशिक्षण संचालनालय,
मुंबई-१.

(सही)

Organizational Chart

Skill, Employment, Entrepreneurship and Innovation Department

Secretary (Skill, Employment, Entrepreneurship and Innovation Department)

Commissioner,
Commissionarate of Skill Development, Employment and Entrepreneurship, Navi Mumbai.

Chief Executive Officer,
Maharashtra State Skill Development Society, Mumbai.

Chief Executive Officer,
Maharashtra State Innovation Society, Mumbai.

Director,
Directorate of Vocational Education and Training, Mumbai-1.

संघटनेच्या रचनेचा तक्ता

कौशल्य विकास, रोजगार व उद्योजकता आयुक्तालय, नवी मुंबई

कौशल्य विकास, रोजगार व उद्योजकता आयुक्तालय, नवी मुंबई

उप-आयुक्त -१

- सहायक आयुक्त-४
- कौ. वि. रो. उ. मा. अ.-५
- सहायक संचालक (लेखा)-१

उपसंचालक-१ (सांख्यिकी)

- कौ. वि. रो. व उ. मा. अ.-१

उप-आयुक्त-१
कौशल्य विकास, रोजगार व उद्योजकता, विभागीय आयुक्तालय (कोकण भवन), नवी मुंबई

कौ. वि. रो. व उ. मा. अ.-१
जि. कौ. वि. रो. व उ. मा. केंद्र, मुंबई (उपनगर)
स. आ.-१
कौ. वि. रो. व उ. मा. अ.-५
जि. कौ. वि. रो. व उ. मा. केंद्र, मुंबई (शहर)
स. आ.-१
कौ. वि. रो. व उ. मा. अ.-४
अपंगार्थ विशेष कौ. वि. रो. व उ. मा. केंद्र, मुंबई
स. आ.-१
कौ. वि. रो. व उ. मा. अ.-१
कौ. वि. रो. व उ. मा. केंद्र, मुंबई (तांत्रिक)
कौ. वि. रो. व उ. मा. अ.-२
वि. कौ. वि. रो. व उ. मा.आणि मा. केंद्र, मुंबई
स. आ.-१
कौ. वि. रो. व उ. मा. अ.-१
जिल्हा कौ. वि. रो. व उ. मा. केंद्र, ठाणे
स. आ.-१
कौ. वि. रो. व उ. मा. अ.-५
जि. कौ. वि. रो. व उ. मा. केंद्र, रायगड
स. आ.-१
कौ. वि. रो. व उ. मा. अ.-१
जि. कौ. वि. रो. व उ. मा. केंद्र, रत्नागिरी
स. आ.-१
कौ. वि. रो. व उ. मा. अ.-१
जि. कौ. वि. रो. व उ. मा. केंद्र, सिंधुदुर्ग
स. आ.-१
कौ. वि. रो. व उ. मा. अ.-१
कौ. वि. रो. व उ. मा. केंद्र, पनवेल
कौ. वि. रो. व उ. मा. अ.-१

उप-आयुक्त-१
कौशल्य विकास, रोजगार व उद्योजकता, विभागीय आयुक्तालय, पुणे

कौ. वि. रो. व उ. मा. अ.-१
जि. कौ. वि. रो. व उ. मा. केंद्र, पुणे
स. आ.-१
कौ. वि. रो. व उ. मा. अ.-५
कौ. वि. रो. व उ. मा. केंद्र, पिंपरी (तांत्रिक)
कौ. वि. रो. व उ. मा. अ.-२
वि. कौ. वि. रो. व उ. मा. आणि मा. केंद्र, पुणे
स. आ.-१
कौ. वि. रो. व उ. मा. अ.-१
जि. कौ. वि. रो. व उ. मा. केंद्र, सोलापूर
स. आ.-१
कौ. वि. रो. व उ. मा. अ.-३
जि. कौ. वि. रो. व उ. मा. केंद्र, कोल्हापूर
स. आ.-१
कौ. वि. रो. व उ. मा. अ.-३
जि. कौ. वि. रो. व उ. मा. केंद्र, सांगली
स. आ.-१
कौ. वि. रो. व उ. मा. अ.-२
जि. कौ. वि. रो. व उ. मा. केंद्र, सातारा
स. आ.-१
कौ. वि. रो. व उ. मा. अ.-२
वि. कौ. वि. रो. व उ. मा. आणि केंद्र, कोल्हापूर
स. आ.-१
कौ. वि. रो. व उ. मा. अ.-१
आ. उ. करिता कौ. वि. रो. व उ. मा. व मा. केंद्र, मंचर-आंबेगाव
कौ. वि. रो. व उ. मा. अ.-१

उप-आयुक्त-१
कौशल्य विकास, रोजगार व उद्योजकता, विभागीय आयुक्तालय, औरंगाबाद

कौ. वि. रो. व उ. मा. अ.-१
जि. कौ. वि. रो. व उ. मा. केंद्र, औरंगाबाद
स. आ.-१
कौ. वि. रो. व उ. मा. अ.-२
जि. कौ. वि. रो. व उ. मा. केंद्र, परभणी
स. आ.-१
कौ. वि. रो. व उ. मा. अ.-१
जि. कौ. वि. रो. व उ. मा. केंद्र, हिंगोली
स. आ.-१
कौ. वि. रो. व उ. मा. अ.-१
जि. कौ. वि. रो. व उ. मा. केंद्र, बीड
स. आ.-१
कौ. वि. रो. व उ. मा. अ.-२
जि. कौ. वि. रो. व उ. मा. केंद्र, नांदेड
स. आ.-१
कौ. वि. रो. व उ. मा. अ.-२
जि. कौ. वि. रो. व उ. मा. केंद्र, उस्मानाबाद
स. आ.-१
कौ. वि. रो. व उ. मा. अ.-१
वि. कौ. वि. रो. व उ. मा. आणि मा. केंद्र, औरंगाबाद
स. आ.-१
कौ. वि. रो. व उ. मा. अ.-१
जि. कौ. वि. रो. व उ. मा. केंद्र, जालना
स. आ.-१
कौ. वि. रो. व उ. मा. अ.-१
जि. कौ. वि. रो. व उ. मा. केंद्र, लातूर
स. आ.-१
कौ. वि. रो. व उ. मा. अ.-२
आ. उ. कौ. वि. रो. व उ. मा. केंद्र, किनवट, जि. नांदेड
कौ. वि. रो. व उ. मा. अ.-१

उप-आयुक्त-१
कौशल्य विकास, रोजगार व उद्योजकता, विभागीय आयुक्तालय, नागपूर

कौ. वि. रो. व उ. मा. अ.-१
जि. कौ. वि. रो. उ. मा. केंद्र, नागपूर
स. आ.-१
कौ. वि. रो. व उ. मा. अ.-५
जि. कौ. वि. रो. व उ. मा. केंद्र, वर्धा
स. आ.-१
कौ. वि. रो. व उ. मा. अ.-२
जि. कौ. वि. रो. व उ. मा. केंद्र, भंडारा
स. आ.-१
कौ. वि. रो. व उ. मा. अ.-२
जि. कौ. वि. रो. व उ. मा. केंद्र, गोंदिया
स. आ.-१
कौ. वि. रो. व उ. मा. अ.-२
जि. कौ. वि. रो. व उ. मा. केंद्र, चंद्रपूर
स. आ.-१
कौ. वि. रो. व उ. मा. अ.-२
जि. कौ. वि. रो. व उ. मा. केंद्र, गडचिरोली
स. आ.-१
कौ. वि. रो. व उ. मा. अ.-१
वि. कौ. वि. रो. व उ. मा. आणि मा. केंद्र, नागपूर
स. आ.-१
कौ. वि. रो. व उ. मा. अ.-१
कौ. वि. रो. व उ. मा. केंद्र, कामाठी, नागपूर
कौ. वि. रो. व उ. मा. अ.-१
आ. उ. कौ. वि. रो. व उ. मा. व मा. केंद्र, देवरी, जि. गोंदिया
कौ. वि. रो. व उ. मा. अ.-१
आ. उ. कौ. वि. रो. व उ. मा. व मा. केंद्र, चंद्रपूर, जि. चंद्रपूर
कौ. वि. रो. व उ. मा. अ.-१
आ. उ. कौ. वि. रो. व उ. मा. व मा. केंद्र, गडचिरोली
कौ. वि. रो. व उ. मा. अ.-१

उप-आयुक्त-१
कौशल्य विकास, रोजगार व उद्योजकता, विभागीय आयुक्तालय, अमरावती

कौ. वि. रो. व उ. मा. अ.-१
जि. कौ. वि. रो. व उ. मा. केंद्र, अमरावती
स. आ.-१
कौ. वि. रो. व उ. मा. अ.-३
जि. कौ. वि. रो. व उ. मा. केंद्र, यवतमाळ
स. आ.-१
कौ. वि. रो. व उ. मा. अ.-२
जि. कौ. वि. रो. व उ. मा. केंद्र, बुलढाणा
स. आ.-१
कौ. वि. रो. व उ. मा. अ.-२
आ. उ. कौ. वि. रो. व उ. मा. व मा. केंद्र, अचलपूर, जि. अमरावती
कौ. वि. रो. व उ. मा. अ.-१
वि. कौ. वि. रो. व उ. मा. आणि मा. केंद्र, अमरावती
स. आ.-१
कौ. वि. रो. व उ. मा. अ.-१
जि. कौ. वि. रो. व उ. मा. केंद्र, अकोला
स. आ.-१
कौ. वि. रो. व उ. मा. अ.-२
जि. कौ. वि. रो. व उ. मा. केंद्र, वाशिम
स. आ.-१
कौ. वि. रो. व उ. मा. अ.-१

उप-आयुक्त-१
कौशल्य विकास, रोजगार व उद्योजकता, विभागीय आयुक्तालय, नाशिक

कौ. वि. रो. व उ. मा. अ.-१
जि. कौ. वि. रो. व उ. मा. केंद्र, नाशिक
स. आ.-१
कौ. वि. रो. व उ. मा. अ.-४
जि. कौ. वि. रो. व उ. मा. केंद्र, जळगाव
स. आ.-१
कौ. वि. रो. व उ. मा. अ.-२
जि. कौ. वि. रो. व उ. मा. केंद्र, धुळे
स. आ.-१
कौ. वि. रो. व उ. मा. अ.-१
जि. कौ. वि. रो. व उ. मा. केंद्र, नंदुरबार
स. आ.-१
कौ. वि. रो. व उ. मा. अ.-१
जि. कौ. वि. रो. व उ. मा. केंद्र, अहमदनगर
स. आ.-१
कौ. वि. रो. व उ. मा. अ.-२
आ. उ. कौ. वि. रो. व उ. मा. व मा. केंद्र, कळवण, जि. नाशिक
कौ. वि. रो. व उ. मा. अ.-१
आ. उ. कौ. वि. रो. व उ. मा. व मा. केंद्र, रावेर, जिल्हा जळगाव
कौ. वि. रो. व उ. मा. अ.-१

स. आ.--सहायक आयुक्त
कौ. वि. रो. व उ. मा. अ.--कौशल्य विकास, रोजगार व उद्योजकता, मार्गदर्शन अधिकारी.
कौ. वि. रो. व उ. मा. केंद्र--कौशल्य विकास, रोजगार व उद्योजकता, मार्गदर्शन केंद्र.
जि. कौ. वि. रो. व उ. मा. केंद्र--जिल्हा कौशल्य विकास, रोजगार व उद्योजकता, मार्गदर्शन केंद्र.
वि. कौ. वि. रो. व उ. मा. व मा. केंद्र--विद्यापीठ कौशल्य विकास, रोजगार व उद्योजकता माहिती व मार्गदर्शन केंद्र.
आ. उ. कौ. वि. रो. व उ. मा. व मा. केंद्र--आदिवासी उमेदवारांसाठी कौशल्य विकास, रोजगार व उद्योजकता, माहिती व मार्गदर्शन केंद्र.

ORGANISATION CHART

COMMISSIONERATE OF SKILL, DEVELOPMENT, EMPLOYMENT AND ENTREPRENEURSHIP, MUMBAI

Commissionerate of Skill Development, Employment and Entrepreneurship, Navi Mumbai
Deputy Commissioner-1
Deputy Director, (Statistics)-1

- Asstt. Commissioner-4
- S. D. E. & E. G. O.-6
- Asstt. Director (Acctt.)-1

Deputy Commissioner, Divisional Commissionerate, Navi Mumbai
D. C.-1
S. D. E. & E. G. O.-1

D. S. D. E. & E. G. C., Suburban Mumbai
A. C.-1
S. D. E. & E. G. O.-5

D. S. D. E. & E. G. C., Mumbai Shahar
A. C.-1
S. D. E. & E. G. O.-4

Spl. S. D. E. & E. G. C. for PHP Mumbai
A. C.-1
S. D. E. & E. G. O.-1

S. D. E. & E. G. C. (Technical) Mumbai
S. D. E. & E. G. O.-2

U. S. D. E. & E. I. & G. B., Mumbai
A. C.-1
S. D. E. & E. G. O.-1

D. S. D. E. & E. G. C., Thane
A. C.-1
S. D. E. & E. G. O.-5

D. S. D. E. & E. G. C., Raigad
A. C.-1
S. D. E. & E. G. O.-1

D. S. D. E. & E. G. C., Ratnagiri
A. C.-1
S. D. E. & E. G. O.-1

D. S. D. E. & E. G. C., Sindhudurg
A. C.-1
S. D. E. & E. G. O.-1

S. D. E. & E. G. C., Panvel
S. D. E. & E. G. O.-1

Deputy Commissioner, Divisional Commissionerate, Pune
D. C.-1
S. D. E. & E. G. O.-1

D. S. D. E. & E. G. C., Pune
A. C.-1
S. D. E. & E. G. O.-5

S. D. E. & E. G. C., (Technical) Pimpri
S. D. E. & E. G. O.-2

U. S. D. E. & E. I. & G. B., Pune
A. C.-1
S. D. E. & E. G. O.-1

D. S. D. E. & E. G. C., Solapur
A. C.-1
S. D. E. & E. G. O.-3

S. D. E. & E. G. C., Kolhapur
A. C.-1
S. D. E. & E. G. O.-3

D. S. D. E. & E. G. C., Sangli
A. C.-1
S. D. E. & E. G. O.-2

D. S. D. E. & E. G. C., Satara
A. C.-1
S. D. E. & E. G. O.-2

U. S. D. E. & E. I. & G. B., Kolhapur
S. D. E. & E. G. O.-1
A. C.-1

S. D. E. & E. I. & G. C., for Adivasi Candidates, Manchar-Ambegaon, District Pune
S. D. E. & E. G. O.-1

Deputy Commissioner, Divisional Commissionerate, Aurangabad
D. C.-1
S. D. E. & E. G. O.-1

S. D. E. & E. G. C., Aurangabad
A. C.-1
S. D. E. & E. G. O.-2

S. D. E. & E. G. C., Parbhani
A. C.-1
S. D. E. & E. G. O.-1

D. S. D. E. & E. G. C., Hingoli
A. C.-1
S. D. E. & E. G. O.-1

D. S. D. E. & E. G. C., Beed
A. C.-1
S. D. E. & E. G. O.-2

D. S. D. E. & E. G. C., Nanded
A. C.-1
S. D. E. & E. G. O.-2

D. S. D. E. & E. G. C., Osmanabad
A. C.-1
S. D. E. & E. G. O.-1

U. S. D. E. & E. I. & G. B., Aurangabad
A. C.-1
S. D. E. & E. G. O.-1

D. S. D. E. & E. G. C., Jalna
A. C.-1
S. D. E. & E. G. O.-1

D. S. D. E. & E. G. C., Latur
A. C.-1
S. D. E. & E. G. O.-2

S. D. E. & E. I. & G. C., for Adivasi Candidates, Kinvat, District Nanded
S. D. E. & E. G. O.-1

Deputy Commissioner, Divisional Commissionerate, Nagpur
D. C.-1
S. D. E. & E. G. O.-1

D. S. D. E. & E. G. C., Nagpur
A. C.-1
S. D. E. & E. G. O.-5

D. S. D. E. & E. G. C., Wardha
A. C.-1
S. D. E. & E. G. O.-2

D. S. D. E. & E. G. C., Bhandara
A. C.-1
S. D. E. & E. G. O.-2

D. S. D. E. & E. G. C., Gondia
A. C.-1
S. D. E. & E. G. O.-2

D. S. D. E. & E. G. C., Chandrapur
A. C.-1
S. D. E. & E. G. O.-2

D. S. D. E. & E. G. C., Gadchiroli
A. C.-1
S. D. E. & E. G. O.-1

U. S. D. E. & E. I. & G. B., Nagpur
A. C.-1
S. D. E. & E. G. O.-1

S. D. E. & E. G. C., Kamthi, Nagpur
S. D. E. & E. G. O.-1

S. D. E. & E. I. & G. C., for Adivasi, Devri, District Gondia
S. D. E. & E. G. O.-1

S. D. E. & E. I. & G. C., for Adivasi, Chandrapur, District Chandrapur
S. D. E. & E. G. O.-1

S. D. E. & E. I. & G. C. for Adivasi, Gadchiroli
S. D. E. & E. G. O.-1

Deputy Commissioner, Divisional Commissionerate, Amravati
D. C.-1
S. D. E. & E. G. O.-1

D. S. D. E. & E. G. C., Amravati
A. C.-1
S. D. E. & E. G. O.-3

D. S. D. E. & E. G. C., Yavatmal
A. C.-1
S. D. E. & E. G. O.-2

D. S. D. E. & E. G. C., Buldhana
A. C.-1
S. D. E. & E. G. O.-2

S. D. E. & E. I. & G. C., for Adivasi Achalpur, District Amravati
S. D. E. & E. G. C.

U. S. D. E. & E. I. & G. B., Amravati
A. C.-1
S. D. E. & E. G. O.-1

D. S. D. E. & E. G. C., Akola
A. C.-1
S. D. E. & E. G. O.-2

D. S. D. E. & E. G. C., Washim
A. C.-1
S. D. E. & E. G. O.-1

Deputy Commissioner, Divisional Commissionerate, Nashik
D. C.-1
S. D. E. & E. G. O.-1

D. S. D. E. & E. G. C., Nashik
A. C.-1
S. D. E. & E. G. O.-4

D. S. D. E. & E. G. C., Jalgaon
A. C.-1
S. D. E. & E. G. O.-2

D. S. D. E. & E. G. C., Dhule
A. C.-1
S. D. E. & E. G. O.-1

D. S. D. E. & E. G. C., Nandurbar
A. C.-1
S. D. E. & E. G. O.-1

D. S. D. E. & E. G. C., Ahmadnagar
A. C.-1
S. D. E. & E. G. O.-2

S. D. E. & E. I. & G. C., for Adivasi, Raver, District Jalgaon
S. D. E. & E. G. O.-1

S. D. E. & E. I. & G. C., for Adivasi, Kalvan, District Nashik
S. D. E. & E. G. O.-1

A. C.– Assistant Commissioner.
S. D. E. & E. G. O.–Skill Development, Employment & Entrepreneurship Guidance Officer.
U. S. D. E. & E. I. & G. B.– University Skill Development, Employment and Entrepreneurship Information & Guidance Bureau.
D. S. D. E. & E. G. C.–District Skill Development, Employment & Entrepreneurship Guidance Centre.
S. D. E. & E. I. & G. C.–Skill Development, Employment & Entrepreneurship Information & Guidance Centre.
Spl. S. D. E. & E. G. C. for PHP.–Special Skill Development, Employment & Entrepreneurship Guidance Centre for Physically Handicapped.

संरचनात्मक तक्ता

व्यवसाय शिक्षण व प्रशिक्षण संचालनालय, मुंबई.

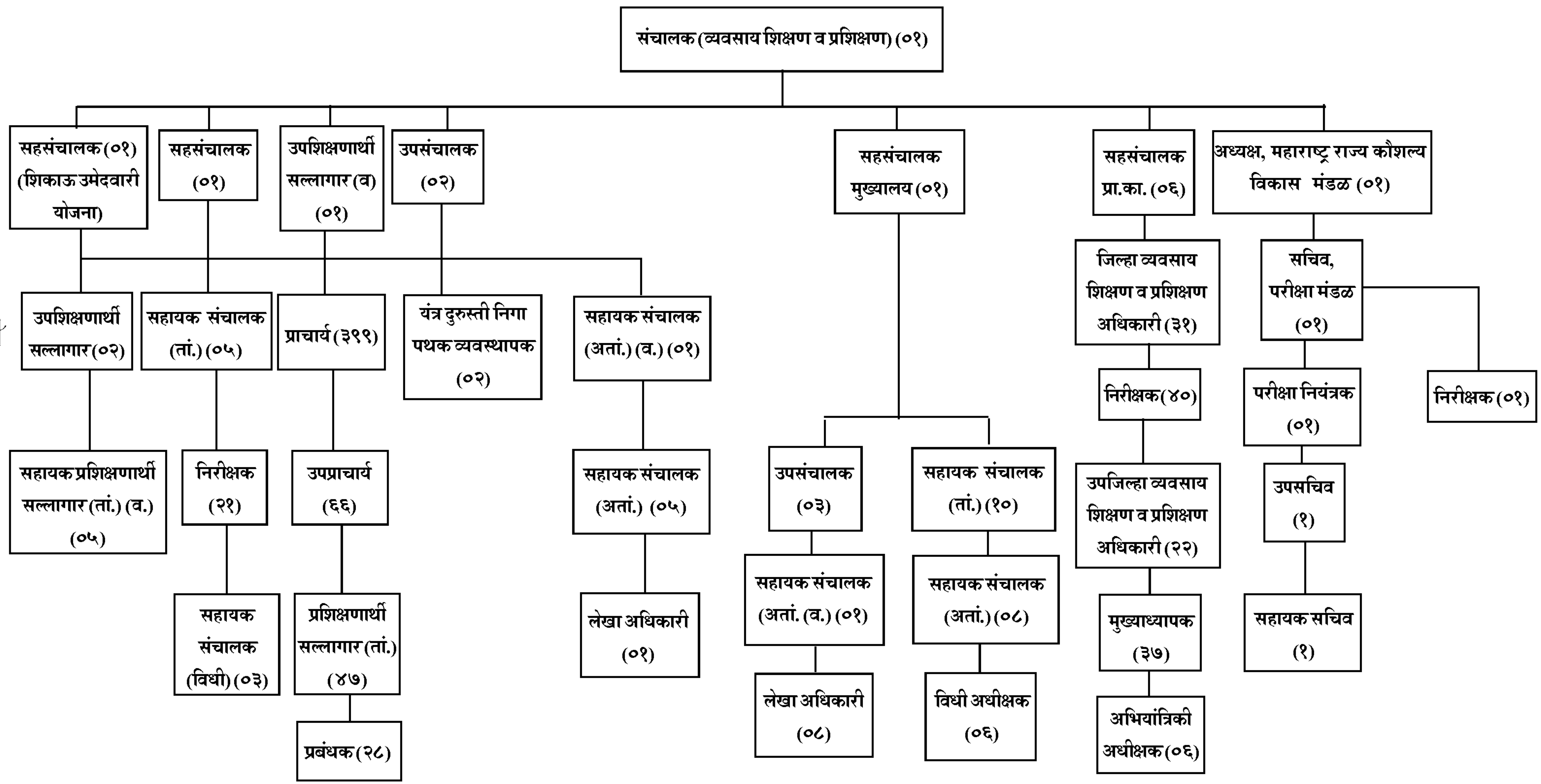

१. कौशल्य, रोजगार, उद्योजकता व नाविन्यता विभाग

प्रस्तावना

रोजगाराबाबत बदलत्या आंतरराष्ट्रीय व राष्ट्रीय परिस्थितीत कौशल्य विकासावर अधिक भर देण्याची आवश्यकता विचारात घेऊन तसेच कौशल्य विकास व उद्योजकतेस अधिक प्रोत्साहन देण्यासाठी केंद्र शासनाच्या धर्तीवर राज्यात कौशल्य विकास व उद्योजकता विभागाची निर्मिती केली असून यापूर्वीच्या रोजगार व स्वयंरोजगार विभागाचे नामकरण शासन निर्णय क्रमांक एईओ-१०१५/प्र. क्र. ०६/२०१५/दहा, दिनांक १५ जानेवारी २०१५ नुसार कौशल्य विकास व उद्योजकता विभाग करण्याचा निर्णय राज्य शासनाने घेतला. तसेच याकरिता प्रधान सचिवांचे स्वतंत्र पदही निर्माण करण्यात आले आहे.

राष्ट्रीय कौशल्य विकास कार्यक्रमांतर्गत तसेच महाराष्ट्र शासनाच्या धोरणानुसार राज्यामध्ये रोजगाराभिमुख कौशल्य विकास प्रशिक्षण देण्याच्या उद्दिष्टाने कौशल्य विकास कार्यक्रमाची प्रभावी अंमलबजावणी करण्याकरिता राज्यस्तरीय नोडल संस्था म्हणून महाराष्ट्र राज्य कौशल्य विकास सोसायटीची स्थापना उच्च व तंत्रशिक्षण विभागाच्या शासन निर्णय क्रमांक कौ.वि.उ.-२०१०/ प्र. क्र. १७७/२०१०/व्यशि-५, दिनांक २९ डिसेंबर २०१० अन्वये करण्यात आली. कौशल्य विकास व उद्योजकतेसंबंधी राज्यातील विविध उपक्रमांचे नियोजन, अंमलबजावणी व सनियंत्रणाची जबाबदारी कौशल्य विकास व उद्योजकता विभागाकडे सोपविण्यात आल्याने कौशल्य विकास व उद्योजकता विभाग शासन निर्णय क्र. कौ.वि.उ. २०१५/प्र. क्र. २१/प्रशा. १, दिनांक ६ एप्रिल २०१५ अन्वये महाराष्ट्र राज्य कौशल्य विकास सोसायटी ही या विभागाच्या प्रशासकीय नियंत्रणाखाली आणण्यात आली आहे. तसेच शासन निर्णय क्रमांक कौ.वि.उ. २०१५/प्र.क्र. १९०/प्रशा. १, दिनांक २ सप्टेंबर २०१५ अन्वये उच्च व तंत्रशिक्षण विभागाच्या अधिपत्याखाली असलेले व्यवसाय शिक्षण व प्रशिक्षण संचालनालय व त्यांच्या अधिनस्त कार्यालये, संस्था त्यांच्याकरिता मंजूर असलेल्या सर्व पदांसह तसेच कार्यरत असलेल्या अधिकारी व कर्मचाऱ्यांसह व त्यांच्याद्वारे राबविल्या जाणाऱ्या सर्व योजना कौशल्य विकास व उद्योजकता विभागाच्या नियंत्रणाखाली आणण्यात आलेल्या आहेत.

संचालन व प्रशासन

कौशल्य विकास, रोजगार व उद्योजकता संघटना, बेरोजगारांना रोजगार साहाय्य देणे, विद्यार्थी व नोकरीच्छुक उमेदवारांना मार्गदर्शन समुपदेशन, प्रशिक्षणाचे आयोजन करणे व नियोजन आयोग आणि नियोजन मंडळांना मनुष्यबळाच्या नियोजनासाठी प्रशिक्षण व तांत्रिक शिक्षणासाठी लागणारी अत्यंत उपयुक्त रोजगार क्षेत्र आकडेवारी गोळा करण्याचे व संकलित करण्याचे कार्य करते. वरील महत्त्वाच्या कार्याच्या, विशेषत: प्रस्तुत काळात अनुरोधाने आयुक्तालय अधिपत्याखालील कार्यालयाच्या कार्याचे निरीक्षण व समन्वय करण्याची नितांत आवश्यकता असून वेळोवेळी या कार्यालयांना मार्गदर्शन करण्याचेही कार्य कौशल्य विकास, रोजगार व उद्योजकता आयुक्तालय करते. तसेच ही सेवा संबंधितांना अधिक कार्यक्षमतेने व दक्षतेने उपलब्ध करणे तितकेच अत्यावश्यक होय.

महाराष्ट्रातील कौशल्य विकास, रोजगार व उद्योजकता संघटनेतील संचालन आणि प्रशासनामध्ये खालील कार्यक्रमांचा समावेश होतो :–

(१) कौशल्य, रोजगार, उद्योजकता व नाविन्यता आयुक्तालय, नवी मुंबई.

(२) विभागीय आयुक्तालये.

(३) कौशल्य, रोजगार, उद्योजकता व नाविन्यता आयुक्तालयातील अधिकाऱ्यांचे प्रशिक्षण.

(४) कौशल्य, रोजगार, उद्योजकता व नाविन्यता मार्गदर्शन केंद्रांचे संगणकीकरण.

१ एप्रिल १९८२ पासून माजी सैनिकांसाठी असलेल्या राखीव जागा भरतीचे काम जिल्हा सैनिक बोर्डाकडे वर्ग करण्यात आले आहे.

समाजकल्याण, सांस्कृतिक कार्य व क्रीडा विभाग यांचे शासन निर्णय, क्रमांक सकआ-१०९९/प्र. क्र. १५७/आस्था-२, दिनांक ४ ऑक्टोबर २००० नुसार समाजकल्याण विभागांकडील बेरोजगारांची नोंदणी व नोकरीसाठी पाठवणी हे काम तत्कालीन रोजगार व स्वयंरोजगार विभागाकडे हस्तांतरित करण्यात आलेले आहे व त्यानुसार मागासवर्गीय उमेदवारांची सांख्यिकी माहिती त्या त्या जिल्हा कौशल्य विकास, रोजगार व उद्योजकता मार्गदर्शन केंद्रनिहाय मागासवर्गीय उमेदवारांसाठी विहित केलेल्या तक्त्यात अंतर्भूत करण्यात आली आहे.

१. महाराष्ट्र शासनाचा बेरोजगारांसाठी सेवा-सोसायट्या स्थापनेचा उपक्रम.

सेवायोजन केंद्रात नोंदणी करण्याची बेरोजगार तरुणांची संख्या दिवसागणिक वाढतच चालली आहे. परंतु बेरोजगार तरुणांना नोकरीच्या संधी त्या प्रमाणात कमी होत आहे. सध्या ही भेडसावणारी समस्या काही प्रमाणात कमी करण्यासाठी बेरोजगारांच्या सेवा-सोसायट्या यांच्यामार्फत ग्रामीण तसेच शहरी जनतेला आणि विविध शासकीय विभागांना दैनंदिन गरजेच्या सेवा उपलब्ध करून देण्याच्या उद्देशाने बेरोजगारांच्या सेवा-सोसायट्यांना कामाचा मोबदला देण्यात येतो.

राज्यात स्थापन झालेल्या व कार्यरत सेवा-सोसायट्यांच्या मासिक अहवालानुसार वर्षनिहाय स्थापन व कार्यरत सोसायट्या व त्यातील सभासदांची माहिती दर्शविणारा तक्ता पुढीलप्रमाणे आहे.

तसेच जिल्हानिहाय स्थान व कार्यरत सोसायट्यांची माहिती तक्ता ३३ मध्ये दर्शविण्यात आलेली आहे.

वर्ष	स्थापन सेवा-सोसायट्यांची संख्या	स्थापन सेवा-सोसायट्यांतील सभासदांची संख्या	कार्यरत सेवा-सोसायट्यांची संख्या	कार्यरत सेवा-सोसायट्यांतील सभासदांची संख्या
१	२	३	४	५
२०१९-२० ..	७७७६	११४५६५	२९७१	४४९०२
२०२०-२१ ..	७६८८	११०३२८	२९४६	४२८३५
२०२१-२२ ..	७८२१	११४३४८	२९२३	४२७२५
(डिसेंबर २०२१)				

बेरोजगारांच्या सहकारी सेवा संस्थांना आर्थिक साहाय्य

बेरोजगारांच्या सहकारी सेवा-सोसायट्यांना आर्थिक साहाय्य देण्याबाबत शासनाने ११ फेब्रुवारी २००४ रोजी शासन निर्णय पारित करून सेवा-सोसायट्यांना व्यवस्थापकीय अनुदान म्हणून आर्थिक साहाय्य देण्यास सुरुवात केलेली आहे.

शासनाच्या रोजगार व स्वयंरोजगाराच्या नवीन धोरणांतर्गत बेरोजगारांनी स्थापन केलेल्या सहकारी सेवा संस्थांना त्यांचे कार्यालय स्थापन करणे, कार्यालयासाठी आवश्यक असलेले फर्निचर, दूरध्वनी, विद्युत जोडणी, विविध परवाने मिळविणे, संस्थेचा प्रसार व प्रचार इत्यादी कामे करण्यासाठी येणारा खर्च भागविण्याकरिता सेवा संस्थाना आर्थिक साहाय्य देण्याचा निर्णय घेण्यात आला. सेवा-सोसायट्यांच्या प्रत्येक सदस्यास प्रतिवर्षी रुपये १,२०० प्रमाणे व्यवस्थापकीय अनुदान म्हणून देण्यात येते. सदरचे अनुदान हे तीन वर्षांकरिता असून यातून सेवा सहकारी सोसायटी सक्षम होऊन सेवा-सोसायटीतील सदस्यांना/ स्वयंरोजगार प्राप्त व्हावा, हा शासनाचा हेतू आहे.

सेवा-सोसायट्यांना वर्षनिहाय वाटप केलेल्या व्यवस्थापकीय अनुदानाची माहिती तक्ता क्रमांक ३२ मध्ये दर्शविण्यात आलेली आहे.

कौशल्य विकास, रोजगार व उद्योजकता आयुक्तालय

कौशल्य विकास, रोजगार व उद्योजकता आयुक्तालयाचे खालील महत्त्वाचे कार्यक्रम आहेत

(१) बेरोजगारांची नाव नोंदणी व नोकरीस सहकार्य
(२) सेवायोजन क्षेत्र माहिती
(३) व्यवसाय मार्गदर्शन
(४) रोजगार प्रोत्साहन योजना
(५) करियर ग्रंथालय सदृश अभ्यासिका
(६) रोजगार मेळावे
(७) प्रमोद महाजन कौशल्य व उद्योजकता विकास अभियान

(१) बेरोजगारांची नाव नोंदणी व नोकरीस सहकार्य

कौशल्य विकास, रोजगार व उद्योजकता आयुक्तालयाचे वेबपोर्टल https://mahaswayam.gov.in द्वारे राज्यातील नोकरी इच्छुक उमेदवार ऑनलाईन नाव नोंदणी करू शकतात, तसेच याच पोर्टलद्वारे उद्योजक त्यांचेकडील रिक्तपदांची मागणी ऑनलाईन नोंदवून, स्वत:च पात्र उमेदवारांची यादी प्राप्त करून घेऊ शकतात. पोर्टलद्वारे उमेदवारांना रोजगाराच्या संधी, प्रशिक्षणाचा व प्रशिक्षण संस्थांचा तपशील तसेच स्वयंरोजगार योजनांची माहिती उपलब्ध करण्यात आली आहे.

(२) सेवायोजन क्षेत्र माहिती

राज्यातील ३६ जिल्हा कौशल्य विकास, रोजगार व उद्योजकता मार्गदर्शन केंद्रांमध्ये सेवायोजन क्षेत्र माहिती केंद्रे आहेत आणि कौशल्य विकास, रोजगार व उद्योजकता आयुक्तालयात एक राज्य सेवायोजन क्षेत्र माहिती केंद्र आहे.

राज्यातील कौशल्य विकास, रोजगार व उद्योजकता मार्गदर्शन केंद्रातील सर्व सेवायोजन क्षेत्र माहिती पथके सेवायोजन क्षेत्रातील माहिती गोळा करतात. ही माहिती सरकारी क्षेत्रातील सर्व आस्थापनांकडून व सर्वसाधारणपणे १० किंवा अधिक कर्मचारी सातत्याने कामावर असणाऱ्या खाजगी क्षेत्रातील आस्थापनांकडून गोळा करण्यात येते. फक्त बृहन्मुंबईमध्ये ही माहिती २५ किंवा त्यापेक्षा अधिक कर्मचारी असणाऱ्या खाजगी क्षेत्रातील आस्थापनेकडून (बिगरशेती व्यवसाय) नियमितपणे दर तिमाहीस गोळा करण्यात येते. सदरहू माहिती वेबपोर्टलवर ऑनलाईन नोंदविण्याची सोय उपलब्ध करण्यात आलेली आहे.

(३) व्यवसाय मार्गदर्शन

कौशल्य विकास, रोजगार व उद्योजकता आयुक्तालयात एक राज्य व्यवसाय मार्गदर्शन केंद्र असून राज्यातील कौशल्य विकास, रोजगार व उद्योजकता मार्गदर्शन केंद्रांमध्ये २४ व्यवसाय मार्गदर्शन केंद्रे कार्य करीत आहेत. या सेवेचे मुख्य कार्य म्हणजे तरुणांना त्यांच्या आवडी, कल, आकांक्षा आणि शैक्षणिक अर्हतेप्रमाणे ते ज्या व्यवसायासाठी जास्तीत जास्त पात्र असतील त्या व्यवसायात पदार्पण करण्याचे त्यांना मार्गदर्शन करणे होय. त्याशिवाय युवकांच्या व्यावसायिक समस्या जाणून घेऊन त्यांची उकल करण्यास साहाय्य करण्याचे व आवडीच्या व्यवसायातील प्रौढ उमेदवारांना इतर व्यवसाय मिळवून देण्याचे साहाय्य करण्याचे कार्यही या सेवेच्या अंतर्गत केले जाते.

(४) रोजगार प्रोत्साहन योजना

(अ) रोजगार प्रोत्साहन कार्यक्रम.–केंद्रीय नियोजन मंडळाने आखून दिलेल्या मार्गदर्शक तत्त्वांनुसार सुशिक्षितांची बेरोजगारी दूर करण्यासाठी महाराष्ट्र शासनाने ही योजना कार्यान्वित केली आहे.

विविध व्यवसायांच्या प्रत्यक्ष प्रशिक्षणाद्वारे उमेदवारांचे कसब व पात्रता वाढवून त्यांना नियमित रोजगार उपलब्ध करून देणे अथवा प्रशिक्षण पूर्ण झाल्यानंतर त्यांना स्वतंत्रपणे स्वयंरोजगार सुरू करणे शक्य व्हावे हा या योजनेचा मुख्य हेतू आहे.

प्रशिक्षणाचा कालावधी सहा महिन्यांचा असून शासनातर्फे या कालावधीसाठी उमेदवारांना त्यांच्या शैक्षणिक पात्रतेनुसार दरमहा ३०० रुपयांपासून १,००० रुपयांपर्यंत पाठ्यवेतन देण्यात येते.

(ब) सुशिक्षित बेरोजगारांना आर्थिक साहाय्य.–सुशिक्षित बेरोजगारांना आर्थिक साहाय्य देण्याची योजना २ ऑक्टोबर १९७८ पासून अंमलात आली आहे. या योजनेत सुधारणा करून शासनाच्या रोजगार व स्वयंरोजगाराच्या नवीन धोरणांतर्गत बेरोजगारांनी स्थापन केलेल्या सहकारी सेवा संस्थांना प्रती सदस्य, प्रती वर्ष रुपये १,२०० याप्रमाणे तीन वर्षांकरिता व्यवस्थापकीय अनुदान देण्याची योजना शासन निर्णय, दिनांक ११ फेब्रुवारी २००४ अन्वये सुरू करण्यात आली आहे.

(५) करियर ग्रंथालयसदृष्य अभ्यासिका

राज्यातील कौशल्य विकास, रोजगार व उद्योजकता कार्यालयात नोंदणी झालेल्या बेरोजगार उमेदवारांची संख्या ही जवळपास ५० लाख आहे. यापैकी बहुसंख्य उमेदवार हे निव्वळ १० वी, १२ वी अथवा पदवीधर असून कोणतीही व्यावसायिक पात्रता धारण केलेले नाहीत. बहुतेकांना लिपिक, तलाठी, पोलीस, शिपाई अशा स्वरूपाची नोकरी अपेक्षित असते. मा. सर्वोच्च न्यायालय यांच्या दिनांक २२ ऑगस्ट १९९६ च्या निर्णयान्वये शासकीय / निम-शासकीय इत्यादी आस्थापनांमधील रिक्त पदांच्या भरतीसाठी वर्तमानपत्रे, तसेच इतर माध्यमाद्वारे जाहिराती प्रसिद्धी करणे बंधनकारक झालेले आहे. यासाठी रिक्त पदांच्या जाहिराती प्रसिद्ध करून आणि त्यासाठी स्पर्धा परीक्षा घेऊन गुणवत्तेनुसार निवड करण्याची कार्यपद्धती नियोक्त्यांकडून अवलंबिली जात आहे.

सध्याच्या जागतिकीकरणाच्या काळात रोजगाराच्या संधीचे स्वरूप बदलले आहे. रोजगाराच्या नवनवीन संधीबाबत माहिती नसल्याने तथा त्यास अनुसरून पात्रता धारण करीत नसल्याने मोठ्या संख्येने राज्यातील विशेषत: ग्रामीण भागातील उमेदवार हे माहिती व मार्गदर्शनाभावी रोजगारापासून वंचित राहत आहेत. त्यामुळे रोजगारांच्या संधीची माहिती व मार्गदर्शन बेरोजगार उमेदवारांना उपलब्ध होणे गरजेचे आहे. ही वस्तुस्थिती विचारात घेऊन कौशल्य विकास, रोजगार व उद्योजकता मार्गदर्शन केंद्रात येणाऱ्या बेरोजगारांना विविध व्यवसाय मार्गदर्शन साहित्य स्पर्धा परीक्षांची माहिती देणारी मासिके, पुस्तके इत्यादी उपलब्ध करून देणे ही बाब शासनाच्या विचाराधीन होती. यानुसार, शासन निर्णय क्रमांक रोस्वरो-२००७/प्र. क्र.-३०/रोस्वरो-१, दिनांक ३ जानेवारी २००८ अन्वये करियर विषयक साहित्य, अभ्यासिका व वेबसाईट विकास योजना सुरू करण्यात आली. याअंतर्गत राज्यातील ३५ जिल्हा कौशल्य विकास, रोजगार व उद्योजकता मार्गदर्शन केंद्रे, ६ विद्यापीठ कौशल्य विकास, रोजगार व उद्योजकता माहिती व मार्गदर्शन केंद्रे आणि ८ आदिवासी कौशल्य विकास, रोजगार व उद्योजकता मार्गदर्शन व प्रशिक्षण केंद्रे अशा एकूण ४९ कार्यालयांमध्ये **करिअर ग्रंथालयसदृश अभ्यासिका** सुरू करून यामध्ये स्पर्धा परीक्षेसाठी उपयुक्त पुस्तके, मासिके, करियर मार्गदर्शनावरील पुस्तके, वर्तमानपत्रे उपलब्ध करून मोफत वाचनाची सुविधा उपलब्ध करून देण्यात आलेली आहे. उक्त दिनांक ३ जानेवारी, २००८ च्या शासन निर्णयात आवश्यकतो बदल करून राज्यातील बेरोजगार उमेदवारांना ई-लायब्ररीद्वारे, विभागाच्या वेबसाईटद्वारे तसेच मोबाईल ॲपद्वारे सदर सुविधा उपलब्ध करून देण्याचे सन २०२२-२३ मध्ये विचाराधीन आहे.

(६) पंडित दीनदयाळ उपाध्याय रोजगार मेळावा

शासन निर्णय क्रमांक कौविउ-२०१८/प्र.क्र. १७५/रोस्वरो-१, दिनांक १ ऑक्टोबर २०१८ अन्वये रोजगार मेळावा या योजनेचे नाव बदलून **पंडित दीनदयाळ उपाध्याय रोजगार मेळावा** असे करण्यात आले आहे.

महाराष्ट्र राज्यात बेरोजगार उमेदवाराला रोजगाराच्या संधी आणि उद्योजकांना योग्य उमेदवारांची निवड करून नोकरी देणे अशी रोजगार मेळावे आयोजित करण्याची कल्पना सन २००६ पासून सुरू झाली आहे. रोजगाराची संधी शोधणाऱ्या आणि उमेदवारांच्या शोधात असणाऱ्या उद्योजकांसाठी एक हक्काचे व्यासपीठ झाले आहे. रोजगार मेळाव्याची आखणी करणे, मेळाव्यासाठी उमेदवार उपलब्ध करून देणे, उद्योजक व उमेदवारांची प्रत्यक्ष भेट घडवून देणे असे बदलत्या काळानुसार काम, रोजगार मेळाव्यामार्फत सुरू केले आहे. रोजगार मेळावे आयोजित केल्यामुळे उमेदवार व उद्योजक एका छताखाली आल्यामुळे वेळ, पैसा व प्रवासाचे श्रम वाचतात, उद्योजकांना क्षमता कौशल्य व कामाची निकड असणारे मनुष्यबळ उपलब्ध होते.

अ. क्र.	वर्ष	मेळाव्यांची संख्या	उपस्थित उद्योजक	उपलब्ध रिक्त पदे	उपस्थित उमेदवार	नोकरीसाठी निवड झालेले उमेदवार
१	२	३	४	५	६	७
१	२००६-०७	६	८५	७,५५१	९,४३५	१,०८२
२	२००७-०८	३८	५१७	२२,१९२	४२,५०९	४,७५३
३	२००८-०९	६०	२५१	१७५७६	३५५३६	४९०४
४	२००९-१०	१३४	७४४	३८१५८	५६२७७	७३९५
५	२०१०-११	१९०	११३९	७०८०३	८९५००	२०९०८
६	२०११-१२	१५९	९८१	६३४८२	६३१८५	२१७६७
७	२०१२-१३	१४५	९०६	५५७२८	६११८६	१९३१२
८	२०१३-१४	१५५	१०४२	६८९५०	६९८२३	२०८३४
९	२०१४-१५	१५६	८५३	६२७४७	५०९५०	१५६२५
१०	२०१५-१६	२४४	१२२६	९३३२८	८६१९४	२४७४२
११	२०१६-१७	२६६	२०२६	१६२४९४	१९४८४४	५१७२८
१२	२०१७-१८	२६४	३१७७	१५४३२३	१६३५३	६१५२०
१३	२०१८-१९	१७१	२११०	१५६२६२	१६७६४१	४७४२१
*१४	२०१९-२०	१४८	१६४७	८४८७५	८४६३५	२२८७७
१५	२०२०-२१	१९४	१६९५	१८०३०४	२६३८३३	२८८१२
१६	२०२१-२२ (डिसेंबर, २०२१)	१४५	१०९३	७४७०१	५५९११	६०६३
राज्यस्तरीय महामेळावा		१	३५६	२७७१०	१५२३१	६९४

* सदरची माहिती डिसेंबर २०२१ अखेरपर्यंत नोकरीस लागलेली संख्या ही प्राथमिक निवड झालेली आहे.

वरील योजना कौशल्य विकास, रोजगार व उद्योजकता आयुक्तालयामार्फत राबविल्या जातात.

(७) प्रमोद महाजन कौशल्य व उद्योजकता विकास अभियान

सद्य:स्थितीत एकीकडे बेरोजगार तरुणांना रोजगाराच्या संधी उपलब्ध करून देणे शासनासमोर सर्वात मोठे आव्हान आहे तर दुसरीकडे राष्ट्रीय व आंतरराष्ट्रीय अर्थव्यवस्थेच्या विविध क्षेत्रांमध्ये प्रशिक्षित कुशल मनुष्यबळाची गरज दिवसेंदिवस वाढत आहे. तसेच मेक इन इंडिया, डिजिटल इंडिया, स्वच्छ भारत, स्मार्ट शहरे, संसद आदर्श ग्रामयोजना, प्रधानमंत्री जन धन योजना इत्यादी उपक्रमांना राष्ट्रीय प्राधान्य देण्यात आल्याने देखील विविध क्षेत्रातील रोजगाराच्या संधी मोठ्या प्रमाणात निर्माण होत आहेत. स्थानिक, राष्ट्रीय, -जागतिक पातळीवर विविध क्षेत्रात मोठ्या प्रमाणात निर्माण होत असलेल्या रोजगाराच्या संधीच्या माध्यमातून आपल्या अर्थव्यवस्थेत शाश्वत वृद्धी होण्याच्या दृष्टीने प्रशिक्षित आणि कुशल मनुष्यबळ यासाठी तरुणांना अर्थव्यवस्थेच्या विविध क्षेत्रांमध्ये बदलत्या आधुनिक तंत्रज्ञानानुरूप कौशल्याधारित प्रशिक्षणाद्वारे उत्पादनक्षम बनविण्याच्या दृष्टीने कौशल्य विकास कार्यक्रम सुरू करण्यात आला आहे. या कार्यक्रमांतर्गत सन २०२२ पर्यंत भारतासाठी ५० कोटी कुशल मनुष्यबळ निर्मितीचे तर महाराष्ट्रासाठी सुमारे ४.५० कोटी मनुष्यबळाचे कौशल्य विकसित करण्याचे उद्दिष्ट ठरविण्यात आले आहे.

माननीय पंतप्रधान यांच्या ' स्किल इंडिया ' या संकल्पनेस अनुसरून महाराष्ट्र शासनाने " कुशल महाराष्ट्र, रोजगारयुक्त महाराष्ट्र " हे ध्येय (Vision) समोर ठेवून राज्यात **" प्रमोद महाजन कौशल्य व उद्योजकता विकास "** अभियान राबविण्याचे ठरविले आहे. या अभियानांतर्गत कार्यप्रणव वयोगटातील (Working Age Group) १५ ते ४५ या वर्षापर्यंतच्या वयोगटातील उमेदवारांना अधिक मागणी असलेल्या क्षेत्राच्या आवश्यकतेनुसार व्यावसायिक कौशल्य विकास (Skill Development), कौशल्यवर्धन (Upskilling), व पुनर्कौशल्य विकास (Re-skilling) द्वारे रोजगारक्षम करून त्यापैकी किमान ७५% उमेदवारांना प्रत्यक्ष नोकरी किंवा स्वयंरोजगार मिळवून देण्यात येईल. हे करत असताना समाजातील उपेक्षित घटक जसे की, अनुसूचित जाती, जमाती, महिला, अपंग, अल्पसंख्याक इत्यादींच्या सहभागावर विशेष भर देण्यात येईल.

महाराष्ट्र राज्यात सदर अभियान तसेच कौशल्य विकासासंबंधी प्रशिक्षणाचे विविध कार्यक्रम राबविताना खालील क्षेत्रावर प्रामुख्याने भर देण्यात येऊन आवश्यकतेनुसार इतर विविध क्षेत्रातील रोजगार व स्वयंरोजगाराच्या संधीनुसार देखील कौशल्य विकासाचे कार्यक्रम हाती घेण्यात येतील.

(१) बांधकाम क्षेत्र (Construction), (२) उत्पादन व निर्माण (Production and Manufacturing), (३) वस्त्रोद्योग (Textile), (४) ऑटोमोबाइल (Automobile), (५) आतिथ्य (Hospitality),(६) आरोग्य देखभाल (Health Care), (७) बँकिंग, वित्त सेवा व विमा (Banking, Financial Services and Insurance), (८) संघटित किरकोळ विक्री (Organized Retail) (९) औषधोत्पादन व रसायने (Pharmaceutical and Chemical), (१०) माहिती तंत्रज्ञान व संलग्न (IT and Ites), (११) कृषि प्रक्रिया (Agro Processing).

तक्ता-१

TABLE-I

(दोन) वित्तीय गरजा / **Financial Requirements**

तक्ता-१

बाब	प्रत्यक्ष रकमा २०२०-२०२१ Actual 2020-2021	अर्थसंकल्प २०२१-२०२२ Budget Estimates 2021-2022
	योजनेतर Non-Plan	योजनेतर Non-Plan
1	2	3
(अ) कार्यालयाचे वर्गीकरण–		
(१) सेवायोजन संचालक, मुंबई ००१ (०१) (०१) (२२३०१०७२) ..	526.98	773.58
एकूण--(अ) स्थूल ..	526.98	773.58

TABLE-I

(रुपये लाखांत/Rs. in Lakhs)

सुधारलेले अंदाज २०२१-२०२२ Revised Estimates 2021-2022	अर्थसंकल्प २०२२-२०२३ Budget Estimates 2022-2023	
योजनेतर Non-Plan	योजनेतर Non-Plan	Items
4	5	1
		(A) Activity Classification–
650.20	773.24	.. (1) Director of Employment, Mumbai. 001 (01) (01) (22301072)
650.20	773.24 ..	Total (A) Gross

(दोन) वित्तीय गरजा / Financial Requirements

तक्ता १--*चालू*

बाब 1	प्रत्यक्ष रकमा २०२०-२०२१ Actual 2020-2021 योजनांतर्गत Plan 2	अर्थसंकल्प २०२१-२०२२ Budget Estimates 2021-2022 योजनांतर्गत Plan 3
पंचवार्षिक योजनांतर्गत योजना--		
राज्य योजनांतर्गत योजना		
१. (०१) (०२) सेवायोजन संचालनालय कार्यालयाच्या अधिकाऱ्यांचे प्रशिक्षण. (२२३०१०८१)	9.73	40.00
२. (०१) (०३) सेवायोजन कार्यालयात ग्रंथालयसदृश अभ्यासिका निर्माण करणे. (२२३०१५५५)	4.16	10.00
३. (०१) (०४) बेरोजगार उमेदवारांना स्वयंरोजगाराचे प्रशिक्षण देणे (२२३०१४२१)	–	–
४. (०२) (०१) सेवायोजन कार्यालय संगणीत्राची पद्धती सुरू करणे (२२३०१०९२)	23.22	64.06
५. रोजगार व स्वयंरोजगार मार्गदर्शन केंद्रांतर्गत व्यवसाय मार्गदर्शन व समुपदेशन केंद्र स्थापन करणे. (२२३०६०३८)	–	61.29
६. (०१) (१०) मॉडेल करिअर सेंटर (२२३० ए ०११)	24.79	24.65
एकूण-- (अ) स्थूल ..	61.90	200.00

TABLE I–*contd.*

(रुपये लाखांत/Rs. in Lakhs)

सुधारलेले अंदाज २०२१-२०२२ Revised Estimates 2021-2022	अर्थसंकल्प २०२२-२०२३ Budget Estimates 2022-2023	
योजनांतर्गत Plan	योजनांतर्गत Plan	Items
4	5	1
		Schemes in Five Year Plan—
		State Plan Scheme—
33.20	10.00	.. 1. (01) (02) Training of Officials of Directorate of Employment. (22301081)
4.49	20.00	.. 2. (01) (03) Creation of Libraries in Employment and Self Employment Guidance Centres. (22301555)
–	–	.. 3. (01) (04) To impart Self Employment Training to the unemployed Candidates. (22301421)
49.40	120.00	.. 4. (02) (01) Computerisation of Employment Exchanges. (22301092)
2.50	75.35	.. 5. Establishment of Career Guidance and Counseling Centres. (22306038)
24.65	24.65	.. 6. (01) (10) Model Career Centre Scheme. (2230 A 011)
114.24	250.00	.. Total (A) Gross

(तीन) कार्यक्रम, कार्यभाराचा सारांश व वित्तीय गरजांचे स्पष्टीकरण

(१) (एक) कौशल्य विकास, रोजगार व उद्योजकता आयुक्तालय, मुंबई

कौशल्य विकास, रोजगार व उद्योजकता आयुक्तालयाच्या अधिकारक्षेत्राखाली असलेल्या अपंगांसाठी कौशल्य विकास, रोजगार व उद्योजकता मार्गदर्शन केंद्र, मुंबईसह ४० कौशल्य विकास, रोजगार व उद्योजकता मार्गदर्शन केंद्रे, ६ विद्यापीठ कौशल्य विकास, रोजगार व उद्योजकता माहिती व मार्गदर्शन केंद्रे व आदिवासी उमेदवारांसाठी कौशल्य विकास, रोजगार व उद्योजकता प्रशिक्षण व मार्गदर्शन केंद्रे ८ आहेत. त्यांना मार्गदर्शन करणे, त्यांचे निरीक्षण व तपासणी करण्याचे कार्य करावे लागते. याच्या व्यतिरिक्त ३४ रोजगार क्षेत्र माहिती केंद्रे व २५ व्यवसाय मार्गदर्शन केंद्रे यांना मार्गदर्शन करणे व त्यांच्या कार्याचे समायोजन करावे लागते. त्याशिवाय कौशल्य विकास, रोजगार व उद्योजकता संचालनालयात (१) व्यावसायिक संशोधनाकरिता व्यावसायिक माहिती विभाग, (२) रोजगार प्रोत्साहन कार्यक्रमात निरनिराळ्या कौशल्य विकास, रोजगार व उद्योजकता मार्गदर्शन केंद्रांनी सुशिक्षित बेरोजगारांना प्रशिक्षणासाठी लावण्याच्या, कार्याची पाहणी करण्यासाठी रोजगार उत्तेजक कार्यक्रम विभाग व सुशिक्षित बेरोजगारांना अंशकालीन नोकऱ्यांसाठी वित्तीय सहाय्य देणाऱ्या योजनेवर नियंत्रण ठेवण्यासाठी विभाग आहेत.

(२) कौशल्य विकास, रोजगार व उद्योजकता यंत्रणेतील अधिकारी/ कर्मचारी यांचे प्रशिक्षण.

(अ) अधिकारी कर्मचारी यांचे प्रशिक्षण योजना

कौशल्य विकास, रोजगार व उद्योजकता आयुक्तालयांतर्गत यंत्रणेतील अधिकारी / कर्मचारी यांची कार्यक्षमता वाढविण्याच्या दृष्टीने त्यांना प्रशिक्षण देणे आवश्यक आहे. या उद्देशाने रोजगार व प्रशिक्षण महानिदेशालय, भारत सरकार, नवी दिल्ली यांच्यामार्फत त्यांच्या अधिकार क्षेत्रातील सेंट्रल इन्स्टिट्यूट फॉर रिसर्च ॲण्ड ट्रेनिंग इन एम्प्लॉयमेंट सर्व्हिस (केंद्रीय सेवायोजन व संशोधन संस्था), नवी दिल्ली येथे आयोजित प्रशिक्षण व तद्नंतर विविध विषयावरील प्रशिक्षणासाठी अधिकाऱ्यांना पाठविण्यात येते.

तसेच कामकाजामध्ये गतिशीलता व तत्परता येणे, अद्ययावत संगणकीय कार्यपद्धती जाणून घेणे, सकारात्मक सेवा देणे याकरिता यशवंतराव चव्हाण प्रशासन प्रबोधनी, पुणे येथे अधिकारी / कर्मचारी यांना प्रशिक्षण देण्यात येते. तसेच विभागांतर्गत विविध योजना, कार्यक्रम व त्यांची प्रभावी अंमलबजावणी होण्याच्या दृष्टीने प्रशिक्षण आणि कार्यशाळा आयोजित करण्यात येतात.

(ब) राज्य प्रशिक्षण धोरण योजना

शासन निर्णय क्रमांक टीआरएन-०९/प्र. क्र. ३९/१२-अ, दिनांक २३ सप्टेंबर २०१४ अन्वये राज्य प्रशिक्षण धोरण जाहीर करण्यात आलेले आहे. त्यानुसार सर्वांसाठी प्रशिक्षण, निरंतर प्रशिक्षण व गरजांवर आधारित प्रशिक्षण देण्याचे बंधनकारक आहे. या धोरणाअंतर्गत नव्याने रुजू होणारे सर्व अधिकारी/ कर्मचारी यांना पायाभूत प्रशिक्षण तसेच प्रशिक्षण धोरणाअंतर्गत इतर सर्व प्रकारचे म्हणजेच पदोन्नतीनंतरचे प्रशिक्षण, उजळणी प्रशिक्षण, बदलीनंतरचे प्रशिक्षण व नवीन विषयाची तोंडओळख प्रशिक्षण देण्याचे प्रयोजन आहे.

(३) कौशल्य विकास, रोजगार व उद्योजकता मार्गदर्शन केंद्रांचे संगणकीकरण.

सन १९८५-८६ मध्ये संगणकीकरणाची योजना अंमलात आली. संगणकीकरणाची योजना सुरुवातीस केंद्रीय पुरस्कृत होती. नंतर १९९३ मध्ये ती राज्य शासनाकडे हस्तांतरित करण्यात आली. सन २००४-०५ अखेरपर्यंत कौशल्य विकास, रोजगार व उद्योजकता यंत्रणेतील सर्व ६१ कौशल्य विकास, रोजगार व उद्योजकता कार्यालयांचे संगणकीकरण पूर्ण करण्यात आले असून सर्व कार्यालयांना बीएसएनएलची इंटरनेट कनेक्टिव्हिटी उपलब्ध करून देण्यात आलेली आहे.

शासनाच्या धोरणानुसार ओरॅकल बेस्ड ईईसी (Employment Exchange Computerization) ॲप्लिकेशन सॉफ्टवेअरमधून कामकाज करण्यात येत होते. त्यानंतर एनआयसी, पुणे यांनी विकसित केलेल्या लायनेक्स प्लॅटफॉर्मवरील डीबी-२ मधील रोजगार मित्र ऑनलाईन ॲप्लिकेशन सॉफ्टवेअर सर्व ४५ कार्यालयांत स्थापित करण्यात येऊन त्यामधून दैनंदिन कार्यालयीन कामकाज करण्यात येत होते.

कौशल्य विकास, रोजगार व उद्योजकता विभागाची रोजगार वाहिनी वेबसाईट एनआयसी, पुणे यांनी विकसित केलेली होती. या वेबसाईटचा ॲड्रेस **https:\\www.maharojgar.gov.in** असा होता. या वेबसाईटद्वारे उमेदवारांकरिता या भागाद्वारे उमेदवारांना नाव नोंदणी, नूतनीकरण, अपडेशन, (स्थलांतर) व ज्येष्ठता पाहणे इत्यादी तर स्वयंरोजगार भागामध्ये योजना, व्यवसाय, प्रशिक्षण इत्यादी माहिती देण्यात आलेली होती. उद्योजकांकरिता या भागामध्ये उद्योजकांच्या आस्थापनांची नोंदणी करणे, योग्य उमेदवारांचा शोध घेणे, रिक्त पदे अधिसूचित करणे इत्यादी सुविधा उपलब्ध करून देण्यात आल्या होत्या.

तसेच उमेदवाराच्या नावाची शिफारस त्याच्या पात्रतेप्रमाणे उद्योजक/ नियोक्त्यांकडे केल्यास त्या उमेदवाराला एसएमएसद्वारे संदेश देण्याची सुविधा दिनांक १ मे २०११ पासून सुरू करण्यात आली होती. तसेच नूतनीकरणाअभावी अनेक उमेदवारांची नोंदणी रद्द होत असल्यामुळे असे उमेदवार रोजगार संधीपासून वंचित राहतात हे टाळण्यासाठी उमेदवारांना वेळीच नोंदणीचे नूतनीकरण करून घ्यावे यासाठी नूतनीकरण करण्यासाठी त्यांना नूतनीकरण कालावधीत एसएमएसद्वारे स्मरण संदेश देण्याची सुविधा उपलब्ध करून देण्यात आलेली होती.

पुढे नव्याने विकसित करण्यात आलेल्या रोजगार मित्र सॉफ्टवेअरशी अनुरूप असे क्लायंट सर्व्हर प्रकारचे आवश्यक हार्डवेअर सन २००४-०५ मध्ये खरेदी करण्यात येऊन तद्नंतर कार्यालयांची गरज विचारात घेऊन सन २००५ पासून २०११ पर्यंत डेस्कटॉप पीसीज, प्रिंटर्स, युपीएस, सर्व्हर्स, प्रोजेक्टर्स, लॅपटॉप आवश्यकतेप्रमाणे खरेदी करण्यात येऊन कार्यान्वित करण्यात आलेले आहेत. तसेच सदर यंत्रणेचा विमा उतरविण्यात आला होता.

कौशल्य विकास, रोजगार व उद्योजकता मार्गदर्शन केंद्रातून इतर कार्यालयीन कामासाठी येणाऱ्या उमेदवारांना उपयुक्त वेबसाईटवरील कौशल्य विकास, रोजगार व उद्योजकता संबंधीची माहिती ऑनलाईन पाहता यावी म्हणून प्रत्येक कौशल्य विकास, रोजगार व उद्योजकता मार्गदर्शन केंद्रामध्ये स्वतंत्र यंत्रणा स्थापित झालेली आहे.

सन १९८६ पासून कौशल्य विकास, रोजगार व उद्योजकता मार्गदर्शन केंद्रांचे संगणकीकरण टप्प्याटप्प्याने करण्यात आलेले आहे. त्यामुळे जुनी, आयुर्मान संपुष्टात आलेली व दुरुस्ती होऊ न शकणारी, कालबाह्य झालेल्या संगणक यंत्रणेच्या निर्लेखनाची कार्यवाही अस्तित्वात असलेल्या नियमांतर्गत वेळोवेळी करण्यात येत आहे.

आधुनिक माहिती तंत्रज्ञानाच्या साहाय्याने उमेदवारांना जास्तीत जास्त रोजगाराच्या संधी उपलब्ध होण्याच्या दृष्टीने सर्वंकष ई-प्रशासन प्रणाली प्रकल्प हाती घेण्यात आला. या प्रकल्पांतर्गत कौशल्य विकास, रोजगार व उद्योजकता आयुक्तालयाने, एक नवीन वेब पोर्टल **www.maharojgar.gov.in** विकसित केले आहे. या वेब पोर्टलमार्फत कौशल्य विकास, रोजगार व उद्योजकता विषयक अनेकविध सेवा, विविध स्टेकहोल्डर्स जसे बेरोजगार उमेदवार, उद्योजक, प्रशिक्षण संस्था वगैरे यांना ऑनलाईन पुरविण्यात येत आहेत. या प्रकल्प विकसनाचे कामकाज दिनांक २ मे २०१२ पासून सुरुवात होऊन दिनांक २८ मार्च २०१३ पासून हे वेब पोर्टल विकसित होऊन कार्यान्वित करण्यात आले आहे.

तसेच, वेब पोर्टलवर नोकरी इच्छुक उमेदवारांची नाव नोंदणी, नियोक्ते नोंदणी, रिक्तपदे अधिसूचित करणे, उमेदवारांची यादी प्राप्त करून घेणे, उमेदवारांना मुलाखतीसाठी बोलविण्याकरिता ऑनलाईन पद्धतीने वेळापत्रक निश्चित करणे इत्यादी सुविधा देण्यात आल्या आहेत. तसेच नोंदणी केलेल्या उमेदवारांना त्यांच्या नोंदणीचे अद्ययावतीकरण करणे, तसेच त्यांच्या पात्रतेप्रमाणे रिक्तपदांची माहिती उपलब्ध होत आहे, नियोक्त्यांना नोंदणी केल्यानंतर विहित कालावधीत ईआर-१ विवरणपत्रे भरणे, मुलाखतीसाठी निवड केल्यानंतर उमेदवारांना योग्य तो एसएमएस मिळणे या सुविधा वेब पोर्टलवरून उपलब्ध करून देण्यात आल्या आहेत. याबरोबरच रोजगार मेळावा, व्यवसाय मार्गदर्शन, उमेदवारांची क्षमता चाचणी तसेच समुपदेशनाकरिता नोंदणी इत्यादी सुविधा ऑनलाईन पद्धतीने उपलब्ध करून देण्यात आलेल्या आहेत, तसेच रोजगार प्रोत्साहन कार्यक्रम, आदिवासी प्रशिक्षण आणि स्वयंरोजगार सेवा मॉड्यूल उपलब्ध करून देण्यात आलेले आहेत.

या वेब पोर्टलद्वारे उमेदवार, त्यांच्यासाठी रोजगाराच्या संधीचा शोध घेऊ शकतील. तसेच विविध प्रशिक्षणाची माहिती, तसेच, प्रशिक्षण देणाऱ्या संस्थांचा तपशील, प्रशिक्षण कार्यक्रम वगैरे बाबींची माहिती त्यांना मिळू शकेल. जे उमेदवार स्वयंरोजगार सुरू करण्यास इच्छुक आहेत, त्यांना शासनाच्या विविध स्वयंरोजगार योजनांबाबतची माहिती पोर्टलद्वारे मिळत होती.

कौशल्य विकास व उद्योजकता विभागाच्या दिनांक २ सप्टेंबर २०१५ च्या " प्रमोद महाजन कौशल्य विकास व उद्योजकता विकास अभियान " राबविण्याबाबतच्या शासन निर्णयामध्ये परिच्छेद ३.९ वर महाराष्ट्र राज्य कौशल्य विकास सोसायटी यांचे पोर्टलसमवेत आयुक्तालयाचे महारोजगार वेबपोर्टल व अण्णासाहेब पाटील आर्थिक विकास मागास महामंडळाचे महास्वयंरोजगार वेबपोर्टल यांची सांगड घालण्यात येईल असे नमूद करण्यात आलेले आहे.

दिनांक ९ मार्च २०१६ रोजी मा. प्रधान सचिव, कौशल्य विकास व उद्योजकता विभाग यांचे अध्यक्षतेखाली विभागाच्या संगणकीकरण प्रकल्प अंमलबजावणी समितीची बैठक संपन्न झाली. सदर बैठकीमध्ये तज्ज्ञ सल्लागार नेमून त्यांच्यामार्फत तीनही पोर्टलचा अभ्यास करून प्रकल्प अहवाल तयार करणे, कार्यस्वरूप निश्चित करणे व त्याची अंमलबजावणी करणे याबाबत महाराष्ट्र राज्य कौशल्य विकास संस्था यांनी कार्यवाही करावी यास समितीने सर्वानुमते मान्यता दिलेली आहे.

यास अनुसरुन या तीनही पोर्टलच्या इंटिग्रेशनबाबत अभ्यास व रोडमॅप अहवाल प्राप्त केला असून इंटिग्रेशनबाबत कार्यवाही सुरू केली आहे. सध्याच्या महारोजगार वेबपोर्टलवरील नोंदणीकृत उमेदवार आणि नियोक्ते यांचा डाटा नवीन प्रणालित मायग्रेट करण्यात आला आहे. प्रथम टप्प्यातील जॉबसिकर नोंदणी नियोक्ता/उद्योजक नोंदणी, जॉबपोस्टींग व मॅचींग या सेवा **"htpps:\\rojgar.mahaswayam.in"** या वेबपोर्टलवर दिनांक ७ जानेवारी २०१७ पासून उपलब्ध करण्यात आले आहे.

तसेच कौशल्य विकास व उद्योजकता विभागाच्या दिनांक २ सप्टेंबर २०१५ शासन निर्णयामध्ये परिच्छेद ३.९ वर महाराष्ट्र राज्य कौशल्य विकास सोसायटी यांचे पोर्टलसमवेत आयुक्तालयाचे **महारोजगार वेबपोर्टल** व आण्णासाहेब पाटील आर्थिक विकास मागास महामंडळाचे **महास्वयंरोजगार वेबपोर्टल** यांची सांगड घालण्यात येईल असे नमूद करण्यात आलेले आहे. या अनुषंगाने महाराष्ट्र राज्य कौशल्य विकास संस्था यांचेमार्फत तीनही पोर्टलच्या इंटिग्रेशन व विकसनाबाबत कार्यवाही करण्यात आलेली आहे. या अंतर्गत तीनही वेबपोर्टलचे एकात्मिक वेबपोर्टल तयार करण्यात आले असून त्यास **mahaswayam.in** **महास्वयम्** असे नाव देण्यात आलेले आहे. या वेबपोर्टलचे मा. मुख्यमंत्री, महाराष्ट्र राज्य यांचे हस्ते दिनांक ३० मे २०१७ रोजी लोकर्पण करण्यात आले आहे.

या महास्वयम् वेबपोर्टलवर महारोजगार वेबपोर्टलवरील सर्व डेटा मायग्रेट करून उमेदवार व नियोक्ते नोंदणी, रिक्तपदे अधिसूचित करणे, रोजगार मेळावा हे मॉड्युल वेबपोर्टलवर उपलब्ध करून देण्यात आले असून, यामधून आता कामकाज करण्यात येत आहे.

" आता भारत सरकारच्या संकेतस्थळाच्या डोमेन नेमच्या धोरणानुसार **"htpps://mahaswayam.in"** ह्या वेबपोर्टलचे नाव **"htpps:// mahaswayam.gov.in"** असे करण्यात आले आहे.

महास्वयम् वेबपोर्टलवर नोंदणी केलेल्या उमेदवार/नियोक्ते यांना रोजगार मेळावा, रोजगार प्रोत्साहन कार्यक्रम, कौशल्य विकास कार्यक्रम इत्यादीबाबतची माहिती होऊन त्यांचा सहभाग वाढविण्यासाठी उमेदवार/नियोक्ते यांना लघु संदेश (**SMS**) पाठविण्याबाबतची सुविधा प्रत्येक जिल्हा कार्यालयांना वेबपोर्टलवर उपलब्ध करून देण्यात आली आहे. तसेच, उमेदवारांना विविध वर्तमानपत्रात प्रसिद्ध होणाऱ्या रिक्त पदांच्या जाहिरातींची माहिती होण्यासाठी **" रिक्त पदांच्या जाहिराती "** हा टॅब उपलब्ध करून दिला असून त्यामध्ये रिक्त पदांच्या जाहिराती उमेदवारांना पाहता येतील.

तसेच कामगार व रोजगार मंत्रालय, नवी दिल्ली यांनी राष्ट्रीय स्तरावरील ' राष्ट्रीय करिअर सेवा (**National Career Service**) पोर्टल ' सुरु केले असून विभागाचे वेबपोर्टल एनसीएस वेबपोर्टलशी इंटिग्रेशन करण्याबाबत मा. उपमहासंचालक, रोजगार व प्रशिक्षण, नवी दिल्ली यांनी कळविले होते. यास अनुसरून विभागाचे महास्वयम् वेबपोर्टलचे राष्ट्रीय करिअर सेवा पोर्टलशी (**NCS Portal**) इंटिग्रेशनची कार्यवाही पूर्ण झाली असून महास्वयम् वेबपोर्टलवरील उमेदवारांचा डेटा एनसीएस वेबपोर्टलवर पोर्ट करण्यात आला आहे. ज्या उमेदवारांनी त्यांच्या नोंदणीस आधार लिंक केलेले नाहीत अशा उमेदवारांना आधार लिंक करून प्रोफाइल अद्ययावत करण्याबाबत एसएमएस, ई-मेल तसेच, पत्राद्वारे कळविण्यात येत आहे.

तसेच, ज्या नियोक्ते / उद्योजक यांनी महास्वयम् वेबपोर्टलवर नोंदणी केलेली नाही अशा नियोक्ते / उद्योजक यांना नोंदणी न करता त्यांचेकडे असलेल्या रिक्तपदे अधिसूचित करण्याची सुविधा महास्वयम् वेबपोर्टलवर **" Urgent manpower "** या ऑप्शनमध्ये उपलब्ध केली आहे. प्रथम त्यांनी रिक्तपदे अधिसूचित करताना दिलेल्या शैक्षणिक पात्रतेनुसार अथवा उच्च पात्रतेच्या फक्त २० उमेदवारांची यादी एक्सेल फॉरमॅटमध्ये उपलब्ध होते. यापेक्षा जास्त उमेदवारांची यादी पाहिजे असल्यास अथवा दुसऱ्यांदा रिक्तपदे अधिसूचित करावयाचे असल्यास त्यांना महास्वयम् वेबपोर्टलवर नोंदणी करणे आवश्यक आहे. नियोक्ते /उद्योजक सदरची सुविधा एकदाच वापरू शकता.

महाराष्ट्र राज्यात व्यवसाय मार्गदर्शन व समुपदेशन केंद्र स्थापन करणे.

या योजनेअंतर्गत राज्यातील सध्याच्या कौशल्य विकास, रोजगार व उद्योजकता मार्गदर्शन केंद्राचे व्यवसाय मार्गदर्शन व समुपदेशन केंद्रामध्ये रुपांतर करून नोंदणी केलेल्या उमेदवारांची त्यांच्या रोजगारानुरुप क्षमतेकरिता मुल्यमापन चाचणी घेण्यात येईल व पुढे आवश्यकता असल्यास उमेदवारांना रोजगार उद्योजकता विषयक कौशल्य आत्मसात करण्याकरिता प्रशिक्षण घेण्याकरिता समुपदेशन करण्यात येईल, जेणेकरून त्यांना रोजगार/स्वयंरोजगार प्राप्त होईल.

यानुसार रोजगार व स्वयंरोजगार विभाग, शासन निर्णय क्र. रोस्वरो-२०१२/प्र.क्र. ३०९/रोस्वरो-१, दिनांक १९ मे २०१४ द्वारे निर्गमित झाला असून या अन्वये राज्यात प्रथम टप्प्यात मुंबई उपनगर, सिंधुदुर्ग, औरंगाबाद, सांगली व नागपूर या जिल्ह्यात कौशल्य विकास रोजगार व उद्योजकता मार्गदर्शन केंद्रामध्ये व्यवसाय मार्गदर्शन व समुपदेशन केंद्र स्थापन करण्यास मान्यता प्राप्त झालेली आहे. त्यापैकी औरंगाबाद व नागपूर येथील केंद्रे युएनडीपी यांचेसोबत सामंजस्य कराराद्वारे कार्यान्वित करण्यात आली होती, त्याकरिता कौशल्य विकास, रोजगार व उद्योजकता आयुक्तालय व युएनडीपी यांचेमध्ये दिनांक ३० सप्टेंबर २०२१ पर्यंत सामंजस्य करार करण्यात आला होता.

सद्य:स्थितीत, व्यवसाय मार्गदर्शन व समुपदेशन केंद्र व मॉडेल करिअर सेंटर या दोन्ही योजनेच्या कामाचे स्वरुप यामध्ये साधर्म्य असल्याने व्यवसाय मार्गदर्शन व समुपदेशन केंद्रांचे रुपांतर मॉडेल करिअर सेंटर मध्ये करण्याचे प्रस्तावित आहे.

(५) ई-गव्हर्नन्स

राज्यामध्ये प्रमोद महाजन कौशल्य व उद्योजकता विकास या अभियानांतर्गत कौशल्य विकास कार्यक्रमाशी निगडित विविध बाबी जसे की, उमेदवारांच्या नोंदणीपासून त्यांचे मूल्यमापन समुपदेशन, प्रशिक्षण व प्रमाणिकरण आणि रोजगारोपरांत साहाय्य इत्यादी अनेक बाबींचे सनियंत्रण तसेच कौशल्य विकाससंबंधी सहभागधारकांना कुशल मनुष्यबळ मागणी व पुरवठा याबाबत रोजगार बाजार माहिती प्रणालीद्वारे रोजगार व स्वयंरोजगार व कौशल्य विकाससंबंधी विविध सेवा देण्यासाठी महास्वयंम पोर्टल कार्यान्वित करण्यात आली आहे.

(६) महाराष्ट्र राज्य कौशल्य विकास संस्था

महाराष्ट्र राज्य कौशल्य विकास संस्था या विभागाच्या अधिपत्याखाली कार्यरत असून राज्यामध्ये प्रमोद महाजन कौशल्य व उद्योजकता विकास व इतर कौशल्य विकासाशी निगडित कार्यक्रमाचे नियोजन, अंमलबजावणी व संनियंत्रण करण्यासाठी नोडल संस्था म्हणून कार्यरत आहे.

(७) प्रमोद महाजन कौशल्य आणि उद्योजकता विकास अभियान

मा. पंतप्रधान यांच्या " स्किल इंडिया " या संकल्पनेस अनुसरून महाराष्ट्र शासनाने " कुशल महाराष्ट्र रोजगारयुक्त महाराष्ट्र " हे ध्येय समोर ठेवून राज्यात " प्रमोद महाजन कौशल्य आणि उद्योजकता विकास अभियान " राबविण्याचे ठरविले आहे. या अभियानांतर्गत कार्यप्रवण वयोगटातील १५ ते ४५ वर्षापर्यंतच्या वयोगटातील उमेदवारांना अधिक मागणी असलेल्या क्षेत्राच्या आवश्यकतेनुसार व्यावसायिक कौशल्य विकास, कौशल्यवर्धन व पुनर्कौशल्य विकासाद्वारे तज्ज्ञ संस्थांमार्फत रोजगारक्षम करून त्यापैकी किमान ७५ टक्के उमेदवारांना प्रत्यक्ष नोकरी किंवा स्वयंरोजगार मिळवून देण्यात येणार आहे.

सदर अभियानांतर्गत विहित कार्यक्रम खालीलप्रमाणे आहेत

(अ) रोजगार केंद्रित कौशल्य प्रशिक्षण योजना

सदर कार्यक्रमांतर्गत उमेदवारांच्या कौशल्य चाचणीच्या आधारे या उमेदवारांचे कल, कौशल्य अभाव व रोजगार क्षमता यांचे मूल्यांकन, समुपदेशन व मार्गदर्शन करून या आधारे प्रशिक्षणाचे क्षेत्र निश्चित करून, सूचीबद्ध प्रशिक्षण संस्थेमार्फत (ज्यामध्ये उद्योग समूहांचाही समावेश राहील) बाजारपेठेतील गरजेनुसार तसेच उद्योग व सेवा क्षेत्रातील विशिष्ट मागणीनुसार, सॉफ्ट प्रशिक्षण / हार्ड स्किल किंवा दोन्ही, प्रशिक्षण देऊन प्रशिक्षित उमेदवारांना रोजगार व स्वयंरोजगार उपलब्ध करून देण्यात येईल.

(ब) उद्योगकेंद्रित कौशल्य विकास कार्यक्रम

या अंतर्गत उद्योग समूहांना प्रशिक्षण संस्था म्हणून सूचिबद्ध करून त्यांच्या गरजांनुसार त्यांच्यामार्फतच प्रशिक्षण देऊन उमेदवारांना रोजगारात सामावून घेण्याची योजना राबविण्यात येईल.

(क) पारंपरिक किंवा प्रत्यक्ष कामानुभवातून कौशल्य धारण केलेल्या उमेदवारांच्या कौशल्याचे प्रमाणिकरण व कौशल्य वृद्धी कार्यक्रम

पारंपरिक आणि प्रत्यक्ष कामाच्या व्यावसायिक अनुभवातून कौशल्य धारण करीत असलेल्या परंतु कौशल्याबाबत अर्हतेचे कोणत्याही प्रकारचे प्रमाणपत्र नसलेल्या उमेदवारांच्या कौशल्याचे प्रमाणिकरण व कौशल्य वृद्धी या कार्यक्रमाच्या माध्यमातून करण्यात येईल.

(ड) व्यावसायिक तज्ज्ञ मनुष्यबळ विकास कार्यक्रम

या अंतर्गत कमी प्रमाणात उपलब्ध असलेल्या शिक्षकांच्या संख्येत आवश्यकतेनुसार वृद्धी करणाऱ्यावर भर देण्यात येऊन त्यांच्यामार्फत प्रशिक्षणाचे कार्यक्रम हाती घेण्यात येईल.

(इ) उद्योजकता विकास प्रशिक्षण कार्यक्रम

या अंतर्गत स्वयंरोजगार व उद्योजकतेसंबंधी प्रशिक्षण व तद्नंतर आवश्यक ते साहाय्य लाभार्थींना करण्याचे नियोजित आहे. याचा भाग म्हणून विविध महामंडळाकडील योजनांच्या अंमलबजावणीमध्ये एकसूत्रीपणा येण्यासाठी या सर्व योजनांची अंमलबजावणी व संनियंत्रण (mahaswayamrojgar.maharashtra.gov.in) या एकछत्री पोर्टलवरून करणे बंधनकारक करण्यात आले आहे.

(ई) उद्योगसमूहाच्या सहभागातून सेंटर ऑफ एक्सलन्स / बहुकौशल्य प्रशिक्षण केंद्र स्थापन करणे.

बाजारपेठेतील विविध प्रकारच्या रोजगाराच्या मागणीस अनुसरून उद्योग समूह / खाजगी संस्थांमार्फत आवश्यकतेनुसार सेंटर ऑफ एक्सलन्स स्थापन करण्यात येईल. तसेच एकाच आवारात / छताखाली बाजारपेठेस आवश्यक असलेले कौशल्य निर्माण करून रोजगार / स्वयंरोजगार उपलब्ध करून देण्याच्या दृष्टीने संबंधित उद्योगसमूहाच्या सहकार्याने बहुकौशल्य प्रशिक्षण केंद्र स्थापन करण्यात येईल.

(फ) " किमान कौशल्य विकास कार्यक्रम जिल्हास्तरीय सर्वसाधारण योजना "

जिल्ह्यातील विशिष्ट भौगोलिक तथा सामाजिक स्थिती, परंपरागत व्यवसाय, नैसर्गिक संसाधने तथा साधनसामग्री इत्यादींच्या आधारे जिल्ह्यातील रोजगार/स्वयंरोजगारासाठी अधिक मागणी असलेली क्षेत्रे निश्चित करून या क्षेत्रांच्या कौशल्याच्या मागणीनुसार विशिष्ट अभ्यासक्रम राबविणे व प्रशिक्षणप्राप्त उमेदवारांना रोजगार/स्वयंरोजगारासाठी सहाय्य करणे या उद्दीष्टाकरिता कौशल्य विकास व उद्योजकता विभागाच्या प्रमोद महाजन कौशल्य विकास व उद्योजकता विकास अभियान राबविण्याच्या दिनांक २ सप्टेंबर २०१५ च्या शासन निर्णयातील अ. क्र. ९.२ नुसार प्रमोद महाजन कौशल्य व उद्योजकता विकास अभियानांतर्गत किमान कौशल्य विकास कार्यक्रम या जिल्हास्तरीय सर्वसाधारण योजनेस शासन निर्णय क्रमांक कौविउ-२०१५/प्र.क्र.५६/अभियान-१, दिनांक १६ मार्च २०१७ अन्वये प्रशासकीय मान्यता देण्यात आलेली आहे. तसेच या योजनेकरीता जिल्ह्याच्या वार्षिक योजनेसाठी मंजूर केलेल्या नियतव्ययामधून किमान रुपये ३.०० कोटी इतका नियतव्यय राखून ठेवण्याची तरतूद आहे.

तक्ता २ / TABLE II

प्रशिक्षणासाठी पाठविण्यात आलेल्या अधिकाऱ्यांची सांख्यिकी माहिती दर्शविणारा तक्ता
Information About Officers Sent for Training

कार्य	वर्ष/Year				Activity
	२०२०-२०२१ 2020-2021	२०२१-२०२२ 2021-2022	२०२२-२०२३ (अंदाजित) 2022-2023 (Estimated)		
(१)	(2)	(3)	(4)		(1)
(१) सदरहू वर्षात प्रशिक्षणासाठी प्रेषित अधिकारी / कर्मचारी..	300	300	300	..	(1) Number of Officials to be sent for tranining during the year.
(२) सदरहू वर्षात प्रशिक्षणासाठी प्रेषित व प्रशिक्षण पूर्ण केलेले .. अधिकारी / कर्मचारी.	40	20	300	..	(2) Number of Officials actually sent for and completed training during the year.
(३) सदरहू वर्षात तदर्थ प्रशिक्षणासाठी प्रेषित व अपेक्षित .. अधिकारी.	60	100	300	..	(3) Number of Officials Expected to be sent for training during the year.

* आकडेवारी एप्रिल २०२० ते डिसेंबर २०२१ पर्यंतची आहे.

तक्ता ३ / TABLE III

कौशल्य विकास, रोजगार व उद्योजकता आयुक्तालयातर्फे होणारी विविध कार्ये दर्शविणारा तक्ता

Table indicating various functions performed by Directorate of Skill Development, Employment and Entrepreneurship

कार्य	वर्ष/Year २०२० 2020	२०२१ 2021	२०२२ (अंदाजित) 2022 (Estimated)	Activity
(१)	(2)	(3)	(4)	(1)
(१) खाते चौकश्या--				(1) No. of Departmental Enquiries--
(अ) वर्षारंभी शिल्लक असलेली प्रकरणे	09	11	11	*(a)* Pending at the beginning of the year
(ब) नव्याने चौकशी सुरू झालेली प्रकरणे	04	05	02	*(b)* Ordered
(क) चौकशी पूर्ण झालेली प्रकरणे ..	02	05	05	*(c)* Completed
(ड) वर्ष अखेरीस शिल्लक राहिलेली ..	11	11	08	*(d)* Pending at the end of the year
(२) *(अ)* उमेदवार/उद्योजक यांच्याकडून आलेल्या तक्रारी	834	794	850	(2) *(a)* No. of complaints received from candidates/ employers.
(ब) निकाली काढलेल्या तक्रारी	740	787	850	*(b)* Number of complaints disposed off

विभागीय आयुक्तालयांकडून होणारे मार्गदर्शन व कार्याचे सुसूत्रीकरण

नागपूर व औरंगाबाद येथे १९७६ वर्षाच्या शेवटी विभागीय आयुक्तालये स्थापन करण्यात आली. तसेच १ सप्टेंबर १९७९ पासून पुणे व मुंबई अशी दोन नवीन विभागीय आयुक्तालये स्थापन करण्यात आली. नाशिक येथे देखील दिनांक २५ सप्टेंबर १९८५ पासून एका विभागीय आयुक्तालयाची स्थापना करण्यात आलेली आहे. ती उपआयुक्त या हुद्द्याच्या अधिकाऱ्याच्या अधिपत्याखाली कार्य करीत आहेत. दिनांक १२ जानेवारी १९९५ पासून अमरावती येथे विभागीय आयुक्तालयाची स्थापना करण्यात आली आहे. आयुक्त, कौशल्य विकास, रोजगार व उद्योजकता आयुक्तालय यांना असलेल्या प्रशासकीय व वित्तीय शक्तींचे विकेंद्रीकरण करणे हा विभागीय आयुक्तालये स्थापन करण्यामागचा प्रमुख हेतू आहे. विभागातील जिल्हा कार्यालयाचे कार्य वेळेवर आणि कार्यकुशलतेने होण्यासाठी या विकेंद्रीकरणामुळे मदत होणार आहे. बहुसंख्य बेरोजगार उमेदवारांची वेळेवर व्यवस्था करणे कौशल्य विकास, रोजगार व उद्योजकता कार्यालयाची गरजेची बाब आहे.

विभागीय आयुक्तालयाकडे निरीक्षण, तपासणी, मनुष्यबळ, सेवायोजन कार्यालये (रिक्त पदे अधिसूचित करण्याची शक्ती) अधिनियमांच्या तरतुदींची काटेकोर अंमलबजावणी करणे, रोजगार प्रोत्साहन कार्यक्रमांतर्गत विभागीय आयुक्तालयाच्या अधिपत्याखाली येणाऱ्या जिल्हा कौशल्य विकास, रोजगार व उद्योजकता मार्गदर्शन केंद्रांना देण्यात आलेल्या लक्ष्यांची परिपूर्ती करण्यासाठी योग्य ते मार्गदर्शन करणे, रोजगार प्रोत्साहन कार्यक्रम व बेरोजगारांच्या सहकारी सेवा संस्थांना अर्थसाहाय्य देण्याकरिता मंजूर झालेल्या निधीचा योग्य प्रकारे विनिमय करण्यासाठी मार्गदर्शन करणे, जिल्हा कौशल्य विकास, रोजगार व उद्योजकता मार्गदर्शन केंद्राच्या दैनंदिन कामकाजात येणाऱ्या अडचणी दूर करणे व त्याबाबत मार्गदर्शन करणे इत्यादी कामे सोपविलेली आहेत.

मुंबई, पुणे, औरंगाबाद, नागपूर, नाशिक आणि अमरावती येथील विभागीय

Table indicating statistical information in respect of Divisional Commissionerate

कार्यक्रम	विभागीय आयुक्तालय, मुंबई Divisional Commissionerate at Mumbai			विभागीय आयुक्तालय, पुणे Divisional Commissionerate at Pune			विभागीय आयुक्तालय, औरंगाबाद Divisional Commissionerate at Aurangabad		
	२०२० 2020	२०२१ 2021	२०२२ (अंदाजित) 2022 (Estimated)	२०२० 2020	२०२१ 2021	२०२२ (अंदाजित) 2022 (Estimated)	२०२० 2020	२०२१ 2021	२०२२ (अंदाजित) 2022 (Estimated)
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
(१) विभागातील अधीन कार्यालयांना दिलेल्या भेटी.	5	20	15	15	0	5	5	3	8
(२) अधीन कार्यालयांची निरीक्षणे--									
(अ) आयुक्तालयाने ठरवून दिल्याप्रमाणे ...	5	5	5	5	3	5	4	10	8
(ब) प्रत्यक्ष निरीक्षणे ...	3	5	5	5	3	5	4	10	8
(क) अनपेक्षितरित्या केलेली निरीक्षणे	4	7	5	7	3	5	5	1	8
(३) रोजगार उत्तेजक कार्यक्रमांतर्गत रिक्त पदे प्राप्त करण्यासाठी उद्योजकांस दिलेल्या भेटी.	10	20	24	15	15	15	13	15	15
(४) मनुष्यबळाची गरज अजमावण्यासाठी उपआयुक्त/कौशल्य विकास, रोजगार व उद्योजकता मार्गदर्शन अधिकारी यांनी आस्थापनांशी साधलेले संपर्क.	17	20	24	15	15	15	13	15	15
(५) ज्यांच्याकडून स्थानिक लोकांच्या सेवायोजनांसंबंधी माहिती मिळाली नाही अशा उद्योजकांना दिलेल्या भेटी.	--	--	--	--	--	--	13	18	15
(६) अपंग आणि मागासवर्गीय उमेदवार यांच्या सेवायोजनासंबंधी उद्योजकांस दिलेल्या भेटी.	6	4	4	--	--	--	13	18	15
(७)(अ) विभागातील उमेदवारांकडून आलेल्या तक्रारी.	100	129	90	62	194	--	239	111	--
(ब) वरील ७ (अ) पैकी कार्यवाही केलेल्या तक्रारी.	100	129	90	62	194	--	103	107	--
(८)(अ) आलेल्या सूचनांची संख्या ...	--	--	--	--	--	--	--	--	--
(ब) वरील ८ (अ) पैकी कार्यवाही केलेल्या सूचना.	--	---	---	--	--	--	--	--	--

मुख्यालयांबाबतची सांख्यिकी माहिती दर्शविणारा तक्ता

Mumbai, Pune, Aurangabad, Nagpur, Nashik and Amravati

विभागीय आयुक्तालय, नागपूर Divisional Commissionerate at Nagpur			विभागीय आयुक्तालय, नाशिक Divisional Commissionerate at Nashik			विभागीय आयुक्तालय, अमरावती Divisional Commissionerate at Amravati			Programme
२०२० 2020	२०२१ 2021	२०२२ (अंदाजित) 2022 (Estimated)	२०२० 2020	२०२१ 2021	२०२२ (अंदाजित) 2022 (Estimated)	२०२० 2020	२०२१ 2021	२०२२ (अंदाजित) 2022 (Estimated)	
11	12	13	14	15	16	17	18	19	1
6	4	5	5	8	10	20	19	18	(1) Number of visits paid to sub-ordinate offices in the jurisdiction.
									(2) Inspections of sub-ordinate Offices—
10	6	--	15	7	7	7	6	6	(a) Number required as per Directorates roster.
3	2	--	8	2	7	7	6	6	(b) Number actually inspected.
2	1	--	--	3	5	5	5	5	(c) Number of surprise inspections undertaken.
10	5	15	12	17	15	10	68	50	(3) Number of visits paid to employers to obtain vacancies under Employment Promotion Programme.
5	15	18	12	17	15	23	334	300	(4) Number of contacts, established by Deputy Director/Directorate of Skill Development, Employment & Entrepreneurship Guidance Officer with Establishments for obtaining their manpower requirements.
--	--	--	12	21	15	5	5	6	(5) Number of employers from whom information relating in Employment of Local Persons is not received, visited.
--	6	8	12	21	15	--	--	--	(6) Number of visits paid to employers inconnection with employment of Physically Handicapped Persons and Backward Class Candidates.
27	70	--	134	45	--	15	140	100	(7) (a) Number of complaints received from candidates in the jurisdiction.
26	70	--	134	45	--	--	140	--	(b) Out of 7 (a) aboving number disposed off.
--	--	--	--	--	--	--	--	--	(8) (a) Number of suggestions received.
--	--	--	--	--	--	--	--	--	(b) Out of 8 (a) number of (suggestions on whom action taken.)

कौशल्य विकास, रोजगार व उद्योजकता मार्गदर्शन केंद्रे

(एक) प्रास्ताविक

हा कार्यक्रम खालील कार्यात विभागलेला आहे :–

(१) कौशल्य विकास, रोजगार व उद्योजकता मार्गदर्शन केंद्र

(२) कौशल्य विकास, रोजगार व उद्योजकता मार्गदर्शन केंद्र (अपंगांसाठी), मुंबई.

(३) कौशल्य विकास, रोजगार व उद्योजकता मार्गदर्शन केंद्रामध्ये मागासवर्ग शाखेची निर्मिती.

(४) आदिवासी उमेदवारांसाठी कौशल्य विकास, रोजगार व उद्योजकता प्रशिक्षण व मार्गदर्शन केंद्र.

(५) सेवायोजन कार्यालये (सक्तीने रिक्त पदे अधिसूचित करणे) अधिनियम, १९५९ ची अंमलबजावणी करणारी यंत्रणा.

वरील कार्याचा खुलासा खालील परिच्छेदांतून केला गेला आहे :--

(१) कौशल्य विकास, रोजगार व उद्योजकता मार्गदर्शन केंद्रे.–ह्या कार्याच्या अंतर्गत खालील गोष्टी येतात :–

(अ) ४६ कौशल्य विकास, रोजगार व उद्योजकता मार्गदर्शन केंद्रांकडून बेरोजगार उमेदवारांना रोजगार साहाय्य दिले जाते.

(ब) मुंबई, पुणे, नागपूर, औरंगाबाद, कोल्हापूर व अमरावती विद्यापीठ कौशल्य विकास, रोजगार व उद्योजकता माहिती व मार्गदर्शन केंद्रांकडून बेरोजगार उमेदवारांना रोजगार साहाय्य दिले जाते आणि विद्यार्थी व बेरोजगार उमेदवारांना व्यवसाय मार्गदर्शन केले जाते. १९९२-९३ मध्ये अमरावती येथे एक केंद्र स्थापन करण्यात आले आहे.

कौशल्य विकास, रोजगार व उद्योजकता मार्गदर्शन केंद्रात मुख्यत्वे उमेदवारांना रोजगार, स्वयंरोजगार संदर्भात मार्गदर्शन केले जाते. तसेच त्यांना शासनाच्या कौशल्य विकास कार्यक्रमाची व त्या अंतर्गत रोजगार / स्वयंरोजगाराभिमूख प्रशिक्षणाची माहिती दिली जाते.

विद्यापीठ कौशल्य विकास, रोजगार व उद्योजकता माहिती व मार्गदर्शन केंद्रांना सर्व विद्यार्थी, विद्यापीठाचे सर्व स्नातक-नि-विद्यापीठाशी संलग्न असलेल्या महाविद्यालयांतील विद्यार्थ्यांना व्यवसाय मार्गदर्शन करण्याचे कार्य करावे लागते. ही विद्यापीठे कौशल्य विकास, रोजगार व उद्योजकता माहिती व मार्गदर्शन केंद्रे त्या विभागातील आणि इतर रिक्त पदांची माहिती, शिष्यवृत्त्या व प्रशिक्षणाची माहिती विद्यापीठ स्नातक व इतर विद्यार्थ्यांच्या माहितीसाठी मासिक पत्रके प्रकाशित करून देतात. याशिवाय निरनिराळ्या व्यवसाय व अभ्यासक्रमांसंबंधीचे मार्गदर्शन-नि-प्रशिक्षण व नोकऱ्यांच्या उपलब्धतेची माहिती देणारे साहित्य ही केंद्रे जमा करतात व भेट देणाऱ्या विद्यार्थ्यांसाठी प्रसारितही करतात.

(२) कौशल्य विकास, रोजगार व उद्योजकता मार्गदर्शन केंद्रात अपंगांसाठी विशेष कक्ष.– निरनिराळी व्यंगे असलेल्या उमेदवारांना प्रयत्नपूर्वक निवड पध्दतीने नोकरीस लावून देण्याच्या दृष्टिकोनातून कौशल्य विकास, रोजगार व उद्योजकता मार्गदर्शन केंद्र (अपंगांसाठी), मुंबई येथे १९ जानेवारी १९५९ पासून सुरू झाले. सध्या अस्थिव्यंग असलेले, बहिरे, मुके, अंध व कर्करोगमुक्त व कुष्ठरोग नास्तित्व उमेदवारांना नोकरीस लावून देण्याचे कार्य, हे कौशल्य विकास, रोजगार व उद्योजकता मार्गदर्शन केंद्र करते. हे कार्य तेथील अधिकारी उद्योजकांना वारंवार भेटून व त्यांच्याशी संपर्क साधून करतात. तसेच या कार्यालयाला संलग्न असलेल्या वैद्यकीय मंडळ व भारत सरकारच्या व्यावसायिक व पुनर्वसन केंद्राशी समन्वय साधून व्यंगाची जाण करून घेऊन त्यांना योग्य अशा व्यवसायात नेमण्याचा प्रयत्न हे कार्यालय करते.

आता अपंग व्यक्ती (समान संधी, हक्काचे संरक्षण व संपूर्ण सहभाग) अधिनियम हा फेब्रुवारी १९९५ पासून अंमलात आलेला आहे. श्री. भानुदास एस. वाडेकर व इतर यांनी महाराष्ट्र शासनाच्या विरुद्ध ४११७/२००३ या क्रमांकाची याचिका औरंगाबाद येथील उच्च न्यायालयाच्या खंडपीठासमोर दाखल केली. या याचिकेच्या संदर्भात दिनांक २० जुलै २००४ रोजी झालेल्या सुनावणीच्यावेळी मा. उच्च न्यायालयाने अपंग व्यक्ती अधिनियम, १९९५ नुसार प्रत्येक जिल्ह्यात अपंगांसाठी विशेष कौशल्य विकास, रोजगार व उद्योजकता मार्गदर्शन कार्यालये सुरू करून त्याबाबत व्यापक प्रसिद्धी द्यावी, असे आदेश दिलेले आहेत. यास्तव मुंबई शहर व मुंबई उपनगर ह्या दोन जिल्ह्यांसाठी वरीलप्रमाणे अपंगार्थ विशेष कौशल्य विकास, रोजगार व उद्योजकता मार्गदर्शन केंद्राची स्थापना यापूर्वीच झाली असल्यामुळे हे दोन्ही जिल्हे वगळता उर्वरित सर्व ३३ जिल्ह्यांमध्ये नवीन अपंगार्थ विशेष कौशल्य विकास, रोजगार व उद्योजकता मार्गदर्शन केंद्राची स्थापना शासन निर्णय क्रमांक रोस्वरो-२००४/ प्र. क्र. ४१/रोस्वरो-१, दिनांक २९ जुलै २००५ नुसार करण्यात आली आहे. शासनाने अपंगांसाठी ३ टक्के जागा शासकीय कार्यालयात, राज्य शासनाचे अंगिकृत व्यवसाय व स्थानिक स्वराज्य संस्थांमध्ये नोकरीसाठी राखून ठेवल्या आहेत. ह्या उमेदवारांसाठी योग्य व्यवसाय निवडून, त्यात त्यांना नोकरी उपलब्ध करून देणे आवश्यक असते. ह्या कार्यासाठी त्याचप्रमाणे ह्या उमेदवारांसाठी असलेल्या राखीव जागांचे प्रमाण निरनिराळ्या सरकारी आदेशात नमूद केल्याप्रमाणे राखण्यासाठी अशा अपंगार्थ विशेष कौशल्य विकास, रोजगार व उद्योजकता मार्गदर्शन केंद्रांची निर्मिती केली आहे.

(३) कौशल्य विकास, रोजगार व उद्योजकता मार्गदर्शन केंद्रामध्ये मागासवर्ग शाखेची निर्मिती.– शासनाच्या धोरणानुसार मागासवर्गीय उमेदवारांना ३४ टक्के जागा शासकीय सेवेमध्ये राखीव ठेवल्या जातात. त्यापैकी अनुसूचित जमातीसाठी १३ टक्के, अनुसूचित जमातीसाठी ७ टक्के, विमुक्त व भटक्या जमातीसाठी ४ टक्के व इतर मागासवर्गीय उमेदवारांसाठी १० टक्के जागा राखीव असतात. केंद्र शासन व केंद्र शासनाच्या अंगीकृत व्यवसायात अनुसूचित जाती व अनुसूचित जमातीसाठीच राखीव जागा असतात. केंद्र शासन, राज्य शासन केंद्र, शासनाचा अंगिकृत व्यवसाय, राज्य शासनाचा अंगिकृत व्यवसाय, निम-सरकारी व काही खाजगी आस्थापनांकडून वेळोवेळी अशा राखीव जागा याबाबतची माहिती तक्ता क्रमांक ९ ते १२ मध्ये देण्यात आली आहे.

(४) आदिवासी उमेदवारांसाठी कौशल्य विकास, रोजगार व उद्योजकता प्रशिक्षण व मार्गदर्शन केंद्र.-- विशेषत: अनुसूचित जमातीच्या उमेदवारांना लाभ मिळण्यासाठी शासनाने रावेर (जिल्हा जळगाव), अचलपूर (जिल्हा अमरावती), कळवण (जिल्हा नाशिक), देवरी (जिल्हा गोंदिया), चंद्रपूर (जिल्हा चंद्रपूर), गडचिरोली (गडचिरोली), मंचर-आंबेगाव (जिल्हा पुणे) व किनवट (जिल्हा नांदेड) येथे आदिवासी उमेदवारांसाठी कौशल्य विकास, रोजगार व उद्योजकता प्रशिक्षण मार्गदर्शन केंद्राची स्थापना केली आहे. जानेवारी १९९४ पासून विशेषकृती कार्यक्रमांतर्गत गडचिरोली येथे एका केंद्राची स्थापना केली आहे. *

टीप.–या योजनेची सविस्तर माहिती आदिवासी विभागाकडून प्रसिद्ध होणाऱ्या कार्यक्रम अंदाजपत्रकात प्रसिद्ध करण्यात येते. आदिवासी उमेदवारांसाठी राज्य शासनाच्या सेवेत ७ टक्क्यांपासून २२ टक्क्यांपर्यंत जागा राखीव असून त्या योग्य उमेदवारांअभावी पूर्णपणे भरल्या जाऊ शकत नाही. अनुशेष रहातो. आदिवासी उमेदवारांची स्पर्धा परीक्षेसाठी तयारी करून घेण्यासाठी सदर केंद्रामार्फत **साडेतीन महिन्यांचे एक** याप्रमाणे दरवर्षी तीन प्रशिक्षण सत्रे चालविली जातात. शासन निर्णय क्रमांक रोस्वरो-२००४/प्र. क्र. ११९/रोस्वरो-१, दिनांक १६ जानेवारी २००६ अन्वये योजनेतील प्रशिक्षणार्थ्यांच्या विद्यावेतन तसेच तज्ज्ञ व्याख्यात्यांच्या मानधनात डिसेंबर २००५ पासून वाढ करण्यात आलेली आहे. प्रशिक्षणाच्या काळात आदिवासी प्रशिक्षणार्थींना दरमहा रुपये १,००० याप्रमाणे विद्यावेतन दिले जाते व व्याख्यात्यांना दर ताशी रुपये १०० प्रमाणे मानधन दिले जाते. तसेच प्रशिक्षणार्थ्यांना स्पर्धा परीक्षेच्या तयारीसाठी आवश्यक असलेल्या ४ (चार) पुस्तकांचा संच मोफत देण्यात येतो. प्रशिक्षण देण्यासाठी जवळच्या महाविद्यालयातील तज्ज्ञ प्राध्यापकांना तासिका पद्धतीवर नियुक्त केले जाते. तसेच, गरजेनुसार बँक, वित्तीय संस्था, मान्यवर सेवाभावी संस्था यातील अधिकारी, पदाधिकाऱ्यांना व शासनाच्या तज्ज्ञ अधिकाऱ्यांना मार्गदर्शन देण्यासाठी पाचारण केले जाते. उमेदवारांना विविध रिक्तपदांची, स्पर्धा परीक्षांची माहिती वेळोवेळी पोस्टाने कळविले जाते. फॉर्म्स पाठविले जातात. प्रसंगानुसार खास प्रशिक्षण वर्ग आयोजिले जातात. सध्या आठ ठिकाणी अशी केंद्रे कार्यरत आहेत.

(५) सेवायोजन कार्यालये (सक्तीने रिक्त पदे अधिसूचित करणे) अधिनियम, १९५९ ची अंमलबजावणी यंत्रणा.– या योजनेसंबंधी प्रास्ताविक पृष्ठ क्रमांक ५९ वर देण्यात आलेले आहे.

(दोन) वित्तीय गरजा / Financial Requirements

तक्ता ५

बाब	प्रत्यक्ष रकमा २०२०-२०२१ Actuals 2020-2021	अर्थसंकल्प २०२१-२०२२ Budget Estimates 2021-2022
	योजनेतर Non-Plan	योजनेतर Non-Plan
1	2	3
(अ) कार्याप्रमाणे वर्गीकरण–		
(१) आदिवासी उमेदवारांकरिता शिष्यवृत्ती व विद्यावेतन सेवायोजन कार्यालये (२२३०११६१) १०१ (०१) (०१)	1726.84	2927.86
(२) अधु व्यक्तींकरिता विशेष सेवायोजन कार्यालय, मुंबई १०१ (०२) (०१) (२२३०११८१) ..	72.36	120.18
एकूण--(अ) स्थूल ..	1799.20	3048.04

TABLE V

(रुपये लाखात /Rs. in Lakhs)

सुधारलेले अंदाज २०२१-२०२२ Revised Estimates 2021-2022	अर्थसंकल्प २०२२-२०२३ Budget Estimates 2022-2023		
योजनेतर Non-Plan	योजनेतर Non-Plan		Items
4	5		1
			(A) Activity Classification–
2077.95	2919.27	..	(1) Scholarships and Stipend to Tribal Candidates Employment Exchanges (22301161) 101(01)(01)
67.16	120.11	..	(2) Special Employment for Physcally Handicapped, Bombay. 1(02) (01) (22301181)
2145.11	3039.38	..	Total (A)

तक्ता ६

नाव नोंदणी व नोकरीस लावलेल्या

जिल्हानिहाय उमेदवारांची नावे नोंदणी व त्यांना नोकरीस लावणे यासंबंधी केलेले कार्य दर्शविणारे विवरणपत्र/

अनुक्रमांक	जिल्ह्याचे नाव	वर्षारंभी नोंदणीपटावर असलेल्या उमेदवारांची संख्या No. of candidates on the Live Register at the beginning of the year			वर्षात नाव नोंदविलेल्या उमेदवारांची संख्या No. of candidates registered during the year		
		२०२० 2020	२०२१ 2021	२०२२ 2022	२०२० 2020	२०२१ 2021	२०२२ (अंदाजित) 2022 (Estimated)
1	2	3	4	5	6	7	8
१	मुंबई	3,50,608	3,70,954	3,86,167	58,550	62,322	62,500
२	ठाणे / पालघर	3,28,565	3,55,685	3,72,061	48,490	42,228	42,500
३	रायगड	85,099	92,368	97,731	12,365	11,101	11,500
४	रत्नागिरी	60,057	64,797	68,671	6,316	5,302	5,500
५	सिंधुदुर्ग	44,398	47,359	50,098	3,890	3,281	3,500
६	नाशिक	2,52,708	2,74,917	2,90,444	34,459	30,538	31,000
७	धुळे	98,728	1,03,270	1,07,470	4,973	4,442	4,500
८	नंदुरबार	41,116	44,545	47,483	3,709	4,725	5,000
९	जळगाव	1,99,947	2,12,121	2,18,487	20,115	13,659	14,000
१०	अहमदनगर	1,94,179	2,15,016	2,27,971	28,460	20,229	20,500
११	पुणे	4,17,204	4,47,538	4,72,040	69,403	60,623	61,000
१२	सातारा	1,33,868	1,48,122	1,58,673	19,465	17,682	18,000
१३	सांगली	1,49,729	1,60,691	1,71,888	16,364	14,426	14,500
१४	सोलापूर	1,92,331	2,08,536	2,23,490	21,223	20,682	21,000
१५	कोल्हापूर	2,07,742	2,25,755	2,44,367	28,237	28,806	29,000
१६	औरंगाबाद	2,60,619	2,78,052	2,93,265	25,493	24,199	24,500
१७	जालना	93,240	1,01,613	1,09,275	11,012	12,213	12,500
१८	परभणी	99,430	1,06,429	1,13,040	9,357	9,327	9,500
१९	हिंगोली	48,095	51,348	54,400	5,497	5,664	6,000
२०	बीड	1,67,164	1,75,212	1,81,742	10,378	7,928	8,000
२१	नांदेड	1,18,343	1,28,185	1,33,455	14,740	10,781	11,000
२२	उस्मानाबाद	80,730	86,508	92,426	8,342	6,833	7,000
२३	लातूर	1,33,321	1,44,539	1,50,733	12,556	7,507	8,000
२४	बुलढाणा	1,26,676	1,34,788	1,40,774	9,385	7,793	8,000
२५	अकोला	94,655	1,00,828	1,04,780	7,900	7,393	7,500
२६	वाशीम	50,993	53,860	56,852	3,575	3,910	4,000
२७	अमरावती	1,62,205	1,70,426	1,75,580	11,814	9,000	9,500
२८	यवतमाळ	1,10,057	1,18,420	1,23,112	9,888	6,700	7,000
२९	वर्धा	77,080	82,950	85,703	6,504	3,000	3,500
३०	नागपूर	2,60,151	2,84,340	2,97,171	25,337	15,146	15,500
३१	भंडारा	91,000	98,981	1,04,269	8,103	5,778	6,000
३२	गोंदिया	81,060	87,098	89,680	6,224	2,738	3,000
३३	चंद्रपूर	1,27,929	1,35,442	1,40,241	8,987	5,736	6,000
३४	गडचिरोली	50,990	54,961	56,472	4,012	1,820	2,000
	एकूण ..	**49,90,017**	**53,65,654**	**56,40,011**	**5,75,123**	**4,93,513**	**5,02,500**

TABLE VI

सर्वसाधारण उमेदवारांची माहिती

Districtwise Statement showing the number of candidates registered and placed in employment

वर्षात नोकरीस लावलेल्या उमेदवारांची संख्या No. of candidates placed in employment during the year			वर्षाच्या शेवटी नोंदणीपटावर असलेल्या उमेदवारांची संख्या No. of candidates on the Live Register at the end of the year			Serial. No.	Name of District
२०२० 2020	२०२१ 2021	२०२२ (अंदाजित) 2022 (Estimated)	२०२० 2020	२०२१ 2021	२०२२ (अंदाजित) 2022 (Estimated)		
9	10	11	12	13	14	1	2
38,204	47,109	47,500	3,70,954	3,86,167	4,00,000	.. 1	Mumbai
21,370	25,852	26,000	3,55,685	3,72,061	4,00,000	.. 2	Thane / Palghar
5,096	5,738	6,000	92,368	97,731	1,00,000	.. 3	Raigad
1,576	1,429	1,500	64,797	68,671	80,000	.. 4	Ratnagiri
929	542	600	47,359	50,098	60,000	.. 5	Sindhudurg
12,250	15,011	15,500	2,74,917	2,90,444	3,00,000	.. 6	Nashik
431	242	300	1,03,270	1,07,470	1,10,000	.. 7	Dhule
280	1,787	2,000	44,545	47,483	50,000	.. 8	Nandurbar
7,941	7,293	7,500	2,12,121	2,18,487	2,50,000	.. 9	Jalgaon
7,623	7,274	7,500	2,15,016	2,27,971	2,50,000	.. 10	Ahmadnagar
39,069	36,121	36,500	4,47,538	4,72,040	5,00,000	.. 11	Pune
5,211	7,131	7,500	1,48,122	1,58,673	2,00,000	.. 12	Satara
5,402	3,229	3,500	1,60,691	1,71,888	1,80,000	.. 13	Sangli
5,018	5,728	6,000	2,08,536	2,23,490	2,30,000	.. 14	Solapur
10,224	10,194	10,500	2,25,755	2,44,367	2,50,000	.. 15	Kolhapur
8,060	8,986	9,000	2,78,052	2,93,265	3,00,000	.. 16	Aurangabad
2,639	4,551	5,000	1,01,613	1,09,275	1,10,000	.. 17	Jalna
2,358	2,716	3,000	1,06,429	1,13,040	1,20,000	.. 18	Parbhani
2,244	2,612	3,000	51,348	54,400	60,000	.. 19	Hingoli
2,330	1,398	1,500	1,75,212	1,81,742	2,00,000	.. 20	Beed
4,898	5,511	6,000	1,28,185	1,33,455	1,50,000	.. 21	Nanded
2,564	915	950	86,508	92,426	95,000	.. 22	Osmanabad
1,338	1,313	1,500	1,44,539	1,50,733	1,60,000	.. 23	Latur
1,273	1,807	2,000	1,34,788	1,40,774	1,50,000	.. 24	Buldhana
1,727	3,441	3,500	1,00,828	1,04,780	1,10,000	.. 25	Akola
708	918	950	53,860	56,852	60,000	.. 26	Washim
3,593	3,846	4,000	1,70,426	1,75,580	1,80,000	.. 27	Amravati
1,525	2,008	2,500	1,18,420	1,23,112	1,30,000	.. 28	Yavatmal
634	247	300	82,950	85,703	90,000	.. 29	Wardha
1,148	2,315	2,500	2,84,340	2,97,171	3,00,000	.. 30	Nagpur
122	490	500	98,981	1,04,269	1,10,000	.. 31	Bhandara
186	156	200	87,098	89,680	90,000	.. 32	Gondia
1,474	937	950	1,35,442	1,40,241	1,50,000	.. 33	Chandrapur
41	309	350	54,961	56,472	60,000	.. 34	Gadchiroli
1,99,486	**2,19,156**	**2,26,100**	**53,65,654**	**56,40,011**	**59,85,000**	.. **Total**	

तक्ता ७

शैक्षणिक पात्रतेप्रमाणे डिसेंबर २०२१ या वर्षाअखेर नोंदणी पटावर असणारे सुशिक्षित व अशिक्षित उमेदवारांची माहिती दर्शविणारा तक्ता

अनु-क्रमांक	जिल्ह्याचे नाव	एस. एस. सी. पेक्षा कमी शिकलेले Below S. S. C.	एस. एस. सी. S. S. C.	एच. एस. सी. H. S. C.	पदवीधारक Diploma Holder	आय. टी. आय. I. T. I.
1	2	3	4	5	6	7
१	मुंबई	82,800	82,882	98,344	11,452	6,939
२	ठाणे / पालघर	97,229	73,291	86,372	18,419	7,797
३	रायगड	18,234	19,808	21,624	7,075	3,352
४	रत्नागिरी	7,143	15,799	19,591	4,779	3,586
५	सिंधुदुर्ग	5,202	10,049	16,051	4,018	1,872
६	नाशिक	49,918	62,581	75,113	21,284	15,280
७	धुळे	20,791	23,528	33,380	6,933	3,246
८	नंदुरबार	10,554	8,149	13,626	3,973	1,673
९	जळगाव	30,950	57,171	64,357	12,200	15,055
१०	अहमदनगर	60,572	42,231	56,327	16,095	7,507
११	पुणे	92,388	1,43,081	1,01,656	16,644	20,604
१२	सातारा	32,420	37,907	40,746	8,316	4,214
१३	सांगली	35,601	56,203	34,326	7,832	3,718
१४	सोलापूर	63,323	50,668	50,389	12,422	5,196
१५	कोल्हापूर	72,016	71,725	42,917	10,789	6,552
१६	औरंगाबाद	1,34,231	53,215	49,329	9,185	4,667
१७	जालना	53,238	19,171	18,208	3,261	2,119
१८	परभणी	62,146	14,690	17,168	3,445	1,811
१९	हिंगोली	17,625	10,666	13,636	2,961	1,179
२०	बीड	81,503	29,647	30,842	7,419	5,213
२१	नांदेड	38,054	28,414	29,483	7,788	4,381
२२	उस्मानाबाद	23,983	19,827	19,304	5,238	4,170
२३	लातूर	61,521	25,184	27,979	7,193	4,184
२४	बुलढाणा	32,193	36,850	38,019	7,156	4,512
२५	अकोला	18,362	26,792	30,032	5,074	4,299
२६	वाशीम	10,756	12,323	18,354	3,217	1,844
२७	अमरावती	21,473	46,495	52,744	9,107	9,111
२८	यवतमाळ	22,903	32,015	33,231	7,041	5,872
२९	वर्धा	17,085	22,654	20,628	5,218	4,062
३०	नागपूर	67,901	64,243	72,522	14,752	13,017
३१	भंडारा	13,233	31,886	29,508	5,231	6,086
३२	गोंदिया	20,715	18,767	27,231	5,013	3,682
३३	चंद्रपूर	23,234	36,084	36,969	7,620	9,150
३४	गडचिरोली	13,951	13,106	16,451	2,596	2,199
	एकूण ..	**14,13,248**	**12,97,102**	**13,36,457**	**2,80,746**	**1,98,149**

TABLE VII

Number of Candidates on Live Register according to level of Education at the End of the Year, December 2021

शिकाऊ कायद्या-खालील प्रशिक्षित Apprentices Trained	पदवीधर Graduate	पदव्युत्तर Post Graduate	एकूण सुशिक्षित Total Educated	एकूण नोंदणीपट Total Live Register		Serial No.	Name of District
8	9	10	11	12		1	2
4,579	88,337	10,834	3,03,357	3,86,167	..	1	Mumbai
3,747	75,876	9,330	2,74,832	3,72,061	..	2	Thane / Palghar
1,945	22,966	2,727	79,497	97,731	..	3	Raigad
1,040	15,303	1,430	61,528	68,671	..	4	Ratnagiri
473	11,447	986	44,896	50,098	..	5	Sindhudurg
4,569	51,967	9,732	2,40,526	2,90,444	..	6	Nashik
665	16,183	2,744	86,679	1,07,470	..	7	Dhule
234	7,784	1,490	36,929	47,483	..	8	Nandurbar
2,429	30,392	5,933	1,87,537	2,18,487	..	9	Jalgaon
1,454	35,180	8,605	1,67,399	2,27,971	..	10	Ahmadnagar
11,365	66,674	19,628	3,79,652	4,72,040	..	11	Pune
1,605	29,046	4,419	1,26,253	1,58,673	..	12	Satara
980	27,923	5,305	1,36,287	1,71,888	..	13	Sangli
1,224	34,201	6,067	1,60,167	2,23,490	..	14	Solapur
1,585	34,224	4,559	1,72,351	2,44,367	..	15	Kolhapur
666	34,573	7,399	1,59,034	2,93,265	..	16	Aurangabad
220	11,133	1,925	56,037	1,09,275	..	17	Jalna
379	11,456	1,945	50,894	1,13,040	..	18	Parbhani
148	7,074	1,111	36,775	54,400	..	19	Hingoli
831	22,303	3,984	1,00,239	1,81,742	..	20	Beed
609	21,454	3,272	95,401	1,33,455	..	21	Nanded
601	16,586	2,717	68,443	92,426	..	22	Osmanabad
605	20,501	3,566	89,212	1,50,733	..	23	Latur
524	19,050	2,470	1,08,581	1,40,774	..	24	Buldhana
853	16,679	2,689	86,418	1,04,780	..	25	Akola
232	8,940	1,186	46,096	56,852	..	26	Washim
1,491	29,070	6,089	1,54,107	1,75,580	..	27	Amravati
649	18,754	2,647	1,00,209	1,23,112	..	28	Yavatmal
601	12,916	2,539	68,618	85,703	..	29	Wardha
2,955	48,646	13,135	2,29,270	2,97,171	..	30	Nagpur
992	14,187	3,146	91,036	1,04,269	..	31	Bhandara
683	11,718	1,871	68,965	89,680	..	32	Gondia
2,454	20,956	3,774	1,17,007	1,40,241	..	33	Chandrapur
193	6,966	1,010	42,521	56,472	..	34	Gadchiroli
53,580	**9,00,465**	**1,60,264**	**42,26,763**	**56,40,011**	..	**Total**	

तक्ता ८

जिल्हानिहाय भरण्यात आलेल्या रिक्त पदांची संख्या दर्शविणारे विवरणपत्र

अनु-क्रमांक	जिल्ह्याचे नाव	केंद्र शासन Central Government			राज्य शासन State Government			केंद्र शासनाचे अंगीकृत व्यवसाय Central Government Undertakings		
		२०२० 2020	२०२१ 2021	२०२२ 2022 (Estimated)	२०२० 2020	२०२१ 2021	२०२२ 2022 (Estimated)	२०२० 2020	२०२१ 2021	२०२२ 2022 (Estimated)
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
१	मुंबई	907	0	5	1,512	1,784	2,000	0	4,690	5,000
२	ठाणे / पालघर	0	0	5	2,827	1,520	1,600	0	0	5
३	रायगड	0	0	5	121	5	20	0	107	200
४	रत्नागिरी	0	0	5	88	24	50	0	13	50
५	सिंधुदुर्ग	0	0	5	94	7	20	6	0	5
६	नाशिक	0	41	50	287	433	500	0	0	5
७	धुळे	0	0	5	0	2	10	0	0	5
८	नंदुरबार	0	0	5	60	192	200	0	100	200
९	जळगाव	0	0	5	0	98	150	0	0	5
१०	अहमदनगर	90	5	10	47	665	800	0	49	100
११	पुणे	0	0	5	6	1	5	0	0	5
१२	सातारा	0	0	5	1	23	50	120	0	5
१३	सांगली	0	0	5	0	0	10	0	0	5
१४	सोलापूर	0	0	5	0	0	10	0	0	5
१५	कोल्हापूर	0	0	5	3576	0	10	0	0	5
१६	औरंगाबाद	0	0	5	0	823	1,000	0	0	5
१७	जालना	1	0	5	221	00	10	0	0	5
१८	परभणी	0	0	5	772	2019	2100	0	0	5
१९	हिंगोली	0	0	5	180	156	200	0	0	5
२०	बीड	0	0	5	1,001	957	1,100	776	0	5
२१	नांदेड	0	0	5	1,883	201	300	0	0	5
२२	उस्मानाबाद	22	0	5	1,020	622	700	0	0	5
२३	लातूर	0	0	5	229	185	300	0	0	5
२४	बुलढाणा	0	0	5	611	619	700	0	0	5
२५	अकोला	0	0	5	1,612	968	1,100	0	0	5
२६	वाशीम	0	0	5	142	299	400	55	0	5
२७	अमरावती	0	0	5	93	0	10	0	0	5
२८	यवतमाळ	0	0	5	485	476	600	0	0	5
२९	वर्धा	0	0	5	0	0	10	0	0	5
३०	नागपूर	0	0	5	0	0	10	0	0	5
३१	भंडारा	0	0	5	0	0	10	0	0	5
३२	गोंदिया	15	0	5	30	0	10	0	0	5
३३	चंद्रपूर	0	41	50	12	67	100	0	0	5
३४	गडचिरोली	0	0	5	0	0	10	0	0	5
	एकूण ..	**1,035**	**87**	**265**	**16,910**	**12,146**	**14,105**	**957**	**4,959**	**5,695**

TABLE VIII

Districtwise Statement showing the number of Vacancies filled

राज्य शासनाचे अंगीकृत व्यवसाय Undertakings under State Govt.			निमसरकारी Local Bodies			खाजगी क्षेत्र Private Sector			एकूण Total				Serial. No.	Name of District
२०२० 2020	२०२१ 2021	२०२२ 2022 (Estimated)	२०२० 2020	२०२१ 2021	२०२२ 2022 (Estimated)	२०२० 2020	२०२१ 2021	२०२२ 2022 (Estimated)	२०२० 2020	२०२१ 2021	२०२२ 2022 (Estimated)			
12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23		1	2
1	0	5	174	0	10	35,610	40,635	45,000	38,204	47,109	52,020	..	1	Mumbai
2	0	5	0	0	10	18,541	24,332	25,000	21,370	25,852	26,625	..	2	Thane / Palghar
0	0	5	0	0	10	4,975	5,626	6,000	5,096	5,738	6,240	..	3	Raigad
0	0	5	0	0	10	1,488	1,392	1,500	1,576	1,429	1,620	..	4	Ratnagiri
0	0	5	0	0	10	829	672	900	929	679	945	..	5	Sindhudurg
7	0	5	804	394	500	11,152	14,143	16,000	12,250	15,011	17,060	..	6	Nashik
0	0	5	0	0	10	431	240	500	431	242	535	..	7	Dhule
0	325	400	0	355	500	220	815	900	280	1,787	2,205	..	8	Nandurbar
2	1	10	0	595	700	7,939	6,599	7,000	7,941	7,293	7,870	..	9	Jalgaon
102	0	5	168	819	900	7,216	5,736	6,000	7,623	7,274	7,815	..	10	Ahmadnagar
115	0	5	0	0	10	38,948	36,120	38,000	39,069	36,121	38,030	..	11	Pune
205	0	5	0	0	10	4,885	7,108	8,000	5,211	7,131	8,075	..	12	Satara
97	0	5	0	0	10	5,305	3,229	5,000	5,402	3,229	5,035	..	13	Sangli
5	0	5	763	0	10	4,250	5,728	6,000	5,018	5,728	6,035	..	14	Solapur
175	0	5	41	0	10	6,432	10,194	12,000	10,224	10,194	12,035	..	15	Kolhapur
1	0	5	0	0	10	8,059	8,163	9,000	8,060	8,986	10,025	..	16	Aurangabad
58	1,270	1,500	1,597	686	700	762	2,595	2,700	2,639	4,551	4,920	..	17	Jalna
1,250	0	5	0	35	100	336	662	700	2,358	2,716	2,915	..	18	Parbhani
0	0	5	610	15	50	1,454	2,441	2,600	2,244	2,612	2,865	..	19	Hingoli
3	0	5	0	0	10	550	441	500	2,330	1,398	1,625	..	20	Beed
3	5,009	6,000	105	0	10	2,907	301	400	4,898	5,511	6,720	..	21	Nanded
58	0	5	1,091	155	200	373	138	200	2,564	915	1,115	..	22	Osmanabad
5	0	5	0	192	300	1,104	936	1,200	1,338	1,313	1,815	..	23	Latur
0	497	600	0	0	10	662	691	800	1,273	1,807	2,120	..	24	Buldhana
1	0	5	0	0	10	114	2,473	2,600	1,727	3,441	3,725	..	25	Akola
0	0	5	21	11	50	490	608	900	708	918	1,365	..	26	Washim
0	0	5	91	0	10	3,409	3,846	4,000	3,593	3,846	4,035	..	27	Amravati
0	0	5	246	1,374	1,500	794	158	200	1,525	2,008	2,315	..	28	Yavatmal
0	0	5	70	0	10	564	247	300	634	247	235	..	29	Wardha
1	0	5	0	0	10	1,147	2,315	2,600	1,148	2,315	2,635	..	30	Nagpur
0	0	5	0	0	10	122	490	600	122	490	635	..	31	Bhandara
0	0	5	0	0	10	141	156	300	186	156	335	..	32	Gondia
3	141	200	22	0	10	1,437	688	900	1,474	937	1,265	..	33	Chandrapur
0	0	5	0	0	10	41	309	500	41	309	535	..	34	Gadchiroli
2,094	**7,243**	**8,850**	**5,803**	**4,631**	**5,730**	**1,72,687**	**1,90,227**	**2,08,800**	**1,99,486**	**2,19,293**	**2,43,445**	**..**	**Total**	

तक्ता ९

मागासवर्गीय उमेदवार

जिल्हानिहाय नोंदणीपटावर वर्षारंभी असलेल्या

Districtwise Statement showing No. of Candidates

अनुक्रमांक	जिल्ह्याचे नाव	अनुसूचित जाती Scheduled Castes			अनुसूचित जमाती Scheduled Tribes		
		२०२० 2020	२०२१ 2021	२०२२ 2022	२०२० 2020	२०२१ 2021	२०२२ 2022
1	2	3	4	5	6	7	8
१	मुंबई	66,494	70,529	73,452	3,422	3,628	3,772
२	ठाणे / पालघर	45,790	50,066	52,838	21,387	23,960	25,483
३	रायगड	8,629	9,400	10,062	2,023	2,344	2,521
४	रत्नागिरी	7,985	8,469	8,854	337	351	360
५	सिंधुदुर्ग	4,164	4,402	4,664	430	463	488
६	नाशिक	32,281	34,389	35,827	30,064	32,071	33,571
७	धुळे	8,492	8,915	9,290	9,584	10,196	10,597
८	नंदुरबार	3,059	3,288	3,509	13,342	15,086	16,417
९	जळगाव	23,481	24,750	25,585	6,987	7,375	7,733
१०	अहमदनगर	21,824	23,307	24,451	5,124	5,684	6,071
११	पुणे	63,982	68,859	73,309	11,766	12,763	14,017
१२	सातारा	15,662	17,129	18,012	444	496	572
१३	सांगली	19,380	20,679	21,886	323	346	394
१४	सोलापूर	26,793	28,706	30,105	897	956	1,029
१५	कोल्हापूर	25,266	26,634	27,980	457	506	539
१६	औरंगाबाद	34,805	37,002	39,586	2,266	2,655	2,869
१७	जालना	9,731	10,321	11,070	791	850	909
१८	परभणी	11,241	11,954	12,844	799	869	948
१९	हिंगोली	9,245	9,877	10,539	2,539	2,763	2,940
२०	बीड	14,236	15,030	15,704	845	891	941
२१	नांदेड	26,071	27,727	28,773	4,649	5,085	5,288
२२	उस्मानाबाद	11,631	12,277	12,978	745	792	832
२३	लातूर	19,314	20,405	21,468	915	1,008	1,081
२४	बुलढाणा	22,902	24,363	25,501	1,937	2,096	2,231
२५	अकोला	22,576	24,371	25,802	1,950	2,118	2,233
२६	वाशीम	10,297	10,987	11,596	1,358	1,489	1,622
२७	अमरावती	35,619	37,489	39,164	8,385	8,851	9,177
२८	यवतमाळ	17,796	18,880	19,701	10,603	11,283	11,828
२९	वर्धा	16,707	17,885	18,602	4,377	4,705	4,909
३०	नागपूर	70,958	75,536	79,126	10,818	11,678	12,333
३१	भंडारा	20,631	21,694	22,746	3,560	3,888	4,099
३२	गोंदिया	14,929	15,496	16,114	6,849	7,198	7,466
३३	चंद्रपूर	28,419	30,065	31,323	14,852	15,723	16,176
३४	गडचिरोली	8,604	9,074	9,417	10,077	10,464	10,820
	एकूण ..	**7,78,994**	**8,29,915**	**8,71,878**	**1,94,902**	**2,10,631**	**2,22,266**

TABLE IX

Backward Class Candidates

मागासवर्गीय उमेदवारांची संख्या दर्शविणारे विवरणपत्र

belonging to Backward Classes on the Live Register at the beginning of the year

भटक्या जमाती Nomadic Tribes			विमुक्त जाती Denotified Tribes			इतर मागासवर्गीय Other Backward Classes			विशेष मागासप्रवर्ग SBC			Serial No.	Name of District
२०२० 2020	२०२१ 2021	२०२२ 2022	२०२० 2020	२०२१ 2021	२०२२ 2022	२०२० 2020	२०२१ 2021	२०२२ 2022	२०२० 2020	२०२१ 2021	२०२२ 2022		
9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	1	2
16,259	16,980	17,317	2,510	2,591	2,649	50,358	53,995	56,594	7,487	7,785	8,005 ..	1	Mumbai
11,124	12,160	12,699	5,431	5,766	5,949	67,090	74,112	78,140	7,045	7,652	7,923 ..	2	Thane/Palghar
3,489	3,867	4,061	562	626	657	34,700	37,701	39,408	3,088	3,326	3,459 ..	3	Raigad
4,250	4,522	4,802	497	529	571	25,621	27,776	29,673	1,237	1,337	1,451 ..	4	Ratnagiri
2,114	2,237	2,331	229	235	243	10,375	11,165	11,876	1,147	1,246	1,311 ..	5	Sindhudurg
20,883	22,540	23,386	2,913	3,144	3,289	61,568	67,575	70,770	1,665	1,831	1,920 ..	6	Nashik
7,948	8,335	8,607	1,750	1,839	1,908	33,931	35,942	37,610	2,659	2,761	2,831 ..	7	Dhule
2,048	2,170	2,278	567	592	615	8,487	9,166	9,845	888	952	988 ..	8	Nandurbar
11,660	12,268	12,617	5,637	6,062	6,290	75,753	80,570	83,351	8,403	8,837	9,100 ..	9	Jalgaon
23,377	24,811	25,380	3,565	3,793	3,892	32,038	35,130	36,653	3,268	3,464	3,570 ..	10	Ahmadnagar
26,817	28,902	30,571	7,818	8,484	9,246	54,362	59,258	63,365	4,630	5,079	5,340 ..	11	Pune
10,768	11,771	12,343	3,300	3,595	3,742	18,263	20,280	21,342	1,327	1,488	1,556 ..	12	Satara
14,016	14,865	15,665	3,225	3,408	3,593	18,771	20,037	21,222	2,477	2,648	2,785 ..	13	Sangli
18,414	19,708	20,467	6,270	6,666	6,889	25,784	27,925	29,404	8,453	9,164	9,714 ..	14	Solapur
9,740	10,278	10,627	2,548	2,693	2,798	23,371	24,675	25,795	3,253	3,450	3,590 ..	15	Kolhapur
11,402	12,205	12,706	5,803	6,305	6,588	21,117	22,788	24,134	795	854	894 ..	16	Aurangabad
4,895	5,195	5,471	3,534	3,764	3,944	6,885	7,363	7,794	635	675	709 ..	17	Jalna
6,651	7,103	7,490	2,226	2,421	2,567	6,016	6,471	7,202	441	477	501 ..	18	Parbhani
3,865	4,159	4,323	1,654	1,773	1,833	4,060	4,345	4,732	442	471	493 ..	19	Hingoli
19,513	20,594	21,277	3,640	3,871	4,036	9,561	10,147	10,664	881	932	956 ..	20	Beed
8,886	9,552	9,800	5,337	5,700	5,876	9,554	10,379	10,884	1,799	1,913	1,962 ..	21	Nanded
6,567	6,950	7,188	2,549	2,686	2,782	7,203	7,704	8,080	816	867	983 ..	22	Osmanabad
9,465	10,066	10,466	2,519	2,719	2,825	11,561	12,373	13,082	1,517	1,603	1,655 ..	23	Latur
9,326	9,835	10,146	3,377	3,553	3,678	45,654	48,735	50,807	1,660	1,746	1,807 ..	24	Buldhana
6,106	6,505	6,741	2,290	2,408	2,466	29,136	31,062	32,330	1,902	2,021	2,101 ..	25	Akola
4,081	4,326	4,468	3,909	4,167	4,304	14,678	15,694	16,602	482	515	542 ..	26	Washim
10,143	10,642	10,978	1,608	1,686	1,726	60,654	64,079	66,157	3,985	4,169	4,303 ..	27	Amravati
7,658	8,205	8,510	11,939	12,799	13,363	29,598	31,373	32,877	2,023	2,097	2,170 ..	28	Yavatmal
5,004	5,293	5,402	796	836	852	30,654	32,943	34,389	1,955	2,026	2,089 ..	29	Wardha
13,163	14,045	14,609	1,092	1,174	1,206	82,833	89,059	94,955	8,210	8,911	9,483 ..	30	Nagpur
5,767	6,076	6,362	124	127	133	46,006	48971	52,384	3,482	3,595	3,721 ..	31	Bhandara
3,089	3,195	3,299	96	100	101	31,200	32,437	32,811	2,592	2,623	2,692 ..	32	Gondia
9,511	10,062	10,434	944	1,009	1,021	40,168	42,738	44,981	2,063	2,216	2,309 ..	33	Chandrapur
3,400	3,574	3,686	137	144	145	11,645	12,374	12,892	1,171	1,240	1,267 ..	34	Gadchiroli
3,31,399	**3,52,996**	**3,66,507**	**1,00,396**	**1,07,265**	**1,11,777**	**10,38,655**	**11,16,342**	**11,73,803**	**93,878**	**99,971**	**1,04,090 ..**		**Total**

तक्ता १०

जिल्हानिहाय नावे नोंदविलेल्या मागासवर्गीय

Districtwise Statement showing No. of Backward

अनुक्रमांक	जिल्ह्याचे नाव	अनुसूचित जाती Scheduled Castes			अनुसूचित जमाती Scheduled Tribes		
		२०२० 2020	२०२१ 2021	२०२२ (अंदाजित) 2022 (Estimated)	२०२० 2020	२०२१ 2021	२०२२ (अंदाजित) 2022 (Estimated)
1	2	3	4	5	6	7	8
१	मुंबई	4,245	3,155	3,200	244	182	200
२	ठाणे / पालघर	4,473	3,198	3,500	2,801	2,324	2,400
३	रायगड	794	684	700	357	231	300
४	रत्नागिरी	448	470	500	14	12	20
५	सिंधुदुर्ग	245	268	300	33	25	30
६	नाशिक	2,354	1,668	1,700	2,556	2,171	2,200
७	धुळे	444	396	400	679	480	500
८	नंदुरबार	232	236	300	1,830	1,438	1,500
९	जळगाव	1,321	914	1,000	413	383	400
१०	अहमदनगर	1,631	1,220	1,300	613	408	500
११	पुणे	5,839	5,993	6,000	1,327	2,105	2,200
१२	सातारा	1,486	933	1,000	53	77	80
१३	सांगली	1,350	1,255	1,300	37	57	60
१४	सोलापूर	1,964	1,444	1,500	65	77	80
१५	कोल्हापूर	1,397	1,359	1,400	53	34	40
१६	औरंगाबाद	2,474	2,923	3,000	422	398	400
१७	जालना	656	805	900	61	62	70
१८	परभणी	735	917	1000	71	81	90
१९	हिंगोली	674	702	800	227	183	190
२०	बीड	826	687	700	50	53	60
२१	नांदेड	1,774	1,122	1,200	445	234	240
२२	उस्मानाबाद	675	712	800	51	53	60
२३	लातूर	1,127	1,079	1,100	96	75	60
२४	बुलढाणा	1,556	1,208	1,300	165	144	150
२५	अकोला	1,830	1,459	1,500	175	118	120
२६	वाशीम	724	646	700	134	139	140
२७	अमरावती	1,970	1,793	1,800	492	358	360
२८	यवतमाळ	1,122	861	900	708	561	570
२९	वर्धा	1,220	781	800	349	235	240
३०	नागपूर	4,617	3,721	3,800	884	732	740
३१	भंडारा	1,094	1,082	1,100	334	216	220
३२	गोंदिया	589	645	700	375	303	300
३३	चंद्रपूर	1,693	1,324	1,400	908	536	550
३४	गडचिरोली	475	349	400	397	363	370
	एकूण ..	**54,054**	**46,009**	**48,000**	**17,419**	**14,848**	**15,440**

TABLE X

उमेदवारांची संख्या दर्शविणारे विवरणपत्र

Classes Candidates Registered during the year

भटक्या जमाती Nomadic Tribes			विमुक्त जाती Denotified Tribes			इतर मागासवर्गीय Other Backward Classes			विशेष मागासप्रवर्ग SBC			Serial No.	Name of District
२०२० 2020	२०२१ 2021	२०२२ 2022 (Estimated)	२०२० 2020	२०२१ 2021	२०२२ 2022 (Estimated)	२०२० 2020	२०२१ 2021	२०२२ 2022 (Estimated)	२०२० 2020	२०२१ 2021	२०२२ 2022 (Estimated)		
9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	1	2
881	494	500	131	108	150	3,876	2,918	2,950	327	251	300	1	Mumbai
1,067	610	700	360	283	290	7,696	5,052	5,100	632	346	350	2	Thane/Palghar
380	218	250	64	35	40	3,020	1,815	1,900	241	138	140	3	Raigad
288	292	300	33	45	50	2,559	2,173	2,200	105	124	130	4	Ratnagiri
126	101	150	6	8	10	808	724	800	102	65	70	5	Sindhudurg
1,827	1,030	1,100	250	160	170	6,552	3,782	3,800	176	103	110	6	Nashik
405	286	300	95	73	80	2,247	1,766	1,800	116	75	80	7	Dhule
125	114	120	25	23	30	696	702	750	65	38	40	8	Nandurbar
656	388	390	439	253	260	5,143	3,126	3,200	464	286	290	9	Jalgaon
1,578	628	650	250	106	110	3,386	1,643	1,700	198	109	110	10	Ahmadnagar
2,697	2,435	2,500	871	1,400	1,450	6,295	6,201	6,300	547	368	370	11	Pune
1,017	599	600	302	149	150	2,044	1,104	1,200	161	69	70	12	Satara
856	826	900	188	190	200	1,308	1,232	1,300	171	144	150	13	Sangli
1,327	792	800	403	228	230	2,180	1,526	1,600	722	556	560	14	Solapur
540	356	400	146	105	110	1,323	1,145	1,200	197	141	150	15	Kolhapur
901	609	650	550	374	375	2,014	1,625	1,700	66	46	50	16	Aurangabad
340	310	320	244	203	210	540	500	550	45	41	50	17	Jalna
474	419	420	203	164	165	475	749	750	37	24	30	18	Parbhani
309	182	190	126	67	70	299	402	450	31	23	30	19	Hingoli
1,134	721	725	251	179	180	610	547	550	53	25	30	20	Beed
701	282	290	379	189	190	905	549	550	121	54	60	21	Nanded
396	245	250	144	109	110	516	385	390	53	28	30	22	Osmanabad
622	409	450	204	112	120	832	717	720	88	53	60	23	Latur
565	337	350	190	135	140	3,332	2,203	2,250	88	65	70	24	Buldhana
408	244	250	122	65	70	1,959	1,294	1,300	122	83	90	25	Akola
255	152	160	271	148	150	1,063	954	960	35	29	30	26	Washim
515	364	370	84	43	50	3,576	2,284	2,290	192	141	150	27	Amravati
561	323	330	904	595	600	1,827	1,543	1,600	76	78	80	28	Yavatmal
300	126	130	44	18	20	2,361	1,558	1,600	72	65	70	29	Wardha
897	586	590	83	47	50	6,307	6,168	6,200	709	582	590	30	Nagpur
326	293	300	3	6	10	3,028	3,490	3,500	118	130	140	31	Bhandara
112	111	120	4	2	5	1,300	1,453	1,500	37	72	80	32	Gondia
575	399	400	69	19	20	2,632	2,334	2,400	157	96	100	33	Chandrapur
178	177	120	7	1	2	742	530	550	69	27	30	34	Gadchiroli
23,339	**15,398**	**16,075**	**7,445**	**5,642**	**5,867**	**83,451**	**64,194**	**65,610**	**6393**	**4,475**	**4,690**		**Total**

तक्ता ११

जिल्हानिहाय नोकरीस लागलेल्या मागासवर्गीय

Districtwise Statement showing No. of Backward

अनुक्रमांक	जिल्ह्याचे नाव	अनुसूचित जाती Scheduled Castes			अनुसूचित जमाती Scheduled Tribes		
		२०२० 2020	२०२१ 2021	२०२२ (अंदाजित) 2022 (Estimated)	२०२० 2020	२०२१ 2021	२०२२ (अंदाजित) 2022 (Estimated)
1	2	3	4	5	6	7	8
१	मुंबई	210	232	300	38	38	50
२	ठाणे / पालघर	197	426	500	228	801	1,000
३	रायगड	3	42	50	36	54	60
४	रत्नागिरी	24	25	50	0	3	10
५	सिंधुदुर्ग	7	6	10	0	0	5
६	नाशिक	246	230	300	549	671	700
७	धुळे	21	21	50	67	79	100
८	नंदुरबार	3	15	20	86	107	150
९	जळगाव	52	79	100	25	25	50
१०	अहमदनगर	148	76	100	53	21	50
११	पुणे	962	1,543	1,600	330	851	900
१२	सातारा	19	50	100	1	1	5
१३	सांगली	51	48	100	14	9	20
१४	सोलापूर	51	45	100	6	4	10
१५	कोल्हापूर	29	13	50	4	1	5
१६	औरंगाबाद	277	339	500	33	184	200
१७	जालना	66	56	70	2	3	10
१८	परभणी	22	27	50	1	2	5
१९	हिंगोली	42	40	70	3	6	10
२०	बीड	32	13	50	4	3	10
२१	नांदेड	118	76	100	9	31	50
२२	उस्मानाबाद	29	11	20	4	13	20
२३	लातूर	36	16	40	3	2	10
२४	बुलढाणा	95	70	100	6	9	20
२५	अकोला	35	28	40	7	3	10
२६	वाशीम	34	37	50	3	6	10
२७	अमरावती	100	118	150	26	32	50
२८	यवतमाळ	38	40	50	28	16	20
२९	वर्धा	42	64	100	21	31	50
३०	नागपूर	39	131	150	24	77	100
३१	भंडारा	31	30	50	6	5	10
३२	गोंदिया	22	27	50	26	35	50
३३	चंद्रपूर	47	66	100	37	83	100
३४	गडचिरोली	5	6	10	10	7	10
	एकूण ..	**3,133**	**4,046**	**5,180**	**1,690**	**3,213**	**3,860**

Table XI

उमेदवारांची संख्या दर्शविणारे विवरणपत्र

Classes Candidates Placed in employment during the year

भटक्या जमाती Nomadic Tribes			विमुक्त जाती Denotified Tribes			इतर मागासवर्गीय Other Backward Classes			विशेष मागासप्रवर्ग SBC			Serial No.	Name of District
२०२० 2020	२०२१ 2021	२०२२ 2022 (Estimated)	२०२० 2020	२०२१ 2021	२०२२ 2022 (Estimated)	२०२० 2020	२०२१ 2021	२०२२ 2022 (Estimated)	२०२० 2020	२०२१ 2021	२०२२ 2022 (Estimated)		
9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	1	2
160	157	170	50	50	60	239	319	400	29	31	50 ..	1	Mumbai
31	71	100	25	100	150	674	1,024	1,100	25	75	100 ..	2	Thane/Palghar
2	24	50	0	4	10	19	108	150	3	5	10 ..	3	Raigad
16	12	20	1	3	5	404	276	300	5	10	20 ..	4	Ratnagiri
3	7	10	0	0	5	18	13	20	3	0	5 ..	5	Sindhudurg
170	184	200	19	15	20	545	587	600	10	14	20 ..	6	Nashik
18	14	20	6	4	6	236	98	150	14	5	10 ..	7	Dhule
3	6	10	0	0	5	17	23	50	1	2	2 ..	8	Nandurbar
48	39	50	14	25	40	326	345	400	30	23	40 ..	9	Jalgaon
144	59	70	22	7	10	294	120	200	2	3	5 ..	10	Ahmadnagar
612	766	1,000	205	638	700	1,399	2,094	2,200	98	107	150 ..	11	Pune
14	27	50	7	2	5	27	42	70	0	1	5 ..	12	Satara
7	26	50	5	5	10	42	47	70	0	7	10 ..	13	Sangli
33	33	50	7	5	10	39	47	70	11	6	10 ..	14	Solapur
2	7	10	1	0	5	19	25	50	0	1	5 ..	15	Kolhapur
98	108	150	48	91	100	343	279	300	7	6	10 ..	16	Aurangabad
40	34	50	14	23	40	62	69	100	5	7	10 ..	17	Jalna
22	32	50	8	18	30	20	18	40	1	0	5 ..	18	Parbhani
15	18	40	7	7	10	14	15	30	2	1	5 ..	19	Hingoli
53	38	40	20	14	20	24	30	40	2	1	5 ..	20	Beed
35	34	50	16	13	20	80	44	50	7	5	10 ..	21	Nanded
13	7	10	7	13	20	15	9	20	2	2	5 ..	22	Osmanabad
21	9	20	4	6	10	20	8	20	2	1	5 ..	23	Latur
56	26	40	14	10	15	251	131	200	2	4	10 ..	24	Buldhana
9	8	20	4	7	10	33	26	50	3	3	5 ..	25	Akola
10	10	20	13	11	15	47	46	60	2	2	5 ..	26	Washim
16	28	40	6	3	5	151	206	250	8	7	10 ..	27	Amravati
14	18	30	44	31	50	52	39	50	2	5	10 ..	28	Yavatmal
11	17	30	4	2	5	72	114	150	1	2	5 ..	29	Wardha
15	22	40	1	15	20	81	272	300	8	10	20 ..	30	Nagpur
17	7	10	0	0	5	63	77	100	5	4	10 ..	31	Bhandara
6	7	10	0	1	5	63	79	100	6	3	5 ..	32	Gondia
24	27	40	4	7	10	62	91	100	4	3	5 ..	33	Chandrapur
4	5	10	0	0	5	13	12	40	0	0	5 ..	34	Gadchiroli
1,742	**1,887**	**2,560**	**576**	**1,130**	**1,436**	**5,764**	**6,733**	**7,830**	**300**	**356**	**590 ..**	**Total**	

तक्ता १२

जिल्हानिहाय नोंदणीपटावर वर्षाअंती असलेल्या मागासवर्गीय

Districtwise Statement showing the No. of Backward Classes

अनुक्रमांक	जिल्ह्याचे नाव	अनुसूचित जाती Scheduled Castes			अनुसूचित जमाती Scheduled Tribes		
		२०२० 2020	२०२१ 2021	२०२२ (अंदाजित) 2022 (Estimated)	२०२० 2020	२०२१ 2021	२०२२ (अंदाजित) 2022 (Estimated)
1	2	3	4	5	6	7	8
१	मुंबई	70,529	73,452	74,000	3,628	3,772	4,000
२	ठाणे / पालघर	50,066	52,838	53,000	23,960	25,483	25,500
३	रायगड	9,420	10,062	11,000	2,344	2,521	3,000
४	रत्नागिरी	8,409	8,854	9,000	351	360	400
५	सिंधुदुर्ग	4,402	4,664	5,000	463	488	500
६	नाशिक	34,389	35,827	36,000	32,071	33,571	34,000
७	धुळे	8,915	9,290	9,500	10,196	10,597	11,000
८	नंदुरबार	3,288	3,509	4,000	15,086	16,417	16,500
९	जळगाव	24,750	25,585	26,000	7,375	7,733	8,000
१०	अहमदनगर	23,307	24,451	24,500	5,684	6,071	6,500
११	पुणे	68,859	73,309	73,500	12,763	14,017	15,000
१२	सातारा	17,129	18,012	18,500	496	572	600
१३	सांगली	20,679	21,886	22,000	346	394	400
१४	सोलापूर	28,706	30,105	30,500	956	1,029	1,500
१५	कोल्हापूर	26,634	27,980	28,000	506	539	600
१६	औरंगाबाद	32,002	39,586	40,000	2,655	2,869	3,000
१७	जालना	10,321	11,070	11,500	850	909	950
१८	परभणी	11,954	12,844	13,000	869	948	1,000
१९	हिंगोली	9,877	10,539	11,000	2,763	2,940	3,000
२०	बीड	15,030	15,704	16,000	891	941	950
२१	नांदेड	27,727	28,773	29,000	5,085	5,288	5,500
२२	उस्मानाबाद	12,277	12,978	13,000	792	832	900
२३	लातूर	20,405	21,468	21,500	1,008	1,081	1,500
२४	बुलढाणा	24,363	25,501	26,000	2,096	2,231	2,500
२५	अकोला	24,371	25,802	26,000	2,118	2,233	2,500
२६	वाशीम	10,987	11,596	12,000	1,489	1,622	2,000
२७	अमरावती	37,489	39,164	39,500	8,851	9,177	9,500
२८	यवतमाळ	18,880	19,701	20,000	11,283	11,828	12,000
२९	वर्धा	17,885	18,602	19,000	4,705	4,909	5,000
३०	नागपूर	75,536	79,126	79,500	11,678	12,333	12,500
३१	भंडारा	21,694	22,746	23,000	3,888	4,099	5,000
३२	गोंदिया	15,496	16,114	16,500	7,198	7,466	8,000
३३	चंद्रपूर	30,065	31,323	31,500	15,723	16,176	16,500
३४	गडचिरोली	9,074	9,417	9,500	10,464	10,820	11,000
	एकूण ..	**8,29,915**	**8,71,878**	**8,82,000**	**2,10,631**	**2,22,266**	**2,30,800**

TABLE XII

उमेदवारांची संख्या दर्शविणारे विवरणपत्र

Candidates on the Live Register at the end of the year

भटक्या जमाती Nomadic Tribes			विमुक्त जाती Denotified Tribes			इतर मागासवर्गीय Other Backward Classes			विशेष मागासप्रवर्ग SBC			Serial No.	Name of District
२०२० 2020	२०२१ 2021	२०२२ 2022 (Estimated)	२०२० 2020	२०२१ 2021	२०२२ 2022 (Estimated)	२०२० 2020	२०२१ 2021	२०२२ 2022 (Estimated)	२०२० 2020	२०२१ 2021	२०२२ 2022 (Estimated)		
9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	1	2
16,980	17,317	17,500	2,591	2,649	3,000	53,995	56,594	57,000	7,785	8,005	8,500	.. 1	Mumbai
12,160	12,699	13,000	5,766	5,949	6,000	74,112	78,140	78,500	7,652	7,923	8,000	.. 2	Thane/Palghar
3,867	4,061	4,500	626	657	700	37,701	39,408	40,000	3,326	3,459	3,500	.. 3	Raigad
4,522	4,802	5,000	529	591	600	27,776	29,673	30,000	1,337	1,451	1,500	.. 4	Ratnagiri
2,237	2,331	2,500	235	243	300	11,165	11,876	12,000	1,246	1,311	1,500	.. 5	Sindhudurg
22,540	23,386	23,500	3,144	3,289	3,500	67,575	70,770	71,000	1,831	1,920	2,000	.. 6	Nashik
8,335	8,607	9,000	1,839	1,908	2,000	35,942	37,610	38,000	2,761	2,831	3,000	.. 7	Dhule
2,170	2,278	2,500	592	615	700	9,166	9,845	10,000	952	988	1,000	.. 8	Nandurbar
12,268	12,617	13,000	6,062	6,290	6,500	80,570	83,351	83,500	8,837	9,100	9,500	.. 9	Jalgaon
24,811	25,380	25,500	3,793	3,892	4,000	35,130	36,653	37,000	3,464	3,570	4,000	..10	Ahmadnagar
28,902	30,571	31,000	8,484	9,246	9,500	59,258	63,365	63,500	5,079	5,340	5,500	..11	Pune
11,771	12,343	12,500	3,595	3,742	4,000	20,280	21,342	21,500	1,488	1,556	2,000	..12	Satara
14,865	15,665	16,000	3,408	3,593	3,600	20,037	21,222	21,500	2,648	2,785	3,000	..13	Sangli
19,708	20,467	20,500	6,666	6,889	7,000	27,925	29,404	30,000	9,164	9,714	10,000	..14	Solapur
10,278	10,627	11,000	2,693	2,798	3,000	24,675	25,795	26,000	3,450	3,590	4,000	..15	Kolhapur
12,205	12,706	13,000	6,305	6,588	7,000	22,788	24,134	24,500	854	894	900	..16	Aurangabad
5,195	5,471	5,500	3,764	3,944	4,000	7,363	7,794	8,000	675	709	800	..17	Jalna
7,103	7,490	7,500	2,421	2,567	3,000	6,471	7,202	7,500	477	501	600	..18	Parbhani
4,159	4,323	4,500	1,773	1,833	2,000	4,345	4,732	5,000	471	493	500	..19	Hingoli
20,594	21,277	21,500	3,871	4,036	4,500	10,147	10,664	11,000	932	956	1,000	..20	Beed
9,552	9,800	10,000	5,700	5,876	6,000	10,379	10,884	11,000	1,913	1,962	2,000	..21	Nanded
6,950	7,188	7,500	2,686	2,782	3,000	7,704	8,080	8,500	867	893	1,000	..22	Osmanabad
10,066	10,466	10,500	2,719	2,825	3,000	12,373	13,082	13,500	1,603	1,655	2,000	..23	Latur
9,835	10,146	10,500	3,553	3,678	4,000	48,735	50,807	51,000	1,746	1,807	2,000	..24	Buldhana
6,505	6,741	7,000	2,408	2,466	2,500	31,062	32,330	32,500	2,021	2,101	2,500	..25	Akola
4,326	4,468	4,500	4,167	4,304	4,500	15,694	16,602	17,000	515	542	600	..26	Washim
10,642	10,978	11,000	1,686	1,726	2,000	64,079	66,157	66,500	4,169	4,303	4,500	..27	Amravati
8,205	8,510	9,000	12,799	13,363	13,500	31,373	32,877	33,000	2,097	2,170	2,500	..28	Yavatmal
5,293	5,402	5,500	836	852	900	32,943	34,387	34,500	2,026	2,089	2,500	..29	Wardha
14,045	14,609	15,000	1,174	1,206	1,500	89,059	94,955	95,000	8,911	9,483	9,500	..30	Nagpur
6,076	6,362	6,500	127	133	200	48,971	52,384	52,500	3,595	3,721	4,000	..31	Bhandara
3,195	3,299	3,500	100	101	200	32,437	33,811	34,000	2,623	2,692	3,000	..32	Gondia
10,062	10,434	10,500	1,009	1,021	1,500	42,738	44,981	45,000	2,216	2,309	2,500	..33	Chandrapur
3,574	3,686	4,000	144	145	200	12,374	12,892	13,000	1,240	1,267	1,500	..34	Gadchiroli
3,52,996	**3,66,507**	**3,71,000**	**1,07,265**	**1,11,777**	**1,17,900**	**11,16342**	**11,73,803**	**11,82,500**	**99,971**	**1,04,090**	**1,10,900**	..	**Total**

तक्ता १३

जिल्हानिहाय अनुसूचित जातीच्या उमेदवारांकडून भरण्यात आलेल्या क्षेत्रनिहाय राखीव रिक्त पदांची संख्या दर्शविणारे विवरणपत्र

अनु-क्रमांक	जिल्ह्याचे नाव	केंद्र शासन Central Government			राज्य शासन State Government			केंद्र / राज्य शासनाचे अंगीकृत व्यवसाय Undertaking under Central/State Govt.		
		२०२० 2020	२०२१ 2021	२०२२ (अंदाजित) 2022 (Estimated)	२०२० 2020	२०२१ 2021	२०२२ (अंदाजित) 2022 (Estimated)	२०२० 2020	२०२१ 2021	२०२२ (अंदाजित) 2022 (Estimated)
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
१	मुंबई	0	0	2	197	216	300	1	0	2
२	ठाणे / पालघर	0	0	2	3	0	2	0	0	2
३	रायगड	0	0	2	0	0	2	0	0	2
४	रत्नागिरी	0	0	2	0	0	2	0	0	2
५	सिंधुदुर्ग	0	0	2	0	0	2	0	0	2
६	नाशिक	0	0	2	0	1	2	2	0	2
७	धुळे	0	0	2	0	0	3	0	0	2
८	नंदुरबार	0	0	2	0	0	2	0	0	2
९	जळगाव	0	0	2	0	0	2	0	0	2
१०	अहमदनगर	0	0	2	0	1	3	3	5	2
११	पुणे	0	0	2	0	0	2	27	0	2
१२	सातारा	0	0	2	0	0	2	0	0	2
१३	सांगली	0	0	2	0	0	2	1	0	2
१४	सोलापूर	0	0	2	0	0	2	3	0	2
१५	कोल्हापूर	0	0	2	4	0	2	0	0	2
१६	औरंगाबाद	0	0	2	0	0	2	0	0	2
१७	जालना	0	0	2	0	0	2	1	0	2
१८	परभणी	0	0	2	0	0	2	0	0	2
१९	हिंगोली	0	0	2	0	3	2	0	0	2
२०	बीड	0	0	2	0	0	2	0	0	2
२१	नांदेड	0	0	2	0	0	2	1	0	2
२२	उस्मानाबाद	0	0	2	0	0	2	0	0	2
२३	लातूर	0	0	2	0	2	5	0	0	2
२४	बुलढाणा	0	0	2	0	1	2	0	0	2
२५	अकोला	0	0	2	0	0	2	0	0	2
२६	वाशिम	0	0	2	0	0	2	0	0	2
२७	अमरावती	0	0	2	0	0	2	0	0	2
२८	यवतमाळ	0	0	2	0	0	2	0	0	2
२९	वर्धा	0	0	2	0	0	2	0	0	2
३०	नागपूर	0	0	2	0	0	2	0	0	2
३१	भंडारा	0	0	2	0	0	2	0	0	2
३२	गोंदिया	0	0	2	0	0	2	0	0	2
३३	चंद्रपूर	0	0	2	0		2	0	0	2
३४	गडचिरोली	0	0	2	0	0	2	0	0	2
	एकूण ..	**0**	**0**	**68**	**211**	**221**	**371**	**39**	**00**	**68**

TABLE XIII

Districtwise statement showing the number of Sectorwise Reserved Vacancies filled in by Scheduled Castes Candidates

निमसरकारी Local Bodies			खाजगी Private Sector			एकूण Total				Serial. No.	Name of District
२०२० 2020	२०२१ 2021	२०२२ (अंदाजित) 2022 (Estimated)	२०२० 2020	२०२१ 2021	२०२२ (अंदाजित) 2022 (Estimated)	२०२० 2020	२०२१ 2021	२०२२ (अंदाजित) 2022 (Estimated)			
12	13	14	15	16	17	18	19	20		1	2
0	0	2	12	16	25	210	232	331	..	1	Mumbai
0	0	2	194	426	500	197	426	508	..	2	Thane / Palghar
0	0	2	3	42	50	3	42	58	..	3	Raigad
0	0	2	24	25	50	24	25	58	..	4	Ratnagiri
0	0	2	7	6	10	7	6	18	..	5	Sindhudurg
0	1	2	244	229	300	246	230	308	..	6	Nashik
0	0	2	21	20	30	21	21	39	..	7	Dhule
0	1	2	3	14	20	3	15	28	..	8	Nandurbar
0	0	2	52	79	90	52	79	98	..	9	Jalgaon
0	0	2	145	75	90	148	76	99	..	10	Ahmadnagar
0	0	2	935	1,543	1,600	962	1,543	1,608	..	11	Pune
0	0	2	19	50	60	19	50	68	..	12	Satara
0	0	2	50	48	60	51	48	68	..	13	Sangli
0	0	2	48	45	60	51	45	68	..	14	Solapur
0	0	2	29	13	20	29	13	28	..	15	Kolhapur
0	0	2	277	339	400	277	339	408	..	16	Aurangabad
0	0	2	65	56	70	66	56	78	..	17	Jalna
0	0	2	22	27	40	22	27	48	..	18	Parbhani
0	0	2	39	40	60	42	40	68	..	19	Hingoli
0	0	2	32	13	20	32	13	28	..	20	Beed
0	0	2	117	76	100	118	76	108	..	21	Nanded
0	0	2	29	11	20	29	11	28	..	22	Osmanabad
0	1	2	36	13	20	36	16	31	..	23	Latur
0	0	2	95	69	90	95	70	98	..	24	Buldhana
0	0	2	35	28	40	35	28	48	..	25	Akola
0	0	2	34	37	50	34	37	58	..	26	Washim
0	0	2	92	118	150	100	118	158	..	27	Amravati
0	0	2	38	40	60	38	40	68	..	28	Yavatmal
0	0	2	42	64	90	42	64	98	..	29	Wardha
0	0	2	39	131	150	39	131	158	..	30	Nagpur
0	0	2	31	30	50	31	30	58	..	31	Bhandara
0	0	2	22	27	50	22	27	58	..	32	Gondia
0	0	2	47	66	80	47	66	88	..	33	Chandrapur
0	0	2	5	6	10	5	6	18	..	34	Gadchiroli
0	**3**	**68**	**2,883**	**3,822**	**4,515**	**3,133**	**4,046**	**5,090**	**..**	**Total**	

तक्ता १४

जिल्हानिहाय अनुसूचित जमातीच्या उमेदवारांकडून भरण्यात आलेल्या क्षेत्रनिहाय राखीव रिक्त पदांची संख्या दर्शविणारे विवरणपत्र

अनु-क्रमांक	जिल्ह्याचे नाव	केंद्र शासन Central Government			राज्य शासन State Government			केंद्र / राज्य शासनाचे अंगीकृत व्यवसाय Undertakings under Central/State Govt.		
		२०२० 2020	२०२१ 2021	२०२२ (अंदाजित) 2022 (Estimated)	२०२० 2020	२०२१ 2021	२०२२ (अंदाजित) 2022 (Estimated)	२०२० 2020	२०२१ 2021	२०२२ (अंदाजित) 2022 (Estimated)
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
१	मुंबई	0	0	2	36	36	50	0	0	2
२	ठाणे / पालघर	0	0	2	2	0	2	2	0	2
३	रायगड	0	0	2	0	0	2	0	0	2
४	रत्नागिरी	0	0	2	0	0	2	0	0	2
५	सिंधुदुर्ग	0	0	2	0	0	2	0	0	2
६	नाशिक	0	0	2	0	0	2	1	0	2
७	धुळे	0	0	2	0	0	2	0	0	2
८	नंदुरबार	0	0	2	0	0	2	0	0	2
९	जळगाव	0	0	2	0	0	2	0	0	2
१०	अहमदनगर	0	0	2	0	0	2	1	0	2
११	पुणे	0	0	2	0	0	2	15	0	2
१२	सातारा	0	0	2	0	0	2	0	0	2
१३	सांगली	0	0	2	0	0	2	0	0	2
१४	सोलापूर	0	0	2	0	0	2	0	0	2
१५	कोल्हापूर	0	0	2	0	0	2	0	0	2
१६	औरंगाबाद	0	0	2	0	0	2	0	0	2
१७	जालना	0	0	2	0	0	2	0	0	2
१८	परभणी	0	0	2	0	0	2	0	0	2
१९	हिंगोली	0	0	2	0	0	2	0	0	2
२०	बीड	0	0	2	0	0	2	0	0	2
२१	नांदेड	0	0	2	0	0	2	1	0	2
२२	उस्मानाबाद	0	0	2	0	0	2	0	0	2
२३	लातूर	0	0	2	0	0	2	1	0	2
२४	बुलढाणा	0	0	2	0	0	2	0	0	2
२५	अकोला	0	0	2	0	0	2	0	0	2
२६	वाशिम	0	0	2	0	0	2	0	0	2
२७	अमरावती	0	0	2	0	0	2	0	0	2
२८	यवतमाळ	0	0	2	0	0	2	0	0	2
२९	वर्धा	0	0	2	0	0	2	0	0	2
३०	नागपूर	0	0	2	0	0	2	0	0	2
३१	भंडारा	0	0	2	0	0	2	0	0	2
३२	गोंदिया	0	0	2	0	0	2	0	0	2
३३	चंद्रपूर	0	0	2	0	0	2	0	0	2
३४	गडचिरोली	0	0	2	0	0	2	0	0	2
	एकूण ..	**0**	**0**	**68**	**38**	**36**	**116**	**21**	**0**	**68**

TABLE XIV

Districtwise statement showing the number of Sectorwise Reserved Vacancies filled in by Scheduled Tribes Candidates

निमसरकारी Local Bodies			खाजगी Private Sector			एकूण Total				Serial. No.	Name of District
२०२० 2020	२०२१ 2021	२०२२ (अंदाजित) 2022 (Estimated)	२०२० 2020	२०२१ 2021	२०२२ (अंदाजित) 2022 (Estimated)	२०२० 2020	२०२१ 2021	२०२२ (अंदाजित) 2022 (Estimated)			
12	13	14	15	16	17	18	19	20		1	2
0	0	2	2	2	5	38	38	61	..	1	Mumbai
0	0	2	224	801	900	228	801	908	..	2	Thane / Palghar
0	0	2	36	54	100	36	54	108	..	3	Raigad
0	0	2	0	3	5	0	3	13	..	4	Ratnagiri
0	0	2	0	0	2	0	0	10	..	5	Sindhudurg
0	0	2	548	671	700	549	671	708	..	6	Nashik
0	0	2	67	79	100	67	79	108	..	7	Dhule
0	1	10	86	106	150	86	107	166	..	8	Nandurbar
0	0	2	25	25	50	25	25	58	..	9	Jalgaon
0	0	2	52	21	40	53	21	48	..	10	Ahmadnagar
0	0	2	315	851	900	330	851	908	..	11	Pune
0	0	2	1	1	2	1	1	10	..	12	Satara
0	0	2	14	9	20	14	9	28	..	13	Sangli
0	0	2	6	4	6	6	4	14	..	14	Solapur
0	0	2	4	1	2	4	1	10	..	15	Kolhapur
0	0	2	33	184	100	33	184	108	..	16	Aurangabad
0	0	2	2	3	5	2	3	13	..	17	Jalna
0	0	2	1	2	5	1	2	13	..	18	Parbhani
0	0	2	3	6	10	3	6	18	..	19	Hingoli
0	0	2	4	3	5	4	3	13	..	20	Beed
0	0	2	8	31	50	9	31	58	..	21	Nanded
0	0	2	4	13	20	4	13	28	..	22	Osmanabad
0	0	2	2	2	5	3	2	13	..	23	Latur
0	0	2	6	9	20	6	9	28	..	24	Buldhana
0	0	2	7	3	5	7	3	13	..	25	Akola
0	0	2	3	6	10	3	6	18	..	26	Washim
0	0	2	26	32	50	26	32	58	..	27	Amravati
0	0	2	28	16	30	28	16	38	..	28	Yavatmal
0	0	2	21	31	40	21	31	48	..	29	Wardha
0	0	2	24	77	100	24	77	108	..	30	Nagpur
0	0	2	6	5	10	6	5	18	..	31	Bhandara
0	0	2	26	35	50	26	35	58	..	32	Gondia
0	0	2	37	83	100	37	83	108	..	33	Chandrapur
0	0	2	10	7	20	10	7	28	..	34	Gadchiroli
0	**1**	**76**	**1,631**	**3,176**	**3,617**	**1,696**	**3,213**	**3,945**	**..**	**Total**	

तक्ता १५

जिल्हानिहाय विमुक्त जातीच्या उमेदवारांकडून भरण्यात आलेल्या क्षेत्रनिहाय राखीव रिक्त पदांची संख्या दर्शविणारे विवरणपत्र

अनु-क्रमांक	जिल्ह्याचे नाव	केंद्र शासन Central Government			राज्य शासन State Government			केंद्र / राज्य शासनाचे अंगीकृत व्यवसाय Undertakings under Central/State Govt.		
		२०२० 2020	२०२१ 2021	२०२२ (अंदाजित) 2022 (Estimated)	२०२० 2020	२०२१ 2021	२०२२ (अंदाजित) 2022 (Estimated)	२०२० 2020	२०२१ 2021	२०२२ (अंदाजित) 2022 (Estimated)
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
१	मुंबई	0	0	2	49	49	60	0	0	2
२	ठाणे / पालघर	0	0	2	2	0	2	0	0	2
३	रायगड	0	0	2	0	1	2	0	0	2
४	रत्नागिरी	0	0	2	0	0	2	0	0	2
५	सिंधुदुर्ग	0	0	2	0	0	2	0	0	2
६	नाशिक	0	0	2	0	1	2	0	0	2
७	धुळे	0	0	2	0	0	2	0	0	2
८	नंदुरबार	0	0	2	0	0	2	0	0	2
९	जळगाव	0	0	2	0	0	2	0	0	2
१०	अहमदनगर	0	0	2	0	0	2	0	0	2
११	पुणे	0	0	2	0	0	2	4	0	2
१२	सातारा	0	0	2	0	0	2	0	0	2
१३	सांगली	0	0	2	0	0	2	0	0	2
१४	सोलापूर	0	0	2	0	0	2	0	0	2
१५	कोल्हापूर	0	0	2	0	0	2	0	0	2
१६	औरंगाबाद	0	0	2	0	0	2	0	0	2
१७	जालना	0	0	2	0	0	2	0	0	2
१८	परभणी	0	0	2	0	0	2	0	0	2
१९	हिंगोली	0	0	2	2	5	2	0	0	2
२०	बीड	0	0	2	0	0	2	1	0	2
२१	नांदेड	0	0	2	0	0	2	0	0	2
२२	उस्मानाबाद	0	0	2	0	0	2	0	0	2
२३	लातूर	0	0	2	0	0	2	1	0	2
२४	बुलढाणा	0	0	2	0	0	2	0	0	2
२५	अकोला	0	0	2	0	0	2	0	0	2
२६	वाशिम	0	0	2	0	0	2	0	0	2
२७	अमरावती	0	0	2	0	0	2	0	0	2
२८	यवतमाळ	0	0	2	0	0	2	0	0	2
२९	वर्धा	0	0	2	0	0	2	0	0	2
३०	नागपूर	0	0	2	0	0	2	0	0	2
३१	भंडारा	0	0	2	0	0	2	0	0	2
३२	गोंदिया	0	0	2	0	0	2	0	0	2
३३	चंद्रपूर	0	0	2	0	0	2	0	0	2
३४	गडचिरोली	0	0	2	0	0	2	0	0	2
	एकूण ..	**0**	**0**	**68**	**53**	**51**	**126**	**6**	**0**	**68**

Table XV

Districtwise statement showing the number of Sectorwise Reserved Vacancies filled in by V. J. Candidates

निमसरकारी Local Bodies			खाजगी Private Sector			एकूण Total				Serial. No.	Name of District
२०२० 2020	२०२१ 2021	२०२२ (अंदाजित) 2022 (Estimated)	२०२० 2020	२०२१ 2021	२०२२ (अंदाजित) 2022 (Estimated)	२०२० 2020	२०२१ 2021	२०२२ (अंदाजित) 2022 (Estimated)			
12	13	14	15	16	17	18	19	20		1	2
0	0	2	1	1	2	50	50	68	..	1	Mumbai
0	0	2	23	100	120	25	100	128	..	2	Thane / Palghar
0	0	2	0	3	5	0	4	13	..	3	Raigad
0	0	2	1	3	5	1	3	13	..	4	Ratnagiri
0	0	2	0	0	2	0	0	10	..	5	Sindhudurg
0	0	2	19	14	20	19	15	28	..	6	Nashik
0	0	2	6	4	6	6	4	14	..	7	Dhule
2	0	2	0	0	2	0	0	10	..	8	Nandurbar
0	0	2	14	25	30	14	25	38	..	9	Jalgaon
0	0	2	22	7	10	22	7	18	..	10	Ahmadnagar
0	0	2	201	638	700	205	638	708	..	11	Pune
0	0	2	7	2	5	7	2	13	..	12	Satara
0	0	2	5	5	7	5	5	15	..	13	Sangli
0	0	2	7	5	7	7	5	15	..	14	Solapur
0	0	2	1	0	2	1	0	10	..	15	Kolhapur
0	0	2	48	91	100	48	91	108	..	16	Aurangabad
0	0	2	14	23	30	14	23	38	..	17	Jalna
0	0	2	8	18	30	8	18	38	..	18	Parbhani
0	0	2	5	7	10	7	7	18	..	19	Hingoli
0	0	2	19	14	20	20	14	28	..	20	Beed
0	0	2	16	13	20	16	13	28	..	21	Nanded
0	0	2	7	13	20	7	13	28	..	22	Osmanabad
0	0	2	3	6	10	4	6	18	..	23	Latur
0	0	2	14	10	20	14	10	28	..	24	Buldhana
0	0	2	4	7	10	4	7	18	..	25	Akola
0	0	2	13	11	20	13	11	28	..	26	Washim
0	0	2	6	3	5	6	3	13	..	27	Amravati
0	0	2	44	31	50	44	31	58	..	28	Yavatmal
0	0	2	4	2	5	4	2	13	..	29	Wardha
0	0	2	1	15	20	1	15	28	..	30	Nagpur
0	0	2	0	0	2	0	0	10	..	31	Bhandara
0	0	2	0	1	2	0	1	10	..	32	Gondia
0	0	2	4	7	10	4	7	18	..	33	Chandrapur
0	0	2	0	0	2	0	0	10	..	34	Gadchiroli
0	**0**	**68**	**517**	**1,079**	**1,309**	**576**	**1,130**	**1,639**	**..**	**Total**	

तक्ता १६

जिल्हानिहाय भटक्या जमातीच्या उमेदवारांकडून भरण्यात आलेल्या क्षेत्रनिहाय राखीव रिक्त पदांची संख्या दर्शविणारे विवरणपत्र

अनु-क्रमांक	जिल्ह्याचे नाव	केंद्र शासन Central Government			राज्य शासन State Government			केंद्र / राज्य शासनाचे अंगीकृत व्यवसाय Undertakings under Central / State Govt.		
		२०२० 2020	२०२१ 2021	२०२२ (अंदाजित) 2022 (Estimated)	२०२० 2020	२०२१ 2021	२०२२ (अंदाजित) 2022 (Estimated)	२०२० 2020	२०२१ 2021	२०२२ (अंदाजित) 2022 (Estimated)
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
१	मुंबई ..	0	0	2	157	157	200	0	0	2
२	ठाणे / पालघर ..	0	0	2	2	0	2	0	0	2
३	रायगड ..	0	0	2	0	0	2	0	0	2
४	रत्नागिरी ..	0	0	2	0	0	2	0	0	2
५	सिंधुदुर्ग ..	0	0	2	0	0	2	0	0	2
६	नाशिक ..	0	0	2	0	3	5	0	0	2
७	धुळे ..	0	0	2	0	1	3	0	0	2
८	नंदुरबार ..	0	0	2	0	0	2	0	0	2
९	जळगाव ..	0	0	2	0	0	2	1	0	2
१०	अहमदनगर ..	0	0	2	0	0	2	0	0	2
११	पुणे ..	0	0	2	1	0	2	14	0	2
१२	सातारा ..	0	0	2	0	0	2	0	0	2
१३	सांगली ..	0	0	2	0	0	2	0	0	2
१४	सोलापूर ..	0	0	2	0	0	2	0	0	2
१५	कोल्हापूर ..	0	0	2	0	0	2	0	0	2
१६	औरंगाबाद ..	0	0	2	0	0	2	1	0	2
१७	जालना ..	0	0	2	0	0	2	0	0	2
१८	परभणी ..	0	0	2	0	0	2	0	0	2
१९	हिंगोली ..	0	0	2	2	0	2	0	0	2
२०	बीड ..	0	0	2	0	0	2	2	0	2
२१	नांदेड ..	0	0	2	0	0	2	0	0	2
२२	उस्मानाबाद ..	0	0	2	0	0	2	0	0	2
२३	लातूर ..	0	0	2	0	0	2	1	0	2
२४	बुलढाणा ..	0	0	2	0	0	2	0	0	2
२५	अकोला ..	0	0	2	0	0	2	0	0	2
२६	वाशिम ..	0	0	2	0	0	2	0	0	2
२७	अमरावती ..	0	0	2	0	0	2	0	0	2
२८	यवतमाळ ..	0	0	2	0	0	2	0	0	2
२९	वर्धा ..	0	0	2	0	0	2	0	0	2
३०	नागपूर ..	0	0	2	0	0	2	0	0	2
३१	भंडारा ..	0	0	2	0	0	2	0	0	2
३२	गोंदिया ..	0	0	2	0	0	2	0	0	2
३३	चंद्रपूर ..	0	0	2	1	0	2	0	0	2
३४	गडचिरोली ..	0	0	2	0	0	2	0	0	2
	एकूण ..	**0**	**0**	**68**	**163**	**161**	**270**	**19**	**0**	**68**

TABLE XVI

Districtwise statement showing the number of Sectorwise Reserved Vacancies filled in by N. T. Candidates

निमसरकारी Local Bodies			खाजगी Private Sector			एकूण Total			Serial No.	Name of District
२०२० 2020	२०२१ 2021	२०२२ (अंदाजित) 2022 (Estimated)	२०२० 2020	२०२१ 2021	२०२२ (अंदाजित) 2022 (Estimated)	२०२० 2020	२०२१ 2021	२०२२ (अंदाजित) 2022 (Estimated)		
12	13	14	15	16	17	18	19	20	1	2
0	0	2	3	0	5	160	157	211	.. 1	Mumbai
0	0	2	29	71	100	31	71	108	.. 2	Thane / Palghar
0	0	2	2	24	40	2	24	48	.. 3	Raigad
0	0	2	16	12	20	16	12	28	.. 4	Ratnagiri
0	0	2	3	7	10	3	7	18	.. 5	Sindhudurg
0	0	2	170	181	200	170	184	211	.. 6	Nashik
0	0	2	18	13	20	18	14	29	.. 7	Dhule
0	0	2	3	6	10	3	6	18	.. 8	Nandurbar
0	0	2	47	39	50	48	39	58	.. 9	Jalgaon
0	0	2	144	59	70	144	59	78	.. 10	Ahmadnagar
0	0	2	597	766	800	612	766	808	.. 11	Pune
0	0	2	14	27	40	14	27	48	.. 12	Satara
0	0	2	7	26	40	7	26	48	.. 13	Sangli
0	0	2	33	33	50	33	33	58	.. 14	Solapur
0	0	2	2	7	10	2	7	18	.. 15	Kolhapur
0	0	2	97	108	150	98	108	158	.. 16	Aurangabad
0	0	2	40	34	50	40	34	58	.. 17	Jalna
0	0	2	22	32	50	22	32	58	.. 18	Parbhani
0	0	2	13	18	40	15	18	48	.. 19	Hingoli
0	0	2	51	38	50	53	38	58	.. 20	Beed
0	0	2	35	34	50	35	34	58	.. 21	Nanded
0	0	2	13	7	10	13	7	18	.. 22	Osmanabad
0	0	2	20	9	15	21	9	23	.. 23	Latur
0	0	2	56	26	40	56	26	48	.. 24	Buldhana
0	0	2	9	8	20	9	8	28	.. 25	Akola
0	0	2	10	10	20	10	10	28	.. 26	Washim
0	0	2	16	28	40	16	28	48	.. 27	Amravati
0	0	2	14	18	30	14	18	38	.. 28	Yavatmal
0	0	2	11	17	20	11	17	28	.. 29	Wardha
0	0	2	15	22	30	15	22	38	.. 30	Nagpur
0	0	2	17	7	10	17	7	18	.. 31	Bhandara
0	0	2	6	7	10	6	7	18	.. 32	Gondia
0	0	2	23	27	30	24	27	38	.. 33	Chandrapur
0	0	2	4	5	10	4	5	18	.. 34	Gadchiroli
0	**0**	**68**	**1,560**	**1,726**	**2,140**	**1,742**	**1,887**	**2,614**	**..**	**Total**

तक्ता १७

जिल्हानिहाय इतर मागासवर्गीय उमेदवारांकडून भरण्यात आलेल्या क्षेत्रनिहाय राखीव रिक्त पदांची संख्या दर्शविणारे विवरणपत्र

अनु-क्रमांक	जिल्ह्याचे नाव	केंद्र शासन Central Government			राज्य शासन State Government			केंद्र / राज्य शासनाचे अंगीकृत व्यवसाय Undertaking under Central / State Govt.		
		२०२० 2020	२०२१ 2021	२०२२ (अंदाजित) 2022 (Estimated)	२०२० 2020	२०२१ 2021	२०२२ (अंदाजित) 2022 (Estimated)	२०२० 2020	२०२१ 2021	२०२२ (अंदाजित) 2022 (Estimated)
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
१	मुंबई	0	0	2	227	227	260	0	0	2
२	ठाणे / पालघर	0	0	2	6	2	4	0	0	2
३	रायगड	0	0	2	0	2	4	0	0	2
४	रत्नागिरी	0	0	2	.0	0	2	0	0	2
५	सिंधुदुर्ग	0	0	2	0	0	2	0	0	2
६	नाशिक	0	0	2	0	3	5	3	0	2
७	धुळे	0	0	2	0	0	2	0	0	2
८	नंदुरबार	0	0	2	0	0	2	0	0	2
९	जळगाव	0	0	2	0	0	2	1	0	2
१०	अहमदनगर	0	0	2	0	0	2	2	0	2
११	पुणे	0	0	2	2	0	2	20	0	2
१२	सातारा	0	0	2	0	3	5	1	0	2
१३	सांगली	0	0	2	0	0	2	0	0	2
१४	सोलापूर	0	0	2	0	0	2	0	0	2
१५	कोल्हापूर	0	0	2	0	0	2	0	0	2
१६	औरंगाबाद	0	0	2	0	0	2	0	0	2
१७	जालना	0	0	2	0	0	2	0	0	2
१८	परभणी	0	0	2	0	0	2	0	0	2
१९	हिंगोली	0	0	2	2	0	2	0	0	2
२०	बीड	0	0	2		0	2	0	0	2
२१	नांदेड	0	0	2	0	0	2	0	0	2
२२	उस्मानाबाद	0	0	2	0	0	2	0	0	2
२३	लातूर	0	0	2	0	0	2	2	0	2
२४	बुलढाणा	0	0	2	0	0	2	0	0	2
२५	अकोला	0	0	2	0	0	2	1	0	2
२६	वाशिम	0	0	2	0	0	2	0	0	2
२७	अमरावती	0	0	2	12	0	2	0	0	2
२८	यवतमाळ	0	0	2	0	0	2	0	0	2
२९	वर्धा	0	0	2	0	0	2	0	0	2
३०	नागपूर	0	0	2	0	0	2	1	0	2
३१	भंडारा	0	0	2	0	0	2	0	0	2
३२	गोंदिया	0	0	2	0	0	2	0	0	2
३३	चंद्रपूर	0	0	2	3	0	2	0	0	2
३४	गडचिरोली	0	0	2	0	0	2	0	0	2
	एकूण ..	**0**	**0**	**68**	**252**	**237**	**336**	**31**	**0**	**68**

TABLE XVII

Districtwise statement showing the number of Sectorwise Reserved Vacancies filled in by O. B. C. Candidates

निमसरकारी Local Bodies			खाजगी Private Sector			एकूण Total			Serial No.	Name of District
२०२० 2020	२०२१ 2021	२०२२ (अंदाजित) 2022 (Estimated)	२०२० 2020	२०२१ 2021	२०२२ (अंदाजित) 2022 (Estimated)	२०२० 2020	२०२१ 2021	२०२२ (अंदाजित) 2022 (Estimated)		
12	13	14	15	16	17	18	19	20	1	2
0	0	2	12	92	100	239	319	366	.. 1	Mumbai
0	0	2	668	1,022	1,100	674	1,024	1,110	.. 2	Thane / Palghar
0	0	2	19	106	120	19	108	130	.. 3	Raigad
0	0	2	404	276	300	404	276	308	.. 4	Ratnagiri
0	0	2	18	13	20	18	13	28	.. 5	Sindhudurg
0	0	2	542	584	600	545	587	611	.. 6	Nashik
0	0	2	236	98	120	236	98	128	.. 7	Dhule
0	0	2	17	23	40	17	23	48	.. 8	Nandurbar
0	0	2	325	345	370	326	345	378	.. 9	Jalgaon
0	0	2	292	120	140	294	120	148	.. 10	Ahmadnagar
0	0	2	1,377	2,094	2,150	1,399	2,094	2,158	.. 11	Pune
0	0	2	26	39	50	27	42	61	.. 12	Satara
0	0	2	42	47	60	42	47	68	.. 13	Sangli
0	0	2	39	47	60	39	47	68	.. 14	Solapur
0	0	2	19	25	40	19	25	48	.. 15	Kolhapur
0	0	2	343	279	300	343	279	308	.. 16	Aurangabad
0	0	2	62	69	80	62	69	88	.. 17	Jalna
0	0	2	20	18	30	20	18	38	.. 18	Parbhani
0	0	2	12	15	30	14	15	38	.. 19	Hingoli
0	0	2	24	30	40	24	30	48	.. 20	Beed
0	0	2	80	44	50	80	44	58	.. 21	Nanded
0	0	2	15	9	20	15	9	28	.. 22	Osmanabad
0	0	2	18	8	15	20	8	23	.. 23	Latur
0	0	2	251	131	150	251	131	158	.. 24	Buldhana
0	0	2	32	26	40	33	26	48	.. 25	Akola
0	0	2	47	46	60	47	46	68	.. 26	Washim
0	0	2	139	206	240	151	206	248	.. 27	Amravati
0	0	2	52	39	50	52	39	58	.. 28	Yavatmal
0	0	2	72	114	130	72	114	138	.. 29	Wardha
0	0	2	80	272	300	81	272	308	.. 30	Nagpur
0	0	2	63	77	100	63	77	108	.. 31	Bhandara
0	0	2	63	79	100	63	79	108	.. 32	Gondia
0	0	2	59	91	100	62	91	108	.. 33	Chandrapur
0	0	2	13	12	20	13	12	28	.. 34	Gadchiroli
0	**0**	**68**	**5,481**	**6,496**	**7,125**	**5,764**	**6,733**	**7,665**	**.. Total**	

तक्ता १८

जिल्हानिहाय विशेष मागासवर्गीय उमेदवारांकडून भरण्यात आलेल्या क्षेत्रनिहाय राखीव रिक्त पदांची संख्या दर्शविणारे विवरणपत्र

अनु-क्रमांक	जिल्ह्याचे नाव	केंद्र शासन Central Government			राज्य शासन State Government			केंद्र / राज्य शासनाचे अंगीकृत व्यवसाय Undertaking under Central / State Govt.		
		२०२० 2020	२०२१ 2021	२०२२ (अंदाजित) 2022 (Estimated)	२०२० 2020	२०२१ 2021	२०२२ (अंदाजित) 2022 (Estimated)	२०२० 2020	२०२१ 2021	२०२२ (अंदाजित) 2022 (Estimated)
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
१	मुंबई	0	0	2	28	30	40	0	0	2
२	ठाणे / पालघर	0	0	2	1	5	2	0	0	2
३	रायगड	0	0	2	0	5	2	0	0	2
४	रत्नागिरी	0	0	2	0	0	2	0	0	2
५	सिंधुदुर्ग	0	0	2	0	0	2	0	0	2
६	नाशिक	0	0	2	1	0	2	0	0	2
७	धुळे	0	0	2	0	0	2	0	0	2
८	नंदुरबार	0	0	2	0	0	2	0	0	2
९	जळगाव	0	0	2	0	0	2	0	0	2
१०	अहमदनगर	0	0	2	0	0	2	2	0	2
११	पुणे	0	0	2	0	1	2	1	0	2
१२	सातारा	0	0	2	0	0	2	0	0	2
१३	सांगली	0	0	2	0	0	2	0	0	2
१४	सोलापूर	0	0	2	0	0	2	1	0	2
१५	कोल्हापूर	0	0	2	0	0	2	0	0	2
१६	औरंगाबाद	0	0	2	0	0	2	0	0	2
१७	जालना	0	0	2	0	0	2	0	0	2
१८	परभणी	0	0	2	0	0	2	0	0	2
१९	हिंगोली	0	0	2	2	0	2	0	0	2
२०	बीड	0	0	2	0	0	2	0	0	2
२१	नांदेड	0	0	2	0	0	2	0	0	2
२२	उस्मानाबाद	0	0	2	0	0	2	0	0	2
२३	लातूर	0	0	2	0	0	2	0	0	2
२४	बुलढाणा	0	0	2	0	0	2	0	0	2
२५	अकोला	0	0	2	0	0	2	0	0	2
२६	वाशिम	0	0	2	0	0	2	0	0	2
२७	अमरावती	0	0	2	0	0	2	0	0	2
२८	यवतमाळ	0	0	2	0	0	2	0	0	2
२९	वर्धा	0	0	2	0	0	2	0	0	2
३०	नागपूर	0	0	2	0	0	2	0	0	2
३१	भंडारा	0	0	2	0	0	2	0	0	2
३२	गोंदिया	0	0	2	0	0	2	0	0	2
३३	चंद्रपूर	0	0	2	1	0	2	0	0	2
३४	गडचिरोली	0	0	2	0	0	2	0	0	2
	एकूण ..	**0**	**0**	**68**	**33**	**30**	**106**	**4**	**0**	**68**

TABLE XVIII

Districtwise statement showing the number of Sectorwise Reserved Vacancies filled in by S. B. C. Candidates

निमसरकारी Local Bodies			खाजगी Private Sector			एकूण Total			Serial No.	Name of District
२०२० 2020	२०२१ 2021	२०२२ (अंदाजित) 2022 (Estimated)	२०२० 2020	२०२१ 2021	२०२२ (अंदाजित) 2022 (Estimated)	२०२० 2020	२०२१ 2021	२०२२ (अंदाजित) 2022 (Estimated)		
12	13	14	15	16	17	18	19	20	1	2
0	0	2	1	3	5	29	31	51	.. 1	Mumbai
0	0	2	23	74	100	25	75	108	.. 2	Thane / Palghar
0	0	2	3	5	7	3	5	15	.. 3	Raigad
0	0	2	5	10	15	5	10	23	.. 4	Ratnagiri
0	0	2	3	0	2	3	0	10	.. 5	Sindhudurg
0	0	2	10	13	20	10	14	28	.. 6	Nashik
0	0	2	14	5	7	14	5	15	.. 7	Dhule
0	0	2	1	2	4	1	2	12	.. 8	Nandurbar
0	0	2	30	23	30	30	23	38	.. 9	Jalgaon
0	0	2	0	3	5	2	3	13	.. 10	Ahmadnagar
0	0	2	97	107	120	98	107	128	.. 11	Pune
0	0	2	0	1	2	0	1	10	.. 12	Satara
0	0	2	0	7	10	0	7	18	.. 13	Sangli
0	0	2	10	6	10	11	6	18	.. 14	Solapur
0	0	2	0	1	2	0	1	10	.. 15	Kolhapur
0	0	2	7	6	10	7	6	18	.. 16	Aurangabad
0	0	2	5	7	10	5	7	18	.. 17	Jalna
0	0	2	1	0	2	1	0	10	.. 18	Parbhani
0	0	2	0	1	2	2	1	10	.. 19	Hingoli
0	0	2	2	1	2	2	1	10	.. 20	Beed
0	0	2	7	5	7	7	5	15	.. 21	Nanded
0	0	2	2	2	4	2	2	12	.. 22	Osmanabad
0	0	2	2	1	2	2	1	10	.. 23	Latur
0	0	2	2	4	6	2	4	14	.. 24	Buldhana
0	0	2	3	3	5	3	3	13	.. 25	Akola
0	0	2	2	2	4	2	2	12	.. 26	Washim
0	0	2	8	7	10	8	7	18	.. 27	Amravati
0	0	2	2	5	7	2	5	15	.. 28	Yavatmal
0	0	2	1	2	4	1	2	12	.. 29	Wardha
0	0	2	8	10	15	8	10	23	.. 30	Nagpur
0	0	2	5	4	6	5	4	14	.. 31	Bhandara
0	0	2	6	3	5	6	3	13	.. 32	Gondia
0	0	2	3	3	5	4	3	13	.. 33	Chandrapur
0	0	2	0	0	2	0	0	10	.. 34	Gadchiroli
0	**0**	**68**	**263**	**326**	**447**	**300**	**356**	**757**	**..**	**Total**

तक्ता १९ / TABLE XIX

जिल्हानिहाय १ जानेवारी ते ३१ डिसेंबर, २०२० या कालावधीत अपंग उमेदवारांची नोंदणी, अधिसूचित रिक्त पदे, नोकरीस लागलेले, नोंदणीपट यांची सांख्यिकी माहिती

Districtwise Statistics of Physically Handicapped Persons Registered, Place & on Live Register from 1st January to 31st December, 2020

अनु-क्रमांक	जिल्ह्याचे नाव		अंध Blind				मुकबधिर Deaf and Mute					Serial No.	Name of District
			नोंदणी	अधिसूचित रिक्त पदे	नोकरीस लागलेले	नोंदणी पट	नोंदणी	अधिसूचित रिक्त पदे	नोकरीस लागलेले	नोंदणी पट			
1	2		3	4	5	6	7	8	9	10		1	2
१	मुंबई	..	10	20	3	457	14	7	0	912	..	1	Mumbai
२	ठाणे / पालघर	..	15	0	0	383	44	0	0	623	..	2	Thane / Palghar
३	रायगड	..	2	0	1	123	6	118	0	109	..	3	Raigad
४	रत्नागिरी	..	3	0	0	100	6	1	0	92	..	4	Ratnagiri
५	सिंधुदुर्ग	..	4	0	0	111	3	0	0	54	..	5	Sindhudurg
६	नाशिक	..	2	8	0	313	11	8	0	289	..	6	Nashik
७	धुळे	..	4	0	0	163	2	0	0	129	..	7	Dhule
८	नंदुरबार	..	1	0	0	35	6	0	0	42	..	8	Nandurbar
९	जळगाव	..	6	0	0	299	2	0	1	288	..	9	Jalgaon
१०	अहमदनगर	..	8	0	0	381	5	0	0	256	..	10	Ahmadnagar
११	पुणे	..	10	242	2	592	22	230	60	570	..	11	Pune
१२	सातारा	..	6	95	0	269	12	95	0	213	..	12	Satara
१३	सांगली	..	8	0	1	223	6	0	1	226	..	13	Sangli
१४	सोलापूर	..	3	58	0	235	11	165	0	364	..	14	Solapur
१५	कोल्हापूर	..	9	0	0	315	8	0	0	289	..	15	Kolhapur
१६	औरंगाबाद	..	5	0	0	299	9	0	0	260	..	16	Aurangabad
१७	जालना	..	3	0	0	132	0	0	0	57	..	17	Jalna
१८	परभणी	..	3	0	0	94	3	0	0	82	..	18	Parbhani
१९	हिंगोली	..	1	0	0	85	0	0	0	37	..	19	Hingoli
२०	बीड	..	3	0	0	159	7	0	0	264	..	20	Beed
२१	नांदेड	..	8	0	0	225	5	0	0	174	..	21	Nanded
२२	उस्मानाबाद	..	3	0	0	135	4	0	0	110	..	22	Osmanabad
२३	लातूर	..	6	0	0	238	1	0	0	156	..	23	Latur
२४	बुलढाणा	..	5	87	0	264	2	87	0	230	..	24	Buldhana
२५	अकोला	..	3	0	0	207	2	0	0	161	..	25	Akola
२६	वाशीम	..	2	0	0	163	1	0	0	124	..	26	Washim
२७	अमरावती	..	6	0	0	270	6	0	0	237	..	27	Amravati
२८	यवतमाळ	..	4	0	0	368	2	0	0	239	..	28	Yavatmal
२९	वर्धा	..	2	0	0	119	3	0	0	113	..	29	Wardha
३०	नागपूर	..	10	0	0	330	18	8	0	337	..	30	Nagpur
३१	भंडारा	..	3	0	0	177	6	0	0	113	..	31	Bhandara
३२	गोंदिया	..	2	0	0	142	2	0	0	63	..	32	Gondia
३३	चंद्रपूर	..	3	0	0	204	3	0	0	136	..	33	Chandrapur
३४	गडचिरोली	..	2	0	0	92	0	0	0	47	..	34	Gadchiroli
	एकूण	..	**163**	**510**	7	**7,702**	**232**	**719**	**62**	**7,396**	..	**Total**	

तक्ता १९ / TABLE XIX

जिल्हानिहाय १ जानेवारी ते ३१ डिसेंबर, २०२० या कालावधीत अपंग उमेदवारांची नोंदणी, अधिसूचित रिक्त पदे, नोकरीस लागलेले, नोंदणीपट यांची सांख्यिकी माहिती

Districtwise Statistics of Physically Handicapped Persons Registered, Place & on Live Register from 1st January to 31st December, 2020

अनु- क्रमांक	जिल्ह्याचे नाव	अस्थिव्यंग --				श्वसनरोगी --				कुष्ठरोगी --				Serial No.	Name of District
		नोंदणी	अधिसूचित रिक्त पदे	नोकरीस लागलेले	नोंदणी पट	नोंदणी	अधिसूचित रिक्त पदे	नोकरीस लागलेले	नोंदणी पट	नोंदणी	अधिसूचित रिक्त पदे	नोकरीस लागलेले	नोंदणी पट		
1	2	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	1	2
१	मुंबई ..	33	87	3	2,717	8	0	0	21	0	0	0	6 ..	1	Mumbai
२	ठाणे / पालघर ..	83	0	0	2,414	3	0	0	16	6	0	0	13 ..	2	Thane/Palghar
३	रायगड ..	10	118	1	759	2	0	0	6	3	0	0	4 ..	3	Raigad
४	रत्नागिरी ..	15	0	0	499	0	0	0	3	0	0	0	0 ..	4	Ratnagiri
५	सिंधुदुर्ग ..	7	0	0	387	2	0	0	8	1	0	0	2 ..	5	Sindhudurg
६	नाशिक ..	36	0	4	1,771	4	0	0	11	0	10	0	3 ..	6	Nashik
७	धुळे ..	8	0	0	919	2	0	0	10	1	0	0	1 ..	7	Dhule
८	नंदुरबार ..	9	0	0	341	0	0	0	2	0	0	0	0 ..	8	Nandurbar
९	जळगाव ..	27	0	1	1,827	3	0	0	5	0	0	0	6 ..	9	Jalgaon
१०	अहमदनगर ..	18	18	0	1,293	2	0	0	11	1	0	0	2 ..	10	Ahmadnagar
११	पुणे ..	42	308	3	2,351	3	0	0	14	1	0	0	4 ..	11	Pune
१२	सातारा ..	31	95	0	1,216	6	0	0	17	0	0	0	2 ..	12	Satara
१३	सांगली ..	29	0	8	998	4	0	2	11	0	0	0	4 ..	13	Sangli
१४	सोलापूर ..	18	134	0	1,417	1	0	0	9	0	0	0	3 ..	14	Solapur
१५	कोल्हापूर ..	26	0	2	1,405	3	0	0	7	0	0	0	4 ..	15	Kolhapur
१६	औरंगाबाद ..	26	0	2	1,401	3	0	0	15	1	0	0	6 ..	16	Aurangabad
१७	जालना ..	6	0	0	539	0	0	0	2	0	0	0	3 ..	17	Jalna
१८	परभणी ..	10	0	0	483	2	0	0	6	0	0	0	2 ..	18	Parbhani
१९	हिंगोली ..	5	0	0	352	1	0	0	1	0	0	0	1 ..	19	Hingoli
२०	बीड ..	14	0	0	891	3	0	0	6	1	0	0	3 ..	20	Beed
२१	नांदेड ..	12	0	0	967	3	0	0	7	1	0	0	5 ..	21	Nanded
२२	उस्मानाबाद ..	11	0	0	681	2	0	0	6	1	0	0	1 ..	22	Osmanabad
२३	लातूर ..	22	0	0	802	2	0	0	6	0	0	0	0 ..	23	Latur
२४	बुलढाणा ..	17	87	0	1,171	3	0	0	5	0	0	0	2 ..	24	Buldhana
२५	अकोला ..	11	116	0	834	0	0	0	4	0	0	0	0 ..	25	Akola
२६	वाशीम ..	11	0	0	570	0	0	0	1	1	0	0	3 ..	26	Washim
२७	अमरावती ..	20	0	0	1,269	1	0	0	6	1	0	0	3 ..	27	Amravati
२८	यवतमाळ ..	5	0	0	990	0	0	0	2	1	0	0	3 ..	28	Yavatmal
२९	वर्धा ..	9	0	0	453	0	0	0	4	0	0	0	0 ..	29	Wardha
३०	नागपूर ..	16	0	1	1,161	2	0	0	10	3	0	0	3 ..	30	Nagpur
३१	भंडारा ..	11	0	0	696	2	0	0	7	0	0	0	3 ..	31	Bhandara
३२	गोंदिया ..	17	0	0	606	0	0	0	2	0	0	0	0 ..	32	Gondia
३३	चंद्रपूर ..	8	27	2	840	0	0	0	6	0	0	0	1 ..	33	Chandrapur
३४	गडचिरोली ..	2	0	0	304	0	0	0	2	0	0	0	0 ..	34	Gadchiroli
	एकूण ..	**625**	**990**	**27**	**35,326**	**67**	**0**	**2**	**249**	**23**	**10**	**0**	**93 ..**	**Total**	

तक्ता २० / TABLE XX

जिल्हानिहाय १ जानेवारी ते ३१ डिसेंबर, २०२१ या कालावधीत अपंग उमेदवारांची नोंदणी, अधिसूचित रिक्त पदे, नोकरीस लागलेले, नोंदणीपट यांची सांख्यिकी माहिती

Districtwise Statistics of Physically Handicapped Persons Registered, Place & on Live Register from 1st January to 31st December 2021

अनु-क्रमांक	जिल्ह्याचे नाव	अंध Blind				मुकबधीर Deaf and Mute				Serial No.	Name of District
		नोंदणी	अधिसूचित रिक्त पदे	नोकरीस लागलेले	नोंदणी पट	नोंदणी	अधिसूचित रिक्त पदे	नोकरीस लागलेले	नोंदणी पट		
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	1	2
१	मुंबई ..	12	0	0	476	17	13	0	941 ..	1	Mumbai
२	ठाणे / पालघर ..	12	96	0	409	16	214	1	662 ..	2	Thane / Palghar
३	रायगड ..	0	1	0	126	1	1	0	113 ..	3	Raigad
४	रत्नागिरी ..	0	0	0	104	1	0	0	98 ..	4	Ratnagiri
५	सिंधुदुर्ग ..	2	0	0	115	0	0	0	56 ..	5	Sindhudurg
६	नाशिक ..	7	0	0	327	22	0	0	322 ..	6	Nashik
७	धुळे ..	4	0	0	169	4	0	0	135 ..	7	Dhule
८	नंदुरबार ..	3	0	0	38	1	0	0	47 ..	8	Nandurbar
९	जळगाव ..	4	0	0	309	0	9	0	289 ..	9	Jalgaon
१०	अहमदनगर ..	5	0	0	392	6	300	0	267 ..	10	Ahmadnagar
११	पुणे ..	10	60	0	615	15	60	0	602 ..	11	Pune
१२	सातारा ..	5	0	0	289	7	0	0	229 ..	12	Satara
१३	सांगली ..	2	0	1	229	2	0	1	237 ..	13	Sangli
१४	सोलापूर ..	2	1	1	242	4	0	0	377 ..	14	Solapur
१५	कोल्हापूर ..	6	0	0	329	7	0	0	300 ..	15	Kolhapur
१६	औरंगाबाद ..	13	0	0	315	3	48	0	268 ..	16	Aurangabad
१७	जालना ..	4	0	0	138	2	0	0	63 ..	17	Jalna
१८	परभणी ..	1	0	0	97	1	0	0	87 ..	18	Parbhani
१९	हिंगोली ..	1	0	0	90	1	0	0	38 ..	19	Hingoli
२०	बीड ..	4	0	0	163	2	0	0	268 ..	20	Beed
२१	नांदेड ..	2	0	0	233	1	0	0	175 ..	21	Nanded
२२	उस्मानाबाद ..	2	0	0	140	1	0	0	113 ..	22	Osmanabad
२३	लातूर ..	5	0	0	246	1	0	0	160 ..	23	Latur
२४	बुलढाणा ..	3	0	0	277	8	0	0	243 ..	24	Buldhana
२५	अकोला ..	1	0	0	211	1	0	0	163 ..	25	Akola
२६	वाशीम ..	3	0	0	173	1	0	0	130 ..	26	Washim
२७	अमरावती ..	3	0	0	281	5	0	0	245 ..	27	Amravati
२८	यवतमाळ ..	5	0	0	375	2	0	0	243 ..	28	Yavatmal
२९	वर्धा ..	4	0	0	125	1	0	0	114 ..	29	Wardha
३०	नागपूर ..	11	0	0	347	11	0	0	357 ..	30	Nagpur
३१	भंडारा ..	6	0	0	191	3	0	0	120 ..	31	Bhandara
३२	गोंदिया ..	0	0	0	147	0	0	0	65 ..	32	Gondia
३३	चंद्रपूर ..	1	0	0	207	1	0	0	141 ..	33	Chandrapur
३४	गडचिरोली ..	3	0	0	97	0	0	0	47 ..	34	Gadchiroli
	एकूण ..	**146**	**158**	**2**	**8,022**	**146**	**645**	**2**	**7,715 ..**	**Total**	

तक्ता २० / TABLE XX

जिल्हानिहाय १ जानेवारी ते ३१ डिसेंबर, २०२१ या कालावधीत अपंग उमेदवारांची नोंदणी, अधिसूचित रिक्त पदे, नोकरीस लागलेले, नोंदणीपट यांची सांख्यिकी माहिती

Districtwise Statistics of Physically Handicapped Persons Registered, Place & on Live Register from 1st January to 31st December 2021

अनु-क्रमांक	जिल्ह्याचे नाव	अस्थिव्यंग --				श्वसनरोगी --				कुष्ठरोगी --				Serial No.	Name of District
		नोंदणी	अधिसूचित रिक्त पदे	नोकरीस लागलेले	नोंदणी पट	नोंदणी	अधिसूचित रिक्त पदे	नोकरीस लागलेले	नोंदणी पट	नोंदणी	अधिसूचित रिक्त पदे	नोकरीस लागलेले	नोंदणी पट		
1	2	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	1	2
१	मुंबई ..	44	3	0	2,802	3	0	0	27	1	0	0	8	.. 1	Mumbai
२	ठाणे / पालघर ..	51	653	2	2,535	4	0	1	23	0	0	0	14	.. 2	Thane/Palghar
३	रायगड ..	18	0	0	793	1	0	1	7	0	0	0	4	.. 3	Raigad
४	रत्नागिरी ..	9	0	0	515	0	0	0	3	0	0	0	0	.. 4	Ratnagiri
५	सिंधुदुर्ग ..	14	0	0	406	2	0	0	10	0	0	0	2	.. 5	Sindhudurg
६	नाशिक ..	23	0	1	1,822	0	0	0	12	0	0	0	3	.. 6	Nashik
७	धुळे ..	6	0	0	930	2	0	0	12	0	0	0	1	.. 7	Dhule
८	नंदुरबार ..	4	0	0	348	0	0	0	2	0	0	0	0	.. 8	Nandurbar
९	जळगाव ..	16	0	0	1,861	1	0	0	8	0	0	0	7	.. 9	Jalgaon
१०	अहमदनगर ..	10	301	0	1,331	0	0	0	11	0	0	0	2	.. 10	Ahmadnagar
११	पुणे ..	25	73	0	2,417	1	0	0	16	2	0	0	6	.. 11	Pune
१२	सातारा ..	10	0	0	1,255	1	0	0	18	0	0	0	2	.. 12	Satara
१३	सांगली ..	25	0	2	1,043	1	0	0	15	1	0	0	5	.. 13	Sangli
१४	सोलापूर ..	9	0	4	1,441	3	0	0	12	0	0	0	3	.. 14	Solapur
१५	कोल्हापूर ..	12	20	0	1,440	1	20	0	9	0	20	0	4	.. 15	Kolhapur
१६	औरंगाबाद ..	18	48	2	1,442	0	0	0	15	1	0	0	7	.. 16	Aurangabad
१७	जालना ..	9	0	0	566	2	0	0	4	0	0	0	3	.. 17	Jalna
१८	परभणी ..	5	0	0	496	0	0	0	6	0	0	0	2	.. 18	Parbhani
१९	हिंगोली ..	5	0	0	370	0	0	0	1	0	2	0	1	.. 19	Hingoli
२०	बीड ..	7	0	0	915	0	0	0	6	0	0	0	3	.. 20	Beed
२१	नांदेड ..	13	0	0	1,000	0	0	0	7	0	0	0	5	.. 21	Nanded
२२	उस्मानाबाद ..	11	0	0	704	0	0	0	6	0	0	0	2	.. 22	Osmanabad
२३	लातूर ..	6	0	0	827	0	0	0	6	0	0	0	1	.. 23	Latur
२४	बुलढाणा ..	14	168	0	1,196	1	0	0	6	0	0	0	2	.. 24	Buldhana
२५	अकोला ..	9	0	0	858	0	0	0	4	0	0	0	0	.. 25	Akola
२६	वाशीम ..	7	0	0	586	0	0	0	1	0	0	0	3	.. 26	Washim
२७	अमरावती ..	8	0	0	1,292	1	0	0	7	0	0	0	3	.. 27	Amravati
२८	यवतमाळ ..	6	0	0	1,010	0	0	0	2	0	0	0	3	.. 28	Yavatmal
२९	वर्धा ..	4	0	0	464	0	0	0	4	0	0	0	1	.. 29	Wardha
३०	नागपूर ..	22	57	0	1,204	3	0	0	15	2	0	0	5	.. 30	Nagpur
३१	भंडारा ..	12	0	1	722	0	0	0	7	1	0	0	4	.. 31	Bhandara
३२	गोंदिया ..	5	0	0	621	1	0	0	3	0	0	0	0	.. 32	Gondia
३३	चंद्रपूर ..	5	0	0	857	0	0	0	6	1	0	0	3	.. 33	Chandrapur
३४	गडचिरोली ..	1	0	0	311	0	0	0	2	0	0	0	0	.. 34	Gadchiroli
	एकूण ..	**443**	**1,323**	**12**	**36,380**	**27**	**20**	**2**	**293**	**27**	**22**	**2**	**293**	**..**	**Total**

तक्ता २१/ TABLE XXI

१ जानेवारी ते ३१ डिसेंबर २०२१ या कालावधीत नोंदणी झालेल्या अल्पसंख्याकांची जिल्हानिहाय सांख्यिकी माहिती

Districtwise Minority Candidates Registered during 1st January to 31st December 2021

अनु-क्रमांक	जिल्ह्याचे नाव	वर्षात नोंदणी केलेले उमेदवार							Sr. No.	District
		मुस्लिम	ख्रिश्चन	शीख	बौद्ध	झोराष्ट्रीयन	जैन	एकूण		
1	2	3	4	5	6	7	8	9	1	2
१	मुंबई	1,341	198	14	1,414	0	36	3,003	1	Mumbai
२	ठाणे / पालघर	1,228	148	11	1,337	1	37	2,762	2	Thane/Palghar
३	रायगड	315	29	9	342	2	5	702	3	Raigad
४	रत्नागिरी	207	1	1	370	0	2	581	4	Ratnagiri
५	सिंधुदुर्ग	33	34	0	78	0	2	147	5	Sindhudurg
६	नाशिक	598	45	6	209	0	32	890	6	Nashik
७	धुळे	368	2	3	25	0	10	408	7	Dhule
८	नंदुरबार	218	7	0	16	0	2	243	8	Nandurbar
९	जळगाव	362	3	0	209	0	24	598	9	Jalgaon
१०	अहमदनगर	367	48	2	54	2	20	493	10	Ahmadnagar
११	पुणे	949	142	6	1,095	2	65	2,259	11	Pune
१२	सातारा	254	3	0	294	0	8	559	12	Satara
१३	सांगली	757	28	2	81	0	189	1,057	13	Sangli
१४	सोलापूर	771	12	2	55	0	54	894	14	Solapur
१५	कोल्हापूर	474	33	0	54	0	139	700	15	Kolhapur
१६	औरंगाबाद	1,046	43	2	1,548	0	30	2,669	16	Aurangabad
१७	जालना	223	40	3	336	0	7	609	17	Jalna
१८	परभणी	345	3	0	546	0	4	898	18	Parbhani
१९	हिंगोली	229	1	0	484	0	8	722	19	Hingoli
२०	बीड	292	4	0	41	0	9	346	20	Beed
२१	नांदेड	546	3	11	605	0	6	1,171	21	Nanded
२२	उस्मानाबाद	212	1	0	28	0	5	246	22	Osmanabad
२३	लातूर	281	2	1	52	0	3	339	23	Latur
२४	बुलढाणा	289	4	0	857	0	12	1,162	24	Buldhana
२५	अकोला	317	4	1	1,046	0	17	1,385	25	Akola
२६	वाशीम	186	5	0	387	0	9	587	26	Washim
२७	अमरावती	305	7	0	1,281	0	6	1,599	27	Amravati
२८	यवतमाळ	213	9	2	575	0	9	808	28	Yavatmal
२९	वर्धा	71	2	0	615	0	9	697	29	Wardha
३०	नागपूर	555	71	27	1,557	1	20	2,231	30	Nagpur
३१	भंडारा	67	3	0	233	0	0	303	31	Bhandara
३२	गोंदिया	41	2	2	148	0	1	194	32	Gondia
३३	चंद्रपूर	142	15	4	939	0	4	1,104	33	Chandrapur
३४	गडचिरोली	57	0	1	213	0	0	271	34	Gadchiroli
	एकूण	**13,659**	**952**	**110**	**17,124**	**8**	**784**	**32,637**		**Total**

तक्ता २१–चालू / TABLE XXI–*contd.*

१ जानेवारी ते ३१ डिसेंबर २०२१ या कालावधीत नोकरीस लागलेल्या अल्पसंख्याकांची जिल्हानिहाय सांख्यिकी माहिती

Districtwise Minority Candidates Placed during 1st January to 31st December 2021

अनु- क्रमांक	जिल्ह्याचे नाव		वर्षात नोकरीस लागलेले उमेदवार							Sr. No.	District
			मुस्लिम	ख्रिश्चन	शीख	बौद्ध	झोराष्ट्रीयन	जैन	एकूण		
1	2		3	4	5	6	7	8	9	1	2
१	मुंबई	..	2	6	0	8	0	1	17	.. 1	Mumbai
२	ठाणे / पालघर	..	81	9	1	100	0	1	191	.. 2	Thane/Palghar
३	रायगड	..	20	2	3	24	0	0	49	.. 3	Raigad
४	रत्नागिरी	..	7	0	0	26	0	0	33	.. 4	Ratnagiri
५	सिंधुदुर्ग	..	0	1	0	2	0	0	3	.. 5	Sindhudurg
६	नाशिक	..	62	6	0	23	0	1	92	.. 6	Nashik
७	धुळे	..	1	0	0	3	0	1	5	.. 7	Dhule
८	नंदुरबार	..	39	0	0	1	0	0	40	.. 8	Nandurbar
९	जळगाव	..	28	1	0	26	0	0	55	.. 9	Jalgaon
१०	अहमदनगर	..	23	3	0	3	0	1	30	.. 10	Ahmadnagar
११	पुणे	..	166	9	2	253	1	5	436	.. 11	Pune
१२	सातारा	..	13	0	0	8	0	0	21	.. 12	Satara
१३	सांगली	..	19	3	0	10	0	4	36	.. 13	Sangli
१४	सोलापूर	..	11	0	0	1	0	1	13	.. 14	Solapur
१५	कोल्हापूर	..	15	0	0	2	0	3	20	.. 15	Kolhapur
१६	औरंगाबाद	..	58	3	1	178	1	6	247	.. 16	Aurangabad
१७	जालना	..	13	1	1	23	0	1	39	.. 17	Jalna
१८	परभणी	..	1	0	0	17	0	1	19	.. 18	Parbhani
१९	हिंगोली	..	1	0	0	22	0	0	23	.. 19	Hingoli
२०	बीड	..	6	0	0	1	0	2	9	.. 20	Beed
२१	नांदेड	..	8	0	0	36	0	1	45	.. 21	Nanded
२२	उस्मानाबाद	..	7	0	0	0	0	0	7	.. 22	Osmanabad
२३	लातूर	..	6	0	0	1	0	0	7	.. 23	Latur
२४	बुलढाणा	..	5	0	0	44	0	0	49	.. 24	Buldhana
२५	अकोला	..	1	0	0	14	0	0	15	.. 25	Akola
२६	वाशीम	..	2	0	0	19	0	0	21	.. 26	Washim
२७	अमरावती	..	2	0	0	62	0	1	65	.. 27	Amravati
२८	यवतमाळ	..	2	0	0	22	0	1	25	.. 28	Yavatmal
२९	वर्धा	..	4	0	0	44	0	0	48	.. 29	Wardha
३०	नागपूर	..	5	5	4	51	0	2	67	.. 30	Nagpur
३१	भंडारा	..	0	0	0	7	0	0	7	.. 31	Bhandara
३२	गोंदिया	..	1	0	0	5	0	0	6	.. 32	Gondia
३३	चंद्रपूर	..	5	2	0	32	0	0	39	.. 33	Chandrapur
३४	गडचिरोली	..	0	0	0	1	0	0	1	.. 34	Gadchiroli
	एकूण	**..**	**614**	**51**	**11**	**1,069**	**2**	**33**	**1,780**	**..**	**Total**

तक्ता २१–चालू / TABLE XXI–*contd.*

३१ डिसेंबर २०२१ अखेर नोंदणीपटांवर असणाऱ्या अल्पसंख्याकांची जिल्हानिहाय सांख्यिकी माहिती

Districtwise Minority Candidates On Line Registered at the end of 31st December 2021

अनु-क्रमांक	जिल्ह्याचे नाव		एकूण नोंदणी पटावर असलेले उमेदवार								Sr. No.	District
			मुस्लिम	ख्रिश्चन	शीख	बौद्ध	झोराष्ट्रीयन	जैन	एकूण			
1	2		3	4	5	6	7	8	9		1	2
१	मुंबई	..	22,002	3,625	195	33,881	37	470	60,210	..	1	Mumbai
२	ठाणे / पालघर	..	18,785	2,617	214	19,694	20	373	41,703	..	2	Thane/Palghar
३	रायगड	..	3,685	204	45	5,717	4	66	9,721	..	3	Raigad
४	रत्नागिरी	..	4,162	51	6	6,579	0	77	10,875	..	4	Ratnagiri
५	सिंधुदुर्ग	..	983	593	1	1,623	0	48	3,248	..	5	Sindhudurg
६	नाशिक	..	14,889	661	85	2,995	6	439	19,075	..	6	Nashik
७	धुळे	..	8,313	42	29	298	2	163	8,847	..	7	Dhule
८	नंदुरबार	..	3,921	47	4	66	7	53	4,098	..	8	Nandurbar
९	जळगाव	..	15,282	166	27	4,497	7	458	20,437	..	9	Jalgaon
१०	अहमदनगर	..	12,332	951	62	744	7	611	14,707	..	10	Ahmadnagar
११	पुणे	..	21,083	3,084	226	11,018	24	1,441	36,876	..	11	Pune
१२	सातारा	..	6,074	116	14	5,260	5	178	11,647	..	12	Satara
१३	सांगली	..	11,121	275	22	782	4	3,488	15,692	..	13	Sangli
१४	सोलापूर	..	18,003	524	24	435	3	846	19,835	..	14	Solapur
१५	कोल्हापूर	..	11,978	603	12	721	2	4,871	18,187	..	15	Kolhapur
१६	औरंगाबाद	..	27,166	580	99	24,398	9	647	52,899	..	16	Aurangabad
१७	जालना	..	7,547	402	29	5,157	5	145	13,285	..	17	Jalna
१८	परभणी	..	19,028	49	20	12,523	3	181	31,804	..	18	Parbhani
१९	हिंगोली	..	5,577	22	5	10,515	7	147	16,273	..	19	Hingoli
२०	बीड	..	20,905	67	29	957	17	132	22,107	..	20	Beed
२१	नांदेड	..	13,300	87	403	20,285	5	134	34,214	..	21	Nanded
२२	उस्मानाबाद	..	7,573	28	3	337	3	151	8,095	..	22	Osmanabad
२३	लातूर	..	17,011	37	18	1,210	5	145	18,422	..	23	Latur
२४	बुलढाणा	..	10,806	107	37	18,961	5	320	30,236	..	24	Buldhana
२५	अकोला	..	11,174	148	35	22,126	10	399	33,892	..	25	Akola
२६	वाशीम	..	4,868	46	9	7,789	0	351	13,063	..	26	Washim
२७	अमरावती	..	14,221	205	34	26,303	13	291	41,067	..	27	Amravati
२८	यवतमाळ	..	7,525	91	22	9,301	2	194	17,135	..	28	Yavatmal
२९	वर्धा	..	2,348	80	32	12,692	3	121	15,276	..	29	Wardha
३०	नागपूर	..	12,404	1,083	302	24,993	14	347	39,143	..	30	Nagpur
३१	भंडारा	..	1,957	65	13	2,011	2	29	4,077	..	31	Bhandara
३२	गोंदिया	..	1,849	37	41	2,598	1	32	4,558	..	32	Gondia
३३	चंद्रपूर	..	4,857	336	123	20,419	6	78	25,819	..	33	Chandrapur
३४	गडचिरोली	..	1,328	18	7	3,458	0	14	4,825	..	34	Gadchiroli
	एकूण	..	**3,64,057**	**17,047**	**2,227**	**3,20,343**	**234**	**17,440**	**7,21,348**	..	**Total**	

तक्ता २२

TABLE XXII

तक्ता २२

व्यवसाय मार्गदर्शन कार्यक्रम

विद्यापीठ कौशल्य विकास, रोजगार व उद्योजकता माहिती व मार्गदर्शन केंद्रे, मुंबई, पुणे, नागपूर, औरंगाबाद

Statement showing Vocational Guidance Activities conducted by University S. D. E. & E.

अनु-क्रमांक	कार्यक्रम	मुंबई / Mumbai			पुणे / Pune			कोल्हापूर / Kolhapur		
		२०२० 2020	२०२१ 2021	२०२२ (अंदाजित) 2022 (Estimated)	२०२० 2020	२०२१ 2021	२०२२ (अंदाजित) 2022 (Estimated)	२०२० 2020	२०२१ 2021	२०२२ (अंदाजित) 2022 (Estimated)
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
१	व्यक्तिगत मार्गदर्शन केलेल्या उमेदवारांची संख्या.	77	80	85	45	2	50	02	0	10
२	नोंदणीच्या वेळी मार्गदर्शन मिळालेल्या उमेदवारांची संख्या.	94	72	103	60	36	66	02	0	08
३	व्यक्तिगत माहिती मिळालेल्या उमेदवारांची संख्या.	126	88	139	68	21	75	08	0	15
४	चालू नोंदवहीतील आढावा घेतलेल्या जुन्या प्रकरणांची संख्या.	0	0	05	0	0	08	0	0	07
५	गटचर्चेमध्ये भाग घेतलेल्या उमेदवारांची संख्या	0	0	03	31	0	34	20	0	25
६	व्यवसाय मार्गदर्शनास उपस्थित झालेल्या व्यक्तींची संख्या.	0	0	08	19	0	21	0	0	04
७	व्यवसाय मार्गदर्शन केंद्राला भेट देणाऱ्या व्यक्तींची संख्या.	0	0	05	57	0	63	0	0	03
८	मार्गदर्शन करून संधी दिलेल्या व्यक्तींची संख्या.	--	--	--	--	--	--	--	--	--
	(अ) नोकरी ..	0	0	06	0	0	05	1650	0	10
	(ब) प्रशिक्षण ..	0	0	12	0	0	08	648	0	20
	(क) शिकाऊ ..	0	0	02	0	0	07	0	0	30
९	एकूण सर्व मार्गदर्शन केलेल्या व्यक्तींची संख्या (रकाना १ ते ९).	297	240	368	280	69	336	2230	0	132
१०	आयोजित केलेल्या गटचर्चा ..	0	0	07	0	0	05	0	0	05
११	आयोजित केलेल्या व्यवसाय मार्गदर्शनपर चर्चा.	0	0	12	0	0	08	0	0	06
१२	व्यवसाय मार्गदर्शन परिसंवाद याकरिता शाळा/महाविद्यालय यांना देण्यात आलेल्या भेटी.	0	0	18	0	0	12	1	0	07
१३	आस्थापने/महामंडळे इ. ठिकाणी माहिती गोळा करण्यासाठी दिलेल्या भेटी.	0	0	22	0	0	13	32	0	08

TABLE XXII

Vocational Guidance Activities

कोल्हापूर आणि अमरावती यांनी व्यवसाय मार्गदर्शनाच्या केलेल्या कार्याची केंद्रनिहाय माहिती

Information and Guidance Bureau at Mumbai, Pune, Nagpur, Aurangabad, Kolhapur and Amravati

औरंगाबाद / Aurangabad			नागपूर / Nagpur			अमरावती / Amravati			Serial No.	Activity
२०२० 2020	२०२१ 2021	२०२२ (अंदाजित) 2022 (Estimated)	२०२० 2020	२०२१ 2021	२०२२ (अंदाजित) 2022 (Estimated)	२०२० 2020	२०२१ 2021	२०२२ (अंदाजित) 2022 (Estimated)		
12	13	14	15	16	17	18	19	20	1	2
40	0	30	2	0	4	799	581	600	1	No. who received individual Guidance.
53	79	82	11	97	100	477	382	400	2	No. who received registration Guidance.
47	139	150	0	1,085	80	586	555	500	3	No. who received individual information.
0	0	02	0	0	0	0	0	0	4	No. of old cases received from the Live Register (only those who responded).
0	0	03	0	0	0	354	470	500	5	No. of persons participated in Group Discussions.
59	0	40	0	0	0	362	507	510	6	Number of persons who attended career talks.
56	0	60	0	0	0	0	0	0	7	No. of visitors to the career information room.
--	--	--	--	--	--	--	--	--	8	No. of applicants placed in--
0	0	03	0	0	08	0	0	0		(A) Jobs
0	0	04	0	570	09	0	0	0		(B) Training
0	0	02	0	0	10	0	0	0		(C) Apprenticeship
255	218	374	13	1,752	211	2,578	2,495	2,510	9	Total No. of applicants guided (includes items 1 to 9).
2	0	0	0	0	0	244	280	15	10	No. of Group discussions held
2	0	0	0	2	0	168	191	20	11	No. of career talks held
0	0	0	0	0	0	0	0	10	12	No. of educational institution visited for Promoting Guidance Activities (Activities other than those listed above).
10	0	0	0	34	0	0	0	05	13	No. of establishments/institutions visited for development of Jobs, Training of Apprenticeship / Opportunities for collection of information pertaining to such opportunities.

कौशल्य विकास, रोजगार व उद्योजकता मार्गदर्शन केंद्रे सर्वेक्षण व सांख्यिकी (एक)

प्रास्ताविक

या कार्यक्रमात कौशल्य विकास, रोजगार व उद्योजकता मार्गदर्शन केंद्राकडून विद्यार्थी व नोकरी इच्छुकांस व्यवसाय मार्गदर्शन करण्याचा व सेवायोजन क्षेत्र माहिती गोळा करण्याचा समावेश होतो. तसेच या कार्यक्रमात कौशल्य विकास, रोजगार व उद्योजकता मार्गदर्शन केंद्रे व विद्यापीठ कौशल्य विकास, रोजगार व उद्योजकता माहिती व मार्गदर्शन केंद्रांनी सुशिक्षित बेकारांना नोकरीस लावण्याच्या योजनेचा, सेवायोजन कार्यालये (सक्तीने रिक्त पदे अधिसूचित करण्याचा) कायदा, १९५९ ची कडक अंमलबजावणी करण्याचा व सुशिक्षित बेकारांना आर्थिक मदत देण्याच्या योजनेचाही समावेश होतो. या कार्यक्रमातील मुख्य कार्ये खालीलप्रमाणे आहेत :–

(१) युवक कौशल्य विकास, रोजगार व उद्योजकता मार्गदर्शन सेवा आणि सेवायोजन क्षेत्र माहिती ;

(२) सुशिक्षित बेरोजगारांना नोकऱ्या मिळवून देणेकरिता सहकार्य;

(३) सेवायोजन कार्यालये (सक्तीने रिक्त पदे, अधिसूचित करण्याचा) कायदा, १९५९ ची अंमलबजावणी करणारी यंत्रणा निर्माण करणे ;

(४) अभ्यास, सर्वेक्षण व संगणक कक्ष.

या कार्यांचा खुलासा खालील परिच्छेदात दिला आहे :–

(१) युवक कौशल्य विकास, रोजगार व उद्योजकता मार्गदर्शन सेवा व रोजगार व सेवायोजन क्षेत्र माहिती--

(अ) युवक रोजगार सेवा.– महाराष्ट्रात कौशल्य विकास, रोजगार व उद्योजकता मार्गदर्शन केंद्रात २५ व्यवसाय मार्गदर्शन केंद्रे व कौशल्य विकास, रोजगार व उद्योजकता आयुक्तालयात या सर्व केंद्रांच्या कार्याचे समन्वय करणारा राज्य स्तरावर व्यवसाय मार्गदर्शन विभाग आहे. परंतु या कार्यक्रमात कौशल्य विकास, रोजगार व उद्योजकता मार्गदर्शन केंद्रातील २५ व्यवसाय मार्गदर्शन केंद्रांचे कार्य दर्शविलेले असून राज्य स्तरावरील व्यवसाय मार्गदर्शन विभागाचे कार्यक्रम (१) संचालन व प्रशासनामध्ये समाविष्ट केलेले आहे. या सेवेचे मुख्य कार्य म्हणजे तरुणांना त्यांच्या आवडी, कल, आकांक्षा आणि शैक्षणिक अर्हतेप्रमाणे ते ज्या व्यवसायासाठी जास्तीत जास्त पात्र असतील त्या व्यवसायात पदार्पण करण्याचे त्यांना मार्गदर्शन करणे होय. त्या शिवाय युवकांच्या व्यावसायिक समस्या जाणून घेऊन त्यांची उकल करण्यास साहाय्य करण्याचे व नावडीच्या व्यवसायांतील प्रौढ उमेदवारांना इतर व्यवसाय मिळवून देण्याचे साहाय्य करण्याचे कार्यही या सेवेच्या अंतर्गत केले जाते.

(ब) सेवायोजन क्षेत्र माहिती.– योजनाबद्ध आर्थिक विकासात निरनिराळे प्रकल्प तयार करण्यासाठी व त्यांची अंमलबजावणी करण्यासाठी त्याचप्रमाणे बेकारीशी सामना देण्याची योजना तयार करण्यासाठी आवश्यक मनुष्यबळाचा अंदाज घेण्याची आवश्यकता असते व या आवश्यक मनुष्यबळाचा अंदाज बांधण्याच्या दृष्टीने विश्वासार्ह सांख्यिकी माहितीची नितांत आवश्यकता असते. त्या दृष्टीने कौशल्य विकास, रोजगार व उद्योजकता माहिती केंद्रांकडील सांख्यिकी माहिती ही मुख्य उत्पत्तीस्थान म्हणून समजली जाते. परंतु ह्या सांख्यिकी माहितीद्वारे केवळ नोकरी इच्छुकांचीच माहिती उपलब्ध होत असल्यामुळे ती सांख्यिकी कामगार जगताचे अपूर्ण, एकांगी व मर्यादित स्वरूपाचे चित्र दर्शविते. ही उणीव भरून काढण्याच्या दृष्टीने सेवायोजन क्षेत्र माहिती गोळा करण्याचे कार्य सुरू करण्यात आले. या कार्यक्रमाचे नियुक्त कार्य म्हणजे प्रत्यक्ष आणि संभाव्य रोजगार व स्वयंरोजगाराच्या संधीची रचना आणि राज्याच्या निरनिराळ्या भागातील, लोकांच्या व्यावसायिक वैशिष्ट्यांचा अभ्यास करणे होय. सेवायोजन क्षेत्र माहिती विभाग कामगारांचा पुरवठा व त्यांच्यासाठी असलेली मागणी यांचे संख्यात्मक आणि गुणात्मकदृष्ट्या मापन करून त्या त्या वेळचे सेवायोजन चित्र सादर करते. त्याचप्रमाणे हा विभाग, निरनिराळ्या व्यवसायात जाणवणाऱ्या कर्मचारी वर्गाच्या कमतरतेची माहितीही सादर करतो. सेवायोजन क्षेत्र माहिती त्रैमासिक गोळा केली जात असल्यामुळे सेवायोजन व बेकारीच्या प्रभावांचा नियमित अभ्यास केला जाऊ शकतो. सेवायोजन क्षेत्र माहितीची सुसंबद्ध संचयन पडताळणी विश्लेषण व अर्थाविष्कार ही नियोजनाची महत्त्वाची साधने आहेत.

ह्या कार्यक्रमात कौशल्य विकास, रोजगार व उद्योजकता मार्गदर्शन केंद्रांतील ३६ सेवायोजन क्षेत्र माहिती शाखांच्या कार्याची माहिती दिलेली असून राज्य सेवायोजन क्षेत्र माहिती विभागाचे कार्यक्रम (१) संचालन व प्रशासनामध्ये समाविष्ट केलेले आहे.

(२) सुशिक्षित बेरोजगारांना रोजगार प्रोत्साहन कार्यक्रमान्वये नोकऱ्या मिळवून देण्याची योजना.– हा कार्यक्रम १९७३-७४ ह्या वर्षापासून राज्य शासनाकडून कार्यान्वित केला जात आहे. सुशिक्षित बेरोजगारांसाठी असलेल्या रोजगार प्रोत्साहन कार्यक्रमाच्या प्रयोजनासाठी सुशिक्षित बेरोजगारांची व्याख्या अशी आहे की, ज्या व्यक्तीचे वय १८ वर्षे पूर्ण असून किमान शिक्षण शालांत परीक्षा उत्तीर्ण अथवा औद्योगिक प्रशिक्षण संस्थेची परीक्षा उत्तीर्ण असे आहे. सध्या हा कार्यक्रम खाजगी आस्थापनात व शासनाच्या अंगीकृत व्यवसायात कार्यान्वित करण्यात आलेला आहे.

ह्या कार्यक्रमांतर्गत, उद्योजकांनी अधिसूचित केलेल्या प्रशिक्षणासाठी असलेल्या रिक्त पदांसाठी राज्यातील कौशल्य विकास, रोजगार व उद्योजकता मार्गदर्शन केंद्रांच्या नोंदणी पटावरील उमेदवारांची जास्तीत जास्त सहा महिन्यांच्या प्रत्यक्ष व्यवसायातील प्रशिक्षणासाठी पाठवणी करण्यात येते. ह्या कार्यक्रमाचे उद्दिष्ट असे की, उमेदवारांना विनिर्दिष्ट व्यवसायातील प्रशिक्षणाचे कसब प्राप्त व्हावे किंवा वाढावे जेणेकरून प्रशिक्षण पूर्ण झाल्यावर ते नियमित नोकरीत योग्य पगारावर नेमण्यासाठी उद्योजकांना सहज स्वीकार्य व्हावे. ह्या कार्यक्रमाचा असाही एक उद्देश आहे की, उमेदवारांनी पगारी नोकरीच्या शोधार्थ राहून निराश न होता प्रशिक्षण पूर्ण झाल्यावर त्यांना हिमतीने स्वयंरोजगार सुरू करणे शक्य व्हावे. प्रशिक्षणाच्या कालावधीमध्ये शासनातर्फे प्रशिक्षणार्थ्यांना त्यांच्या शैक्षणिक पात्रतेनुसार दरमहा रुपये ३०० ते १,००० प्रमाणे विद्यावेतन देण्यात येते. या योजनेच्या अंतर्गत कर्मचारी वर्गासाठी असलेली आर्थिक तरतूद ह्या कार्यक्रमाच्या योजना-१ युवक सेवायोजन सेवा व सेवायोजन क्षेत्र माहितीच्या आर्थिक तरतुदीमध्ये अंतर्भूत केलेली असून विद्यावेतनासाठी असलेली आर्थिक तरतूद ह्या योजनेत अंतर्भूत केलेली आहे.

(३) सेवायोजन कार्यालये (रिक्त पदांची अधिसूचना देणे सक्तीचे) अधिनियम करण्याचा कायदा, १९५९ च्या अंमल-बजावणीसाठी यंत्रणा.– महाराष्ट्रात सेवायोजन कार्यालये (रिक्त पदे सक्तीने अधिसूचित करण्याचा) कायदा, १९५९ खाली येत असलेल्या ९३,८७१ आस्थापनांचा आतापर्यंत शोध घेण्यात आला आहे. कित्येक अधिक आस्थापनांचा शोध भावी काळात केला जाऊ शकेल. कायद्यातील विविध तरतुदींचे उद्योजकांकडून उल्लंघन होऊ न देण्याच्या दृष्टीने व कायद्याची प्रभावी अंमलबजावणी करण्याच्या दृष्टीने अधिक कर्मचारीवर्गाची नितांत आवश्यकता आहे.

तक्ता २३

(दोन) वित्तीय गरजा /

बाब	प्रत्यक्ष रकमा २०२०-२०२१ Actual 2020-2021	अर्थसंकल्प २०२१-२०२२ Budget Estimates 2021-2022
	योजनेतर Non-Plan	योजनेतर Non-Plan
1	2	3
(अ) कार्याचे वर्गीकरण--		
००४ संशोधन, सर्वेक्षण व सांख्यिकी--	827.69	1590.36
(०१) रोजगार उपलब्धतेची माहिती		
(०१) (०१) रोजगार उपलब्धताविषयक माहिती व युवक रोजगार विषयक सेवा. .. (२२३०११०७)		
(एकूण)--(अ) ..	827.69	1590.36

TABLE XXIII

(II) Financial Requirement

(रुपये लाखांत / Rs. in Lakhs)

सुधारलेले अंदाज २०२१-२०२२ Revised Estimates 2021-2022	अर्थसंकल्प २०२२-२०२३ Budget Estimates 2022-2023	
योजनेतर Non-Plan	योजनेतर Non-Plan	Items
4	5	1
1008.49	1578.77	*(A) Activity Classification–* 004 Research, Survey and Statistics--
		.. (01) Employment Market Information
		(01) (01) Employment Market Information and Youth Employment Service. (22301107)
1008.49	1578.77	.. Total *(A)*

तक्ता २४

२४ जिल्ह्यांतील कौशल्य विकास, रोजगार व उद्योजकता मार्गदर्शन केंद्रांनी केलेले व्यवसाय मार्गदर्शनाचे कार्य दर्शविणारे विवरणपत्र

अनु-क्रमांक	जिल्ह्याचे नाव	(१) व्यक्तिगत मार्गदर्शन केलेल्या उमेदवारांची संख्या (1) No. of received Individual Guidance			(२) नोंदणीच्या वेळी मार्गदर्शन मिळालेल्या उमेदवारांची संख्या (2) No. who received Registration Guidance			(३) व्यक्तिगत माहिती मिळालेल्या उमेदवारांची संख्या (3) No. who received Individual information		
		२०२० 2020	२०२१ 2021	२०२२ (अंदाजित) 2022 (Estimated)	२०२० 2020	२०२१ 2021	२०२२ (अंदाजित) 2022 (Estimated)	२०२० 2020	२०२१ 2021	२०२२ (अंदाजित) 2022 (Estimated)
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
१	मुंबई	1,030	399	405	12,862	18,119	18,125	0	0	10
२	ठाणे	78	399	410	38	45	55	0	0	10
३	रत्नागिरी	186	93	95	89	85	90	186	93	96
४	नाशिक	0	0	50	191	251	275	2,244	2,461	2,525
५	जळगाव	296	144	155	125	113	150	1,084	666	750
६	अहमदनगर	40	160	180	0	10	50	0	120	160
७	पुणे	1,083	231	260	502	221	290	0	0	80
८	सातारा	93	87	110	54	36	60	40	35	70
९	सांगली	1,260	948	1,060	652	533	610	1,315	45	320
१०	सोलापूर	110	122	150	181	223	270	0	0	80
११	कोल्हापूर	60	154	190	39	235	280	70	52	90
१२	औरंगाबाद	454	530	600	291	540	610	156	210	240
१३	परभणी	48	47	70	0	0	80	0	0	90
१४	नांदेड	59	70	80	0	0	60	0	0	70
१५	गडचिरोली	286	399	460	254	284	330	318	423	450
१६	अकोला	0	0	100	280	626	650	118	254	300
१७	अमरावती	0	360	400	1,040	1,040	1,100	648	648	720
१८	नागपूर	371	428	490	79	180	210	328	132	150
१९	वर्धा	111	11	120	79	6	80	0	0	20
२०	भंडारा	206	66	100	80	63	80	59	51	70
२१	चंद्रपूर	528	379	390	273	224	300	81	82	90
२२	सिंधुदुर्ग	434	1,091	1,095	213	73	80	0	71	85
२३	बीड	88	0	90	0	85	80	0	38	60
२४	लातूर	0	31	50	814	77	90	92	42	60
	एकूण ..	**6,821**	**6,149**	**7,110**	**18,136**	**23,069**	**24,005**	**6,739**	**5,423**	**6,598**

TABLE XXIV

Statement showing Vocational Guidance Activities carried out at S. D. E. & E. Guidance Centre in 24 Districts

(४) चालू नोंदवहीतील आढावा घेतलेल्या जुन्या प्रकरणांची संख्या (4) No. of old cases Received from the Live Register			(५) गट चर्चेमध्ये भाग घेतलेल्या उमेदवारांची संख्या (5) No. of Persons participated in Group discussion			(६) व्यवसाय मार्गदर्शन विषयी माहिती घेतलेल्या व्यक्तींची संख्या (6) No. of persons who attended career talks			Serial No.	Name of District
२०२० 2020	२०२१ 2021	२०२२ (अंदाजित) 2022 (Estimated)	२०२० 2020	२०२१ 2021	२०२२ (अंदाजित) 2022 (Estimated)	२०२० 2020	२०२१ 2021	२०२२ (अंदाजित) 2022 (Estimated)		
12	13	14	15	16	17	18	19	20	1	2
0	0	5	0	0	80	0	0	90	.. 1	Mumbai
0	0	8	0	0	70	0	778	800	.. 2	Thane
0	0	4	0	0	40	0	0	50	.. 3	Ratnagiri
0	0	10	0	0	90	1,081	7,858	7,850	.. 4	Nashik
0	0	8	320	0	50	1,197	859	900	.. 5	Jalgaon
0	15	20	0	24	60	0	183	220	.. 6	Ahmadnagar
0	0	20	0	0	100	0	0	250	.. 7	Pune
0	0	10	0	0	80	0	0	60	.. 8	Satara
25	0	30	19	0	20	70	692	700	.. 9	Sangli
55	60	70	0	0	30	0	0	80	.. 10	Solapur
0	0	10	0	183	200	0	0	50	.. 11	Kolhapur
0	0	60	38	0	70	453	1,354	1,400	.. 12	Aurangabad
0	0	20	0	0	50	0	0	100	.. 13	Parbhani
0	0	10	0	0	60	0	0	80	.. 14	Nanded
250	0	20	218	304	320	222	322	350	.. 15	Gadchiroli
41	104	110	20	61	80	22	0	30	.. 16	Akola
260	0	50	448	448	470	256	148	250	.. 17	Amravati
0	0	50	185	93	110	65	124	140	.. 18	Nagpur
76	10	15	15	0	20	30	2	40	.. 19	Wardha
0	0	5	0	0	10	0	0	30	.. 20	Bhandara
21	20	20	0	0	10	0	0	40	.. 21	Chandrapur
0	0	9	0	642	650	680	1,145	1,160	.. 22	Sindhudurg
0	0	5	0	0	10	297	0	100	.. 23	Beed
0	0	10	1	0	20	519	0	200	.. 24	Latur
728	**209**	**579**	**1,264**	**1,755**	**2,700**	**4,892**	**13,470**	**14,970**	..	**Total**

तक्ता २४--चालू

२४ जिल्ह्यांतील कौशल्य विकास, रोजगार व उद्योजकता मार्गदर्शन केंद्रांनी केलेले व्यवसाय मार्गदर्शनाचे कार्य दर्शविणारे विवरणपत्र

अनु-क्रमांक	जिल्ह्याचे नाव		(७) व्यवसाय मार्गदर्शन केंद्राला भेट देणाऱ्या व्यक्तींची संख्या (7) No. of visitors to the career information room			(८) मार्गदर्शन करून संधी देण्यात आलेल्या व्यक्तींची संख्या (8) No. of Guided applicants placed in					
						(अ) नोकरी (A) Jobs			(ब) प्रशिक्षण (B) Training		
			२०२० 2020	२०२१ 2021	२०२२ (अंदाजित) 2022 (Estimated)	२०२० 2020	२०२१ 2021	२०२२ (अंदाजित) 2022 (Estimated)	२०२० 2020	२०२१ 2021	२०२२ (अंदाजित) 2022 (Estimated)
			21	22	23	24	25	26	27	28	29
१	मुंबई	..	0	0	5	0	0	10	6,855	6,750	7,000
२	ठाणे	..	0	498	510	0	0	15	0	0	55
३	रत्नागिरी	..	0	0	10	0	0	10	0	0	60
४	नाशिक	..	0	0	20	319	0	20	1,986	2,232	2,500
५	जळगाव	..	369	461	500	0	0	18	129	836	900
६	अहमदनगर	..	0	0	5	0	981	1,022	0	158	200
७	पुणे	..	0	0	30	0	0	20	0	0	125
८	सातारा	..	511	465	520	0	0	25	0	0	100
९	सांगली	..	15	0	40	0	0	20	0	0	80
१०	सोलापूर	..	0	0	20	0	0	40	0	0	50
११	कोल्हापूर	..	950	0	10	334	0	30	0	0	60
१२	औरंगाबाद	..	0	0	10	0	0	20	365	2,327	2,500
१३	परभणी	..	0	0	25	0	0	40	0	0	100
१४	नांदेड	..	0	0	15	0	0	30	0	0	60
१५	गडचिरोली	..	0	0	20	0	0	10	0	0	50
१६	अकोला	..	25	35	50	0	0	50	0	0	50
१७	अमरावती	..	674	0	50	0	0	30	0	0	20
१८	नागपूर	..	214	291	350	0	0	20	0	0	10
१९	वर्धा	..	11	6	15	0	0	10	0	0	20
२०	भंडारा	..	0	0	10	0	0	5	0	0	10
२१	चंद्रपूर	..	0	0	20	0	0	30	0	0	50
२२	सिंधुदुर्ग	..	0	0	5	0	0	5	0	0	5
२३	बीड	..	0	6	10	0	0	20	0	0	30
२४	लातूर	..	0	0	20	0	0	10	0	0	30
	एकूण	**..**	**2,769**	**1,762**	**2,270**	**653**	**981**	**1,510**	**9,335**	**12,303**	**14,605**

TABLE XXIV--*contd.*

Statement showing Vocational Guidance Activities carried out at S. D. E. & E. Guidance Centre in 24 Districts

(८) मार्गदर्शन करून संधी देण्यात आलेल्या व्यक्तींची संख्या (8) No. of Guided applicants placed in (क) शिकाऊ उमेदवार (C) Apprenticeship			(९) एकूण सर्व मार्गदर्शन केलेल्या व्यक्तींची संख्या (9) Total No. of applicants guided (includes item 1 to 8)			(१०) आयोजित केलेल्या गट चर्चा (10) No. of Group discussions held				Serial No.	Name of District
२०२० 2020	२०२१ 2021	२०२२ (अंदाजित) 2022 (Estimated)	२०२० 2020	२०२१ 2021	२०२२ (अंदाजित) 2022 (Estimated)	२०२० 2020	२०२१ 2021 (Estimated)	२०२२ (अंदाजित) 2022			
30	31	32	33	34	35	36	37	38			
0	0	40	20,747	25,263	25,770	0	0	2	..	1	Mumbai
0	0	5	116	1,720	1,938	0	0	3	..	2	Thane
0	0	20	461	271	475	16	1	4	..	3	Ratnagiri
0	0	10	5,821	12,802	13,350	0	0	2	..	4	Nashik
0	0	15	3,520	3,079	3,446	0	0	1	..	5	Jalgaon
0	0	30	40	1,651	1,947	3	0	5	..	6	Ahmadnagar
0	0	20	1,585	452	1,195	0	0	8	..	7	Pune
0	0	10	698	623	1,045	0	0	7	..	8	Satara
0	0	25	3,356	2,218	2,905	0	0	4	..	9	Sangli
0	0	10	346	405	800	0	0	6	..	10	Solapur
0	0	20	1,453	624	940	0	0	4	..	11	Kolhapur
0	0	35	1,757	4,966	5,545	8	0	10	..	12	Aurangabad
0	0	10	48	47	585	0	0	8	..	13	Parbhani
0	0	10	59	70	475	0	0	4	..	14	Nanded
0	0	20	1,548	1,732	2,032	42	54	62	..	15	Gadchiroli
0	0	10	506	1,080	1,430	2	03	3	..	16	Akola
0	0	30	3,326	2,644	3,120	12	14	17	..	17	Amravati
0	0	25	1,242	1,248	1,555	4	7	8	..	18	Nagpur
0	0	15	322	35	355	0	0	2	..	19	Wardha
0	0	10	345	180	330	0	0	2	..	20	Bhandara
0	0	15	903	705	965	24	32	35	..	21	Chandrapur
0	0	10	1,327	3,022	3,104	0	0	2	..	22	Sindhudurga
0	0	10	385	129	415	0	1	1	..	23	Beed
0	0	10	1,426	150	500	2	0	1	..	24	Latur
0	**0**	**415**	**51,337**	**65,121**	**74,222**	**112**	**112**	**201**	**..**	**Total**	

तक्ता २४--TABLE XXIV–*contd.*

२४ जिल्ह्यांतील कौशल्य विकास, रोजगार व उद्योजकता मार्गदर्शन केंद्रांनी केलेले व्यवसाय मार्गदर्शनाचे कार्य दर्शविणारे विवरणपत्र

Statement showing Voc2ational Guidance Activities carried out at S. D. E. & E. Guidance Centre in 24 Districts

अनु-क्रमांक	जिल्ह्याचे नाव	(११) आयोजित केलेल्या मार्गदर्शनपर चर्चा (11) No. of career talks held			(१२) व्यवसाय मार्गदर्शन परिसंवाद यासाठी शाळा / महाविद्यालयांना देण्यात आलेल्या भेटी. (12) No. of educational institutions visited for promoting Guidance Activity.			(१३) महामंडळांना कामाच्या संधी, प्रशिक्षण सुविधा इत्यादी माहिती गोळा करण्यासाठी दिलेल्या भेटी. (13) No. of establishment institutions visited for development of Jobs, Training, apprenticeship for collection of information pertaining to such opportunity.		
		२०२० 2020	२०२१ 2021	२०२२ (अंदाजित) 2022 (Estimated)	२०२० 2020	२०२१ 2021	२०२२ (अंदाजित) 2022 (Estimated)	२०२० 2020	२०२१ 2021	२०२२ (अंदाजित) 2022 (Estimated)
		39	40	41	42	43	44	45	46	47
१	मुंबई ..	0	0	4	0	0	8	0	0	10
२	ठाणे ..	0	0	3	0	0	7	0	0	8
३	रत्नागिरी ..	0	1	2	0	0	5	3	0	7
४	नाशिक ..	3	15	5	0	0	9	192	78	80
५	जळगाव ..	11	10	3	0	0	8	78	71	82
६	अहमदनगर ..	1	10	2	0	0	6	0	35	40
७	पुणे ..	0	0	8	0	0	5	0	0	12
८	सातारा ..	0	0	4	11	0	12	22	35	48
९	सांगली ..	0	0	3	0	0	6	0	0	5
१०	सोलापूर ..	0	0	5	2	5	4	23	20	30
११	कोल्हापूर ..	4	3	7	9	17	23	0	8	8
१२	औरंगाबाद ..	9	7	10	0	0	9	44	9	15
१३	परभणी ..	0	0	6	0	0	8	0	0	7
१४	नांदेड ..	0	0	4	0	0	7	0	0	6
१५	गडचिरोली ..	0	0	2	69	101	110	59	64	75
१६	अकोला ..	2	5	3	3	29	32	6	38	45
१७	अमरावती ..	21	22	8	12	12	15	75	76	86
१८	नागपूर ..	2	5	7	7	3	10	15	7	20
१९	वर्धा ..	0	0	4	0	0	8	0	0	8
२०	भंडारा ..	0	0	3	0	0	4	0	0	4
२१	चंद्रपूर ..	18	36	2	0	0	3	0	0	5
२२	सिंधुदुर्ग ..	6	0	1	3	0	2	0	0	3
२३	बीड ..	0	2	4	0	0	4	0	0	2
२४	लातूर ..	1	1	3	2	0	2	0	0	1
	एकूण ..	**78**	**117**	**103**	**118**	**167**	**307**	**517**	**441**	**607**

तक्ता २५ / TABLE XXV

महाराष्ट्रातील कौशल्य विकास, रोजगार व उद्योजकता केंद्राच्या नोंदणीपटावर असणाऱ्या स्त्री उमेदवारांची वयोगटाप्रमाणे कार्यालयनिहाय माहिती - ३१ डिसेंबर २०२०१ अखेर

District and Agewise Information of Female candidates at the end of 31st December 2021

अनु-क्रमांक	कार्यालयाचे नाव	स्त्री						
		१९ वर्षांपर्यंत	२० ते २९	३० ते ३९	४० ते ४९	५० ते ५९	६० वर्षांपुढील	एकूण
१	२	३	४	५	६	७	८	९
१	मुंबई	3409	59911	30491	5982	412	62	100267
२	ठाणे / पालघर	3901	47170	22880	4406	673	180	79210
३	रायगड	769	13014	5624	1105	138	64	20714
४	रत्नागिरी	1464	12259	4224	1054	110	3	19114
५	सिंधुदुर्ग	674	10524	3224	730	74	6	15232
	मुंबई विभाग	**10217**	**142878**	**66443**	**13277**	**1407**	**315**	**234537**
६	नाशिक	5106	35736	13586	2381	215	22	57046
७	धुळे	1099	9339	4193	1014	95	16	15756
८	नंदुरबार	394	4284	2124	460	76	33	7371
९	जळगाव	2654	16797	7268	1575	133	19	28446
१०	अहमदनगर	2414	20494	9099	2257	553	191	35008
	नाशिक विभाग	**11667**	**86650**	**36270**	**7687**	**1072**	**281**	**143627**
११	पुणे	11387	54277	29607	6456	621	85	102433
१२	सातारा	3195	20278	7904	1653	156	18	33204
१३	सांगली	7669	16594	7842	1954	197	22	34278
१४	सोलापूर	4641	20009	8364	1824	202	15	35055
१५	कोल्हापूर	11800	22751	10440	2890	650	132	48663
	पुणे विभाग	**38692**	**133909**	**64157**	**14777**	**1826**	**272**	**253633**
१६	औरंगाबाद	3489	20780	11202	2903	249	24	38647
१७	जालना	693	4814	2440	637	56	9	8649
१८	परभणी	594	5249	3066	820	88	23	9840
१९	हिंगोली	292	3315	1536	384	51	12	5590
२०	बीड	947	8975	4610	1030	114	35	15711
२१	नांदेड	1159	12392	6493	1798	141	14	21997
२२	उस्मानाबाद	970	8175	3925	978	120	23	14191
२३	लातूर	951	12106	6196	1263	87	19	20622
	औरंगाबाद विभाग	**9095**	**75806**	**39468**	**9813**	**906**	**159**	**135247**
२४	बुलढाणा	2863	14659	4346	1203	96	10	23177
२५	अकोला	1910	13972	6278	1874	176	14	24224
२६	वाशिम	684	5353	1935	600	54	4	8630
२७	अमरावती	4025	30129	11921	3276	352	30	49733
२८	यवतमाळ	1370	15204	6559	1935	236	48	25242
	अमरावती विभाग	**10842**	**79317**	**30939**	**8888**	**914**	**106**	**131006**
२९	वर्धा	2254	11618	5849	1944	245	9	21919
३०	नागपूर	8527	41643	22794	6577	850	74	80465
३१	भंडारा	4773	16362	6047	1800	200	19	29201
३२	गोंदिया	1120	12734	4856	1532	129	8	20379
३३	चंद्रपूर	2363	20718	8403	2281	233	33	34031
३४	गडचिरोली	931	9072	2917	648	79	3	13650
	नागपूर विभाग	**19968**	**112147**	**50866**	**14782**	**1736**	**146**	**199645**
	एकूण	**100481**	**630707**	**288143**	**69224**	**7861**	**1279**	**1097695**

तक्ता २५ / TABLE XXV

महाराष्ट्रातील सेवायोजन कार्यालयांच्या नोंदणीपटावर असणाऱ्या पुरुष उमेदवारांची वयोगटाप्रमाणे कार्यालयनिहाय माहिती - ३१ डिसेंबर २०२१ अखेर

District and Agewise Information of Male Candidates at the end of 31st December 2021

अनु-क्रमांक	कार्यालयाचे नाव	पुरुष						
		१९ वर्षांपर्यंत	२० ते २९	३० ते ३९	४० ते ४९	५० ते ५९	६० वर्षांपुढील	एकूण
१	२	३	४	५	६	७	८	९
१	मुंबई	7579	147034	107188	21488	2106	505	285900
२	ठाणे / पालघर	13266	164452	95530	14289	3621	1693	292851
३	रायगड	3088	43062	23013	4873	1992	989	77017
४	रत्नागिरी	3199	31307	12294	2423	312	22	49557
५	सिंधुदुर्ग	1536	21299	9729	2072	221	9	34866
	मुंबई विभाग	**28668**	**407154**	**247754**	**45145**	**8252**	**3218**	**740191**
६	नाशिक	11563	143759	70306	6935	736	99	233398
७	धुळे	3808	54686	28805	3787	562	66	91714
८	नंदुरबार	1254	24479	12849	1322	172	36	40112
९	जळगाव	9767	118417	55277	5866	665	49	190041
१०	अहमदनगर	8150	114293	62458	6900	1017	145	192963
	नाशिक विभाग	**34542**	**455634**	**229695**	**24810**	**3152**	**395**	**748228**
११	पुणे	32200	208080	111352	15676	2009	290	369607
१२	सातारा	8253	75897	35789	4906	565	59	125469
१३	सांगली	19906	76350	36351	4438	511	54	137610
१४	सोलापूर	12777	110824	57924	6092	757	61	188435
१५	कोल्हापूर	19378	107651	59877	7649	1028	121	195704
	पुणे विभाग	**92514**	**578802**	**301293**	**38761**	**4870**	**585**	**1016825**
१६	औरंगाबाद	8259	139162	95907	9813	1365	112	254618
१७	जालना	2448	55847	38215	3648	417	51	100626
१८	परभणी	1744	54399	42689	3809	492	67	103200
१९	हिंगोली	1109	28347	16562	2411	340	41	48810
२०	बीड	4330	91770	64270	5034	530	97	166031
२१	नांदेड	2901	60464	39478	7616	912	87	111458
२२	उस्मानाबाद	3181	44251	25984	4073	633	113	78235
२३	लातूर	3205	72781	48921	4628	519	57	130111
	औरंगाबाद विभाग	**27177**	**547021**	**372026**	**41032**	**5208**	**625**	**993089**
२४	बुलढाणा	6138	70235	35440	5063	641	80	117597
२५	अकोला	3282	45977	25537	5018	693	49	80556
२६	वाशिम	1680	28443	14901	2825	353	20	48222
२७	अमरावती	6541	72866	38349	7095	924	72	125847
२८	यवतमाळ	2771	56193	32517	5612	724	53	97870
	अमरावती विभाग	**20412**	**273714**	**146744**	**25613**	**3335**	**274**	**470092**
२९	वर्धा	2711	35382	21242	3895	520	34	63784
३०	नागपूर	9194	118670	76776	10545	1343	178	216706
३१	भंडारा	4991	42858	21770	4644	731	74	75068
३२	गोंदिया	1999	39039	23167	4315	758	23	69301
३३	चंद्रपूर	3536	60444	36011	5600	586	33	106210
३४	गडचिरोली	975	25186	15125	1432	101	3	42822
	नागपूर विभाग	**23406**	**321579**	**194091**	**30431**	**4039**	**345**	**573891**
	एकूण	**226719**	**2583904**	**1491603**	**205792**	**28856**	**5442**	**4542316**

तक्ता २५ / TABLE XXV

महाराष्ट्रातील सेवायोजन कार्यालयाच्या नोंदणीपटावर असणाऱ्या उमेदवारांची वयोगटाप्रमाणे कार्यालयनिहाय माहिती - ३१ डिसेंबर २०२१ अखेर

District and Agewise Information of Candidates at the end of 31st December 2021

अनु-क्रमांक	कार्यालयाचे नाव	एकूण						
		१९ वर्षांपर्यंत	२० ते २९	३० ते ३९	४० ते ४९	५० ते ५९	६० वर्षांपुढील	एकूण
१	२	३	४	५	६	७	८	९
१	मुंबई	10988	206945	137679	27470	2518	567	386167
२	ठाणे / पालघर	17167	211622	118410	18695	4294	1873	372061
३	रायगड	3857	56076	28637	5978	2130	1053	97731
४	रत्नागिरी	4663	43566	16518	3477	422	25	68671
५	सिंधुदुर्ग	2210	31823	12953	2802	295	15	50098
	मुंबई विभाग	**38885**	**550032**	**314197**	**58422**	**9659**	**3543**	**974728**
६	नाशिक	16669	179495	83892	9316	951	121	290444
७	धुळे	4907	64025	32998	4801	657	82	107470
८	नंदुरबार	1648	28763	14973	1782	248	69	47483
९	जळगाव	12421	135214	62545	7441	798	68	218487
१०	अहमदनगर	10564	134787	71557	9157	1570	336	227971
	नाशिक विभाग	**46209**	**542284**	**265965**	**32497**	**4224**	**676**	**891855**
११	पुणे	43587	262357	140959	22132	2630	375	472040
१२	सातारा	11448	96175	43693	6559	721	77	158673
१३	सांगली	27575	92944	44193	6392	708	76	171888
१४	सोलापूर	17418	130833	66288	7916	959	76	223490
१५	कोल्हापूर	31178	130402	70317	10539	1678	253	244367
	पुणे विभाग	**131206**	**712711**	**365450**	**53538**	**6696**	**857**	**1270458**
१६	औरंगाबाद	11748	159942	107109	12716	1614	136	293265
१७	जालना	3141	60661	40655	4285	473	60	109275
१८	परभणी	2338	59648	45755	4629	580	90	113040
१९	हिंगोली	1401	31662	18098	2795	391	53	54400
२०	बीड	5277	100745	68880	6064	644	132	181742
२१	नांदेड	4060	72856	45971	9414	1053	101	133455
२२	उस्मानाबाद	4151	52426	29909	5051	753	136	92426
२३	लातूर	4156	84887	55117	5891	606	76	150733
	औरंगाबाद विभाग	**36272**	**622827**	**411494**	**50845**	**6114**	**784**	**1128336**
२४	बुलढाणा	9001	84894	33786	6266	737	90	140774
२५	अकोला	5192	59949	31815	6892	869	63	104780
२६	वाशिम	2364	33796	16836	3425	407	24	56852
२७	अमरावती	10566	102995	50270	10371	1276	102	175580
२८	यवतमाळ	4131	71397	38976	7547	960	101	123112
	अमरावती विभाग	**31254**	**353031**	**177683**	**34501**	**4249**	**380**	**601098**
२९	वर्धा	4965	47000	27091	5839	765	43	85703
३०	नागपूर	17721	160313	99570	17122	2193	252	297171
३१	भंडारा	9764	59220	27817	6444	931	93	104269
३२	गोंदिया	3119	51773	28023	5847	887	31	89680
३३	चंद्रपूर	5899	81162	44414	7881	819	66	140241
३४	गडचिरोली	1906	34258	18042	2080	180	6	56472
	नागपूर विभाग	**43374**	**433726**	**249957**	**45213**	**5775**	**491**	**773536**
	एकूण	**327200**	**3214611**	**1779746**	**275016**	**36717**	**6721**	**5640011**

तक्ता २६ / TABLE XXVI

नोंदणीकृत सार्वजनिक व खाजगी आस्थापना माहिती-३१ डिसेंबर २०२१ अखेर

Registered Public and Private Sector Establishments at the end of 31st December 2021

अनु-क्रमांक Sr. No.	जिल्ह्याचे नाव District Name	सार्वजनिक आस्थापना / Public Sector					खाजगी आस्थापना / Private Sector		एकूण बेरीज Total
		केंद्रशासन Central Govt.	राज्यशासन State Govt.	केंद्रशासन अंगीकृत C.G.Q.	राज्यशासन अंगीकृत S.G.Q.	स्थानिक स्वराज्य संस्था L.B.S.	२५ पेक्षा जास्त कर्मचारी असणाऱ्या आस्थापना Establishments employing more than 25 employees	२५ पेक्षा कमी कर्मचारी असणाऱ्या आस्थापना Employers having less than 25 employees	
१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०
१	मुंबई	518	755	608	248	123	4749	2171	9172
२	ठाणे / पालघर	103	468	320	64	10	2073	1883	5001
३	रायगड	27	115	127	24	40	508	433	1274
४	रत्नागिरी	31	170	146	27	39	228	680	1321
५	सिंधुदुर्ग	4	116	140	22	18	87	332	719
	मुंबई विभाग	**683**	**1624**	**1341**	**385**	**310**	**7645**	**5499**	**17487**
६	नाशिक	112	904	257	82	93	1552	2130	5130
७	धुळे	24	219	109	39	526	332	1219	2468
८	नंदुरबार	1	359	61	14	211	175	512	1333
९	जळगाव	57	454	100	44	63	584	2292	3594
१०	अहमदनगर	40	360	172	44	59	793	2116	3584
	नाशिक विभाग	**234**	**2296**	**699**	**223**	**952**	**3436**	**8269**	**16109**
११	पुणे	395	1082	200	186	105	7151	5439	14558
१२	सातारा	9	184	126	39	40	569	1673	2640
१३	सांगली	33	401	149	49	70	527	2791	4020
१४	सोलापूर	50	269	115	38	71	479	2327	3349
१५	कोल्हापूर	43	516	154	53	98	1070	3290	5224
	पुणे विभाग	**530**	**2452**	**744**	**365**	**384**	**9796**	**15520**	**29791**
१६	औरंगाबाद	31	511	104	76	29	684	865	2300
१७	जालना	13	281	33	25	49	210	641	1252
१८	परभणी	13	248	51	35	61	148	688	1244
१९	हिंगोली	9	231	24	29	69	63	364	789
२०	बीड	20	348	66	38	93	207	660	1432
२१	नांदेड	14	427	55	36	55	193	1182	1962
२२	उस्मानाबाद	10	232	73	29	46	130	910	1430
२३	लातूर	22	349	73	51	56	264	1593	2411
	औरंगाबाद विभाग	**132**	**2627**	**479**	**319**	**458**	**1902**	**6903**	**12820**
२४	बुलढाणा	12	174	90	32	47	201	748	1304
२५	अकोला	30	283	62	45	47	159	652	1248
२६	वाशिम	27	186	41	23	28	86	469	860
२७	अमरावती	16	642	185	42	74	247	1483	2689
२८	यवतमाळ	26	457	137	61	84	240	1256	2261
	अमरावती विभाग	**111**	**1742**	**515**	**203**	**280**	**933**	**4608**	**8392**
२९	वर्धा	23	303	109	43	80	186	522	1266
३०	नागपूर	97	743	69	33	108	920	1632	3602
३१	भंडारा	51	287	73	47	58	197	643	1356
३२	गोंदिया	18	155	66	14	28	149	304	734
३३	चंद्रपूर	15	192	38	21	32	193	658	1149
३४	गडचिरोली	14	339	61	42	94	150	465	1165
	नागपूर विभाग	**218**	**2019**	**416**	**200**	**400**	**1795**	**4224**	**9272**
	एकूण	**1908**	**12760**	**4194**	**1695**	**2784**	**25507**	**45023**	**93871**

तक्ता २७ / TABLE XXVII

रोजगार प्रोत्साहन कार्यक्रम (योजना) / Employment Promotion Programme (Scheme)

रोजगार प्रोत्साहन कार्यक्रमामध्ये प्राप्त केलेल्या (प्रशिक्षणासाठी) रिक्त पदांची जिल्हानिहाय संख्या दर्शविणारे विवरणपत्र

Districtwise statement showing No. of Vacancies (Training Slots) obtained under EPP and filled

अनु-क्रमांक	जिल्ह्याचे नाव	रोजगार प्रोत्साहन कार्यक्रमामध्ये प्रशिक्षणासाठी असलेली रिक्त पदे भरण्यासंबंधी शासनाने नेमून दिलेले खालील वर्षातील लक्ष्य The target figures of placements (Training Slots) given by the Government for the year			रोजगार प्रोत्साहन कार्यक्रमात प्रशिक्षणासाठी असलेली खालील वर्षात प्राप्त केलेली रिक्त पदे Number of Vacancies (Training Slots) obtained under the programme during the year			रोजगार प्रोत्साहन कार्यक्रमामध्ये प्रशिक्षणासाठी निवड झालेल्या उमेदवारांची संख्या Number of Candidates selected under the programme during the year			Serial No.	Name of District
		२०२०-२०२१ 2020-2021	२०२१-२०२२ 2021-2022	२०२२-२३ (अंदाजित) 2022-23 (Estimated)	२०२०-२०२१ 2020-2021	२०२१-२०२२ 2021-2022	२०२२-२३ (अंदाजित) 2022-23 (Estimated)	२०२०-२०२१ 2020-2021	२०२१-२०२२ 2021-2022	२०२२-२३ (अंदाजित) 2022-23 (Estimated)		
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	1	2
१	मुंबई शहर	950	950	1045	28	241	265	28	241	265	1	Mumbai City
२	मुंबई उपनगर	1520	1520	1672	1165	1078	1186	1165	26	29	2	Mumbai Sub-urban
३	ठाणे / पालघर	1700	1700	1870	1967	2542	2796	1967	2542	2796	3	Thane / Palghar
४	रायगड	260	260	286	78	356	392	78	356	392	4	Raigad
५	रत्नागिरी	330	330	363	4109	321	353	409	371	408	5	Ratnagiri
६	सिंधुदुर्ग	90	90	99	38	45	50	39	47	52	6	Sindhudurg
७	नाशिक	1950	1950	2145	1836	1737	1911	1836	1737	1911	7	Nashik
८	धुळे	400	400	440	228	157	173	228	157	173	8	Dhule
९	नंदुरबार	150	150	165	89	133	146	89	133	146	9	Nandurbar
१०	जळगाव	500	500	550	553	599	659	553	599	569	10	Jalgaon
११	अहमदनगर	450	450	495	1307	2562	2818	1126	271	298	11	Ahmadnagar
१२	पुणे	5025	5025	5528	30225	11504	12654	8396	5268	5795	12	Pune
१३	सातारा	800	800	880	273	171	188	273	171	188	13	Satara
१४	सांगली	750	750	825	315	422	464	183	228	251	14	Sangli
१५	सोलापूर	700	700	770	112	178	196	112	178	196	15	Solapur
१६	कोल्हापूर	1325	1325	1458	170	443	487	170	443	487	16	Kolhapur
१७	औरंगाबाद	1195	1995	1315	12972	4935	5429	1727	860	946	17	Aurangabad
१८	जालना	220	220	242	398	241	265	398	214	235	18	Jalna
१९	परभणी	240	240	264	112	94	103	112	94	103	19	Parbhani
२०	हिंगोली	90	90	99	84	71	78	84	71	78	20	Hingoli
२१	बीड	125	125	138	161	95	105	161	95	105	21	Beed
२२	नांदेड	260	260	286	399	163	179	435	163	179	22	Nanded
२३	उस्मानाबाद	210	210	231	88	61	67	141	61	67	23	Osmanabad
२४	लातूर	210	210	231	87	44	48	87	41	45	24	Latur
२५	बुलढाणा	350	350	385	524	184	202	393	184	202	25	Buldhana
२६	अकोला	350	350	385	79	57	63	70	49	54	26	Akola
२७	वाशिम	150	150	165	98	77	85	98	85	94	27	Washim
२८	अमरावती	550	550	605	215	359	395	216	274	301	28	Amravati
२९	यवतमाळ	350	350	385	155	93	102	144	93	102	29	Yavatmal
३०	वर्धा	450	450	495	223	1406	1547	181	148	163	30	Wardha
३१	नागपूर	1750	1750	1925	172	2020	2222	158	542	596	31	Nagpur
३२	भंडारा	650	650	715	168	139	153	111	32	35	32	Bhandara
३३	गोंदिया	200	200	220	18	249	274	81	103	113	33	Gondia
३४	चंद्रपूर	650	650	715	36	304	334	82	319	351	34	Chandrapur
३५	गडचिरोली	400	400	440	3	4	4	26	20	22	35	Gadchiroli
	एकूण	**25300**	**25300**	**27830**	**54785**	**33085**	**36394**	**21357**	**16216**	**17838**		**Total**

आकडेवारी एप्रिल २०२१ ते डिसेंबर २०२१ पर्यंतची आहे. Figures are included from April 2021 to December 2021.--

तक्ता २८ / TABLE XXVIII

सेवायोजन कार्यालये रिक्त पदे अधिसूचित करणे सक्तीचे अधिनियम, १९५९ अंतर्गत महाराष्ट्र राज्यातील कौशल्य विकास, रोजगार व उद्योजकता केंद्रांनी केलेल्या कामाची माहिती-जानेवारी २०२१ ते डिसेंबर २०२१ अखेर

Work done Under S. D. E. and E. (CNV) Act, 1959 during January 2021 to December 2021

अनु-क्रमांक	जिल्ह्याचे नाव	जानेवारी २०२१ ते डिसेंबर २०२१			
		नवीन आस्थापनांचा शोध	दप्तर तपासणी केलेल्या आस्थापनांची संख्या	पाठविलेल्या कारणे दाखवा नोटिशींची संख्या	कोर्टात दाखल केलेली प्रकरणे
१	२	३	४	५	६
१	मुंबई	322	43	1065	0
२	ठाणे / पालघर	326	52	2	0
३	रायगड	32	25	126	0
४	रत्नागिरी	27	14	0	0
५	सिंधुदुर्ग	28	18	0	0
	वि. मु., मुंबई एकूण	**735**	**152**	**1193**	**0**
६	नाशिक	379	55	301	0
७	धुळे	129	14	5	0
८	नंदुरबार	75	14	1	0
९	जळगाव	267	14	66	0
१०	अहमदनगर	95	27	14	0
	वि. मु., नाशिक एकूण ..	**945**	**124**	**387**	**0**
११	पुणे	514	73	0	0
१२	सातारा	223	29	154	0
१३	सांगली	202	30	0	0
१४	सोलापूर	196	10	45	0
१५	कोल्हापूर	301	43	23	0
	वि. मु., पुणे एकूण	**1438**	**185**	**222**	**0**
१६	औरंगाबाद	113	36	4	0
१७	जालना	65	21	0	0
१८	परभणी	55	15	0	0
१९	हिंगोली	55	15	0	0
२०	बीड	50	15	0	0
२१	नांदेड	80	25	0	0
२२	उस्मानाबाद	58	9	0	0
२३	लातूर	77	15	0	0
	वि. मु., औरंगाबाद एकूण ..	**553**	**151**	**4**	**0**
२४	बुलढाणा	56	13	0	0
२५	अकोला	57	22	0	0
२६	वाशिम	54	13	10	0
२७	अमरावती	86	56	55	0
२८	यवतमाळ	81	30	0	0
	वि. मु., अमरावती एकूण ..	**334**	**134**	**65**	**0**
२९	वर्धा	99	10	0	0
३०	नागपूर	283	35	3903	0
३१	भंडारा	67	11	515	0
३२	गोंदिया	13	23	302	0
३३	चंद्रपूर	182	51	1106	0
३४	गडचिरोली	45	35	0	0
	वि. मु., नागपूर एकूण ..	**689**	**165**	**5826**	**0**
	महाराष्ट्र एकूण	**4694**	**911**	**7697**	**0**

तक्ता २९ / TABLE XXIX

करिअर ग्रंथालयसदृश अभ्यासिकेमधून लाभ घेतलेल्या उमेदवारांची केंद्रनिहाय संख्या दर्शविणारे विवरणपत्र

Career Library-cum-*Study Centrewise Statement Showing the Number of Beneficiaries*

अनु-क्रमांक	करिअर ग्रंथालयसदृश अभ्यासिका केंद्र		लाभ घेतलेल्या उमेदवारांची संख्या Number of Beneficiaries Candidates २०२०-२०२१ 2020-2021	२०२१-२०२२ (डिसेंबर, २१ अखेर) 2021-2022 (December, 21 End)	२०२२-२०२३ (अंदाजित) 2022-2023 (Estimated)	Sr. No.	Name of Career Library-*cum*-Study Centre
1	2		3	4	5	1	2
१	जिकौविरो व उमाकेंद्र, मुंबई उपनगर	..	0	0	0	1	DSDE & EGC, Mumbai Sub-urban
२	जिकौविरो व उमाकेंद्र, मुंबई शहर	..	8	0	0	2	DSDE & EGC, Mumbai City
३	विकौविरो व उमाकेंद्र, मुंबई	..	67	0	0	3	USDE & EI & GC, Mumbai
४	जिकौविरो व उमाकेंद्र, ठाणे	..	1293	912	1500	4	DSDE & EGC, Thane
५	जिकौविरो व उमाकेंद्र, अलिबाग	..	31	0	100	5	DSDE & EGC, Alibaug
६	जिकौविरो व उमाकेंद्र, रत्नागिरी	..	165	45	100	6	DSDE & EGC, Ratnagiri
७	जिकौविरो व उमाकेंद्र, सिंधुदुर्ग	..	86	15	50	7	DSDE & EGC, Sindhudurg
	मुंबई विभाग	..	**1650**	**972**	**1750**		**Mumbai Division**
८	जिकौविरो व उमाकेंद्र, पुणे	..	922	92	500	8	DSDE & EGC, Pune
९	जिकौविरो व उमाकेंद्र, कोल्हापूर	..	3246	110	500	9	DSDE & EGC, Kolhapur
१०	जिकौविरो व उमाकेंद्र, सोलापूर	..	837	10	500	10	DSDE & EGC, Solapur
११	विकौविरो व उमाकेंद्र, कोल्हापूर	..	836	0	0	11	USDE & EI & GC, Kolhapur
१२	विकौविरो व उमाकेंद्र, पुणे	..	58	79	0	12	USDE & EI & GC, Pune
१३	जिकौविरो व उमाकेंद्र, सांगली	..	409	170	500	13	DSDE & EGC, Sangli
१४	जिकौविरो व उमाकेंद्र, सातारा	..	980	330	500	14	DSDE & EGC, Satara
१५	आदि.उमे.कौविरो व उमावमाकेंद्र, मंचर	..	233	20	300	15	TCSDE & EI & GC, Manchar
	पुणे विभाग	..	**7521**	**811**	**2800**		**Pune Division**
१६	जिकौविरो व उमाकेंद्र, नाशिक	..	267	08	100	16	DSDE & EGC, Nashik
१७	जिकौविरो व उमाकेंद्र, जळगाव	..	58	0	100	17	DSDE & EGC, Jalgaon
१८	जिकौविरो व उमाकेंद्र, धुळे	..	101	73	100	18	DSDE & EGC, Dhule
१९	जिकौविरो व उमाकेंद्र, अहमदनगर	..	46	0	100	19	DSDE & EGC, Ahmadnagar
२०	जिकौविरो व उमाकेंद्र, नंदुरबार	..	25	7	50	20	DSDE & EGC, Nandurbar
२१	आदि.उमे.कौविरो व उमावमाकेंद्र, कळवण	..	266	0	300	21	TCSDE & EI & GC, Kalwan
२२	आदि.उमे.कौविरो व उमावमाकेंद्र, रावेर	..	28	0	100	22	TCSDE & EI & GC, Raver
	नाशिक विभाग	..	**791**	**88**	**850**		**Nashik Division**
२३	जिकौविरो व उमाकेंद्र, औरंगाबाद	..	88	65	100	23	DSDE & EGC, Aurangabad
२४	विकौविरो व उमाकेंद्र, औरंगाबाद	..	837	0	0	24	USDE & EI & GC, Aurangabad
२५	जिकौविरो व उमाकेंद्र, नांदेड	..	141	0	200	25	DSDE & EGC, Nanded
२६	जिकौविरो व उमाकेंद्र, जालना	..	46	29	100	26	DSDE & EGC, Jalna
२७	जिकौविरो व उमाकेंद्र, परभणी	..	117	51	150	27	DSDE & EGC, Parbhani
२८	जिकौविरो व उमाकेंद्र, बीड	..	16	04	50	28	DSDE & EGC, Beed
२९	जिकौविरो व उमाकेंद्र, उस्मानाबाद	..	215	01	200	29	DSDE & EGC, Osmanabad
३०	जिकौविरो व उमाकेंद्र, लातूर	..	238	0	300	30	DSDE & EGC, Latur
३१	आदि.उमे. कौविरो व उमावमाकेंद्र, किनवट	..	746	0	300	31	TCSDE & EI & GC, Kinvat
३२	जिकौविरो व उमाकेंद्र, हिंगोली	..	45	0	100	32	DSDE & EGC, Hingoli
	औरंगाबाद विभाग	..	**2489**	**150**	**1500**		**Aurangabad Division**

तक्ता २९ / TABLE XXIX—*contd.*

करिअर ग्रंथालयसदृश अभ्यासिकेमधून लाभ घेतलेल्या उमेदवारांची केंद्रनिहाय संख्या दर्शविणारे विवरणपत्र

Career Library-cum-*Study Centrewise Statement Showing the Number of Beneficiaries*

अनु-क्रमांक	करिअर ग्रंथालयसदृश अभ्यासिका केंद्र		लाभ घेतलेल्या उमेदवारांची संख्या Number of Beneficiaries Candidates २०२०-२०२१ 2020-2021	२०२१-२०२२ (डिसेंबर, २० अखेर) 2021-2022 (December, 20 End)	२०२२-२०२३ (अंदाजित) 2022-2023 (Estimated)	Sr. No.	Name of Career Library-*cum*-Study Centre
1	2		3	4	5	1	2
३३	जिकौविरो व उमाकेंद्र, अमरावती	..	223	0	200	33	DSDE & EGC, Amravati
३४	विकौविरो व उमावमाकेंद्र, अमरावती	..	209	0	0	34	USDE & EI & GC, Amravati
३५	जिकौविरो व उमाकेंद्र, बुलढाणा	..	159	0	200	35	DSDE & EGC, Buldhana
३६	जिकौविरो व उमाकेंद्र, अकोला	..	248	0	200	36	DSDE & EGC, Akola
३७	जिकौविरो व उमाकेंद्र, यवतमाळ	..	50	0	100	37	DSDE & EGC, Yavatmal
३८	जिकौविरो व उमाकेंद्र, वाशिम	..	15	0	50	38	DSDE & EGC, Washim
३९	आदि.उमे. कौविरो व उमावमाकेंद्र, अचलपूर	..	205	0	200	39	TCSDE & EI & GC, Achalpur
	अमरावती विभाग	**..**	**1109**	**0**	**950**		**Amravati Division**
४०	जिकौविरो व उमाकेंद्र, नागपूर	..	684	226	300	40	DSDE & EGC, Nagpur
४१	विकौविरो व उमावमाकेंद्र, नागपूर	..	478	141	0	41	UEIGB, Nagpur
४२	जिकौविरो व उमाकेंद्र, चंद्रपूर	..	855	254	300	42	DSDE & EGC, Chandrapur
४३	जिकौविरो व उमाकेंद्र, गडचिरोली	..	85	62	100	43	DSDE & EGC, Gadchiroli
४४	जिकौविरो व उमाकेंद्र, वर्धा	..	291	27	100	44	DSDE & EGC, Wardha
४५	जिकौविरो व उमाकेंद्र, भंडारा	..	322	0	100	45	DSDE & EGC, Bhandara
४६	जिकौविरो व उमाकेंद्र, गोंदिया	..	145	4	100	46	DSDE & EGC, Gondiya
४७	आदि.उमे. कौविरो व उमावमाकेंद्र, देवरी	..	194	0	200	47	TCSDE & EI & GC, Devri
४८	आदि.उमे. कौविरो व उमावमाकेंद्र, चंद्रपूर	..	350	21	200	48	TCSDE & EI & GC, Chandrapur
४९	आदि.उमे. कौविरो व उमावमाकेंद्र, गडचिरोली	..	383	50	300	49	TCSDE & EI & GC, Gadchiroli
	नागपूर विभाग	**..**	**3787**	**785**	**1700**		**Nagpur Division**
	राज्य एकूण	**..**	**17347**	**2806**	**9550**		**State Total**

तक्ता ३०

TABLE XXX

तक्ता ३०

आदिवासी उमेदवारांसाठी कौशल्य विकास, रोजगार व उद्योजकता, प्रशिक्षण व मार्गदर्शन केंद्रांनी केलेल्या कामाचा तपशील

अनु-क्रमांक	जिल्ह्याचे नाव	प्रवेश दिलेले उमेदवार No. of Candidates admitted			प्रशिक्षण पूर्ण केलेले उमेदवार No. of Candidates who completed Training			प्रशिक्षणानंतर नोकरीस लागलेले उमेदवार No. of Candidates placed in Employment		
		२०२०-२१ 2020-21	२०२१-२२ 2021-22	२०२२-२३ (अंदाजित) 2022-23 (Estimated)	२०२०-२१ 2020-21	२०२१-२२ 2021-22	२०२२-२३ (अंदाजित) 2022-23 (Estimated)	२०२०-२१ 2020-21	२०२१-२२ 2021-22	२०२२-२३ (अंदाजित) 2022-23 (Estimated)
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
१	गडचिरोली (गडचिरोली) ..	0	50	125	3	0	110	0	3	20
२	अमरावती (अचलपूर) ..	0	0	129	0	0	105	0	0	10
३	जळगाव (रावेर) ..	0	0	98	0	0	35	0	0	10
४	नाशिक (कळवण) ..	0	40	180	0	0	125	0	0	10
५	पुणे (मंचर) ..	0	40	126	0	0	90	0	0	15
६	नांदेड (किनवट) ..	0	0	133	0	0	100	0	0	10
७	चंद्रपूर (चंद्रपूर) ..	0	21	120	31	0	110	0	16	30
८	गोंदिया (देवरी) ..	0	0	121	0	0	105	0	0	10
	एकूण ..	**0**	**151**	**1032**	**34**	**0**	**780**	**0**	**16**	**115**

आकडेवारी एप्रिल २०२१ ते डिसेंबर २०२१ पर्यंतची आहे.

* सन २०२०-२१ मध्ये राज्यात कोविड विषाणूच्या साथीमुळे यावर्षी अनुदान प्राप्त झालेले नाही.

TABLE XXX

Table showing the work done by the Skill Development, Employment and Entrepreneurship, Information and Guidance Centres for Tribal Areas

आर्थिक तरतूद Budget Provision (Rs. in Lacks)			एकुण खर्च Total Expenditure (Rs. in Lacks)			Serial No.	Name of District
२०२०-२१ 2020-21	२०२१-२२ 2021-22	२०२२-२३ (अंदाजित) 2022-23 (Estimated)	२०२०-२१ 2020-21	२०२१-२२ 2021-22	२०२२-२३ (अंदाजित) 2022-23 (Estimated)		
12	13	14	15	16	17	1	2
0	28.50	30.00	0	0	5.50	1	Gadchiroli (Gadchiroli)
0	10.00	10.00	0	0	10.00	2	Amravati (Achalpur)
0	3.30	3.60	0	0	5.00	3	Jalgaon (Raver)
0	3.90	6.00	0	0	3.50	4	Nashik (Kalvan)
0	5.25	5.00	0	0	5.00	5	Pune (Manchar)
0	4.50	6.00	0	0	5.00	6	Nanded (Kinvat)
0	36.10	40.00	0	0	5.50	7	Chandrapur (Chandrapur)
0	27.90	30.00	0	0.77	5.00	8	Gondia (Devri)
0	**119.45**	**130.60**	**0**	**0.77**	**44.50**	**Total**	

Figures are included from April 2021 to December 2021.

* सन २०२०-२१ मध्ये राज्यात कोविड विषाणूच्या साथीमुळे यावर्षी अनुदान प्राप्त झालेले नाही.

कोव्हीड-१९ च्या प्रादुर्भावामुळे कोणतेही प्रशिक्षण सत्र राबविले गेले नाही म्हणून विद्यावेतन व मानधनावरील खर्च झालेला नाही. परंतु सध्या परिस्थिती पूर्ववत होत असल्यामुळे माहे डिसेंबर २०२१ पासून सदरचे प्रशिक्षण सुरू करण्यात आलेले आहे.

तक्ता ३१ / TABLE XXXI

पंडित दीनदयाळ उपाध्याय रोजगार मेळावे - या योजनेंतर्गत घेण्यात आलेले रोजगार मेळावे
Statement showing the Pandit Deendayal Upadhyaya Number of Organised Job Fairs

अनु. क्रमांक	जिल्ह्याचे नाव	२०२०-२०२१ 2020-2021	२०२१-२०२२ 2021-2022	२०२२-२०२३ (अंदाजित) 2022-2023 (Estimated)	Serial No.	Name of District
1	2	3	4	5	1	2
१	मुंबई / मुंबई उपनगर	13	8	9	1	Mumbai/Mumbai Sub-urban
२	ठाणे / पालघर	17	14	16	2	Thane / Palghar
३	रायगड	6	1	2	3	Raigad
४	रत्नागिरी	6	5	6	4	Ratnagiri
५	सिंधुदुर्ग	4	3	3	5	Sindhudurg
६	नाशिक	10	7	8	6	Nashik
७	धुळे	4	3	3	7	Dhule
८	नंदुरबार	3	4	4	8	Nandurbar
९	जळगाव	7	5	6	9	Jalgaon
१०	अहमदनगर	5	5	6	10	Ahmadnagar
११	पुणे	10	8	9	11	Pune
१२	सातारा	5	3	4	12	Satara
१३	सांगली	5	4	5	13	Sangli
१४	सोलापूर	3	4	4	14	Solapur
१५	कोल्हापूर	6	5	6	15	Kolhapur
१६	औरंगाबाद	5	4	5	16	Aurangabad
१७	जालना	7	3	4	17	Jalna
१८	परभणी	4	3	3	18	Parbhani
१९	हिंगोली	4	2	2	19	Hingoli
२०	बीड	5	2	3	20	Beed
२१	नांदेड	4	4	4	21	Nanded
२२	उस्मानाबाद	8	2	3	22	Osmanabad
२३	लातूर	4	3	3	23	Latur
२४	बुलढाणा	6	4	5	24	Buldhana
२५	अकोला	5	4	5	25	Akola
२६	वाशिम	3	2	2	26	Washim
२७	अमरावती	6	3	4	27	Amravati
२८	यवतमाळ	5	6	7	28	Yavatmal
२९	वर्धा	3	5	5	29	Wardha
३०	नागपूर	5	6	7	30	Nagpur
३१	भंडारा	5	5	6	31	Bhandara
३२	गोंदिया	3	2	2	32	Gondia
३३	चंद्रपूर	4	3	3	33	Chandrapur
३४	गडचिरोली	3	2	2	34	Gadchiroli
३५	महामेळावा	1	1	1	35	Mahamelava
	एकूण ..	**194**	**145**	**155**	..	**Total**

* आकडेवारी एप्रिल २०२१ ते डिसेंबर २०२१ पर्यंतची आहे.

* Figures are included from April 2021 to December 2021.

तक्ता ३२ / TABLE XXXII

स्थापन करण्यात आलेल्या व कार्यरत असलेल्या सेवा सोसायट्यांची जिल्हानिहाय सांख्यिकी माहिती

Districtwise statement showing the No. of Seva Societies Established and Working Seva Societies

अनु-क्रमांक	जिल्ह्याचे नाव	स्थापन करण्यात आलेल्या सेवा सोसायट्या No. of Seva Societies Established			कार्यरत असलेल्या सेवा सोसायट्या No. of Working Seva Societies			Serial No.	Name of District
		२०२०-२०२१ 2020-2021	२०२१-२०२२ 2021-2022	२०२२-२०२३ (अंदाजित) 2022-2023 (Estimated)	२०२०-२०२१ 2020-2021	२०२१-२०२२ 2021-2022	२०२२-२०२३ (अंदाजित) 2022-2023 (Estimated)		
1	2	3	** 4	5	6	** 7	8	1	2
१	मुंबई/मुंबई उपनगर ..	367	367	368	206	206	207	1	Mumbai/Mumbai Sub-urban
२	ठाणे/पालघर ..	128	129	130	116	121	122	2	Thane / Palghar
३	रायगड ..	119	120	121	48	49	50	3	Raigad
४	रत्नागिरी ..	21	21	22	21	21	22	4	Ratnagiri
५	सिंधुदुर्ग ..	88	88	89	64	64	65	5	Sindhudurg
६	नाशिक ..	101	101	102	101	101	102	6	Nashik
७	धुळे ..	92	92	93	71	71	72	7	Dhule
८	नंदुरबार ..	61	63	64	16	18	19	8	Nandurbar
९	जळगाव ..	228	145	146	106	79	80	9	Jalgaon
१०	अहमदनगर ..	81	81	82	23	23	24	10	Ahmednagar
११	पुणे ..	782	792	793	155	165	166	11	Pune
१२	सातारा ..	201	201	202	26	26	27	12	Satara
१३	सांगली ..	422	422	423	69	59	60	13	Sangli
१४	सोलापूर ..	201	201	202	22	22	23	14	Solapur
१५	कोल्हापूर ..	274	276	277	51	51	52	15	Kolhapur
१६	औरंगाबाद ..	332	332	333	300	300	301	16	Aurangabad
१७	जालना ..	321	322	323	110	112	113	17	Jalna
१८	परभणी ..	136	137	138	88	89	90	18	Parbhani
१९	हिंगोली ..	71	73	74	32	37	38	19	Hingoli
२०	बीड ..	130	131	132	29	30	31	20	Beed
२१	नांदेड ..	366	367	368	172	172	173	21	Nanded
२२	उस्मानाबाद ..	54	55	56	36	36	37	22	Osmanabad
२३	लातूर ..	334	334	335	98	98	99	23	Latur
२४	बुलढाणा ..	226	226	227	61	61	62	24	Buldhana
२५	अकोला ..	210	213	214	93	47	48	25	Akola
२६	वाशिम ..	136	136	137	55	55	56	26	Washim
२७	अमरावती ..	278	279	280	120	120	121	27	Amravati
२८	यवतमाळ ..	515	515	516	150	174	175	28	Yavatmal
२९	वर्धा ..	143	143	144	46	46	47	29	Wardha
३०	नागपूर ..	410	413	414	114	117	118	30	Nagpur
३१	भंडारा ..	247	251	252	126	130	131	31	Bhandara
३२	गोंदिया ..	387	388	389	68	69	70	32	Gondia
३३	चंद्रपूर ..	321	322	323	137	138	139	33	Chandrapur
३४	गडचिरोली ..	85	85	86	16	16	17	34	Gadchiroli
	एकूण ..	**7868**	**7821**	**7855**	**2946**	**2923**	**2957**	..	**Total**

* आकडेवारी एप्रिल २०२१ ते डिसेंबर २०२१ पर्यंतची आहे.

@ Figures are included from April 2021 to December 2021.

** मागील वर्षातील स्थापन केलेल्या सेवा सोसायट्या व कार्यरत असलेल्या सेवा सोसायट्या समाविष्ट आहेत.

तक्ता ३३

व्यवस्थापकीय अनुदान वाटप केलेल्या सेवा सोसायट्यांची वर्षनिहाय सांख्यिकी माहिती

अ. क्र. Sr. No.	वर्ष Year	मंजूर अनुदान (रुपये लाखांत) Budget Grant (Rs. in Lakhs)	पहिला हप्ता 1st Instalment			दुसरा हप्ता 2nd Instalment		
			अनुदान वाटप केलेल्या सेवा सोसायट्यांची संख्या No. of Co-operative Service Society to whom assistance is distribute	अनुदान वाटप केलेल्या सेवा सोसायटीतील सदस्य संख्या No. of Members in Co-operative Service Society	वाटप केलेल्या अनुदानाची रक्कम (रु. लाखांत) Amount of Subsidy Allotted (Rs. in Lakhs)	अनुदान वाटप केलेल्या सेवा सोसायट्यांची संख्या No. of Co-operative Service Society to whom assistance is distribute	अनुदान वाटप केलेल्या सेवा सोसायटीतील सदस्य संख्या No. of Members in Co-operative Service Society	वाटप केलेल्या अनुदानाची रक्कम (रु. लाखांत) Amount of Subsidy Allotted (Rs. in Lakhs)
1	2	3	4	5	6	7	8	9
1	2003-04 ..	133.00	827	9,683	115.33	--	--	--
2	2004-05 ..	327.32	1,493	20,557	246.48	150	2,439	29.27
3	2005-06 ..	503.63	1,321	20,866	249.62	336	7,189	86.27
4	2006-07 ..	400.03	870	13,186	158.23	156	3,835	46.03
5	2007-08 ..	662.24	14	177	2.12	212	3,117	37.73
6	2008-09 ..	801.00	--	--	--	93	1,239	12.96
7	2009-10 ..	689.01	--	--	--	104	1,719	20.65
8	2010-11 ..	692.18	--	--	--	17	507	6.08
9	2011-12 ..	564.00	--	--	--	--	--	--
10	2012-13 ..	547.93	--	--	--	4	80	0.96
11	2013-14 ..	326.93	--	--	--	--	--	--
12	2014-15 ..	290.17	--	--	--	4	50	0.60
13	2015-16 ..	229.72	--	--	--	1	14	0.17
14	2016-17 ..	292.32	0	0	0	0	0	0
15	2017-18 ..	310.58	0	0	0	0	0	0
16	2018-19 ..	326.10	0	0	0	0	0	0
17	2019-20*	342.40	0	0	0	0	0	0
18	2020-21	00,00	0	0	0	0	0	0
19	2021-22 (Dec. 2021) ..	377.50	0	0	0	0	0	0
	Total ..							

* आकडेवारी एप्रिल २०२१ ते डिसेंबर २०२१ अखेरपर्यंतची आहे.

सन २०२०-२१ करिता मंजूर अनुदान रोजगार प्रोत्साहन कार्यक्रम/रोजगार मेळावे, सेवा सोसायटी या तीन योजनांकरिता एकत्रित दर्शविण्यात आले आहे.

* सन २०२१-२२ मध्ये राज्यात कोविड विषाणूच्या साथीमुळे यावर्षी अनुदान प्राप्त झालेले नाही.

TABLE XXXIII

Statement showing the Financial Assistance to Co-operative Service Societies

तिसरा हप्ता 3rd Instalment			एकूण Total				
अनुदान वाटप केलेल्या सेवा सोसायट्यांची संख्या No. of Co-operative Service Society to whom assistance is distribute	अनुदान वाटप केलेल्या सेवा सोसायटीतील सदस्य संख्या No. of Members in Co-operative Service Society	वाटप केलेल्या अनुदानाची रक्कम (रु. लाखात) Amount of Subsidy Allotted (Rs. in lakhs)	अनुदान वाटप केलेल्या सेवा सोसायट्यांची संख्या No. of Co-operative Service Society to whom assistance is distribute	अनुदान वाटप केलेल्या सेवा सोसायटीतील सदस्य संख्या No. of Members in Co-operative Service Society	वाटप केलेल्या अनुदानाची रक्कम (रु. लाखात) Amount of Subsidy Allotted (Rs. in lakhs)	अ. क्र. Sr. No.	वर्ष Year
10	11	12	13	14	15	1	2
--	--	--	827	9,683	115.33	.. 1	2003-04
--	--	--	1,643	22,996	275.75	.. 2	2004-05
31	592	7.10	1,688	28,647	342.99	.. 3	2005-06
51	1,921	23.05	1,077	18,942	227.31	.. 4	2006-07
55	1,357	16.28	281	4,651	56.13	.. 5	2007-08
30	787	9.44	123	2,026	22.40	.. 6	2008-09
64	1,695	20.35	168	3,414	41.00	.. 7	2009-10
39	1,083	13.00	56	1,590	19.08	.. 8	2010-11
4	46	0.55	4	46	0.55	.. 9	2011-12
2	24	0.29	6	104	1.25	.. 10	2012-13
5	144	1.73	5	144	1.73	.. 11	2013-14
3	62	0.74	7	112	1.34	.. 12	2014-15
0	0	0	1	14	0.17	.. 13	2015-16
0	0	0	0	0	0	.. 14	2016-17
0	0	0	0	0	0	.. 15	2017-18
0	0	0	0	0	0	.. 16	2018-19
0	0	0	0	0	0	.. 17	2019-20*
0	0	0	0	0	0	.. 18	2020-21
0	0	0	0	0	0	.. 19	2021-22 (Dec. 2021)
						.. **Total**	

* Figures are included given for the period April 2021 to December 2021.

तक्ता ३४ / TABLE XXXIV
कौशल्य, रोजगार, उद्योजकता व नाविन्यता आयुक्तालय
Commissionerate of Skill, Employment, Entrepreneurship and Innovation Department

अनु-क्रमांक Sr. No.	पदनाम Designation		सुधारित वेतन मॅट्रीक्समधील वेतन स्तर Pay level in Received Pay Matrix		पदसंख्या No. of posts 2020-21	2021-22	2022-23 (अंदाजित) Estimated	Designation
1	2		3		4	5	6	2
१.	**राजपत्रित (गट-अ)**							***1. Gazetted (Group-A)***
१	आयुक्त, कौशल्य विकास, रोजगार व उद्योजकता.	..	Cadre Post	..	1	1	1	Commissioner Skill Development, Employment and Entrepreneurship.
२	उप आयुक्त, कौशल्य विकास, रोजगार व उद्योजकता.	..	S-23 : 67700-208700	..	7	7	7	Dy. Commissioner, Skill Development, Employment and Entrepreneurship.
३	उपसंचालक (सांख्यिकी)	..	S-20 : 56100-177500	..	1	0	0	Deputy Director (Statistics)
४	सहायक संचालक (लेखा)	..	S-20 : 56100-177500	..	1	1	1	Assistant Director (Accounts)
५	सहायक आयुक्त, कौशल्य विकास, रोजगार व उद्योजकता.	..	S-18 : 49100-155800	..	46	40	40	Assistant Commissioner, Skill Development Employment and Entrepreneurship
२.	**राजपत्रित (गट-ब)**							***Gazetted (Group-B)***
६	कौशल्य विकास, रोजगार व उद्योजकता मार्गदर्शन अधिकारी.	..	S-15 : 41800-132300	..	111	100	100	S. D. E. and E. G. O.
७	सहायक लेखा अधिकारी (गट ब)	..	S-15 : 41800-132300	..	3	3	3	Asstt. Accounts Officer (Group B)
			एकूण	..	**170**	**152**	**152**	**Total**
३.	***अराजपत्रित* (गट-ब)**							***2. Non-Gazetted (Group B)***
८	लघुलेखक (उच्च श्रेणी) (गट ब)	..	S-15 : 41800-132300	..	1	1	1	Stenographer (Higher Grade) (Group B)
९	लघुलेखक (निम्न श्रेणी) (गट ब)	..	S-14 : 38600-122800	..	1	1	1	Stenographer (Lower Grade) (Group B)
			एकूण	..	**2**	**2**	**2**	**Total**
४.	***अराजपत्रित* (गट-क)**							***3. Non-Gazetted (Group C)***
१०	कनिष्ठ कौशल्य विकास, रोजगार व उद्योजकता मार्गदर्शन अधिकारी. (गट-क).		S-13 : 35400-112400	..	138	130	130	Jr. S. D. E. and E. G. O. (Group C).
११	लघु टंकलेखक	..	S-8 : 25500-81100	..	22	14	14	Steno-Typist
१२	वरिष्ठ लिपिक	..	S-8 : 25500-81100	..	171	160	160	Senior Clerk
१३	लिपिक-टंकलेखक	..	S-6 : 19900-63200	..	278	265	265	Clerk-Typist
१४	वाहन चालक	..	S-6 : 19900-63200	..	11	11	11	Driver बाह्य यंत्रणेद्वारे भरावयाची पदे
			एकूण	..	**620**	**580**	**580**	**Total**
५.	***अराजपत्रित* (गट-ड)**							***3. Non-Gazetted (Group D)***
१५	दप्तरी	..	S-3 : 16600-52400	..	1	0	0	Daftary } मृत संवर्ग
१६	नाईक	..	S-3 : 16600-52400	..	1	0	0	Naik } मृत संवर्ग
१७	शिपाई	..	S-1 : 15000-47600	..	141	115	115	Peon बाह्य यंत्रणेद्वारे भरावयाची पदे
१८	चौकीदार	..	S-1 : 15000-47600	..	4	0	0	Watchman } मृत संवर्ग
१९	चौकीदार-नि-सफाईगार	..	S-1 : 15000-47600	..	6	0	0	Watchman-*cum*-Sweeper } मृत संवर्ग
			एकूण	..	**153**	**115**	**115**	**Total**

तक्ता ३५ / TABLE XXXV
कौशल्य, रोजगार, उद्योजकता व नाविन्यता विभाग
Skill, Employment, Entrepreneurship and Innovation Department

अनु-क्रमांक Sr. No.	पदनाम Designation	वेतन बँड Pay Band	पदसंख्या No. of posts 2019-20	2020-21	2021-22 (अंदाजित) Estimated	Designation
1	2	3	4	5	6	2
१.	***राजपत्रित***					*1. **Gazetted***
	वर्ग १ (गट-अ)					*Class-I (Group-A)*
१	अ. मु. सचिव/प्र. सचिव/सचिव ..	संवर्ग पद ..	1	1	1	Principal Secretary*
२	सहसचिव ..	1,18,500-2,14,100 ..	1	1	1	Joint Secretary
३	उपसचिव ..	78,800-2,09,200 ..	2	2	2	Deputy Secretary
४	विशेष कार्य अधिकारी ..	78,800-2,09,200 ..	2	2	2	Special Executive Officer
५	अवर सचिव ..	67,700-2,08,700 ..	3	3	3	Under Secretary
		एकूण ..	**9**	**9**	**9**	**Total**
२.	**वर्ग २ (गट-ब)**					*Class-II (Group-B)*
५	वरिष्ठ स्वीय सहायक ..	67,700-2,08,700 ..	1	1	1	Senior Personal Assistant
६	कक्ष अधिकारी ..	47,600-1,47,100 ..	7	7	7	Desk Officer/Section Officer
७	कक्ष अधिकारी (४ वर्षांच्या नियमित सेवेनंतर) ..	56,100-1,77,500 ..	1	1	1	Desk Officer/Section Officer
		एकूण ..	**9**	**9**	**9**	**Total**
३.	***अराजपत्रित वर्ग-२/३***					*2. **Non-Gazetted Class-II/III***
८	निवड श्रेणी लघुलेखक ..	67,700-2,08,700 ..	1	1	1	Selection Grade Stenographer
९	उच्च श्रेणी लघुलेखक ** ..	41,800-1,32,300 ..	2	2	2	Higher Grade Stenographer**
१०	निम्न श्रेणी लघुलेखक ..	38,000-1,22,800 ..	3	3	3	Lower Grade Stenographer
११	संगणक सहायक ..	38,000-1,22,800 ..	3	3	3	Computer Assistant
१२	सहायक कक्ष अधिकारी ..	38,000-1,22,800 ..	16	16	16	Assistant Desk Officer
१३	लघु टंकलेखक ..	25,500-81,100 ..	1	1	2	Steno Typist
१४	लिपिक टंकलेखक ..	19,900-63,200 ..	15	15	15	Clerk Typist
१५	वाहन चालक * ..	19,900-63,200 ..	1	1	1	Driver *
१६	वाहन चालक ..	19,900-63,200 ..	1	1	1	Driver * १ पद बाह्ययंत्रणेद्वारे
		एकूण ..	**43**	**43**	**43**	**Total**
४.	***अराजपत्रित वर्ग-४***					*3. **Non-Gazetted Class-IV***
२१	शिपाई ** ..	16,600-52,400 ..	6	6	6	Peon ** * २ पद बाह्ययंत्रणेद्वारे
		एकूण ..	**6**	**7**	**6**	**Total**
		एकूण बेरीज ..	**67**	**67**	**67**	**Grand Total**

(१) * कौशल्य, रोजगार, उद्योजकता व नाविन्यता विभाग, शासन निर्णय, क्रमांक कौविउ - २०१५/प्र.क्र. ०७/प्रशा-१, दिनांक ११ जून २०१५ अन्वये विभागाच्या आस्थापनेवर १४ पदे नव्याने निर्माण करण्यात आली आहेत.

(२) उच्च व तंत्रशिक्षण विभाग, शासन निर्णय, क्रमांक इएसटी-४४१५/प्र.क्र. ३५४/आस्था-१, दिनांक १९ सप्टेंबर २०१५ अन्वये विभागातील २२ पदे दिनांक २ सप्टेंबर २०१५ (मपू) पासून कौशल्य, रोजगार, उद्योजकता व नाविन्यता विभागात वर्ग करण्यात आली आहेत.

(३) कौशल्य, रोजगार, उद्योजकता व नाविन्यता विभाग, शासन निर्णय क्रमांक कौविउ - २०१५/प्र.क्र. १९६/प्रशा-१, दिनांक २४ फेब्रुवारी २०१६ अन्वये वि.का.अ. (उपसचिव दर्जा गट अ) - २ पदे व लघुलेखक (नि. श्रे. गट क) - २ पदे निर्माण करण्यात आली.

(४) ** कौशल्य, रोजगार, उद्योजकता व नाविन्यता विभाग, शासन निर्णय, क्रमांक कौविउ - २०१६/प्र.क्र. ३६०/प्रशा-१, दिनांक १८ ऑक्टोबर २०१६ अन्वये शिपाई- १ पद निरसित करण्यात आले आहे.

(५) महाराष्ट्र शासन राजपत्र, असाधारण भाग चार-अ, बुधवार, ऑक्टोबर २८, २०२० च्या अधिसूचनेद्वारे विभागाचे नाव " कौशल्य विकास, रोजगार व उद्योजकता विभाग " तथा इंग्रजीमध्ये " Skill Development, Employment and Entrepreneurship Department "असे झालेले आहे.

(६) कौशल्य विकास, रोजगार व उद्योजकता विभागाचे शासन निर्णय क्रमांक कौविउ - २०२०/प्र.क्र. ९९/प्रशा-१, दिनांक २५ फेब्रुवारी २०२२ नुसार कौशल्य, रोजगार, उद्योजकता व नाविन्यता विभाग असे नाव झालेले आहे.

कौशल्य, रोजगार, उद्योजकता व नाविन्यता विभाग

(महाराष्ट्र राज्य कौशल्य विकास सोसायटी)

कौशल्य, रोजगार, उद्योजकता व नाविन्यता विभाग

महाराष्ट्र राज्य कौशल्य विकास सोसायटी

- रोजगाराबाबत बदलत्या राष्ट्रीय व आंतरराष्ट्रीय परिस्थिती कौशल्य विकास व उद्योजकता अधिक प्रोत्साहन देण्याच्या उद्देशाने केंद्र शासनाच्या धर्तीवर राज्य शासनाने दिनांक १५ जानेवारी २०१५ रोजी स्वतंत्र कौशल्य विकास व उद्योजकता विभागाची स्थापना करण्यात आली.
- केंद्र व राज्य शासनामार्फत राबविण्यात येणाऱ्या योजनांची प्रभावी अंमलबजावणीकरिता राज्यस्तरावर संस्था रजिस्ट्रेशन ॲक्ट, १८६० अंतर्गत महाराष्ट्र राज्य कौशल्य विकास सोसायटी दिनांक १५ फेब्रुवारी २०११ रोजी स्थापना करण्यात आली.
- केंद्र व राज्य शासनाच्या विविध कौशल्य विकास योजना राज्य शासनाच्या विविध विभागाकडून राबविण्यात येतात. परिणामी त्यात एकसूत्रता यावी तसेच, कौशल्य विकास, रोजगार व उद्योजकताविषयक राष्ट्रीय व राज्यपातळीवर धोरणांचे संनियंत्रण, नियोजन व प्रभावी अंमलबजावणी व्हावी या दृष्टीने कौशल्य विकास संबंधित सर्व योजना महाराष्ट्र राज्य कौशल्य विकास सोसायटी या नोडल संस्थेमार्फत राबविण्याचे निश्चित करण्यात आले आहे. त्यानुंषगाने, राज्यातील कौशल्य विकास योजनेकरिता ही सोसायटी नोडल एजन्सी म्हणून कार्यरत आहे.

१. धोरण व उद्दिष्ट्ये :

- उद्योग नोकरी पुरविणाऱ्या कंपन्या, यांचेशी समन्वय साधून उद्योगांच्या आवश्यकतेनुसार कुशल मनुष्यबळ निर्माण करणे.
- कौशल्य विकास कार्यक्रमाकरिता केंद्रीय पोर्टल तयार करून सर्व औद्योगिक आस्थापना, त्यामधील रिक्त पदे, रोजगार जाहिरात, सर्व कौशल्य विकास प्रशिक्षण संस्था, औद्योगिक प्रशिक्षण संस्था, प्रशिक्षित युवकांची माहिती एकत्रित करून राज्य तसेच, राष्ट्रीय स्तरावरील कुशल मनुष्यबळाची मागणी व पूर्तता या नुसार महाराष्ट्रातील युवकांना जोडणे.

२. महाराष्ट्र राज्य कौशल्य विकास सोसायटीची रचना :

राज्यातील कौशल्य विकास योजनेकरिता ही सोसायटी नोडल एजन्सी म्हणून कार्यरत आहे. आयुक्त, कौशल्य विकास, रोजगार व उद्योजकता आयुक्तालय यांच्याकडे या सोसायटीच्या समन्वयाचे कामकाज सोपविण्यात आलेले असून महाराष्ट्र राज्य कौशल्य विकास सोसायटीचे ते पदसिद्ध " मुख्य कार्यकारी अधिकारी " म्हणून कामकाज पाहत आहेत.

३. संकेतस्थळ :

कौशल्य विकास प्रशिक्षणासंबंधित संपूर्ण कामकाज उदा. प्रशिक्षण संस्था नोंदणी, उमेदवारांची नोंदणी, प्रशिक्षण तुकड्या तयार करणे, प्रशिक्षणाचे संनियंत्रण करणे, संबंधित प्रशिक्षण शुल्क अदा करणे इत्यादी सर्व बाबी https://kaushalya.mahaswayam.gov.in/ या सोसायटीच्या वेबासईटवर ऑनलाईन पद्धतीने करण्यात येते.

या सोबतच महाराष्ट्र राज्य कौशल्य विकास सोसायटीमार्फत राबविण्यात येणारे उपक्रम सोशल मिडीयावरही उपलब्ध करून देण्यात आलेले आहेत.

http://twiter.com/MSSDSociety

http://www.facebook.com/MSSDSociety

४. व्यावसायिक अभ्यासक्रम :

National Skills Qualification Framework (NSQF) अन्वये स्थापित मानकांनुसार National Skill Development Corporation (NSDC) मार्फत तसेच, Sector Skill Council (SSC) संलग्न अशा एकूण १५९५ व्यावसायिक अभ्यासक्रमाचे संबंधित प्रशिक्षण संस्थामार्फत उमेदवारांना कौशल्य प्रशिक्षण देण्यात येते. प्रशिक्षण तुकडीमध्ये किमान २० आणि कमाल ३० इतकी उमेदवारांची संख्या असते. सदर उमेदवारांची नोंदणी ही AADHAR क्रमांकावर आधारित असून प्रशिक्षणाचे संनियंत्रण बायोमेट्रीक उपस्थिती प्रणालीद्वारे करण्यात येते.

५. व्यावसायिक प्रशिक्षण संस्था :

महाराष्ट्र राज्य कौशल्य विकास सोसायटीमार्फत राबविण्यात येणाऱ्या योजनांतर्गत अल्पमुदतीचे व्यावसायिक प्रशिक्षण प्रदान करण्यासाठी इच्छुक प्रशिक्षण संस्थांना National Skill Development Corporation (NSDC) च्या Skill India Portal वर नोंदणी करणे आवश्यक आहे.

सद्य:स्थितीत राज्यामध्ये Skill India Portal वर नोंदणी केलेल्या प्रशिक्षण संस्थांची आकडेवारी खालीलप्रमाणे आहे.

अ. क्र.	तपशील	प्रशिक्षण संस्था
१.	Skill India Portal वर नोंदणीकृत शासकीय प्रशिक्षण संस्था	४७४
२.	Skill India Portal वर नोंदणीकृत प्रशिक्षण केंद्र	१४२५

तद्नंतर Skill India Portal वर स्टार रेटिंग प्राप्त असलेल्या प्रशिक्षण संस्थांना कार्यादेश देण्यापूर्वी संबंधित संस्थेकडे अभ्यासक्रमांकरिता आवश्यक पायाभूत सुविधा, प्रशिक्षणार्थिंना उपलब्ध करून दिलेला रोजगार अथवा स्वयंरोजगार, रोजगाराकरिता विविध औद्योगिक आस्थापनांसमवेत केलेली भागीदारी, स्वयंरोजगाराकरिता अर्थसहाय्य करणाऱ्या संस्थांसमवेत करार इत्यादीबाबी तपासल्या जातील. केंद्र व राज्य शासनमार्फत केलेल्या स्कील गॅप स्टडीच्या धर्तीवर तसेच, बाजारपेठेमध्ये उपलब्ध असलेल्या कुशल मनुष्यबळाची मागणी विचारात घेऊन सेक्टरची निवड करण्यात येईल. तसेच व्यावसायिक अभ्यासक्रमांच्या निकषांची पूर्तता करणारे अभियांत्रिकी महाविद्यालये, तंत्रनिकेतन संस्था, औद्योगिक प्रशिक्षण संस्था, परिचारिका महाविद्यालये यासारख्या शासकीय संस्थांना सूचीबद्ध करण्याची प्रक्रिया प्रगतीपर आहे.

६. मूल्यमापन व प्रमाणिकरण :

उमेदवारांचे मूल्यमापन हे केंद्र शासनाच्या National Skill Development Corporation (NSDC) आणि Sector Skill Councils (SSC) कडील मान्यताप्राप्त मूल्यमापन संस्था (Assessing Body) मार्फत करण्यात येते तसेच, प्रमाणिकरण (Certification) हे National Council for Vocational Education Training-NCVET, Sector Skill Councils (SSC) तसेच, Maharashtra State Council on Vocational Training-MSCVT यांचेमार्फत करण्यात येते.

७. प्रशिक्षण शुल्क निकष :

प्रशिक्षण शुल्काचे निकष हे केंद्र शासनाच्या कौशल्य विकास व उद्यमशीलता मंत्रालयाद्वारे Common Cost Norm Policy अन्वये निर्धारित करण्यात आलेले आहेत. सोसायटीकडे सूचीबद्ध असलेल्या प्रशिक्षण संस्थांना प्रती उमेदवार प्रती तास याप्रमाणे Pro-rata तत्वावर प्रशिक्षण शुल्क ऑनलाईन पद्धतीने अदा करण्यात येते.

८. महाराष्ट्र राज्य कौशल्य विकास सोसायटीमार्फत राबविण्यात येणाऱ्या विविध कौशल्य विकास प्रशिक्षण योजना :

८.१ केंद्र शासन पुरस्कृत

- **प्रधानमंत्री कौशल्य विकास योजना (PMKVY २.०) केंद्र पुरस्कृत राज्य व्यवस्थापित :** राज्यात सप्टेंबर, २०१७ पासून सदर योजनेची अंमलबजावणी सुरू करण्यात आली आहे. सदर योजना १००% केंद्र शासनामार्फत अनुदानित आहे.

- **प्रधानमंत्री कौशल्य विकास योजना (PMKVY) २.० विशेष कृषी प्रकल्प :** सदर प्रकल्प केंद्र शासन पुरस्कृत असून प्रधानमंत्री कौशल्य विकास योजना २.० (PMKVY २.०) अंतर्गत कृषी क्षेत्रासाठी 'विशेष प्रकल्प' म्हणून राज्य स्तरावर कौशल्य, रोजगार, उद्योजकता व नाविन्यता विभागामार्फत राबविण्यात येत आहे. सदर कार्यक्रमाचा उद्देश ग्रामीण भागात कौशल्य आणि उद्योजकता विकासाला चालना देणे हा आहे. कौशल्य विकास व उद्योजकता विभागाच्या वतीने राज्यात 'महाराष्ट्र राज्य कौशल्य विकास सोसायटी (MSSDS)' ही संस्था कार्यक्रम अंमलबजावणी संस्था (PIA) म्हणून काम पाहत आहे.

- **Recognition to Prior Learning / RPL (गटशेती प्रशिक्षण : Mass Skilling)**

सदर योजनेंतर्गत मार्च २०२१ पर्यंत २,८२,००० उमेदवारांना प्रशिक्षण देण्याचे उद्दिष्ट होते. त्यानुसार ३,५८,३८९ उमेदवारांची नोंदणी करण्यात आली आहे. त्यापैकी प्रशिक्षणाअंती २,८१,५४१ उमेदवार प्रमाणित झाले आहेत.

- **वैयक्तिक कौशल्य प्रशिक्षण (Individual Training)**

या कार्यक्रमांतर्गत राज्यातील १४,७६१ ग्रामीण बेरोजगार युवक युवतींना रोजगारक्षम तसेच उद्योजकता विकास विषयक कृषीविषयक ९ विविध अभ्यासक्रमांचे प्रशिक्षण लक्ष्य निर्धारित करण्यात आले आहे. त्यामध्ये ३७२० उमेदवार नोंदणीकृत असून प्रशिक्षणाअंती २४४६ उमेदवार प्रमाणित झाले आहेत.

- **दीनदयाल अंत्योदय योजना- राष्ट्रीय नागरी उपजीविका अभियान (DAY-NULM)**

कौशल्य विकास कार्यक्रमाद्वारे रोजगार उपलब्धता हा घटक राबविण्यासाठी राज्यात महाराष्ट्र राज्य कौशल्य विकास सोसायटी ही नोडल एजन्सी म्हणून कार्यरत आहे. या घटकांतर्गत १५ ते ४५ वयोगटातील शहरी भागातील दारिद्र्यरेषेखालील आणि अनुसूचित जाती, अनुसूचित जमाती, अल्पसंख्यांक, दिव्यांग त्याचप्रमाणे महिला प्रवर्गातील उमेदवारांच्या सक्षमीकरणासाठी कौशल्य प्रशिक्षण प्रदान करून रोजगार / स्वयंरोजगारच्या संधी उपलब्ध करून देण्यात येते. सदर योजना केंद्र व राज्य-शासनामार्फत ६०% - ४०% या प्रमाणात अनुदानित आहे.

- **उपजिविकेसाठी कौशल्य संपादन व ज्ञान जागरूकता अभियान (Skill Acquistion and Knowledge Awareness for Livelihood Promotion-SANKALP)**

केंद्र शासनाच्या कौशल्य व उद्योजकता मंत्रालयामार्फत National Skill Development Mission अंतर्गत राबविण्यात येणारा उपजिविकेसाठी कौशल्य संपादन व ज्ञान जागरूकता अभियान (Skill Acquisition and Knowledge Awareness for Livelihood Promotion-SANKALP) प्रकल्प राज्यामध्ये राबविण्यासाठी दिनांक ३० ऑक्टोबर २०१९ रोजी शासन निर्णयाद्वारे मान्यता देण्यात आलेली आहे.

  - सदर प्रकल्पाचा कालावधी ६ वर्षांचा राहील.
  - सदर प्रकल्पातर्गत होणाऱ्या खर्चाचा केंद्र व राज्य शासनाचा हिस्सा ६०:४० प्रमाणात राहील.

- पहिल्या टप्प्यात संकल्प योजनेंतर्गत एकूण १० जिल्ह्यामध्ये कार्यक्रम राबविण्यात येणार असून यामध्ये केंद्र शासनमार्फत नाशिक, नागपूर, पुणे, औरंगाबाद, सिंधुदुर्ग, रत्नागिरी, वाशिम, गडचिरोली, नंदुरबार आणि उस्मानाबाद या १० जिल्ह्यांची निवड करण्यात आली आहे.

८.२ राज्य शासन पुरस्कृत :

- प्रमोद महाजन कौशल्य व उद्योजकता विकास अभियान (PMKUVA) माहे सप्टेंबर २०१५ मध्ये “ प्रमोद महाजन कौशल्य व उद्योजकता विकास अभियान ” या योजनेची सुरूवात “ कुशल महाराष्ट्र - रोजगारयुक्त महाराष्ट्र ” या ध्येयपूर्तीसाठी करण्यात आली. या योजनेअंतर्गत राज्यातील १५ ते ४५ वयोगटातील उमेदवारांना कौशल्य विकास प्रशिक्षण देऊन रोजगार / स्वयंरोजगार उपलब्ध करून देण्यात येतो. सदर योजना १००% राज्य शासनामार्फत अनुदानित आहे.

८.३ जिल्हा पुरस्कृत योजना :

- **किमान कौशल्य विकास कार्यक्रम.--जिल्हा नियोजन समिती**

महाराष्ट्रातील विविध जिल्ह्यातील विशिष्ट भौगोलिक तथा सामाजिक स्थिती, परंपरागत व्यवसाय, नैसर्गिक संसाधन तथा साधनसमाग्री इत्यादींच्या आधारे जिल्ह्यातील रोजगार / स्वयंरोजगारासाठी अधिक मागणी असलेली क्षेत्रे निश्चित करून या क्षेत्रांच्या कौशल्याच्या मागणीनुसार विशिष्ट अभ्यासक्रम राबविणे तसेच प्रशिक्षण प्राप्त उमेदवारांना रोजगार/स्वयंरोजगारासाठी सहाय्य करणे या उद्दिष्टाकरिता “ किमान कौशल्य विकास कार्यक्रम ” या जिल्हास्तरीय सर्वसाधारण योजनेची अंमलबजावणी माहे मार्च २०१७ पासून सुरूवात करण्यात आली आहे.

९. महाराष्ट्र राज्य कौशल्य विकास सोसायटीमार्फत राबविण्यात येणाऱ्या विविध कौशल्य विकास प्रशिक्षण योजनांतर्गत साध्यासह माहितीप्रगतीपर --

अ.क्र.	योजना	नोंदणी केलेले उमेदवार	प्रमाणित झालेले उमेदवार	प्रमाणित उमेदवारांचे प्रमाण	रोजगार / स्वयंरोजगार प्राप्त उमेदवार	रोजगार / स्वयंरोजगार प्राप्त उमेदवारांचे प्रमाण
१	प्रधानमंत्री कौशल्य विकास योजना PMKVY २.० CSSM.	७३,१११	५८,३४४	७९.८० %	१५,७४०	२६.९८ %
२	दीनदयाल अंत्योदय योजना - राष्ट्रीय नागरी उपजिविका अभियान.	२,५२,५७७	१,९०,४५९	७५.४१ %	१,२२,२९२	६४.२१ %
३	प्रमोद महाजन कौशल्य व उद्योजकता विकास अभियान - PMKUVA.	१,९३,६२४	१,३४,०४७	७६.९७ %	८८,८२०	६६.२६ %
४	किमान कौशल्य विकास योजना DPC	४४,७४४	२९,३५०	६५.६० %	१४,९४२	५०.९१ %
	एकूण	**५,६४,०५६**	**४,१२,२००**	**७३.०८ %**	**२,४१,७९४**	**५८.६६ %**
५	प्रधानमंत्री कौशल्य विकास योजना विशेष प्रकल्प, PMKVY २.० Special Project RPL.	३,५८,३८९	२,८१,५४१	७८.५५ %	लागू नाही	लागू नाही
*६	प्रधानमंत्री कौशल्य विकास योजना विशेष वैयक्तिक प्रशिक्षण PMKVY २.० Special Project Individual Skilling.	३,७२०	२,४४६	६५.७५ %	लागू नाही	लागू नाही

१० शासनाच्या विविध विभागामार्फत राबविण्यात येणाऱ्या कौशल्य व उद्योजकता विकास योजनांचे एकसूत्रीकरण (Convergence) :

- राज्य शासनाच्या विविध विभागामार्फत राबविण्यात येत असलेल्या कौशल्य व उद्योजकता प्रशिक्षण तसेच क्षमता वृद्धिंगत (Capacity Building) करण्यासंदर्भातील योजना / कार्यक्रम राबविण्यात दिनांक २० ऑगस्ट २०१९ रोजी शासन निर्णयाद्वारे मान्यता देण्यात आली आहे.
- संबंधित विभाग कौशल्य प्रशिक्षण विषयक कार्यक्रम राबविणार असल्यास प्रशिक्षणाचे व्यवस्थापन महाराष्ट्र राज्य कौशल्य विकास सोसायटी (MSSDS) च्या एकात्मिक वेबपोर्टलद्वारे करणे बंधनकारक राहील.

वर्षनिहाय वित्तीय अहवाल मागील तीन वर्षांचे (रुपये लाखात)

अ.क्र.	योजनेचे नाव	सन २०१९-२०			सन २०२०-२१			सन २०२१-२२		
		प्राप्त निधी	खर्च निधी	शिल्लक निधी	प्राप्त निधी	खर्च निधी	शिल्लक निधी	प्राप्त निधी	खर्च निधी	शिल्लक निधी
१	प्रमोद महाजन कौशल्य व उद्योजकता विकास अभियान (PMKUVA)	७२००	३७२५	१५३१.७४	२८९९	१२३.५३	४३६२.०४	२०००	१७८४.११	३८५८.९५
२	राष्ट्रीय नागरी उप-जिवीका अभियान (NULM)	११५६९.६८	१२७५५.९५	२५९.९३	२६००	२००६.४८	१३१.१२	२८०२	३५०५.३१	००
३	प्रधानमंत्री कौशल्य विकास योजना २.०	००	१६१९.४९	२००.१३	५०८२	३४७७.७५	१६८३.१८	१६९४	३०७२.२४	३०४.९४
४	PMKVY २.० विशेष प्रकल्प (कृषी क्षेत्र)	५२४६.३३	६१२४.५७	६०७.७४	३१४६.४१	३१०९.४८	४४४.३	६९९.७४	१०१.२२	१२५३.८८

कौशल्य, रोजगार, उद्योजकता व नाविन्यता विभाग

(महाराष्ट्र राज्य नाविन्यता सोसायटी)

कौशल्य, रोजगार, उद्योजकता व नाविन्यता विभाग

महाराष्ट्र राज्य नाविन्यता सोसायटी

महाराष्ट्र शासनाने नाविन्यपूर्ण संकल्पनांना, उद्योगांना प्रोत्साहन देण्यासाठी कौशल्य, रोजगार, उद्योजकता व नाविन्यता विभागांतर्गत "महाराष्ट्र राज्य नाविन्यपूर्ण स्टार्टअप धोरण-२०१८" जाहीर केले. या धोरणाच्या प्रभावी अंमलबजावणीसाठी व राज्यातील नाविन्यपूर्ण परिसंस्थेच्या अध्ययन आणि विकासासाठी महाराष्ट्र राज्य नाविन्यता सोसायटी कार्यरत आहे.

भारत सरकारच्या उद्योग आणि अंतर्गत व्यापार संवर्धन विभागाद्वारे (डीपीआयआयटी) मान्यताप्राप्त ११,७०५ स्टार्टअप्स महाराष्ट्रातील आहेत.

महाराष्ट्र राज्य नाविन्यपूर्ण स्टार्टअप धोरण-२०१८ ची उद्दिष्टे :

१. महाराष्ट्रामध्ये अनुकूल व्यावसायिक वातावरण निर्मिती करून नवकल्पनांना प्रोत्साहन देण्यासाठी व्यासपीठ उपलब्ध करून देणे.

२. महाराष्ट्राच्या आर्थिक विकासात महत्त्वपूर्ण योगदान देण्यासाठी आणि नवीन रोजगाराच्या संधी निर्माण करण्यासाठी स्टार्टअप्सना सक्षम करणे.

३. नियामक रचना सुलभ करणे व मजबूत पायाभत सुविधांना चालना देऊन स्टार्टअप ईकोसिस्टीमला विकसित करणे.

संस्था संरचना :

महाराष्ट्र राज्य नाविन्यता सोसायटीचे ३६ सदस्यांचे एक सर्वसाधारण मंडळ (GB) आहे. मा. मंत्री कौशल्य, रोजगार, उद्योजकता व नाविन्यता विभाग, मा. राज्यमंत्री, कौशल्य, रोजगार, उद्योजकता व नाविन्यता विभाग व ज्येष्ठ वैज्ञानिक डॉक्टर रघुनाथ माशेलकर हे या सर्वसाधारण मंडळाचे सह-अध्यक्ष आहेत.

सर्वसाधारण मंडळाच्या नियमानुसार, नाविन्यता सोसायटीच्या दैनंदिन कामकाजाचे संचालन नियामक परिषदे (GC) द्वारे केले जाते. नियामक परिषदेमध्ये १५ सदस्यांचा समावेश असून मा. सचिव, कौशल्य, रोजगार, उद्योजकता व नाविन्यता विभाग, नियामक परिषदेच्या अध्यक्षा आहेत.

कौशल्य, रोजगार, उद्योजकता व नाविन्यता विभागाचे आयुक्त, महाराष्ट्र राज्य नाविन्यता सोसायटीचे मुख्य कार्यकारी अधिकारी म्हणून कार्यरत आहेत.

मुख्य कामगिरी :

महाराष्ट्र राज्य नाविन्यता सोसायटीने आतापर्यंत राबविलेले नाविन्यपूर्ण उपक्रम :—

१. महाराष्ट्र स्टार्टअप वीक :

स्टार्टअप्सना शासनासोबत काम करण्याची संधी देण्यासाठी व प्रशासनात नाविन्यता आणण्यासाठी नाविन्यता सोसायटीतर्फे दरवर्षी "महाराष्ट्र स्टार्टअप वीक" हा उपक्रम राबवला जातो. देशभरातून प्राप्त अर्जांपैकी निवडक १०० स्टार्टअप्सचे तज्ज्ञ समितीपुढे सादरीकरण करण्यात येते. यापैकी उत्तम २४ स्टार्टअप्सची विजेते म्हणून घोषणा करण्यात येते. कृषी, आरोग्य सेवा, टिकाव (स्वच्छ ऊर्जा, पाणी आणि कचरा व्यवस्थापन), स्मार्ट पायाभूत सुविधा आणि गतिशीलता, प्रशासन आणि आर्थिक समावेशन, शिक्षण आणि कौशल्य या क्षेत्रांतील स्टार्टअप्स यामध्ये भाग घेतात. विजेत्या स्टार्टअप्सना त्यांच्या उत्पादन/सेवेंच्या प्रकल्पांची प्रायोजिक तत्त्वावर अंमलबजावणी शासनाच्या विविध विभागांबरोबर करण्यासाठी नाविन्यता सोसायटीमार्फत १५ लाखांचे कार्यालयीन आदेश देण्यात येतात.

२. इनक्यूबेटर्सची स्थापना :

आर्थिक विकासासाठी आणि रोजगार निर्मितीसाठी प्रारंभिक टप्प्यामधील स्टार्टअप्सना पाठबळ देण्यासाठी इन्क्युबेशन सेंटर्सना अर्थसहाय्य आणि अन्य मदत करून त्यांना पुढे आणण्याचं काम महाराष्ट्र राज्य नाविन्यता सोसायटी करत आहे.

इनक्यूबेटर्सची स्थापना करण्यासाठी उद्योग आणि शैक्षिणक संस्थांच्या सहकार्याने इनक्यूबेटर्सचे राज्यव्यापी जाळे निर्माण करून प्रभावी स्टार्टअप इकोसिस्टम तयार करण्याच्या उद्देशाने, महाराष्ट्र राज्य नाविन्यता सोसायटीतर्फे १७ संस्थाची निवड करण्यात आली आहे.

या इन्क्युबेशन सेंटर्सना ५ वर्षांच्या कालावधीमध्ये ५ कोटी रुपयांचा निधी देण्यात येणार आहे. ही सेंटर्स नाशिक, औरंगाबाद, सातारा, अकोला आणि नागपूर इत्यादी ठिकाणी आहेत. या सेंटर्समध्ये शासकीय आणि खाजगी विद्यापीठे, संशोधन, केंद्र आणि खाजगी उद्योग यांचा समावेश असून या इन्क्युबेशन सेंटर्सच्या स्थापनेमुळे प्रारंभिक टप्प्यामधील स्टार्टअपना त्यांच्या कल्पनांना विकसित करण्याकरिता आवश्यक तो सल्ला आणि तांत्रिक मार्गदर्शन देण्यात येते.

३. बौध्दिक संपदा हक्क अर्थसहाय्य योजना :

या स्पर्धात्मक जगात टिकण्यासाठी स्टार्टअप्स आणि प्रारंभिक टप्प्यातील उद्योजकांना त्यांच्या नाविन्यपूर्ण संकल्पनेचा बौध्दिक मालमत्ता हक्क सुरक्षित ठेवणे महत्वाचे आहे. स्टार्टअप्सने केलेल्या नाविन्यपूर्ण संकल्पनेचे बौद्धिक मालमत्ता हक्क सुरक्षित व सक्षम ठेवण्याकरिता येणाऱ्या खर्चाला सहाय्य करणे या उद्देशाने देशांतर्गत पेटंटसाठी रुपये २,००,००० पर्यंत किंवा एकूण खर्चाच्या ८०% मर्यादेपर्यंत जी कमी असेल तेवढी रक्कम तसेच आंतरराष्ट्रीय पेटंटसाठी रुपये १०,००,००० पर्यंत किंवा एकूण खर्चाच्या ८०% मर्यादेपर्यंत जी कमी असेल तेवढी रक्कमेसाठी अर्थसहाय्य करण्यात येईल. ही योजना युटिलिटी पेटंटस्, इंडस्ट्री डिझाईन पेटंटस्, कॉपीराईटस् (संगणक कोडपुरते मर्यादित) आणि ट्रेडमार्क अर्जांची पूर्तता करेल.

४. गुणवत्ता परीक्षण व प्रमाणनकरिता अर्थसहाय्य योजना :

प्रारंभिक टप्प्यातील स्टार्टअप्सना गुणवत्ता परीक्षण आणि प्रमाणपत्रासाठी आवश्यक असणारा मूलभूत खर्च आहे. एखादे नवीन उत्पादक किंवा सेवा पुरवित असलेल्या कोणत्याही स्टार्टअपला त्यांचे उत्पादन किंवा सेवेची लॅबमधून चाचणी करून घेणे आवश्यक असते. अशा चाचण्यांसाठी आवश्यक असणारा निधी प्रारंभिक टप्प्यात स्टार्टअप्स उभारू शकत नाहीत. स्टार्टअप्सना गुणवत्ता परीक्षण आणि प्रमाणपत्रासाठी जागरुकता निर्माण करणे तसेच अर्थसहाय्य करणे हे या योजनेचे मुख्य उद्दिष्ट आहे. या योजनेंतर्गत स्टार्टअप्सला गुणवत्ता परीक्षण आणि प्रमाणपत्र (Quality Testing and Certification) खर्चासाठी रुपये २,००,००० किंवा एकूण खर्चाच्या ८०% मर्यादेपर्यंत जी कमी असेल तेवढ्या रक्कमेसाठी अर्थसहाय्य करण्यात येईत. सदर चाचण्या केवळ NABL/BIS प्रमाणित प्रयोगशाळेतून करणे अनिवार्य असेल.

५. जिल्हा व्यवसाय योजना स्पर्धा :

जिल्हास्तरावरील नाविन्यपूर्ण कल्पनांना उत्तेजन देण्यासाठी आणि त्या कल्पनांची स्थानिक स्तरावरील शासकीय यंत्रणेमध्ये तत्काळ अंमलबजावणी करण्यासाठी महाराष्ट्र राज्य नाविन्यता सोसायटीने जिल्हास्तरीय व्यवसाय स्पर्धेचे आयोजन करण्यात येते. या योजनेच्या माध्यमातून नाविन्यपूर्ण बिझनेस प्लॅन्स असणाऱ्या स्टार्टअप्सना या कल्पनांच्या अंमलबजावणीसाठी जिल्हा नाविन्यता परिषदेमार्फत रुपये ५ लाखांपर्यंतचे कार्यालयीन आदेश देण्यात येतात.

६. महाराष्ट्र स्टार्टअप आणि नाविन्यता यात्रा (प्रस्तावित) :

कल्पनांना, नाविन्यतेला भौगोलिकतेच्या मर्यादा नसतात. त्याकुठेही यशस्वी होऊ शकतात. कल्पनांना पोषक वातावरण मिळण्याची आवश्यकता असते परंतु काही वेळा योग्य मार्गदर्शनाअभावी चांगल्या कल्पना प्रत्यक्षात उतरू शकत नाहीत. नवेदित उद्योजकांच्या कल्पनांना पोषक वातावरण पुरवून त्यांना व्यासपीठ मिळवून देण्यासाठी, तसेच त्यांच्या स्टार्टअपची स्वप्ने साकार करण्यासाठी महाराष्ट्र राज्य नाविन्यता सोसायटीमार्फत महाराष्ट्र स्टार्टअप आणि नाविन्यता यात्रेचे आयोजन करण्यात येणार आहे.

७. हिरकणी महाराष्ट्राची :

"महाराष्ट्र राज्य नाविन्यपूर्ण स्टार्टअप धोरण-२०१८" चा एक भाग म्हणून महाराष्ट्र राज्य नाविन्यता सोसायटी अंतर्गत "महिला उद्योजकता कक्ष" स्थापन केला आहे. सदर कक्ष महिला उद्योजकांना प्रोत्साहित करण्यासाठी व उद्योजकता क्षेत्रात महिलांचे प्रमाण वाढविण्यासाठी विशेष उपक्रम आणि त्यांची अंमलबजावणी करण्यावर लक्ष केंद्रित करत आहे. ग्रामीण भागातही महिला उद्योजक घडविण्यासाठी, इनक्यूबेशन आणि एक्सलरेशनसारख्या मार्गदर्शक सुविधा पुरविण्याची बाब लक्षात घेऊन, महिलांच्या नाविन्यपूर्ण संकल्पनांना प्रोत्साहित करणे व त्यासाठी आवश्यक प्रशिक्षण पुरवून स्टार्टअप परिसंस्थेचा विकास करण्याच्या हेतूने " हिरकणी नवउद्योजक महाराष्ट्राची " ही योजना आहे. महिलांच्या नाविन्यपूर्ण संकल्पनांना प्रोत्साहन देणे व त्यासाठी आवश्यक असणारे प्रत्येक टप्प्यावरील मार्गदर्शन (Mentorship) देण्यासाठी तालुका व जिल्हा स्तरावर व्यासपीठ उपलब्ध करून देणे व उत्कृष्ट नाविन्यपूर्ण संकल्पनांना पायाभूत सुविधा निर्माण करण्यासाठी, उद्योगास चालना देण्यासाठी अर्थसहाय्य व प्रशिक्षण देणे हा या योजनेचा प्रमुख उद्देश आहे.

सन २०१८-१९ मध्ये, सदर योजनेच्या अंमलबजावणीकरिता महाराष्ट्र राज्य नाविन्यता सोसायटी व महाराष्ट्र राज्य ग्रामीण जीवनोन्नती अभियान (MSRLM) यामध्ये सामंजस्य करार करण्यात आला होता. महाराष्ट्र राज्य ग्रामीण जीवनोन्नती अभियान (MSRLM) ने दिलेल्या माहितीनुसार सदर योजना २० जिल्ह्यांमध्ये राबविण्यात आली.

८. महाराष्ट्र इग्नीशन ग्रँट :

देशातील स्टार्टअप परिसंस्थेला केंद्र सरकारच्या विविध योजनांचा आणि उपक्रम भांडवलाचा (व्हेंचर कॅपिटलचा) लाभ मिळत आहे. ग्रामीण भागातील नवउद्योजकांना निधीच्या किंवा पतपुरवठ्याच्या अभावामुळे मागे पडतात असे जाणवते. नाविन्यतेच्या आधारावरचे अर्थकारण आणण्यास आणि उद्योजकीय प्रेरणा निर्माण करण्यास मदत करण्याचा महाराष्ट्र राज्य नाविन्यता सोसायटीचा हेतू आहे. समाजाच्या सर्व स्तरांमधील तरुणांना समान संधी देण्यासाठी राज्यातील होतकरू तरुणांना अत्यावश्यक कौशल्ये पूरवून त्यांना यशस्वी औद्योगिक उपक्रम विकसित करण्यास सक्षम करण्याची महाराष्ट्र इग्नीशन ग्रँट ही योजना आहे.

९. जिल्हा नाविन्यता क्रमवारी आराखडा (District Innovation Ranking Framework) :

जिल्हा पातळीवर नाविन्यता आणि उद्योजकीय परिसंस्थेस चालना देण्यासाठी तसेच राज्य नाविन्यता सोसायटीच्या कार्यपद्धतीप्रमाणेच जिल्ह्याच्या सर्वांगीण विकासाच्या हेतूने जिल्हा नाविन्यता परिषदेची स्थापना करण्यात आली. महाराष्ट्र राज्यातील जिल्ह्यांनी केलेल्या नाविन्यपूर्ण कामगिरी, उपक्रम याबद्दलची दखल घेणे, मूल्यमापन करणे व जिल्ह्यांना प्रोत्साहित करून महाराष्ट्राचा सर्वांगीण विकास करणे या हेतूने " District Innovation Ranking Framework " या योजनेचे आयोजन करण्यात येणार आहे.

१०. जिल्हा नाविन्यता (इनोव्हेशन) फेलोशिप कार्यक्रम :

शासकीय यंत्रणेतील कामकाज, त्यातील घटकांचा ताळमेळ आणि निर्णयप्रक्रियेचा अनुभव तरुणांनी मिळवावा, प्रशासनात नाविन्यपूर्ण संकल्पनांचा प्रयोग केल्याचे फायदे लक्षात घेता तसेच जिल्हा नाविन्यता परिषद (DIC) चे कामकाज उत्कृष्टरीत्या पार पाडण्यासाठी " जिल्हा नाविन्यता फेलोशिप कार्यक्रम " राबविण्यात येईल.

२०२२-२३ मध्ये वरील उद्दिष्टे गाठण्यासाठी महाराष्ट्र राज्य नाविन्यता सोसायटी पुढील बाबींवर लक्ष केंद्रित करत आहे :

१. नवीन आणि जागतिक दर्जाच्या इनक्युबेटर्सला प्रोत्साहन देणे.

२. बैद्धिक मालमत्ता आणि प्रारंभिक टप्प्यातील स्टार्टअप्सना गुणवत्ता चाचणी शुल्कासाठी आर्थिक सहाय्य प्रदान करणे.

३. स्टार्टअप वीक विजेत्यांना कार्यालयीन आदेशाची अंमलबजावणी करणे.

४. महाराष्ट्र व्हर्च्युअल इनक्यूबेटर्सचा विकास करणे.

५. विविध सरकारी विभागाच्या सहकार्याने ग्रँड चॅलेंजसारख्या स्पर्धा आयोजित करणे.

६. कार्यशाळा आणि इतर संवादांद्वारे या धोरणाबद्दल जिल्ह्यांमध्ये जनजागृती करणे.

७. स्टार्टअप यात्रा.

८. महाराष्ट्र स्टार्टअप सीड फंड

महाराष्ट्र राज्य नाविन्यता सोसायटी, कौशल्य विकास, रोजगार व उद्योजकता विभागांतर्गत राबविण्यात येणाऱ्या योजना

अ. क्र.	योजनेचे नाव	लाभार्थी गट
१	महाराष्ट्र स्टार्टअप वीक	उद्योग, संवर्धन आणि अंतर्गत व्यापार विभाग DPIIT मान्यताप्राप्त स्टार्टअप्स व महाराष्ट्र शासनाचे विविध विभाग.
२	इन्क्युबेटर्सची स्थापना	महाराष्ट्रातील स्टार्टअप्स व नवउद्योजक
३	महाराष्ट्र स्टार्टअप आणि इनोव्हेशन यात्रा	सर्व नागरिक
४	हिरकणी नवउद्योजक महाराष्ट्राची	NRLM, NULM, MSRLM व MAVIM अंतर्गत नोंदणीकृत बचत गट, महिलाप्रणित कंपनी.
५	जिल्हास्तरीय व्यवसाय योजना स्पर्धा	महाराष्ट्रातील नवउद्योजक
६	बौद्धिक संपदा हक्क-तांत्रिक व अर्थसहाय्य योजना.	उद्योग, संवर्धन आणि अंतर्गत व्यापार विभाग (DPIIT) मान्यताप्राप्त महाराष्ट्रातील नोंदणीकृत स्टार्टअप्स.

७	गुणवत्ता परीक्षण व प्रमाणन अर्थसहाय्य योजना	उद्योग, संवर्धन आणि अंतर्गत व्यापार विभाग (DPIIT) मान्यताप्राप्त महाराष्ट्रातील नोंदणीकृत स्टार्टअप्स.
८	महिला उद्योजकता कक्ष	महाराष्ट्रातील महिला वर्ग
९	महाराष्ट्र ग्रँड चॅलेंज	सर्व प्रशासकीय विभाग / स्टार्टअप / नवोदित
१०	महाराष्ट्र इग्नीशन ग्रँट	महाराष्ट्रातील शासकीय औद्योगिक संस्थेतील विद्यार्थी मान्यताप्राप्त विद्यालये तथा महाविद्यालयातील विद्यार्थी.

१. महाराष्ट्र स्टार्टअप वीक

अ. क्र.	तपशील	२०१८-१९	२०१९-२०	२०२०-२१	२०२१-२२
१	स्टार्टअप विजेते-१५ लाखांपर्यंत कार्यालयीन आदेश मिळण्यास पात्र असलेले.	२४	२४	२४	२४

२. इनक्युबेटर्सची स्थापना

अ.क्र.	इनक्युबेटर्स	नोंदणीकृत इनक्युबेटर्स	वितरित केलेला निधी
१	१७	१६	६,००,००,०००/-

३. हिरकणी नवउद्योजक महाराष्ट्राची (२०१९ मध्ये राबविण्यात आलेल्या योजनेचा खर्च)

तपशील	एकूण विजेते	अर्थसहाय्य
एकूण तालुके - ३५१	१०	५०,०००
एकूण जिल्हे - ३६	१०	२,००,०००
प्रोत्साहन भत्ता	(२५००*३५८०)	२५००

४. जिल्हा व्यवसाय योजन स्पर्धा

अ.क्र.	योजना राबविण्यात आलेल्या जिल्ह्यांची संख्या
१	२

५. बौद्धिक संपदा हक्क - तांत्रिक व अर्थसहाय्य योजना

अ.क्र.	अर्जदारांची संख्या
१	१३

६. गुणवत्ता परीक्षण व प्रमाणन - अर्थसहाय्य योजना

अ.क्र.	अर्जदारांची संख्या
१	२२

कौशल्य, रोजगार, उद्योजकता व नाविन्यता विभाग

(व्यवसाय शिक्षण व प्रशिक्षण संचालनालय)

१. संचालन व प्रशासन

प्रस्तावना

महाराष्ट्र राज्यात सर्व स्तरांवर तांत्रिक शिक्षण देण्याची जबाबदारी एकत्रितरित्या सोपविण्याच्या दृष्टीने १९४८ साली तंत्रशिक्षण संचालनालयाची स्थापना करण्यात आली व या संचालनालयाकडे अभियांत्रिकी महाविद्यालये, तंत्रशास्त्र विद्यालये, तंत्रनिकेतने, औद्योगिक प्रशिक्षण संस्था, औद्योगिक शाळा, शासकीय औद्योगिक प्रशिक्षण कर्मशाळा, माध्यमिक व उच्च माध्यमिक तांत्रिक प्रशाळा / केंद्रे व इतर प्रमाणपत्र अभ्यासक्रम सोपविण्यात आले. याशिवाय अन्य तऱ्हेचे पदव्युत्तर अभ्यासक्रम व संशोधन इत्यादी सर्व प्रकारचे तंत्रशिक्षणाचे कामसुद्धा या संचालनालयाकडे सोपविण्यात आले.

गेल्या ४ दशकांमध्ये राज्यात औद्योगिक उत्पादनाच्या घटक रचनेत लक्षणीय बदल झाल्यामुळे या औद्योगिक घटकांना निरनिराळ्या स्तरांवर लागणारे तांत्रिक प्रशिक्षित मनुष्यबळ व त्यांच्याकरिता पुनर्प्रशिक्षणाच्या सोयी उपलब्ध करण्याच्या दृष्टीने राज्यात प्रशिक्षणाच्या सोयीमध्ये प्रचंड वेगाने वाढ झाली. या विविध कार्यक्रमांचे संचालन व प्रशासन यांची सर्वांगीण प्रगती होण्याच्या दृष्टीने तंत्रशिक्षण संचालनालयाचे विभाजन करून तंत्रशिक्षण संचालनालय आणि व्यवसाय शिक्षण व प्रशिक्षण संचालनालय अशी दोन संचालनालये निर्माण करण्यात आली. व्यवसाय शिक्षण व प्रशिक्षण संचालनालयाकडे शिल्प कारागीर प्रशिक्षण योजना (औद्योगिक प्रशिक्षण संस्था), शिकाऊ उमेदवारी योजना, औद्योगिक शाळा, शासकीय औद्योगिक प्रशिक्षण कर्मशाळा, + २ स्तरांवरील व्यवसाय शिक्षण, माध्यमिक व उच्च माध्यमिक तांत्रिक विद्यालय / केंद्र व इतर प्रमाणपत्र अभ्यासक्रमांच्या वेगवेगळ्या योजनांची जबाबदारी सोपविण्यात आलेली आहे.

तंत्रशिक्षणाचा उद्देश केवळ तांत्रिक कुशल कारागीर किंवा प्रशिक्षित तंत्रज्ञ तयार करणे एवढाच नसून, अशा तंत्रशिक्षणाद्वारे समाजास उपयुक्त असे मनुष्यबळ निर्माण करणे हासुद्धा आहे. वाढत्या औद्योगिकीकरणामुळे सतत वाढत असलेली प्रशिक्षित मनुष्यबळाची गरज पुरविणे व त्याद्वारे राष्ट्राचा समतोल विकास घडवून आणणे ही तंत्रप्रशिक्षणाची मुख्य अंगे असून, तंत्रशिक्षणावर केलेला खर्च व त्यासाठी केलेली आर्थिक गुंतवणूक ही पर्यायाने राष्ट्रीय विकासासाठी केलेली गुंतवणूक आहे. निरनिराळ्या स्तरांवर प्रशिक्षित होणाऱ्या व्यक्तींमुळेच राष्ट्राच्या उत्पादन वाढीस मदत होते व त्यामुळे एकूण विकासाचा वेगही वाढविला जाऊ शकतो. व्यवसाय शिक्षण व प्रशिक्षण संचालनालयाखाली येणाऱ्या निरनिराळ्या योजनांमधून कुशल व निमकुशल कारागीर निर्माण केले जातात. एवढेच नव्हे तर कारखान्यातील कुशल / निमकुशल कारागिरांचे कौशल्य वाढविण्यासाठी प्रगत स्वरूपाचे प्रशिक्षण कार्यक्रम राबवून कारखान्यांना पर्यवेक्षकीय स्तरावरील मनुष्यबळ मिळविण्यासही मदत होते.

१९८४ साली तंत्रशिक्षणाच्या विस्तारासाठी सर्व स्तरांतील समन्वय साधण्यासाठी शासनाने व्यवसाय शिक्षण व प्रशिक्षण संचालनालयाची स्थापना केली. व्यवसाय शिक्षण व प्रशिक्षण संचालनालयाचे कार्यक्रम खाली दर्शविल्याप्रमाणे आहेत :–

(१) माध्यमिक स्तरावरील पूर्व व्यावसायिक अभ्यासक्रम,

(२) उच्च माध्यमिक स्तरावरील व्यवसाय शिक्षण अभ्यासक्रम,

(३) + २ स्तरावरील द्विलक्षी अभ्यासक्रम,

(४) कौशल्य विकास परीक्षा मंडळाचे प्रमाणपत्र अभ्यासक्रम,

(५) शिल्प कारागीर प्रशिक्षण व्यवसाय योजना,

(६) शिकाऊ उमेदवारी अधिनियम, १९६१ च्या कायद्यान्वये उमेदवारी प्रशिक्षण पाठ्यक्रम,

(७) शासकीय तांत्रिक विद्यालय केंद्र तथा औद्योगिक शाळा,

(८) प्रगत व्यवसाय प्रशिक्षण पद्धती.

(९) High Tech (हायटेक)

१९८८-८९ सालापासून केंद्र शासन पुरस्कृत योजनेअंतर्गत + २ स्तरांवर व्यवसाय अभ्यासक्रम (पूर्वीचे नाव एमसीव्हीसी) राज्यात सुरू करण्यात आले आहेत. आता अभ्यासक्रमातील संस्थांची वाढती संख्या लक्षात घेऊन व योजना राबविण्यासाठी प्रभावी नियंत्रण आणण्यासाठी व्यवसाय शिक्षण व प्रशिक्षण संचालनालयामार्फत २ संचालकांची पदे अनुक्रमे (१) संचालक, व्यवसाय व प्रशिक्षण व (२) संचालक, व्यवसाय शिक्षण मार्च, १९९८ पासून निर्माण करण्यात आलेली आहेत. कौशल्य विकास कार्यक्रमाचे समन्वय करण्यासाठी व्यवसाय शिक्षण हे

आयुक्त, रोजगार व स्वयंरोजगार कौशल्य विकास यांच्या पर्यवेक्षकीय नियंत्रणाखाली देण्यात आले आहेत व त्याबाबतचे आदेश शासन निर्णय, सामान्य प्रशासन विभाग क्रमांक संकीर्ण-१००७/५४६/१८/(र. व का.), दिनांक ८ सप्टेंबर २०१० अन्वये निर्गमित केला आहे. कौशल्य विकास व उद्योजकता कार्यक्रमास अधिक गती देण्यासाठी व्यवसाय शिक्षण प्रशिक्षण संचालनालय शा. नि. कौ. वि. उ. वि. क्र. कौविउ-२०१५/प्र. क्र. १९०/प्रशा-१, दिनांक २ सप्टेंबर २०१५ अन्वये कौशल्य विकास व उद्योजकता विभागाच्या अधिपत्याखाली आणण्यात आला आहे.

१. संचालक, व्यवसाय शिक्षण व प्रशिक्षण –

(१) शिल्प कारागीर प्रशिक्षण योजना,

(२) शिकाऊ उमेदवारी योजना,

(३) प्रगत व्यवसाय शिक्षण पद्धती,

(४) औद्योगिक शासकीय प्रशिक्षण कर्मशाळा,

(५) प्रशिक्षणाच्या अनुषंगाने सध्या राबविण्यात येणाऱ्या नवीन योजना --

(अ) लोकसेवा केंद्र,

(ब) मागेल त्याला प्रशिक्षण,

(क) आर्टिझन टू टेक्नोक्रॅट,

(ड) प्रोजेक्ट युनाईटअंतर्गत अनुसूचित जमातीच्या उमेदवारांसाठी व्यवसायाभिमुख व्यवसाय शिक्षण व प्रशिक्षणाचे सार्वत्रिकीकरण,

(इ) उत्पादनाभिमुख प्रशिक्षण योजना (POTS)

(ई) एम. ई. एस. योजना (मॉड्युलर एम्प्लॉयबल स्किल).

(६) माध्यमिक स्तरावरील तंत्रशिक्षण,

(७) + २ स्तरावरील व्यवसाय शिक्षण (द्विलक्षी),

(८) उच्च माध्यमिक व्यवसाय शिक्षण (एच. एस. सी.) (व्होके.),

(९) कौशल्य विकास परीक्षा मंडळाचे प्रमाणपत्र अभ्यासक्रम.

(१०) महाराष्ट्र शिकाऊ उमेदवारी प्रोत्साहन योजना (MAPS)

(११) औद्योगिक मूल्य वृद्धीकरणासाठी कौशल्याचे बळकटीकरण करणे (STRIVE)

२. तंत्र शाळा

प्रस्तावना (माध्यमिक स्तरावरील व्यवसाय शिक्षण)

इयत्ता ९ वी ते १० वी पर्यंतच्या माध्यमिक स्तरावरील विद्यार्थ्यांना तंत्र शिक्षणाचा लाभ घेता येतो. तांत्रिक विषय घेणाऱ्या विद्यार्थ्यांस प्रात्यक्षिक अनुभव मिळत असल्याने कार्यानुभवाचा विषय घ्यावा लागत नाही. शासकीय स्तरावर राज्यामध्ये हे शिक्षण देण्यासाठी ६ स्वयंपूर्ण माध्यमिक विद्यालये असून, या विद्यालयांमधून तांत्रिक व इतरही विषय शिकविले जातात. याशिवाय फक्त तांत्रिक विषयांचे शिक्षण देण्यासाठी राज्यामध्ये एकूण १६९ तांत्रिक विद्यालय केंद्रे सध्या कार्यरत आहेत. केंद्रांच्या परिसरामध्ये असलेल्या अशासकीय माध्यमिक शाळांमध्ये शिक्षण घेणारे विद्यार्थी या केंद्रांमध्ये तांत्रिक शिक्षण घेण्यासाठी आठवड्यामध्ये एक किंवा दोन दिवस येतात. त्यापैकी जिल्हा परिषदेतर्फे ३ तांत्रिक शाळा चालविण्यात येतात. अशारीतीने राज्यामध्ये सन २०२०-२०२१ या सत्रापर्यंत १६९ शासकीय संस्थांमधून २६,०४० विद्यार्थ्यांना तांत्रिक शिक्षण देण्याची सुविधा उपलब्ध आहे. शिवाय राज्यात एकूण २२४ अशासकीय संस्था कार्यरत असून, २०,४६२ विद्यार्थ्यांना तांत्रिक शिक्षण देण्याची सुविधा उपलब्ध आहे.

नवीन शैक्षणिक धोरणानुसार महाराष्ट्र राज्यात शैक्षणिक वर्ष १९९६-९७ पासून इयत्ता ८ वीमध्ये अभियांत्रिकी शास्त्राची मूलतत्त्वे हा तांत्रिक विषय आणि इयत्ता ९ वी आणि १० वीमध्ये (१) एलिमेंट्स ऑफ मेकॅनिकल इंजिनिअरिंग, (२) एलिमेंट्स ऑफ इलेक्ट्रिकल अँड इलेक्ट्रॉनिक्स इंजिनिअरिंग, (४) इन्ट्रोड्यक्शन टू बेसिक टेक्नॉलॉजी हे तांत्रिक विषय अंतर्भूत करण्यात आले होते. २०१४-२०१५ सत्रापासून एनव्हीइक्यूएफ/एनव्हीक्यूएफ स्तराप्रमाणे स्तर १–९ वी व स्तर २–१० वीकरिता, उपरोक्त ४ अभ्यासक्रम सुधारित करण्यात आले आहेत. याच बरोबर रिटेल, हेल्थ केअर, सिक्युरिटी, आयटी, ॲटोमोबाईल सेक्टरमधील ५ नवीन अभ्याक्रम सुरू करण्यात आलेले आहेत.

तंत्र विद्यालयांचे उद्दिष्ट व ध्येय –

(१) स्वत:चे कर्तृत्वाबद्दल आत्मसंशोधन, क्रियाशीलता, दक्षता व आवड इत्यादी विद्यार्थ्यांमध्ये निर्माण करणे,

(२) दैनंदिन जीवनातील आर्थिक व सामाजिक बाबतीत आणि औद्योगिक क्षेत्रातील सखोल ज्ञानाची व उत्पादनाच्या पद्धतीची महिती मिळविणे,

(३) मौल्यवान वस्तू तयार करून समाधान व स्वयं-अभिव्यक्ती निर्माण करणे,

(४) तयार केलेल्या वस्तूंमधील चांगली कारागिरी व चांगले संकल्पन यांचा गुणगौरव करणे,

(५) फावल्या वेळात घरी सुटसुटीतपणे यंत्रसामग्रीचा उपयोग करण्याची व प्रक्रियेची समर्थता विद्यार्थ्यांनी मिळविणे,

(६) निर्मित वस्तूंची निवड करणे, खरेदी करणे, वापर करणे, निगा राखणे व घरगुती आणि व्यावसायिक जीवनात त्यांचा वापर करण्याबद्दल माहिती मिळविणे,

(७) स्वत: अथवा इतरांच्या सहकार्याने सांघिकरित्या काम करण्याचा विश्वास व जबाबदारीच्या जाणिवेची वाढ करणे,

(८) शाळेतील, घरातील व बाहेरील कामे सुरक्षितपणे पार पाडण्यात प्रगती करणे.

जे विद्यार्थी तांत्रिक शिक्षण शाळेतर्फे माध्यमिक शालान्त परीक्षा उत्तीर्ण होतात, ते खाली दर्शविलेल्या सवलतीसाठी पात्र ठरतात :–

(अ) तांत्रिक विषय घेऊन माध्यमिक शालान्त परीक्षा उत्तीर्ण झालेल्या विद्यार्थ्यांसाठी शेकडा ४५ व त्यापेक्षा जास्त गुण मिळविलेल्या विद्यार्थ्यांसाठी औद्योगिक प्रशिक्षण संस्थेमध्ये व्यवसायनिहाय २५ टक्केपर्यंत जागा राखून ठेवण्यात येतात, त्यात मागासवर्गीय विद्यार्थ्यांसाठी राखीव जागांचा समावेश आहे.

व्यवसाय शिक्षण

+ २ स्तरावरील द्विलक्षी अभ्यासक्रम –

(१) द्विलक्षी अभ्यासक्रम.– डॉ. कोठारी आयोगाच्या शिफारशीनुसार + २ स्तरावार व्यवसाय शिक्षणाची जोड देऊन अधिकाधिक विद्यार्थ्यांना व्यायसायिक प्रशिक्षण द्यावे व रोजगार / स्वयंरोजगार करण्यास प्रवृत्त करावे, जेणेकरून महाविद्यालयीन शिक्षणाकडे जाणारा लोंढा थांबवावा या उद्देशाने राज्यात शैक्षणिक वर्ष १९७८-७९ पासून शासन निर्णय क्रमांक Education and Youth Service Department Resolution No. VOC/XXXVIII, dated 9th August 1978 अन्वये द्विलक्षी अभ्यासक्रम सुरू करण्यात आले आहेत. इयत्ता १२ वी उत्तीर्ण विद्यार्थ्यांनी स्वयंरोजगार करावा व ते शक्य नसल्यास पुढील शिक्षण सुरू ठेवावे असा दुहेरी हेतू या योजनेमध्ये आहे म्हणून या योजनेस द्विलक्षी अभ्यासक्रम असे संबोधण्यात येते.

* तांत्रिक, वाणिज्य, कृषी व मत्स्य अशा चार गटांमधून १६ लक्षी अभ्यासक्रम सन २०१५-२०१६ पासून कार्यरत करण्यात आले आहेत.
* इयत्ता ११ वी व १२ वीमध्ये आवश्यक ६ विषयांपैकी एक भाषा व एक विज्ञान शाखेतील विषयात सूट देऊन त्याऐवजी ३३ टक्के व्याप्ती असलेला २०० गुणांचा एक व्यवसाय अभ्यासक्रम शिकविण्यात येतो.
* इयत्ता १२ वी उत्तीर्ण विद्यार्थ्यांना महाराष्ट्र राज्य व्यवसाय शिक्षण परीक्षा मंडळाच्या ठराविक प्रमाणपत्र अभ्यासक्रमांना थेट बसण्याची मुभा आहे.

राज्यात सन २०२०-२०२१ या सत्रापर्यंत शासकीय ४९, अशासकीय अनुदानित १२९ व अशासकीय विनाअनुदानित १५१२ (एकूण संस्था १,६९०) संस्थांमधून व्यवसाय शिक्षणांचे द्विलक्षी अभ्यासक्रम सध्या शिकवले जात असून, एकूण १,७४,७०४ विद्यार्थ्यांसाठी व्यवसाय शिक्षणाच्या सुविधा उपलब्ध आहेत

(एच. एस. सी.) Vocational

(२) उच्च माध्यमिक व्यवसाय अभ्यासक्रम.– केंद्र शासनाने १९८६ मध्ये नवीन शैक्षणिक धोरण जाहीर केले होते. त्या अंतर्गत असे मत प्रदर्शित केले होते की + २ स्तरावरील उच्च माध्यमिक शिक्षणाचे व्यावसायिकरण करण्यावर भर देण्यात यावा व त्यादृष्टीने देशभर राष्ट्रीय शैक्षणिक अनुसंधान व प्रशिक्षण परिषदेने तयार केलेल्या विविध व्यवसाय अभ्यासक्रमांच्या धर्तीवर कौशल्यावर आधारित व्यवसाय अभ्यासक्रम योजना राबविण्यात यावी. राज्य शासनाने या धोरणानुसार १९८८-८९ ह्या शालेय वर्षापासून राज्यामध्ये किमान कौशल्यावर आधारित व्यवसाय अभ्यासक्रमांच्या सुविधा राज्यातील १,०८८ संस्थांमध्ये मंजूर करण्यात आल्या असून या योजनेखाली २०१५-२०१६ पर्यंत ५९,४४० विद्यार्थ्यांना प्रशिक्षणाच्या सोयी निर्माण करण्यात आल्या आहेत. प्रत्यक्षात हे अभ्यासक्रम आता विभागाच्या शासन निर्णय क्र. व्हिओसी-२०१६/प्र.क्र. १७९(१)/व्याशि-४, दि. ४/२/२०२१ या शासन निर्णयामध्ये ४३ शासकीय, तंत्र माध्यमिक शाळा/केंद्र तथा कनिष्ठ महाविद्यालयामध्ये राबविण्यात येणाऱ्या +२ स्तरावरील उच्च माध्यमिक व्यवसाय (HSC Vocational) अभ्यासक्रमांचे विद्यमान औद्योगिक प्रशिक्षण संस्थांमध्ये शिल्प कारागीर प्रशिक्षण योजनेंतर्गत व्यवसाय अभ्यासक्रमांमध्ये रुपांतर करण्यास मान्यता देण्यात आलेली आहे. त्यानुसार शासकीय औद्योगिक प्रशिक्षण संस्थांमध्ये रुपांतरीत करण्यात आलेले आहेत. तसेच ९१६ अशासकीय अनुदानित व १५० अशासकीय विनाअनुदानित संस्थांमध्ये सदर अभ्यासक्रम कार्यरत आहेत. सन २०१५-१६ पासून कमी पाठ्यक्रम बंद करून अधिक मागणीचे सुधारित २० पाठ्यक्रम तयार करण्यात आहे.

या योजनेखाली २००२ सालापर्यंत कनिष्ठ महाविद्यालयातील विद्यार्थी संख्येच्या २५ टक्के विद्यार्थ्यांना समाविष्ट करण्याचे उद्दिष्ट केंद्र शासनाने ठरवून दिलेले होते. सध्या या योजनेखाली ४ टक्के विद्यार्थ्यांचा समावेश झाला आहे.

किमान कौशल्यावर आधारित व्यवसाय अभ्यासक्रम पूर्ण केल्यानंतर शिकाऊ उमेदवारी प्रशिक्षणार्थी कायदा, १९६१ खाली प्रशिक्षणाच्या सुविधा उपलब्ध करून देण्यात येत आहेत. त्याचप्रमाणे हे अभ्यासक्रम पूर्ण केल्यानंतर, उमेदवार रोजगाराच्या दृष्टीने स्वयंपूर्ण होऊ शकतातच पण त्याचबरोबर स्वयंरोजगार मिळविण्याच्या दृष्टीनेसुद्धा त्यांना मिळालेले शिक्षण उपयोगात आणता येणार आहे.

महाराष्ट्र राज्य कौशल्य विकास मंडळाचे प्रमाणपत्र अभ्यासक्रम

शिल्प कारागीर प्रशिक्षण योजनेअंतर्गत औद्योगिक प्रशिक्षण संस्थेमध्ये शिकविण्यात येणाऱ्या प्रमाणपत्र अभ्यासक्रमांव्यतिरिक्त व्यवसायातील स्थानिक गरजा लक्षात घेऊन सुरू करणे आवश्यक असते. अशा प्रकारच्या तंत्र व्यवसायाच्या क्षेत्रात प्रशिक्षणाच्या सोयी/सुविधा पुरविण्याच्या दृष्टीने विविध व्यावसायिक/तांत्रिक प्रमाणपत्र पाठ्यक्रम व्यवसाय शिक्षण व प्रशिक्षण संचालनालयातर्फे चालविले जातात. हे प्रमाणपत्र अभ्यासक्रम सर्वसाधारणपणे ६ महिने ते दोन वर्षे मुदतीचे असून, अभ्यासक्रमांच्या अंतिम परीक्षा महाराष्ट्र राज्य कौशल्य विकास मंडळ, बांद्रा-५१, महाराष्ट्र राज्य यांचेमार्फत घेण्यात येऊन, यशस्वी उमेदवारांना आवश्यक ते व्यवसाय प्रमाणपत्र देण्यात येते. सदर अभ्यासक्रम प्रामुख्याने ज्यांची शैक्षणिक अर्हता कमी आहे अशा उमेदवारांसाठी निरनिराळ्या व्यवसायातील स्थानिक गरजा भागविण्याच्या दृष्टीने तयार केलेले असून, असे अभ्यासक्रम पूर्ण करणारे प्रशिक्षणार्थी अल्प भांडवलावर लघुव्यवसाय सुरू करू शकतात व त्यामुळे स्वयंरोजगारास चालना मिळू शकते. यशस्वी विद्यार्थ्यांना स्थानिक पातळीवरून मध्यम व लघुउद्योगांमधून रोजगाराच्या संधीसुद्धा उपलब्ध होऊ शकतात.

व्यवसाय शिक्षण व प्रशिक्षण संचालनालयाच्या नियंत्रणाखाली राज्याच्या निरनिराळ्या भागात वर उल्लेखिलेल्या प्रमाणपत्र अभ्यासक्रमांचे प्रशिक्षण देणाऱ्या सन २०१९-२०२० या सत्रातील सुमारे १,०१४ शासनमान्य व्यवसाय शिक्षण संस्था असून, त्यांची एकूण प्रवेशक्षमता सुमारे ५२,२०० इतकी आहे.

व्यवसाय परीक्षा मंडळ, महाराष्ट्र राज्य यांनी आखलेल्या व्यावसायिक अभ्यासक्रमांपैकी काही अभ्यासक्रम शासकीय संस्थांमधून चालविले जातात. राज्यात सन २०२०-२०२१ या सत्रापर्यंत १५ शासकीय संस्था असून, त्यामधून महाराष्ट्र राज्य कौशल्य विकास मंडळाचे निरनिराळे मान्यताप्राप्त अभ्यासक्रम चालविले जातात, विद्यार्थ्यांना शिकविण्याची व्यवस्था केली जाते.

तक्ता

TABLE

वैधानिक विकास मंडळनिहाय प्रत्यक्ष खर्च, अर्थसंकल्पीय तरतूद,

वैधानिक विकास मंडळनिहाय अर्थसंकल्प		प्रत्यक्ष खर्च २०२०-२१ Actuals 2020-2021			अर्थसंकल्प २०२१-२१२२ Budget Estimates 2021-2022		
		योजनेतर Non-Plan	योजनांतर्गत Plan	एकूण Total	योजनेतर Non-Plan	योजनांतर्गत Plan	एकूण Total
1		2	3	4	5	6	7
विदर्भ वैधानिक विकास मंडळ	..	२४०४०२६	२०८०६	२४२४८३२	३२८७३०२	५०९८०	३३०२१५३
मराठवाडा वैधानिक विकास मंडळ	..	२१३६९१२	२०००६	२१५६९१८	२९२२०४६	४८२५०	२९४२५४६
उर्वरित महाराष्ट्र वैधानिक विकास मंडळ	..	४३६२८६२	३९२१०	४४०२०७२	५९६५८४४	९४५७०	६००२५१९
एकूण	..	**८९०३८००**	**८००२२**	**८९८३८२२**	**१२१७५१९२**	**१९३०००**	**१२२४७२१८**
वर्गीकरण न केलेले	..	०	०	०	०	०	०
एकूण महाराष्ट्र	..	**८९०३८००**	**८००२२**	**८९८३८२२**	**१२१७५१९२**	**१९३०००**	**१२२४७२१८**

सुधारित अंदाज याबाबतचे विवरण पत्र

(रुपये हजारांत / Rs. in thousands)

सुधारित अंदाज २०२१-२२ Revised Budget Estimates 2021-2022			अर्थसंकल्प २०२२-२३ Budget Estimates 2022-2023			Item
योजनेतर Non-Plan 8	योजनांतर्गत Plan 9	एकूण Total 10	योजनेतर Non-Plan 11	योजनांतर्गत Plan 12	एकूण Total 13	1
१२१५९०	३२३४४	१५३९३४	१३२४९८	४८७०८	१८१२०६	
११६९१४	३११००	१४८०१४	१२७४०२	४६८३५	१७४२३७	
२२९१५१	६०९५६	२९०१०७	२४९७०७	९१७९६	३४१५०३	
४६७६५५	**१२४४००**	**५९२०५५**	**५०९६०७**	**१८७३३९**	**६९६९४६**	
०	०	०	०	०	०	
४६७६५५	**१२४४००**	**५९२०५५**	**५०९६०७**	**१८७३३९**	**६९६९४६**	

महिलांविषयी

राज्यात एकूण १६९ शासकीय तंत्र माध्यमिक विद्यालये असून, महिलांसाठी प्रवेशाकरिता ३० टक्के जागा आरक्षित असून, त्याची

बाब	प्रत्यक्ष खर्च २०२०-२१ Actuals 2020-2021			अर्थसंकल्प २०२१-२०२२ Budget Estimates 2021-2022		
	योजनेतर Non-Plan	योजनांतर्गत Plan	एकूण Total	योजनेतर Non-Plan	योजनांतर्गत Plan	एकूण Total
1	2	3	4	5	6	7
१६९ शासकीय तंत्र माध्यमिक विद्यालय ..	२९९४३०	२४००६	३२३४३६	४८५८१८	८२५०२	५४१६५३

अर्थसंकल्प

एकूण प्रवेशक्षमता ७५६४ इतकी आहे. सदर संस्थांवर प्रत्यक्ष खर्च, अर्थसंकल्पीय अंदाज व सुधारित अंदाज या बाबतचे विवरणपत्र

(रुपये हजारांत / Rs. in thousands)

सुधारित अंदाज २०२१-२२ Revised Budget Estimates 2021-2022			अर्थसंकल्प २०२२-२३ Budget Estimates 2022-2023			Item
योजनेतर Non-Plan 8	योजनांतर्गत Plan 9	एकूण Total 10	योजनेतर Non-Plan 11	योजनांतर्गत Plan 12	एकूण Total 13	1
१४०२९७	३७३२	१४४०२९	१५२८८२	५६२०१	२०९०८३	

(२) वित्तीय आवश्यकता

तक्ता १

बाब	प्रत्यक्ष खर्च २०२०-२०२१ Actuals 2020-2021			अर्थसंकल्प २०२१-२०२२ Budget Estimates 2021-2022		
	योजनेतर Non-Plan	योजनांतर्गत Plan	एकूण Total	योजनेतर Non-Plan	योजनांतर्गत Plan	एकूण Total
1	2	3	4	5	6	7
अ. कार्याचे वर्गीकरण–						
००१ (०१) (०१) व (२२०३३३७१)						
१. संचालन व प्रशासन						
वेतन ..	354699	...	354699	490165	...	490165
वेतनेतर ..	6827	...	6827	18568	...	18568
भारीत ..	...	...	...	...	...	...
१०३ (०१) (०३)	...	...	...	...	...	...
१०३ (०१) (०१) व (२२०३३३९१)						
२. शासकीय तांत्रिक विद्यालये–						
वेतन ..						
वेतनेतर ..	935196	...	935196	1501603	...	1501603
३. ७८९ (०१) (०१)	62903	...	62903	117789	...	117789
+ २ स्तरावरील व्यवसाय शिक्षण बिगर केंद्र सहाय्यित अनुसूचित जातीसाठी विशेष घटक योजना (२२०२८५८).	...	...	...	...	...	...
वेतन						
वेतनेतर						
४. १०३ (०१) (०३)	...	...	...	...	...	...
आदर्श व्यवसाय शाळा स्थापन करणे– (२२०२८५८)	...	...	...	...	...	...
वेतन ..	...	...	...	...	1000	1000
वेतनेतर	...	...	...	...	6000	6000
५. १०३ (०१) (०१)						
कर्मचारी वर्गाचे प्रशिक्षण– (२२०३३४७१) ...	...	...	...	...	...	...
वेतन ..	...	...	...	342317	...	5000
वेतनेतर	...	...	...	16416	5000	...
६. १०३ (०१) (०३)						
व्यवसाय शिक्षण व प्रशिक्षण संचालनालयाचे बळकटीकरण करणे (२२०३३४६२) ...						
वेतन ..						
वेतनेतर ..	...	...	...	..	...	..
७. १०३ (०१) (०४)	...	...	...	53000	..	...
व्यवसाय विद्यापीठाची स्थापना– (२२०३३५०४)	...	...	...	...	...	...
वेतन ..	...	...	...	...	...	...
वेतनेतर ..	...	...	...	...	...	...
८. १०३ (०१) (०५)						
व्यवसाय शिक्षण व प्रशिक्षण संचालनालयाअंतर्गत विविध योजनांसाठी पदनिर्मिती– (२२०३३५१३)	...	...	...	...	...	...
वेतन ..	...	4560	4560	...	110000	110000
वेतनेतर ..	...	...	...	...	25000	25000
९. १०३ (०२) (०१)						
शासकीय औद्योगिक शाळा– (२२०३३३३५)	5954	...	5954	9991	...	9991
	57	...	57	365	...	365
१०. (०२) (०१)						
शासकीय औद्योगिक शाळा–						
अनुसूचित जातीसाठी (२२०३३५३१) ..	...	...	...	...	...	...

(ii) Financial Requirements

TABLE I

(रुपये हजारांत / Rs. in thousands)

सुधारित अंदाज २०२१-२०२२ Revised Budget Estimates 2021-2022			अर्थसंकल्प २०२२-२०२३ Budget Estimates 2022-2023			Item
योजनेतर Non-Plan	योजनांतर्गत Plan	एकूण Total	योजनेतर Non-Plan	योजतांतर्गत Plan	एकूण Total	
8	9	10	11	12	13	1
						A. Activitiwise Classification–
						001 (01) (01) and (22033371)
						(1) Direction and Administration
452022	...	452022	490165	...	490165	
15634	...	15634	19442	...	19422	
...	...	...	...	...	...	
467656	...	467656	509607	...	509607	
						103 (01) (03)
						(2) 103 (01) (01) and (22033391)
						Government Technical High Schools
1165480	...	1165480	1501603	...	1501603	Other Expenditure (Charges)
144064	...	144064	118806	...	118806	
1309544	...	1309544	1020409	...	1020409	**(3)** 103 (01) (03)
						Vocationalisation of Education at + 2 Stage (Non
						CSP) Special component Plan for Schedule Castes
...	...	...	...	...	...	**(4)** 103 (01) (03)
...	...	...	...	...	...	Establishment of Modern Vocational School
...	...	...	...	0	0	**(5)** 103 (01) (01) Training of Employees
...	2250	2250	...	5000	5000	
--	...	...	--	...	...	**(6)** Salary
...	...	...	...	--	--	Non-Salary
...	--	--	...	--	--	
...	...	...	...	...	...	
...	...	...	...	...	...	
10000	...	10000	...	22000	22000	**(7)** 103 (01) (04) Establishment of Vocational
...	...	...	...	...	...	University
...	...	...	...	101331	101331	
76000	--	76000	...	59000	59000	**(8)** 103 (01) (05)
36150	--	36150	...	160331	160331	Creation of post for verious Schemes
						Under the Vocational Education & Trg.
7492	...	7492	10300	...	10300	
225	...	225	970	...	970	**(9)** 103 (02) (01) & (02) (01) Government
						Industrial Schools.
7717	...	7717	11270	...	11270	**(10)** (02) (01) Government Industrial Schools
						Special Component Plan for Schedule Castes.

(२) वित्तीय आवश्यकता

तक्ता १--चालू

बाब	प्रत्यक्ष खर्च Actuals 2020-2021			अर्थसंकल्प Budget Estimates 2021-2022		
	योजनेतर Non-Plan	योजनांतर्गत Plan	एकूण Total	योजनेतर Non-Plan	योजनांतर्गत Plan	एकूण Total
1	2	3	4	5	6	7
११. ७८९ (०१) (०१) + २ स्तरावरील व्यवसाय शिक्षण बिगर केंद्र साहाय्यित	...	...	...	...	...	...
अनुसूचित जातीसाठी विशेष घटक योजना (२२०३ ३५२२)	...	...	...	...	...	...
वेतन ..	...	...	...	...	...	...
वेतनेतर ..	...	...	...	...	...	...
१२. ७८९ (०२) (०१) माध्यमिक शालान्त परीक्षापूर्व तांत्रिक शिक्षणाचा विकास अनुसूचित जातीसाठी विशेष घटक योजना (२२०३ ३५३१)						
वेतन ..	...	...	...	...	...	...
वेतनेतर ..	...	...	...	...	...	...
१३. १०४ (०१) (०१) व (२२०३३३४४) **अशासकीय तंत्र महाविद्यालये व संस्थांना साहाय्य**						
तंत्र व औद्योगिक शाळा ..	...	...	...	...	...	...
वेतन ..	7520966	...	7520966	9996875	...	9996875
वेतनेतर ..	0	...	0	20974	...	20974
१४. १०७ (००) (०१) (२२०३३३६२)						
शिष्यवृत्त्या-तंत्र व औद्योगिक शाळा– ..						
वेतन ..	...	...	...	15	...	15
वेतनेतर ..	...	...	...	...	...	...
१५. १०८ (०१) (०१) (२२०३३३५३)						
व्यवसाय शिक्षण परीक्षा मंडळ – ..	...	...	...	...	...	...
वेतन ..	17024	...	17024	38932	...	38932
वेतनेतर ..	174	...	174	905	...	905

(ii) Financial Requirements

TABLE I–*Contd.* (रुपये हजारांत / Rs. in thousands)

सुधारित अंदाज Revised Budget Estimates 2021-2022			अर्थसंकल्प Budget Estimates 2022-2023			Item
योजनेतर Non-Plan	योजनांतर्गत Plan	एकूण Total	योजनेतर Non-Plan	योजनांतर्गत Plan	एकूण Total	
8	9	10	11	12	13	1
...	...	...	...	...	...	**(10)** 789 (01) (01)
...	...	...	...	...	...	Vocationalisation of Education at + 2 Stage (Non CSP) Special Component Plan for Schedule Castes
...	...	...	...	...	...	
...	...	...	...	...	...	
						(11) 103 (02) (05)
...	...	...	...	...	...	Development of Facilities in Pre S. S. C. Vocational Education Special Component Plan for Schedule Castes
...	...	...	...	...	...	
						(12) 104 (01) (01) and (01) (02)
0	...	0	--	...	--	**Assistance to Non-Government Technical Colleges and Institutes**
9443083	...	9443083	1017849	...	1017849	**Technical and Industrial Schools**
9443083	...	9443083	1017849	...	1017849	
0	0	0	0	0	0	**(13)** 107 (00) (01)
						Scholarships-Technical and Industrial Schools
14	--	14	18	--	18	
14	--	14	18	--	18	
						(14) 108 (02) (01)
29198	...	29198	38932	...	38932	**Board of Vocational Examination**
917	...	917	1724	...	1724	
30115	...	30115	40656	...	40656	

महाराष्ट्र राज्यातील शासकीय तांत्रिक शाळा/केंद्र यांमधील प्रवेशक्षमता, पटावरील विद्यार्थ्यांची संख्या, निकाल व खर्च दर्शविणारा तक्ता

तक्ता २

अनु-क्रमांक Sr. No.	प्रादेशिक कार्यालयाचे नाव Name of the Regional Office	संस्थांची संख्या २०२०-२०२१ पर्यंत No. of Institutions upto 2020-2021	इयत्ता ९ वीची प्रवेश क्षमता २०२०-२०२१ Intake capacity of Standard IX 2020-2021	प्रत्यक्ष प्रवेश संख्या २०२०-२०२१ Actual admissions effected 2020-2021	इयत्ता ९ वीची प्रवेशक्षमता Strength of Standard IX — अंदाजे २०२१-२०२२ Anticipated 2021-2022	इयत्ता ९ वीची प्रवेशक्षमता Strength of Standard IX — अपेक्षित २०२२-२०२३ Estimated 2022-2023	एस. एस. सी. परीक्षेचा निकाल २०२०-२०२१ Result of S. S. C. 2020-2021 — प्रत्यक्ष परीक्षेस बसलेले विद्यार्थी No. of Students actually appeared for examination	एस. एस. सी. परीक्षेचा निकाल २०२०-२०२१ Result of S. S. C. 2020-2021 — उत्तीर्ण विद्यार्थी Students passed
1	2	3	4	5	6	7	8	9
१	मुंबई ..	25	2835	1369	5160	5160	1689	1647
२	पुणे ..	12	2025	150	1980	1980	1401	1399
३	नाशिक ..	38	6100	3730	6360	6360	3657	3657
४	औरंगाबाद ..	39	5160	4115	4800	4800	4189	4141
५	अमरावती ..	26	3480	2966	3720	3720	2627	2627
६	नागपूर ..	32	4140	3552	4020	4020	3544	3518
	एकूण ..	**172**	**23740**	**17238**	**26040**	**26040**	**17107**	**16989**

Statement showing Intake capacity, Students on roll, Result and Expenditure of Government Technical High Schools

TABLE II (रुपये हजारात / Rs. in thousands)

२०२०-२०२१ या वर्षातील हजेरीपटावरील एकूण प्रत्यक्ष विद्यार्थी संख्या Recurring (2020-2021)			एकूण खर्च योजनेतर व योजनांतर्गत (२०२१-२०२२) Total Expenditure for 2021-2022			विद्यार्थ्यांवरील दरडोई खर्च (२०२०-२०२१) (स्तंभ क्र. ११ ÷ १० ड) Per Capita expenditure on per Stundent (Col. No. 11 ÷ 10d) (2020-2021)	या योजनेपासून २०२०-२०२१ या वर्षात शासनास मिळालेले प्रत्यक्ष महसुली उत्पन्न (उदा. शिक्षण शुल्क, वसतिगृह शुल्क, प्रवेश अर्जाची किंमत व परीक्षा शुल्क इ.) Actual revenue accrued to Government during 2020-2021 from Tuition fees, Hostel fees, cost of applications etc.	Name of the Regional Office
इ. ९ वी Std. IX	इ. १० वी Std. X	एकूण (स्तंभ १० अ + १० ब + १० क) (Col. No. 10a + 10b + 10c)	आवर्ती Recurring	अनावर्ती Non-recurring	एकूण Total			
10a	10b	10c	11	12	13	14	15	2
1374	1617	2991	38387	2899	41277	13	--	.. Mumbai
1457	1452	2909	62257	1092	63177	22	219	.. Pune
3531	3666	7197	72006	2959	74965	10	28	.. Nashik
3934	3994	7928	17150	38313	175286	22	--	.. Aurangabad
2671	2471	5142	96065	3539	88417	19	--	.. Amravati
3646	3721	7370	65131338	8816	73947479	13	3123	.. Nagpur
16613	**16921**	**33537**	**65417203**	**57618**	**74390601**	**99**	**3370**	.. **Total**

महाराष्ट्र राज्यातील + २ स्तरावरील व्यवसाय अभ्यासक्रम (द्विलक्षी) शिकविणाऱ्या शासकीय संस्थांतील प्रवेशक्षमता, पटावरील विद्यार्थ्यांची संख्या, निकाल व खर्च इत्यादी दर्शविणारा तक्ता

तक्ता ३

अनु-क्रमांक Sr. No.	प्रादेशिक कार्यालयाचे नाव Name of the Regional Office	संस्थांची संख्या २०२०-२०२१ No. of Institutions District upto 2020-2021	प्रवेश क्षमता २०२०-२०२१ (सर्व विषयक गटांची एकत्रित) Intake capacity including all groups 2020-2021	प्रथम वर्षातील (इ. ११ वी) अभ्यासक्रमाच्या गटवार पटावरील प्रत्यक्ष विद्यार्थी संख्या २०२०-२०२१ Actual strength of students in 1st year studying groupwise during 2020-2021						
				तांत्रिक Technical	वाणिज्य Com-merce	शेती Agricul-ture	अन्न तंत्रशास्त्र Food Techno-logy	मत्स्य-व्यवसाय Fishery	अर्ध वैद्यकीय Para Medical	एकूण Total
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
१	मुंबई / Mumbai ..	8	800	309	0	0	0	0	0	309
२	पुणे / Pune ..	6	1050	417	0	0	0	0	0	417
३	नाशिक / Nashik ..	8	1800	566	0	0	0	0	0	566
४	औरंगाबाद / Aurangabad ..	13	1350	743	0	0	0	0	0	743
५	अमरावती / Amravati ..	4	550	226	0	0	0	0	0	226
६	नागपूर / Nagpur ..	7	1100	270	0	0	0	0	0	270
	एकूण / Total ..	**46**	**6650**	**2531**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**2531**

Statement showing Intake capacity, Students on roll, Result and Expenditure of Government Institutes at + 2 stage (Bi-focal) in the States

TABLE III (रुपये हजारात / Rs. in thousands)

जिल्ह्यातील सर्व संस्थांतील दोन्ही वर्गातील (इयत्ता ११ वी व १२ वी) विद्यार्थ्यांची पटावरील एकूण संख्या २०२०-२०२१ Total Strength of Standard XI and XII of all Institutes in District 2020-2021	उच्च माध्यमिक (इयत्ता १२ वी) परीक्षेचे विद्यार्थी No. of students of Standard XII		प्रवेश क्षमता Intake capacity		योजनेतर व योजनांतर्गत एकूण खर्च २०२०-२०२१ Total Plan and Non-plan Expenditure 2020-2021			विद्यार्थ्यांवरील दरडोई खर्च २०२०-२०२१ (स्तंभ क्रमांक १७ ÷ १२) Per capita expenditure on per student 2020-2021 (Col. No. 17÷12)	या योजनेपासून २०२०-२०२१ या वर्षात शासनास मिळालेले प्रत्यक्ष महसुली उत्पन्न (उदा. शिक्षण शुल्क, वसतिगृह शुल्क, प्रवेश अर्जाची किंमत व परीक्षा शुल्क, इत्यादी) Actual revenue accrued to Government during 2020-2021 (from Tuition fees, Hostel fees, cost of applications etc.)
	प्रत्यक्ष परीक्षेस बसलेले No. of Students actually appeared for examination	उत्तीर्ण Pass	अपेक्षित २०२१-२०२२ Expected 2020-2021	अंदाजे २०२२-२०२३ Estimated 2021-2022	आवर्ती Recurring	अनावर्ती Non-Recurring	एकूण Total		
12	13	14	15	16	17	18	19	20	21
505	453	453	1300	1300	26673	710	27383	52	138
776	506	506	1100	1100	25151	405	25556	32	223
1194	639	639	1650	1650	42105	207	42312	35	115
1265	601	582	1550	1550	41145	8867	41134	33	--
297	123	123	550	550	14110	6552	20662	67	48
560	288	287	1100	1100	42212	1201	42212	75	208
4597	**2610**	**2590**	**7250**	**7250**	**191396**	**17942**	**199259**	**294**	**732**

महाराष्ट्र राज्यातील उच्च माध्यमिक व्यवसाय अभ्यासक्रम शिकविणाऱ्या शासकीय संस्थांतील प्रवेशक्षमता, पटावरील विद्यार्थ्यांची संख्या, निकाल व खर्च इत्यादी दर्शविणारा तक्ता

तक्ता ४

अनु-क्रमांक Sr. No.	प्रादेशिक कार्यालयाचे नाव Name of the Regional Office		संस्थांची संख्या २०२०-२०२१ पर्यंत No. of Institutes upto 2020-2021	प्रवेशक्षमता २०२०-२०२१ (सर्व विषयक गटांची एकत्रित) Intake capacity including all groups 2020-2021	प्रथम वर्षातील (इ. ११ वी) अभ्यासक्रमाच्या गटवार पटावरील प्रत्यक्ष विद्यार्थी संख्या २०२०-२०२१ Actual Strength of students in 1st year studying groupwise during 2020-2021						
					तांत्रिक Technical	वाणिज्य Com-merce	शेती Agricul-ture	अन्न-तंत्रशास्त्र Food Techno-logy	मत्स्य-व्यवसाय Fishery	अर्ध वैद्यकीय Para Medical	एकूण Total
1	2		3	4	5	6	7	8	9	10	11
१	मुंबई / Mumbai	..	10	540	232	–	–	–	–	–	232
२	पुणे / Pune	..	6	510	132	–	–	0	–	0	132
३	नाशिक / Nashik	..	9	795	123	–	–	–	–	–	123
४	औरंगाबाद / Aurangabad	..	12	1205	401	0	0	0	0	0	401
५	अमरावती / Amravati	..	5	450	137	–	–	–	–	0	206
६	नागपूर / Nagpur	..	10	900	230	0	–	–	–	–	230
	एकूण / Total	..	**52**	**4400**	**1255**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**1324**

Statement showing intake capacity, students on roll, result and Expenditure in the respect of Institutes in the Maharashtra State teaching vocational subjects under the Centrally Sponsored Scheme at H. S. C. Vocational.

TABLE IV (रुपये हजारात/Rs. in thousands)

प्रादेशिक विभागातील सर्व संस्थांतील दोन्ही वर्गांतील (इयत्ता ११ वी व १२ वी) विद्यार्थ्यांची पटावरील एकूण संख्या २०२०-२०२१ Total Strength of Standard XI and XII of all Institutes in District 2020-2021	उच्च माध्यमिक (इयत्ता १२ वी) परीक्षेचे विद्यार्थी No. of students of Standard XII		प्रवेशक्षमता Intake capacity		योजनेतर व योजनांतर्गत एकूण खर्च २०२०-२०२१ Total Plan and Non-plan Expenditure 2020-2021			विद्यार्थ्यांवरील दरडोई खर्च २०२०-२०२१ (स्तंभ क्रमांक १७ ÷ १२) Per capita expenditure on per Student 2020-2021 (Col. No. 17÷12)	या योजनेपासून २०२०-२०२१ या वर्षात शासनास मिळालेले प्रत्यक्ष महसुली उत्पन्न (उदा. शिक्षण शुल्क, वसतिगृह शुल्क, प्रवेश अर्जांची किंमत व परीक्षा शुल्क इत्यादी) Actual revenue accrued to Government during 2020-2021 (from Tuition fees, Hostel fees, Cost of applications etc.)
	प्रत्यक्ष परीक्षेस बसलेले No. of Students actually appeared for examina-tion	उत्तीर्ण Pass	अपेक्षित २०२१-२०२२ Anticipated 2021-2022	अंदाजे २०२२-२०२३ Estimated 2022-2023	आवर्ती Recurring	अनावर्ती Non-Recurring	एकूण Total		
12	13	14	15	16	17	18	19	20	21
279	247	238	1000	1000	31770	--	31770	113	154
288	180	180	540	540	25045	540	25587	87	97
299	189	194	810	810	24680	287	24967	82	206
809	342	307	1110	1110	95328	77110	103039	117	520
314	147	147	450	450	32448	8107	40555	79	1158
463	274	274	900	900	18411	3337	21748	40	24400
2452	**1379**	**1340**	**3150**	**3150**	**227682**	**89381**	**185363**	**518**	**4575**

महाराष्ट्र राज्यातील प्रमाणपत्र अभ्यासक्रम चालविणाऱ्या शासकीय संस्थांतील प्रवेशक्षमता, पटावरील विद्यार्थ्यांची संख्या, निकाल व खर्च याबाबत माहिती दर्शविणारा तक्ता

तक्ता ५

अनु-क्रमांक Sr. No.	प्रादेशिक कार्यालयाचे नाव Name of the Regional Office	संस्थांची संख्या २०२०-२०२१ पर्यंत No. of Institutes 2020-2021	इयत्ता ९ वीची प्रवेशक्षमता २०२०-२०२१ Intake capacity of Std. VIII 2020-2021	प्रत्यक्ष प्रवेश संख्या २०२०-२०२१ Actual admissions effected 2020-2021	प्रवेशक्षमता Intake capacity: अपेक्षित २०२१-२०२२ Anticipated 2021-2022	प्रवेशक्षमता Intake capacity: अंदाजे २०२२-२०२३ Estimated 2022-2023
1	2	3	4	5	6	7
१	मुंबई / Mumbai ..	6	75	27	200	300
२	पुणे / Pune ..	5	255	155	150	200
३	नाशिक / Nashik ..	--	--	--	100	200
४	औरंगाबाद / Aurangabad ..	3	270	235	250	250
५	अमरावती / Amravati ..	27	165	907	0	0
६	नागपूर / Nagpur ..	0	0	0	0	0
	एकूण / Total ..	**35**	**2250**	**1324**	**600**	**950**

Statement showing intake capacity, students on roll, result and expenditure of Government Institutes teaching certificate courses

TABLE V

(रुपये हजारात/Rs. in thousands)

अंतिम परीक्षेचा निकाल २०२०-२०२१ Result of Final Examination 2020-2021		२०२०-२०२१ या वर्षातील हजेरी पटावरील एकूण विद्यार्थी संख्या Students actually on roll during 2020-2021	एकूण खर्च योजनेतर व योजनांतर्गत २०२०-२०२१ Total expenditure Plan and Non-Plan 2020-2021			विद्यार्थ्यावरील दरडोई खर्च २०२०-२०२१ (स्तंभ क्रमांक ११ ÷ १०) Per capita expenditure per student 2020-2021 (Col. No. 11 ÷ 10)	या योजनेपासून २०२०-२०२१ वर्षात शासनास मिळालेले प्रत्यक्ष महसुली उत्पन्न (उदा. शिक्षण शुल्क, वसतिगृह शुल्क, प्रवेश अर्जांची किंमत व परीक्षा शुल्क इत्यादी) Actual revenue accured to Government during the year 2020-2021 (from Tuition fees, Hostel fees, Cost of applications etc.)
परीक्षेस प्रत्यक्ष बसलेले विद्यार्थी No. of students actually appeared for examination	उत्तीर्ण विद्यार्थी Students passed		आवर्ती Recurring	अनावर्ती Non-Recurring	एकूण Total		
8	9	10	11	12	13	14	15
18	0	33	3102	25	3127	129	7050
116	90	155	4292	69	4361	89	680
0	0	--	--	--	--	--	--
234	19	235	2342	144	2486	10	--
0	0	907	--	--	--	--	0
0	0	0	--	--	--	--	--
368	**109**	**1330**	**9736**	**238**	**9974**	**228**	**7730**

उत्तीर्ण विद्यार्थी -- प्रलंबित आहे.

३. अशासकीय तंत्र महाविद्यालये व औद्योगिक संस्थांना साहाय्य

(एक) प्रस्तावनात्मक

१. तांत्रिक विद्यालये.– अशासकीय अनुदानित तांत्रिक शाळांना खाली दिलेल्या सूत्रानुसार परिरक्षण अनुदान दिले जाते.

(अ) (१) मंजूर दराप्रमाणे वेतन व भत्त्यावरचा त्या वर्षाचा अंदाज, संपूर्ण खर्च व मंजूर दराप्रमाणे शाळेच्या व्यवस्थापनाचा राज्य भविष्य निर्वाह निधीचा शिक्षक व कर्मचारी वर्गावरचा हिस्सा.

अधिक

(२) माध्यमिक शाळांच्या अनुदानाच्या प्रचलित व अद्ययावत संहितेप्रमाणे मागच्या वर्षाच्या भाड्यावरील संपूर्ण खर्च.

अधिक

(३) भाडे व कर्मचारी वर्गावरचा खर्च खाली दिलेल्या (१) बाबीवरचा खर्च वगळता अनुज्ञेय बाबीवरचा मागच्या वर्षाचा संपूर्ण खर्च किंवा खाली दिलेल्या (२) बाबीवरचा खर्च वजा जाता मागील वर्षाच्या पूर्ण खर्चाच्या १२ टक्के, यापैकी जो कमी असेल तो.

अधिक

(४) दरडोई रुपये ४० प्रतिवर्षाप्रमाणे कर्मशाळा आवर्ती अनुदान किंवा अशा बाबींवरचा प्रत्यक्ष खर्च, जो कमी असेल तो.

अधिक

(५) मागच्या वर्षी १ मार्च रोजी संस्थेच्या हजेरी पटावरील विद्यार्थ्यांच्या संख्येनुसार प्रतिवर्षी दरडोई रुपये १ प्रमाणे अनुदान.

वजा

(ब) (१) मागील वर्षी, मागील वर्षाच्या महिन्याच्या फी देणाऱ्या विद्यार्थ्यांकडून वसूल करावयाचे मंजूर असलेले संपूर्ण शिक्षण शुल्क.

अधिक

(२) शाळेच्या व्यवस्थापनाकडून देय असणारा हिस्सा मागच्या वर्षाच्या अनुज्ञेय असलेल्या संपूर्ण खर्चाच्या १/२ टक्क्याप्रमाणे अजमावून म्हणजे (अ) (१), (२), (३) व (४) वर दिलेल्या बाबींवर.

तांत्रिक शाळांना परिरक्षण अनुदान वेतन मासिक व इतर खर्चावर षण्मासिक दिले जाते.

अशासकीय माध्यमिक विद्यालयांना तांत्रिक विषय शिकविण्यास विनाअनुदान तत्त्वावर परवानगी देण्याचे धोरण सन १९८१-८२ वर्षापासून ठरविले व त्याप्रमाणे शैक्षणिक सत्र १९८१-८२ पासून तंत्र विषय विनाअनुदान तत्त्वावर सुरू करण्यास परवानगी देण्यात आली होती. या विना-अनुदानित तंत्र व माध्यमिक शाळांना इतर माध्यमिक शाळांप्रमाणे सन १९९०-९१ पासून विहित निकषानुसार तसेच सूत्रानुसार टप्प्याटप्प्याने अनुदान देण्याचे शासनाने मान्य केलेले आहे.

२. प्रमाणपत्र अभ्यासक्रम शिकवीत असलेल्या काही विश्वस्त पंजीकृत संस्थांना परिरक्षण अनुदान, मागील वर्षाच्या फक्त शिक्षकवर्गाच्या खर्चाच्या आधारावर दिले जाते.

३. + २ स्तरावरील व्यवसाय अभ्यासक्रम (द्विलक्षी)

पहिल्या आणि दुसऱ्या वर्षाचा अभ्यासक्रम चालविणारी कनिष्ठ महाविद्यालये, शिक्षण व युवक सेवा विभागाच्या शासन निर्णय क्रमांक एचएससी-१०७६/४१९/२१, दिनांक ६ मे १९७६ च्या अन्वये नमूद केलेल्या अनुदान संहितेच्या सूत्राप्रमाणे जादा अनुदान मिळण्यास पात्र ठरतात. व्यावसायिक विषयांचे शिक्षण देणाऱ्या संस्था आर्थिक वर्षात खालीलप्रमाणे अनुदान मिळण्यास पात्र ठरतील :–

(१) शिक्षक, अधीक्षक व पाहुणे अधिव्याख्याते यांच्या वेतन व भत्त्यांवरील वर्षातील संपूर्ण खर्च व व्यवस्थापनाकडील भविष्यनिर्वाह निधीसाठी हिस्सा व मंजूर दराने मानधन.

अधिक

(२) त्या वर्षात संस्थेने खालील बाबींवर केलेल्या संपूर्ण वर्षाच्या खर्चावर ८० टक्के रक्कम.

(अ) व्यावसायिक विषयांच्या शिक्षणाचे संदर्भात वापरल्या जाणाऱ्या साधनसामग्रीच्या खरेदीसाठी.

(ब) विशिष्ट लांब सुट्टीत प्रत्यक्ष कामाच्या उत्पादनासाठी कारखाने, कार्यालये, अन्य संस्थांच्या कामाचे जागी विद्यार्थ्यांच्या भेटीगाठी ; व

(क) संचालक, व्यवसाय शिक्षण यांनी मान्य केलेल्या अन्य कोणत्याही बाबींवर खर्चासाठी.

अनुबंधित करण्यात येते की, कच्च्या व खपणाऱ्या मालाच्या खरेदीसाठी अनुज्ञेय असणारा खर्च प्रत्येक विद्यार्थ्यामागे एका विद्यावर्षात रुपये ८० पेक्षा अधिक नसणाऱ्या रकमेइतकाच असेल, तसेच तो क्षेत्रीय भेटीसाठी योजलेल्या खर्चाच्या बाबतीत प्रत्येक विद्यार्थ्यामागे रुपये २० पेक्षा अधिक असणार नाही.

वरील (अ) व (ब) मधील अनुदान संस्थेने वर्षात अंदाजलेल्या खर्चाचे आधाराने आगाऊ उपलब्ध करून देण्यात येईल आणि मागील वर्षातील तपासलेल्या हिशोबाचे आधाराने येणाऱ्या वर्षात अंतिम समायोजन करण्यात येईल.

संस्थांना आपल्या अनावर्ती खर्चाच्या बाबींमधील साधनसामग्री खरेदीसाठी व कर्मशाळेच्या उभारणीसाठी कराव्या लागणाऱ्या खर्चासाठी आवश्यक ती उपाययोजना व्यवसाय शिक्षणासाठी निवडलेल्या संस्थांनी स्वत: उपलब्ध करावी, अशी अपेक्षा आहे.

१९७९-८० सालापासून अनावर्ती खर्चावर अनुदान देण्याचे शासनाने बंद केले आहे.

४. + २ स्तरावरील उच्च माध्यमिक व्यवसाय अभ्यासक्रम

नवीन शैक्षणिक धोरणानुसार किमान कौशल्यावर आधारित व्यवसाय अभ्यासक्रम चालविणाऱ्या अशासकीय संस्थांना खालील सूत्रानुसार अनुदान अनुज्ञेय आहे :–

(१) **वेतन अनुदान.–** शिक्षक व शिक्षकेतर कर्मचाऱ्यांचे वेतन.

(२) **कच्चा माल.–** प्रत्येक अभ्यासक्रमासाठी ठरवून दिल्याप्रमाणे प्रति विद्यार्थी रक्कम (केंद्र शासनाने दर्शविल्याप्रमाणे) ही रक्कम रुपये २०० किमान, तर काही अभ्यासक्रमासाठी रुपये ५०० अशी आहे. प्रति विद्यार्थी दरवर्षी रुपये ३०० प्रमाणे सरासरी.

(३) **आकस्मिक खर्च अनुदान.–** रुपये १५० प्रति विद्यार्थी प्रतिवर्षी किंवा मान्यताप्राप्त बाबींवर संस्थेने केलेल्या खर्चापैकी, जी कमी असेल ती.

(४) **यंत्रसामग्री व इमारत खर्चासाठी साहाय्य.–** केंद्र शासनाने मंजूर केलेल्या साहाय्याएवढे.

(५) **अनुदानात करावयाची कपात.–** (अ) विद्यार्थ्यांकडून जमा झालेले शिक्षण शुल्क.

(ब) संस्थेत तयार झालेल्या वस्तूंच्या विक्रीमुळे मिळालेले उत्पन्न.

(क) वर उल्लेख न केलेल्या बाबींमधून व्यवसाय शिक्षणातून मिळालेले इतर उत्पन्न.

महाराष्ट्र राज्यातील अनुदानित अशासकीय तांत्रिक शाळांतील प्रवेश क्षमता, पटावरील विद्यार्थ्यांची संख्या, निकाल खर्च इत्यादी दर्शविणारा तक्ता

तक्ता ६

अनु-क्रमांक Sr. No.	प्रादेशिक कार्यालयाचे नाव Name of the Regional Office		संस्थांची संख्या २०२०-२०२१ पर्यंत No. of Institutions upto 2020-2021	इयत्ता ९ वी ची प्रवेश क्षमता २०२०-२०२१ Intake capacity of Standard IX 2020-2021	प्रत्यक्ष प्रवेश संख्या २०२०-२०२१ Actual admissions effected 2020-2021	इयत्ता ९ वी ची प्रवेश क्षमता Stength of Standard IX		एस. एस. सी. परीक्षेचा निकाल २०२०-२०२१ Result of S. S. C. 2020-2021	
						अपेक्षित २०२१-२०२२ Anticipated 2021-2022	अंदाजे २०२२-२०२३ Estimated 2022-2022	प्रत्यक्ष परीक्षेस बसलेले विद्यार्थी No. of students actually appeared for examination	उत्तीर्ण झालेले विद्यार्थी Students passed
1	2		3	4	5	6	7	8	9
१	मुंबई / Mumbai	..	39	2310	1650	3840	3840	1784	1781
२	पुणे / Pune	..	106	9033	7560	9007	9007	7524	7524
३	नाशिक / Nashik	..	43	3900	3405	4140	4140	3689	3675
४	औरंगाबाद / Aurangabad	..	09	840	777	1620	1620	626	624
५	अमरावती / Amravati	..	18	1680	1335	1680	1680	1257	1257
६	नागपूर / Nagpur	..	03	240	155	132	132	149	147
	एकूण / Total	..	**218**	**18003**	**14882**	**20472**	**20472**	**15029**	**15008**

Statement showing intake capacity, students on roll, result and expenditure of Aided Non-Government Technical High Schools

TABLE VI

(रुपये हजारांत / Rs. in thousands)

२०२०-२०२१ या वर्षातील हजेरी पटावरील एकूण प्रत्यक्ष विद्यार्थी Students actually on roll during 2020-2021			एकूण खर्च योजनेतर व योजनांतर्गत २०२०-२०२१ Total Eexpenditure Plan and Non-plan 2020-2021			विद्यार्थ्यांवरील दरडोई खर्च २०२०-२०२१ (रकाना क्रमांक ११ ÷ १०-ड) Per capita expenditure per student 2020-2021 (Col. No. 11 ÷ 10-d)	या योजनेपासून २०२०-२०२१ या वर्षात शासनास मिळालेले प्रत्यक्ष महसुली उत्पन्न (उदा. शिक्षण शुल्क, वसतिगृह शुल्क, प्रवेश अर्जाची किंमत व परीक्षा शुल्क इत्यादी) Actual revenue accrued to Government from this scheme during 2020-2021 (from Tuition fees, Hostel fees, cost of applications etc.)	संस्थांना २०२०-२०२१ या वर्षात देण्यात आलेले अनुदान Grant paid during 2020-2021 to institutes
इयत्ता ९ वी Standard IX	इयत्ता १० वी Standard X	एकूण (स्तंभ क्रमांक १०-अ + १०-ब + १०-क) Total (Col. No. 10-a + 10-b + 10-c)	आवर्ती Recurring	अनावर्ती Non-Recurring	एकूण Total			
10-a	10-b	11	12	13	14	15	16	17
1651	1816	3467	694823	2348	697172	29	530	166487
7685	7720	15408	370418	2503	372941	24	8597	8040
3387	3758	7145	128971	2249	131221	18	284	16112
777	753	1530	23407	4663	46869	52	--	23407
1172	1175	2347	87744	2260	87744	53	--	40195
155	181	336	58677	258	81283	18	--	--
14827	**15403**	**30283**	**1364040**	**14043**	**1299230**	**194**	**9411**	**87754**

महाराष्ट्र राज्यातील २ स्तरावरील व्यवसाय अभ्यासक्रम (द्विलक्षी) शिकविणाऱ्या अशासकीय अनुदानित संस्थातील प्रवेश क्षमता, पटावरील विद्यार्थ्यांची संख्या, निकाल खर्च इत्यादी दर्शविणारा तक्ता

तक्ता ७

अनु-क्रमांक Sr. No.	प्रादेशिक कार्यालयाचे नाव Name of the Regional Office	संस्थांची संख्या २०२०-२०२१ पर्यंत No. of Institutions upto 2020-2021	प्रवेश क्षमता २०२०-२०२१ (सर्व विषयक गटांची एकत्रित) Intake capacity including all groups 2020-2021	प्रथम वर्षातील अभ्यासक्रमाच्या गटवार पटावरील प्रत्यक्ष विद्यार्थी संख्या २०२०-२०२१ Actual Strength of Students in 1st year studying groupwise during 2020-2021				
				तांत्रिक Technical	वाणिज्य Commerce	शेती Agriculture	मत्स्य-व्यवसाय Fishery	एकूण Total
1	2	3	4	5	6	7	8	9
१	मुंबई / Mumbai ..	21	1820	729	401	50	50	1230
२	पुणे / Pune ..	27	2200	816	517	149	0	1482
३	नाशिक / Nashik ..	18	1500	811	103	266	0	1180
४	औरंगाबाद / Aurangabad ..	18	1600	329	422	280	0	1031
५	अमरावती / Amravati ..	20	1800	442	145	199	0	839
६	नागपूर / Nagpur ..	23	1864	421	446	195	50	1112
	एकूण / Total ..	**127**	**10784**	**3548**	**2034**	**1139**	**100**	**6874**

Statement showing intake capacity, students on roll, result and Expenditure in respect of aided institutes in the Maharashtra State Teaching Vocational Courses (Bifocal)

TABLE VII

(रुपये हजारांत / Rs. in thousands)

जिल्ह्यातील सर्व संस्थांतील दोन्ही वर्गातील (इयत्ता ११ वी व १२ वी) विद्यार्थ्यांची पटावरील एकूण संख्या २०२०-२०२१ Total strength of Standard XI and XII of all Institutes in district 2020-2021	उच्च माध्यमिक (इयत्ता १२ वी) परीक्षेचे विद्यार्थी No. of students of Standard XII		प्रवेश क्षमता Intake capapcity		योजनेतर व योजनांतर्गत एकूण खर्च २०२०-२०२१ Total Plan and Non-Plan Expenditure 2020-2021			विद्यार्थ्यांवरील दरडोई खर्च २०२०-२०२१ (स्तंभ क्रमांक १७ ÷ १२) Per capita expenditure per student (Col. No. 17 ÷ 12) 2020-2021	या योजनेपासून २०२०-२०२१ या वर्षात शासनास मिळालेले प्रत्यक्ष महसुली उत्पन्न (उदा. शिक्षण शुल्क, वसतिगृह शुल्क, परीक्षा शुल्क, प्रवेश अर्जाची किंमत इत्यादीपासून) Actual revenue accrued to Government from the scheme during 2020-2021 (from Tuition fees, Hostel fees, cost of applications etc.)	संस्थांना २०२०-२०२१ या वर्षात देण्यात आलेले अनुदान Grant paid during 2020-2021 to institutes
	प्रत्यक्ष परीक्षेस बसलेले No. of students actually appeared	उत्तीर्ण Pass	अपेक्षित २०२१-२०२२ Anticipated 2020-2021	अंदाजे २०२२-२०२३ Estimated 2022-2023	आवर्ती Recurring	अनावर्ती Non-Recurring	एकूण Total			
10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20
2239	1070	1070	2150	2150	45347	15829	45377	84	284	52542
3209	1575	1530	2250	2250	69711	483	70194	22	243	41438
2237	1081	1061	1509	1509	41775	135	41776	19	05	18
2121	1214	1045	1940	1940	44310	87114	131428	21	0	36381
1462	724	712	1800	1800	40619	0	40619	26	0	31923
2165	1046	1044	1850	1850	212649	1059	21370	98	6138	87831
13433	**6710**	**6462**	**11499**	**11499**	**454411**	**104620**	**350764**	**270**	**1145**	**250133**

महाराष्ट्र राज्यातील उच्च माध्यमिक व्यवसाय शिक्षण अभ्यासक्रम शिकविणाऱ्या अशासकीय अनुदानित संस्थांतील प्रवेश क्षमता, पटावरील विद्यार्थ्यांची संख्या, निकाल व खर्च इत्यादी दर्शविणारा तक्ता

तक्ता ७-अ

अनु-क्रमांक Sr. No.	प्रादेशिक कार्यालयाचे नाव Name of the Regional Office		संस्थांची संख्या २०२०-२०२१ पर्यंत No. of Institutes in District upto 2020-2021	प्रवेश क्षमता २०२०-२०२१ (सर्व विषयक गटांची एकत्रित) Intake capacity including all groups 2020-2021	प्रथम वर्षातील अभ्यासक्रमाच्या गटवार पटावरील प्रत्यक्ष विद्यार्थी संख्या २०२०-२०२१ Actual Strength of Students in 1st year studying groupwise during 2020-2021				
					तांत्रिक Technical	वाणिज्य Commerce	शेती Agriculture	मत्स्य-व्यवसाय Fishery	एकूण Total
1	2		3	4	5	6	7	8	9
१	मुंबई / Mumbai	..	88	6938	1762	1920	90	09	3781
२	पुणे / Pune	..	211	21854	7229	3303	1139	20	11391
३	नाशिक / Nashik	..	128	13600	3609	2553	405	34	6601
४	औरंगाबाद / Aurangabad	..	153	17170	4623	3197	1601	96	9517
५	अमरावती / Amravati	..	199	20800	5829	2286	1553	77	9745
६	नागपूर / Nagpur	..	139	13712	4270	2105	898	155	8428
	एकूण / Total	..	**918**	**94074**	**27322**	**15064**	**5686**	**391**	**49463**

Statement showing intake capacity, students on roll, result and Expenditure of aided Non-Government Institutes teaching centrally sponsored vocational courses in the Maharashtra State

TABLE VII-A

(रुपये हजारांत / Rs. in thousands)

जिल्ह्यातील सर्व संस्थांतील दोन्ही वर्गातील (इयत्ता ११ वी व १२ वी) विद्यार्थ्यांची पटावरील एकूण संख्या २०२०-२०२१ Total strength of Standard XI and XII of all Institutes in district 2020-2021	उच्च माध्यमिक (इयत्ता १२ वी) परीक्षेचे विद्यार्थी No. of students of Standard XII		प्रवेश क्षमता Intake Capacity		योजनेतर व योजनांतर्गत एकूण खर्च २०२०-२०२१ Total Plan and Non-Plan Expenditure 2020-2021			विद्यार्थ्यांवरील दरडोई खर्च २०२०-२०२१ (स्तंभ क्रमांक १७ ÷ १२) Per capita expenditure per student (Col. No. 17 ÷ 12) 2020-2021	या योजनेपासून २०२०-२०२१ या वर्षात शासनास मिळालेले प्रत्यक्ष महसुली उत्पन्न (उदा. शिक्षण शुल्क, वसतिगृह शुल्क, परीक्षा शुल्क, प्रवेश अर्जाची किंमत इत्यादीपासून) Actual revenue accrued to Government from this scheme during 2020-2021 (from tuition fees, hostel fees, cost of application etc.)	संस्थांना २०१९-२०२० या वर्षात देण्यात आलेले अनुदान Grants paid during 2019-2020 to Institutes
	प्रत्यक्ष परीक्षेस बसलेले No. of students actually appeared for examination	उत्तीर्ण Pass	अपेक्षित २०२१-२०२२ Anticipated 2021-2022	अंदाजे २०२२-२०२३ Estimated 2022-2023	आवर्ती Recurring	अनावर्ती Non-Recurring	एकूण Total			
10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20
7794	3829	3818	7054	7004	426552	34639	451837	44	56238	132916
25170	12098	11630	19467	19510	1517280	92618	15265	60	192131	289714
14176	6597	6369	13115	13115	680318	60587	740905	47	31078	186459
18696	8773	8093	15620	15620	949459	10749	202440	51	100	71648
18570	8853	8649	19763	19763	13999	--	13999	70	--	318150
14594	6562	6458	6677	6688	69398	44364	113762	47	461119	464275
99000	**46712**	**45017**	**81696**	**81700**	**3657006**	**242957**	**1538208**	**319**	**740666**	**1463162**

(४) कार्यभाराचा सारांश व वित्तीय आवश्यकतांचे स्पष्टीकरण

महाराष्ट्र राज्यातील शासकीय तंत्र संस्था आणि औद्योगिक शाळा यामध्ये उपलब्ध असलेल्या शिष्यवृत्त्या दर्शविणारा तक्ता

तक्ता ८

अनु-क्रमांक Sr. No.	जिल्ह्याचे नाव Name of District	संस्थेचे नाव २०१८-२०१९ पर्यंत Name of Institutes in District upto 2018-2019		शिष्यवृत्त्यांचे दर (दरमहा) Rate of Stipend (per month)	शिष्यवृत्त्यांची संख्या No. of Stipends
1	2	3		4	5
१	बृहन्मुंबई	शासकीय चर्मकला विद्यालय, वांद्रे-५१	..	50	75
२	ठाणे	--	..	–	–
३	रायगड	--	..	–	–
४	रत्नागिरी	--	..	–	–
५	सिंधुदुर्ग	--	..	–	–
६	नाशिक	--	..	–	–
७	धुळे	--	..	–	–
८	जळगाव	--	..	–	–
९	अहमदनगर	--	..	–	–
१०	पुणे	--	..	–	–
११	सातारा	--	..	–	–
१२	सांगली-कवठेमहांकाळ	--	..	–	15
१३	सोलापूर			–	30
		(१) महाराष्ट्र राज्य तांत्रिक विद्यालय, सोलापूर	..	50	80
				–	–
				–	–
		..		–	–
				–	–
१४	कोल्हापूर	--	..	–	–
१५	औरंगाबाद	--	..	–	–
१६	जालना	--	..	–	–
१७	परभणी	--	..	–	–
१८	बीड	--	..	–	–
१९	नांदेड	--	..	–	–
२०	उस्मानाबाद	--	..	–	–
२१	लातूर	--	..	–	–
२२	बुलढाणा	--	..	–	–
२३	अकोला	--		–	–
२४	अमरावती	--	..	–	–
२५	यवतमाळ	--	..	–	–
२६	वर्धा	--	..	–	–
२७	नागपूर	--	..	–	–
२८	भंडारा	--	..	–	–
२९	चंद्रपूर	--	..	–	–
३०	गडचिरोली	--	..	–	–
		एकूण	..	**100**	**200**

(4) Summary of Workload and Justification of Financial Requirements

Statement showing Government Technical Institutes and Technical Schools have Scholarships available in the Maharashtra State

TABLE VIII (रुपये हजारांत / Rs. in thousands)

शिष्यवृत्तीधारकांची संख्या No. of Scholarship Holders			प्रत्यक्ष खर्च	अपेक्षित खर्च	अंदाजे खर्च		
प्रत्यक्ष २०१८-२०१९ Actual 2018-2019	अपेक्षित २०१९-२०२० Anticipated 2019-2020	अंदाजे २०२०-२०२१ Estimated 2020-2021	२०१८-२०१९ Actual 2018-2019	२०१९-२०२० Anticipated 2019-2020	२०२०-२०२१ Estimated 2020-2021	जिल्ह्याचे नाव Name of District	संस्थेचे नाव २०१८-२०१९ पर्यंत Name of Institutes in District (upto 2018-2019)
6	7	8	9	10	11	2	3
75	60	0	36	45	0	Gr. Mumbai	Government Leather Working School, Bandra-51
–	–	–	–	–	–	Thane	
–	–	–	–	–	–	Raigad	
–	–	–	–	–	–	Ratnagiri	
–	–	–	–	–	–	Sindhudurg	
–	–	–	–	–	–	Nashik	
–	–	–	–	–	–	Dhule	
–	–	–	–	–	–	Jalgaon	
–	–	–	–	–	–	Ahmednagar	
–	–	–	–	–	–	Pune	
–	–	–	–	–	–	Satara	
32	25	15	103	81	48	Sangli-Kavathemahankal	
30	30	30	50	5	30	Solapur	
60	70	14	27	42	3	Solapur	(1) Maharashtra State Technical School, Solapur
–	–	–	–	–	–		
–	–	–	–	–	–		
–	–	–	–	–	–		
–	–	–	–	–	–		
–	–	–	–	–	–	Kolhapur	
–	–	–	–	–	–	Aurangabad	
–	–	–	–	–	–	Jalna	
–	–	–	–	–	–	Parbhani	
–	–	–	–	–	–	Beed	
–	–	–	–	–	–	Nanded	
–	–	–	–	–	–	Osmanabad	
–	–	–	–	–	–	Latur	
–	–	–	–	–	–	Buldhana	
–	–	–	–	–	–	Akola	
–	–	–	–	–	–	Amravati	
–	–	–	–	–	–	Yavatmal	
179	208	177	289	30	223	Wardha	
90	109	101	152	15	106	Nagpur	
–	–	–	–	–	–	Bhandara	
150	271	124	853	37	195	Chandrapur	
–	–	–	–	–	–	Gadchiroli	
616	**773**	**461**	**1510**	**255**	**605**	**Total**	

४. महाराष्ट्र राज्य कौशल्य विकास मंडळ

प्रस्तावना

तंत्र शिक्षणाच्या वाढत्या लोकप्रियतेमुळे व प्रसारामुळे पूर्वीच्या तंत्र शिक्षण संचालनालयाची विभागणी दोन स्वतंत्र विभागात डिसेंबर, १९८४ मध्ये करण्यात आली. तंत्र शिक्षणासाठी स्वतंत्र संचालनालय आणि व्यवसाय शिक्षण व प्रशिक्षणासाठी स्वतंत्र संचालनालय अशी विभागणी करण्यात आली. त्यानुसार परीक्षांबाबतची योग्य अशी व्यवस्था करणे आवश्यक होते.

राज्य स्तरावरील पदविका व प्रमाणपत्र अभ्यासक्रमांची संपूर्ण जबाबदारी तंत्र शिक्षण परीक्षा मंडळ सांभाळीत असे. तथापि, सातत्याने होणारा अभ्यासक्रमातील बदल, संस्थांची व विद्यार्थ्यांची वाढती संख्या यामुळे दोन स्वतंत्र विभाग झाल्यामुळे महाराष्ट्र राज्य व्यवसाय शिक्षण परीक्षा मंडळ, जानेवारी, १९८६ पासून स्थापन करण्यात आले. सदर मंडळास कामाचे स्वरूप सामान्यत: पूर्वीच्या तंत्र शिक्षण परीक्षा मंडळासारखे आहे. महाराष्ट्र राज्य व्यवसाय शिक्षण परीक्षा मंडळ मंजूर केलेल्या प्रमाणपत्र अभ्यासक्रमांच्या परीक्षा घेते.

परीक्षा मंडळाचे कार्य मुख्यत्वे पुढीलप्रमाणे आहे --

(१) मंडळाकडे सोपविलेल्या निरनिराळ्या प्रमाणपत्र परीक्षा व व्यवसाय परीक्षा यासाठी अभ्यासक्रम ठरविणे व त्यानुसार परीक्षा घेणे.

(२) परीक्षा घेण्यासाठी आवश्यक ती सर्व व्यवस्था करणे.

(३) परीक्षेचे निकाल जाहीर करून अंतिम परीक्षेतील यशस्वी विद्यार्थ्यांना शासनाच्यावतीने प्रमाणपत्र प्रदान करणे.

(४) मंडळाने ठरविलेले अभ्यासक्रम शिकविण्यासाठी इच्छुक संस्थांना मान्यता देणे.

(५) विविध व्यवसाय प्रमाणपत्र अभ्याक्रमांसाठी पाठ्यपुस्तके/संदर्भ पुस्तके/दृकश्राव्य साधने ठरविणे, साधने व उपकरणे यांची यादी तयार करणे, अभ्यासक्रम शिकविण्यासाठी नेमावयाच्या शिक्षकांची किमान शैक्षणिक अर्हता, कार्यभार व अनुभव ठरविणे.

(६) विविध व्यवसाय अभ्यासक्रमांचे आवश्यकतेनुसार पाठ्यक्रम तयार करणे, त्यात सुधारणा करणे आणि उपरोक्त प्रकरणी आवश्यक त्या शिफारशी करण्यासाठी अभ्यास मंडळे व आवश्यकतेनुसार उपसमित्या नेमून योग्य ती कार्यवाही करणे.

राज्यस्तरावरील अल्पमुदतीचे अंतिम स्वरूपाचे व्यवसाय प्रमाणपत्र अभ्यासक्रम

महाराष्ट्र राज्यामध्ये औद्योगिक प्रशिक्षण संस्थेतून व शिकाऊ उमेदवारी योजनेतून अनेक प्रकारचे एक व दोन वर्षे मुदतीचे व्यवसाय अभ्यासक्रम शिकविण्यात येतात. या सर्व अभ्यासक्रमांची परीक्षा केंद्रशासन स्तरावर घेण्यात येते. त्यांचे नियोजनदेखील केंद्र शासनामार्फत करण्यात येते. परंतु महाराष्ट्रामध्ये अनेक लघु, मध्यम व मोठ्या स्तरावर कारखान्यांची वाढ झाल्यामुळे निरनिराळ्या स्तरावर कामगारांची गरज निर्माण झाली आहे. याचबरोबर स्वयंरोजगारांच्या संधीसुद्धा उपलब्ध झालेल्या आहेत. विद्यार्थ्यांमध्ये व्यवसाय शिक्षणाची आवड निर्माण करणे, तसेच त्यांनी स्वावलंबी जीवन जगणे हे उद्दिष्ट समोर ठेवून महाराष्ट्र राज्य व्यवसाय शिक्षण परीक्षा मंडळाने अल्पमुदतीचे व्यवसाय प्रमाणपत्र अभ्यासक्रम तयार केले आहेत. हे अभ्यासक्रम मुख्यत: शिक्षण अर्धवट सोडलेल्या विद्यार्थ्यांकरिता, त्यांना स्वत:च्या पायावर उभे राहता यावे यादृष्टीने तयार केलेले आहेत.

शैक्षणिक सत्र २०१३-१४ पासून विविध गटातील एकूण ३५५ अभ्यासक्रम मंडळामार्फत राबविण्यात येत असून सद्य:स्थितीत २७७ अभ्यासक्रम चालू आहे. त्यांचा कालावधी सहा महिने ते दोन वर्षे आहे. सहा महिन्यांच्या शैक्षणिक सत्राचा कालावधी जानेवारी ते जूनअखेर व जुलै ते डिसेंबरअखेर आहे. तसेच एक व दोन वर्षांचा शैक्षणिक सत्राचा कालावधी जून ते मे असा आहे. हे अभ्यासक्रम मुख्यत: मंडळामार्फत मान्यता दिलेल्या संस्थांमधून चालविण्यात येतात.

कौशल्य विकास व उद्योजकता विभाग, शासन निर्णय क्र. व्हिओसी-२०२०/प्र.क्र. ३७/व्यशि.४, दि. ६ जुलै २०२० अन्वये महाराष्ट्र राज्य व्यवसाय शिक्षण परीक्षा मंडळाचे नाव महाराष्ट्र राज्य कौशल्य विकास परीक्षा मंडळ करण्याबाबत व महाराष्ट्र राज्य कौशल्य विकास परीक्षा मंडळातून परीक्षा हा शब्द वगळण्याबाबत शासन निर्णय दिनांक ११ फेब्रुवारी २०२१ अन्वये मान्यता दिलेली आहे.

महाराष्ट्र राज्य कौशल्य विकास मंडळ, मुंबई ४०० ०५१.
प्रवेश क्षमता २०१९-२०२०

अ.क्र.	जिल्ह्याचे नाव		संख्या	प्रवेश क्षमता
१	२		३	४
१	मुंबई	..	34	1275
२	मुंबई (उपनगर)	..	34	1000
३	ठाणे	..	48	2850
४	पालघर	..	7	700
५	रायगड	..	9	575
६	रत्नागिरी	..	20	800
७	सिंधुदुर्ग	..	22	500
	एकूण	..	**164**	**7700**
८	नाशिक	..	15	700
९	जळगाव	..	46	2172
१०	अहमदनगर	..	50	2900
११	नंदुरबार	..	02	125
१२	धुळे	..	16	875
	एकूण	..	**129**	**6775**
१३	पुणे	..	80	4550
१४	सातारा	..	54	2775
१५	सांगली	..	25	1375
१६	सोलापूर	..	41	2125
१७	कोल्हापूर	..	29	1725
	एकूण	..	**229**	**12550**
१८	औरंगाबाद	..	68	3475
१९	जालना	..	24	1475
२०	नांदेड	..	61	2375
२१	परभणी	..	3	800
२२	हिंगोली		3	550
२३	बीड	..	112	5300
२४	लातूर	..	19	1050
२५	उस्मानाबाद	..	20	925
	एकूण	..	**310**	**15750**
२६	अमरावती	..	35	1550
२७	अकोला	..	21	1175
२८	वाशिम	..	5	400
२९	यवतमाळ	..	26	1150
३०	बुलढाणा	..	12	700
	एकूण	..	**99**	**4975**
३१	नागपूर	..	52	1950
३२	वर्धा	..	3	125
३३	भंडारा/गोंदिया	..	14	725
३४	चंद्रपूर	..	2	125
३५	गडचिरोली	..	1	25
३६	गोंदिया	..	11	500
	एकूण	..	83	4450
	एकूण एकत्रित	..	**1014**	**52200**
			६ महिने, १ वर्ष, २ वर्ष एकूण प्रवेश क्षमता	--

(३) कार्यभाराचा सारांश व वित्तीय आवश्यकतेचे स्पष्टीकरण

महाराष्ट्र राज्य कौशल्य विकास मंडळ, मुंबई-४०० ०५१

तक्ता ९

संस्थांची संख्या २०१८-२०१९ No. of Institutes upto 2018-2019	२०१८-२०१८ मध्ये एकूण किती परीक्षा घेणे आवश्यक होते No. of Examinations to be held in 2018-2019		२०१८-२०१९ मध्ये प्रत्यक्षात घेण्यात आलेल्या परीक्षा No. of Examinations actually held in 2018-2019		परीक्षेस असणाऱ्या व्यवसायांची संख्या No. of Courses prescribed for Examination		परीक्षेसाठी असणाऱ्या केंद्रांची संख्या No. of Centres for Examination
	वार्षिक पद्धती Annual pattern	वर्षातून दोन वेळेस Twice a year	वार्षिक पद्धती Annual pattern एप्रिल	वर्षातून दोन वेळेस Twice a year जानेवारी जुलै	वार्षिक पद्धती Annual pattern	वर्षातून दोन वेळेस Twice a Year	
1	2	3	4	5	6	7	8
१०४६	१ वर्ष २ वर्षे	जानेवारी/ जुलै	१ वर्ष २ वर्षे	जानेवारी जुलै	१ वर्ष २ वर्षे	जानेवारी जुलै	६ महिने जानेवारी-२०१९ ११९ जुलै-२०१९ ९९ १ वर्ष जुलै-२०१९ २२३ २ वर्षे एप्रिल-२०२० ८५

(3) Workload and Financial Justification

Maharashtra State Skills Develpoment Board, Mumbai-400 051

TABLE IX

(रुपये हजारांत / Rs. in thousands)

प्रत्यक्ष परीक्षेस बसलेल्या विद्यार्थ्यांची संख्या Students actually appeared for Examination		परीक्षेत उत्तीर्ण झालेल्या विद्यार्थ्यांची संख्या No. of students passed		प्राश्नि-कांची संख्या No. of paper setters	परीक्ष-कांची संख्या No. of Examiners	परीक्षा मंडळासाठी प्रत्यक्ष खर्च (योजनेतर व योजनांतर्गत) २०१८-२०१९ Total Plan and non-plan expenditure 2018-2019			परीक्षार्थींवरील दरडोई खर्च २०१८-२०१९ (स्तंभ क्रमांक १५ ÷ ९ + १०) Per capita expenditure per student, 2018-2019 (Col. No. 15 ÷ 9 + 10)	परीक्षा शुल्क म्हणून प्रत्यक्ष जमा २०१८-२०१९ Total Examinations Fees received 2018-2019
वार्षिक पद्धती Annual pattern	वर्षातून दोन वेळेस Twice a year	वार्षिक पद्धती Annual pattern	वर्षातून दोन वेळेस Twice a year			आवर्ती Recurring	अनावर्ती Non-Recurring	एकूण Total		
9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19
१ वर्ष										
जुलै-२०१९	जानेवारी-२०१९	जुलै-२०१९	जानेवारी-२०१९	३२९	जिल्हास्तरावर	५३३८	३९४	५७३२	२२	३५१६
१८८३४	(५४९६)	(१५३५१)	(४५५०)			१५५४	६	१५६०	९९	१९४
२ वर्षे	जुलै-२०१९		जुलै-२०१९			--	--	--	--	--
	(३६०१)		(२९२२)			१४७४	--	१४७४	१३	--
एप्रिल-२०१९		२ वर्षे								
(३२११)		एप्रिल-२०१९								
		(२३५१)								
						७२०२	**४०२**	**७६०४**	**१०७**	**३७१०**

५. शिल्प कारागीर प्रशिक्षण योजना

(१) योजनेची पार्श्वभूमी

शिल्प कारागीर प्रशिक्षण योजना ही भारत सरकारने १९५० मध्ये सुरू केलेली असून, या योजनेखाली सर्व देशात प्रशिक्षणाचा दर्जा समान राखण्यासाठी राष्ट्रीय स्तरावर व्यवसाय प्रशिक्षण परिषद १९५६ मध्ये स्थापन केलेली आहे. या परिषदेमार्फत शासकीय औद्योगिक प्रशिक्षण संस्थांचे/खाजगी औद्योगिक प्रशिक्षण केंद्रांबाबतचे धोरण, त्यांचे नियंत्रण, विविध व्यवसाय अभ्यासक्रम तयार करणे, बांधकाम, विद्युत पुरवठा, यंत्रसामग्रीची मानके, निदेशकांचे प्रशिक्षण, राष्ट्रीय स्तरावर चाचणी घेणे, राष्ट्रीय व्यवसाय प्रमाणपत्र देणे इत्यादी बाबी केल्या जातात. या परिषदेचे प्रमुख मा. कौशल्य विकास व उद्योजकता मंत्री, भारत सरकार हे असून केंद्र व राज्य शासनाचे प्रतिनिधी, मालक व नोकर संघटनेचा प्रतिनिधी व विविध विषयांवरील तज्ज्ञ सभासद या समितीत असतात. या योजनेची प्रत्यक्ष अंमलबजावणी सुरुवातीला केंद्र सरकारकडून केली जात होती, मात्र १९६९ सालापासून या योजनेची अंमलबजावणी राज्य सरकारकडून केली जात आहे. तसेच शासनाच्या औद्योगिक प्रशिक्षण संस्थांवरील खर्चही राज्य शासनाकडून केला जात आहे.

(२) योजनेचे मुख्य उद्देश

(१) कारखान्याच्या विविध कामांसाठी लागणाऱ्या कुशल मनुष्यबळाचा पुरवठा करणे.

(२) युवकांना रोजगाराभिमुख प्रशिक्षण देऊन कारखान्यांत रोजगार मिळविण्यासाठी सक्षम बनविणे.

(३) युवकांना कौशल्ययुक्त प्रशिक्षण देऊन उत्पादन व इतर सेवाक्षेत्रांमध्ये स्वयंरोजगार सुरू करण्यासाठी सक्षम बनविणे.

(४) कामगारांना योजनाबद्ध प्रशिक्षण देऊन औद्योगिक आस्थापनांचा दर्जा, गुणवत्ता व उत्पादन वाढविणे.

शासकीय व खाजगी औद्योगिक प्रशिक्षण संस्थांसाठी आकारलेले शुल्क विवरण खालीलप्रमाणे :

अ. क्र.	तपशील	शासकीय औद्योगिक प्रशिक्षण संस्था					खाजगी औद्योगिक प्रशिक्षण संस्था		
		सामान्य	राखीव	IMC	OMS	NRI	MS	OMS	NRI
	प्रशिक्षण शुल्क								
१	मशिन गट-अभियांत्रिकी व्यवसाय	१२००	--	३००००	४५०००	६००००			
	बिगर मशिन गट-अभियांत्रिकी व्यवसाय	१०००	--	२५०००	३७५००	५००००			
	बिगर अभियांत्रिकी व्यवसाय	८००	--	२००००	२००००	४००००			
२	ओळख पत्र शुल्क	५०	५०	५०	५०	५०	३०००० (एकत्रित)	६०००० (एकत्रित)	१५०००० (एकत्रित)
३	ग्रंथालय शुल्क	१००	१००	१००	१००	१००			
४	इंटरनेट सुविधा शुल्क	१००	१००	१००	१००	१००			
५	सांस्कृतिक कार्य शुल्क	१००	१००	१००	१००	१००			
६	वसतिगृह शुल्क प्रवेशाच्या वेळी जमा करावयाची अनामत रक्कम	१२००	१२००	१२००	६०००	१२०००	संबंधित औ. प्र. संस्थांकडून निश्चित करण्यात येते.		
७	प्रशिक्षण अनामत रक्कम	५००	५००	५००	५००	५००	५००	५००	५००
८	ग्रंथालय अनामत रक्कम	१००	१००	१००	१००	१००	१००	१००	१००
९	वसतिगृह अनामत रक्कम	१०००	१०००	१०००	१०००	१०००	१०००	१०००	१०००

* संबंधित प्रशिक्षण वर्षाकरिता खाजगी औद्योगिक प्रशिक्षण संस्थानिहाय एकत्रित शुल्क तपशिले http:admission.dvetgov.in या संकेतस्थळावर उपलब्ध आहे. खाजगी औद्योगिक प्रशिक्षण संस्थांसाठी आकारायचे शुल्क निर्धारित केलेल्या शुल्कापेक्षा कमी शुल्क आकारू शकतात. उमेदवारांनी संबंधित खाजगी औद्योगिक प्रशिक्षण संस्थांशी विकल्प सादर करण्यापूर्वी व/वा प्रवेश घेण्यापूर्वी संपर्क करावा.

उमेदवारांनी खाजगी औद्योगिक प्रशिक्षण संस्थांशी याबाबत संपर्क करावा.

विद्यावेतन :--

(१) रुपये ४० (प्रवेश क्षमतेच्या ५० टक्के प्रशिक्षणार्थी).

(२) रुपये ४० ते २० (प्रतिमहा समाजकल्याण खात्याकडून मागासवर्गीय प्रशिक्षणार्थींकरिता).

(३) योजनेची सद्य:स्थिती

अ. क्र.	संस्थेचा प्रकार		एकूण संख्या	मंजूर प्रवेश क्षमता	उपलब्ध जागा
१	सर्वसाधारण शासकीय औद्योगिक प्रशिक्षण संस्था	..	३०७	११२३४८	७५४८८
२	आदिवासी उपयोजनेंतर्गत सुरू करण्यात आलेल्या औद्योगिक प्रशिक्षण संस्था	..	६१	१७१३२	१२१२८
३	शासकीय आदिवासी औद्योगिक प्रशिक्षण संस्था	..	२८	१८४४	१२६८
४	शासकीय महिलांसाठी सुरू केलेल्या औद्योगिक प्रशिक्षण संस्था	..	१५	५०६४	३९८८
५	अनु. जाती व नव बौद्धांच्या मुलांमुलींकरिता उच्चस्तर औद्योगिक प्रशिक्षण संस्था.	..	०४	६५२	५२८
६	अल्पसंख्याक औद्योगिक प्रशिक्षण संस्था	..	०२	५४०	३६८
	अ एकूण शासकीय औद्योगिक प्रशिक्षण संस्था	..	४१७	१३७५८०	९३७६८
	ब एकूण अशासकीय औद्योगिक प्रशिक्षण संस्था	..	५५७	९५४३६	५६४३६
	क राज्यातील एकूण औद्योगिक प्रशिक्षण संस्था	..	९७४	२३३०१६	१५०२०४

शासकीय २० तालुकास्तरीय औद्योगिक प्रशिक्षण संस्थांमधून तीन व्यवसाय व ४६ तालुकास्तरीय औद्योगिक प्रशिक्षण संस्थांमधून दोन व्यवसाय आणि ११० तालुकास्तरीय औद्योगिक प्रशिक्षण संस्थांमधून एक व्यवसाय फक्त महिलांसाठी राखीव ठेवण्यात आलेला आहे. या व्यतिरिक्त इतर सर्व व्यवसायांत ३० टक्के जागा महिलांसाठी राखीव आहेत.

शासकीय औद्योगिक प्रशिक्षण संस्था व अशासकीय औद्योगिक प्रशिक्षण केंद्रे यांमध्ये खालीलप्रमाणे एकूण ८५ व्यवसायांचे प्रशिक्षण देण्यात येते.

अभियांत्रिकी व्यवसाय			बिगर अभियांत्रिकी व्यवसाय			
१ वर्ष	२ वर्ष	एकूण	१ वर्ष	२ वर्ष	एकूण	एकूण व्यवसाय
२४	३८	६२	२७	०	२७	८९

जिल्हानिहाय शासकीय व अशासकीय औद्योगिक प्रशिक्षण संस्थांची संख्या व ऑगस्ट २०२१ च्या प्रवेश क्षमतेबाबतचा तपशील

अ. क्र.	जिल्ह्याचे नाव	संस्था					प्रवेशाकरिता उपलब्ध जागा								एकूण (शासकीय व अशासकीय)	
		शासकीय औद्योगिक प्रशिक्षण संस्था	शासकीय आश्रम औद्योगिक प्रशिक्षण संस्था	शासकीय औद्योगिक प्रशिक्षण संस्था (४ + ५)	अशासकीय औद्योगिक प्रशिक्षण संस्था	एकूण	शासकीय औद्योगिक प्रशिक्षण संस्था						अशासकीय औद्योगिक प्रशिक्षण संस्था		मंजूर प्रवेश क्षमता	उपलब्ध जागा
							मंजूर प्रवेश क्षमता			उपलब्ध जागा						
							आश्रम औद्योगिक प्रशिक्षण संस्था वगळून उर्वरित औ. प्र. सं.	शासकीय आश्रम औद्योगिक प्रशिक्षण संस्था	एकूण	आश्रम औद्योगिक प्रशिक्षण संस्था वगळून उर्वरित औ. प्र. सं.	शासकीय आश्रम औद्योगिक प्रशिक्षण संस्था	एकूण	मंजूर प्रवेश क्षमता	उपलब्ध जागा		
१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११	१२	१३	१४	१५	१६	१७
मुंबई विभाग																
१	मुंबई शहर ..	७	०	७	६	१३	४०९६	०	४०९६	२८४०	०	२८४०	८७६	४८४	४९७२	३३२४
२	मुंबई (उपनगर) ..	६	०	६	८	१४	४००४	०	४००४	२५५२	०	२५५२	२१२४	१०६८	६१२८	३६२०
३	ठाणे ..	९	१	१०	८	१७	४६९६	६४	४६९६	३१४०	६४	३२०४	१३६८	८९२	६१२८	४०९६
४	पालघर ..	८	२	१०	७	१५	२२७२	८०	२२७२	१५८८	८०	१६६८	९८८	५५६	३३४०	२२२४
५	रायगड ..	१६	--	१६	४	२०	४४८४	०	४४८४	२९४४	०	२९४४	४२०	२४४	४९०४	३१८८
६	रत्नागिरी ..	१०	--	१०	६	१६	३०९६	०	३०९६	२१७६	०	२१७६	१२८८	७५२	४३८४	२९२८
७	सिंधुदुर्ग ..	८	--	८	१	९	१५७२	०	१५७२	१२७२	०	१२७२	४०	४०	१६१२	१३१२
	एकूण ..	**६४**	**३**	**६७**	**४०**	**१०४**	**२४२२०**	**१४४**	**२४२२०**	**१६५१२**	**१४४**	**१६६५६**	**७१०४**	**४०३६**	**३१४६८**	**२०६९२**
नाशिक विभाग																
८	नाशिक ..	१७	४	२१	२८	४५	७५२०	२८८	७८०८	५२०८	२२८	५४३६	४८१६	२६५२	१२६२४	८०८८
९	धुळे ..	४	२	६	१६	२०	२२८०	१४८	२४२८	१३८०	८८	१४६८	२६४०	१६१६	५०६८	३०८४
१०	नंदुरबार ..	६	२	८	२	८	१९३२	१२८	२०६०	१४२४	१०४	१५२८	८८०	५२४	२९४०	२०५२
११	जळगाव ..	१६	१	१७	७१	८७	५१४०	६०	५२००	३५२८	४०	३५६८	१०९२८	६०६०	१६१२८	९६२८
१२	अहमदनगर ..	१४	२	१६	२८	४२	४०८८	१२८	४२१६	२८२०	६८	२८८८	६६७६	४११२	१०८९२	७०००
	एकूण ..	**५७**	**११**	**६८**	**१४५**	**२०२**	**२०९६०**	**७५२**	**२१७१२**	**१४३६०**	**५२८**	**१४८८८**	**२५९४०**	**१४९६४**	**४७६५२**	**२९८५२**

जिल्हानिहाय शासकीय व अशासकीय औद्योगिक प्रशिक्षण संस्थांची संख्या व ऑगस्ट २०२१ च्या प्रवेश क्षमतेबाबतचा तपशील

अ. क्र.	जिल्ह्याचे नाव	संस्था					प्रवेशाकरिता उपलब्ध जागा								एकूण (शासकीय व अशासकीय)	
							शासकीय औद्योगिक प्रशिक्षण संस्था						अशासकीय औद्योगिक प्रशिक्षण संस्था			
							मंजूर प्रवेश क्षमता			उपलब्ध जागा						
		शासकीय औद्योगिक प्रशिक्षण संस्था	शासकीय आश्रम औद्योगिक प्रशिक्षण संस्था	शासकीय औद्योगिक प्रशिक्षण संस्था (४ + ५)	अशासकीय औद्योगिक प्रशिक्षण संस्था	एकूण	आश्रम औद्योगिक प्रशिक्षण संस्था वगळून उर्वरित औ. प्र. सं.	शासकीय आश्रम औद्योगिक प्रशिक्षण संस्था	एकूण	आश्रम औद्योगिक प्रशिक्षण संस्था वगळून उर्वरित औ. प्र. सं.	शासकीय आश्रम औद्योगिक प्रशिक्षण संस्था	एकूण	मंजूर प्रवेश क्षमता	उपलब्ध जागा	मंजूर प्रवेश क्षमता	उपलब्ध जागा
१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११	१२	१३	१४	१५	१६	१७
पुणे विभाग																
१३	पुणे ..	१६	--	१६	४०	५६	८६९२	०	८६९२	५४९२	०	५४९२	१००५२	६७०८	१८७४४	१२२००
१४	सातारा ..	११	--	११	७	१८	५०४०	०	५०४०	३२३६	०	३२३६	११३६	६६४	६१७६	३९००
१५	सांगली ..	१०	--	१०	१४	२४	३९९६	०	३९९६	२६००	०	२६००	१८१६	११६८	५८१२	३७६८
१६	सोलापूर ..	१२	--	१२	२४	३६	४१९६	०	४१९६	२७३२	०	२७३२	३९९६	२५२८	८१९२	५२६०
१७	कोल्हापूर ..	१२	--	१२	४०	५२	४८१६	०	४८१६	३२५२	०	३२५२	५८८८	३३७२	१०७०४	६६२४
	एकूण ..	**६१**	**--**	**६१**	**१२५**	**१८६**	**२६७४०**	**०**	**२६७४०**	**१७३१२**	**०**	**१७३१२**	**२२८८८**	**१४४४०**	**४९६२८**	**३१७५२**
औरंगाबाद विभाग																
१८	औरंगाबाद ..	११	--	११	६	१७	३३६०	०	३३६०	२३१६	०	२३१६	७७६	५१६	४१३६	२८३२
१९	जालना ..	८	--	८	४	१२	२०७६	०	२०७६	१३८४	०	१३८४	२८४	१६४	२३६०	१५४८
२०	परभणी ..	९	--	९	४	१३	२२७२	०	२२७२	१६३६	०	१६३६	१०६४	७०४	३३३६	२३४०
२१	हिंगोली ..	५	१	६	२	७	८५६	६४	९२०	६२८	४४	६७२	३९२	२५२	१३१२	९२४
२२	बीड ..	१२	--	१२	१२	२४	२९२४	०	२९२४	२१५६	०	२१५६	१९७६	१२८०	४९००	३४३६
२३	नांदेड ..	१६	१	१६	७	२३	३७७६	८४	३८६०	२५९२	२०	२६१२	२४२०	१५६०	६२८०	४१७२
२४	उस्मानाबाद ..	८	--	८	९	१७	२४९६	०	२४९६	१८१६	०	१८१६	८९६	६१२	३३९२	२४२८
२५	लातूर ..	११	--	११	९	२०	३९३६	०	३९३६	२४८०	०	२४८०	१९२४	१११६	५८६०	३५९६
	एकूण ..	**८०**	**२**	**८०**	**५३**	**१३३**	**२१६९६**	**१४८**	**२१८४४**	**१५००८**	**६४**	**१५०७२**	**९७३२**	**६२०४**	**३१५७६**	**२१२७६**

जिल्हानिहाय शासकीय व अशासकीय औद्योगिक प्रशिक्षण संस्थांची संख्या व ऑगस्ट २०२१ च्या प्रवेश क्षमतेबाबतचा तपशील

अ. क्र.	जिल्ह्याचे नाव	संस्था					प्रवेशाकरिता उपलब्ध जागा								एकूण (शासकीय व अशासकीय)	
							शासकीय औद्योगिक प्रशिक्षण संस्था						अशासकीय औद्योगिक प्रशिक्षण संस्था			
							मंजूर प्रवेश क्षमता			उपलब्ध जागा						
		शासकीय औद्योगिक प्रशिक्षण संस्था	शासकीय आश्रम औद्योगिक प्रशिक्षण संस्था	शासकीय औद्योगिक प्रशिक्षण संस्था (४ + ५)	अशासकीय औद्योगिक प्रशिक्षण संस्था	एकूण	आश्रम औद्योगिक प्रशिक्षण संस्था वगळून उर्वरित औ. प्र. सं.	शासकीय आश्रम औद्योगिक प्रशिक्षण संस्था	एकूण	आश्रम औद्योगिक प्रशिक्षण संस्था वगळून उर्वरित औ. प्र. सं.	शासकीय आश्रम औद्योगिक प्रशिक्षण संस्था	एकूण	मंजूर प्रवेश क्षमता	उपलब्ध जागा	मंजूर प्रवेश क्षमता	उपलब्ध जागा
१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११	१२	१३	१४	१५	१६	१७
अमरावती विभाग																
२६	अमरावती ..	१६	२	१८	१३	२९	६८८४	१४४	७०२८	४८८०	१००	४९८०	२३५६	१५१६	३८५६	६४९६
२७	अकोला ..	८	०	८	२	१०	३५१६	०	३५१६	२६१६	०	२६१६	३४०	१८०	९३८४	२७९६
२८	वाशिम ..	६	०	६	०	६	१६२०	०	१६२०	१२३२	०	१२३२	०	०	१६२०	१२३२
२९	बुलढाणा ..	१३	०	१३	९	२२	४१३६	०	४१३६	२८६०	०	२८६०	१८२८	११००	५९६४	३९६०
३०	यवतमाळ ..	१६	२	१८	३	१९	५४६८	१४४	५६१२	३८२८	६०	३८८८	३७६	२१२	५९८८	४१००
	एकूण ..	**५९**	**४**	**६३**	**२७**	**८६**	**२१६२४**	**२८८**	**२१९१२**	**१५४१६**	**१६०**	**१५५७६**	**४९००**	**३००८**	**२६८१२**	**१८५८४**
नागपूर विभाग																
३१	नागपूर ..	१६	१	१७	६४	८०	५४४८	६०	५५०८	३६२०	४०	३६६०	१२११६	६५८८	१७६२४	१०२४८
३२	चंद्रपूर ..	१६	२	१८	३३	४९	४९४४	१४४	५०८८	३३८४	८४	३४६८	५१९२	३०९६	१०२८०	६५६४
३३	गडचिरोली ..	१२	४	१६	०	१२	३३१२	२४८	३५६०	२३४०	१८८	२५२८	०	०	३५६०	२५२८
३४	भंडारा ..	८	०	८	२९	३७	२३७२	०	२३७२	१५५६	०	१५५६	३६१२	१८८८	५९८४	३४४४
३५	गोंदिया ..	८	१	९	१२	२०	२३०८	६०	२३६८	१६०४	६०	१६६४	१६०४	९०४	३९७२	२५६८
३६	वर्धा ..	८	०	८	१३	२१	२१३२	०	२१३२	१३८८	०	१३८८	२३२८	१३०८	४४६०	२६९६
	एकूण ..	**६८**	**८**	**७६**	**१५१**	**२१९**	**२०५१६**	**५१२**	**२१०२८**	**१३८९२**	**३७२**	**१४२६४**	**२४८५२**	**१३७८४**	**४५८८०**	**२८०४८**
	एकूण ..	**३८९**	**२८**	**४१७**	**५४१**	**९३०**	**१३५७५६**	**१८६०**	**१३७६००**	**९२५००**	**१२६८**	**९३७६८**	**९५४१६**	**५६४३६**	**२३३०१६**	**१५०२०४**

अभ्यासक्रमनिहाय प्रवेश क्षमतेचा तपशील प्रवेशसत्र २०२१ करिता

अ. क्र.	व्यवसायाचे नाव		प्रवेशसत्र २०२१ करिता शासकीय		प्रवेशसत्र २०२१ करिता अशासकीय औ.प्र. संस्था		एकूण उपलब्ध जागा	एकूण मंजूर प्रवेश क्षमता
	जागा क्षमता		उपलब्ध जागा	मंजूर प्रवेश क्षमता	उपलब्ध जागा	मंजूर प्रवेश क्षमता		
१	२		३	४	५	६	७	८
	१ वर्ष मुदतीचे अभ्यासक्रम (अभियांत्रिकी)							
१	सुतारकाम	..	२३२८	२४७२	२४	२४	२३५२	२४९६
२	फाउंड्रीमन	..	६४८	७४४	४०	०	६८८	७४४
३	इन्टेरिअर डिझायनिंग ॲण्ड डेकोरेशन	..	५७६	५७६	७२	२४	६४८	६००
४	गवंडी (बांधकाम कारागीर)	..	८४०	८४०	७२	२४	९१२	८६४
५	मेकॅनिक ऑटो बॉडी पेंटिंग	..	४०	४०	२०	२०	६०	६०
६	इन्फॉरमेशन टेक्नॉलॉजी	..	०	०	२४	०	२४	०
७	मेकॅनिक ऑटो बॉडी रिपेअर	..	४०	४०	६०	६०	१००	१००
८	प्री-प्रीपेटरी स्कूल मॅनेजमेंट असिस्टंट	..	०	०	०	४८	०	४८
९	मेकॅनिक ऑटो इलेक्ट्रीकल ॲण्ड इलेक्ट्रोनिक्स	..	३००	३००	४०	४०	३४०	३४०
१०	मेकॅनिक डिझेल	..	५१६०	५१८४	३०४८	३०९६	८२०८	८२८०
११	मॅकेनिक ट्रॅक्टर	..	११२०	११२०	६०	६०	११८०	११८०
१२	मेकॅनिक टू ॲण्ड थ्री व्हिलर	..	०	०	६०	६०	६०	६०
१३	प्लॅस्टिक प्रोसेसिंग ऑपरेटर	..	६००	६००	२०	२	६२०	६२०
१४	नळ कारागीर	..	२२३२	२२५६	३८४	४३२	२६१६	२६८८
१५	पंप ऑपरेटर-कम-मेकॅनिक	..	१२६०	१२६०	०	०	१२६०	१२६०
१६	रबर टेक्निशियन	..	२४	४८	०	०	२४	४८
१७	कॅबिनेट फर्निचर मेकर (एस. सी. व्ही. टी.)	..	२४	२४	०	०	२४	२४
१८	जनरल फिटर कम मॅकेनिक (एस. सी. व्ही. टी.)	..	२०	२०	०	०	२०	२०
१९	मेकॅनिक ऑटो बॉडी पेंटिंग (एस. सी. व्ही. टी.)	..	२०	२०	०	०	२०	२०
२०	मेकॅनिक ऑटो बॉडी रिपेअर (एस. सी. व्ही. टी.)	..	२०	२०	०	०	२०	२०
२१	पत्रे कारागीर	..	१७४०	१७६०	२००	२००	१९४०	१९६०
२२	सोलर टेक्निशियन (इलेक्ट्रिकल)	..	०	०	८०	८०	८०	८०
२३	संधाता	..	१०७००	१०८४०	८२२०	८३६०	१८९२०	१९२००
२४	संधाता (GMAW/GTAW)	..	३४०	३८०	२०	०	३६०	३८०
	एकूण	..	**२८०३२**	**२८५४४**	**१२४४४**	**१२५४८**	**४०४७६**	**४१०९२**

अभ्यासक्रमनिहाय प्रवेश क्षमतेचा तपशील प्रवेशसत्र २०२१ करिता

अ. क्र.	व्यवसायाचे नाव		प्रवेशसत्र २०२१ करिता शासकीय		प्रवेशसत्र २०२१ करिता अशासकीय औ.प्र. संस्था		एकूण उपलब्ध जागा	एकूण मंजूर प्रवेश क्षमता
	जागा क्षमता		उपलब्ध जागा	मंजूर प्रवेश क्षमता	उपलब्ध जागा	मंजूर प्रवेश क्षमता		
१	२		३	४	५	६	७	८
	१ वर्ष मुदतीचे अभ्यासक्रम (बि. अभियांत्रिकी)							
२५	बेकरी ॲण्ड कन्फेक्शनरी	..	३१२	३६०	०	०	३१२	३६०
२६	बेसिक कॉस्मोटोलॉजी	..	२४४८	२५४४	१२०	१२०	२५६८	२६६४
२७	कॉम्प्युटर हार्डवेअर ॲण्ड नेटवर्क मेंटेनन्स	..	४०८	४०८	२१६	१६८	६२४	५७६
२८	कॉम्प्युटर ऑपरेटर ॲण्ड प्रोग्रॅमिंग असिस्टंट	..	७२००	७३६८	२७६०	२९७६	९९६०	१०३४४
२९	डेस्कटॉप पब्लिशिंग ऑपरेटर	..	३६०	३८४	१६८	१६८	५२८	५५२
३०	डिजिटल फोटोग्राफर	..	२४	२४	०	०	२४	२४
३१	ड्रेस मेकिंग	..	४७८०	४९८०	१२०	१२०	४९००	५१००
३२	फॅशन डिझाईन ॲण्ड टेक्नॉलॉजी	..	१४००	१४२०	६०	६०	१४६०	१४८०
३३	फायर टेक्नॉलॉजी ॲण्ड इंडस्ट्रिअल सेफ्टी मॅनेजमेन्ट		०	०	९६	९६	९६	९६
३४	फुड ॲण्ड बेवरेज सर्व्हिसेस ॲसिस्टंट	..	२२०	२२०	०	०	२२०	२२०
३५	फूड प्रॉडक्शन (जनरल)	..	५०४	५०४	०	०	५०४	५०४
३६	फ्रंट ऑफिस असिस्टंट	..	४८	४८	०	०	४८	४८
३७	फ्रूट ॲण्ड व्हेजेटेबल प्रोसेसिंग	..	६००	६००	०	०	६००	६००
३८	हेल्थ सॅनिटरी इन्स्पेक्टर	..	२४	२४	४८	४८	७२	७२
३९	हॉस्पिटल हाउस कीपिंग	..	२४	२४	७२	७२	९६	९६
४०	हाऊसकीपर	..	४८	४८	०	०	४८	४८
४१	आय.ओ. टी. टेक्निशियन (स्मार्ट सिटी)	..	०	०	४८	४८	४८	४८
४२	मल्टीमिडिया ॲनिमेशन ॲण्ड स्पेशल इफेक्ट	..	७२	७२	०	०	७२	७२
४३	फोटोग्राफर	..	४८	९६	०	०	४८	९६
४४	फीजिओथेरपी टेक्निशियन	..	२०	२४	४०	४८	६०	७२
४५	स्टीवर्ड (एस. सी. व्ही. टी.)	..	६०	६०	०	०	६०	६०
४६	लघुलेखक (मराठी) (एस. सी. व्ही. टी.)	..	१४०	१४०	४०	६०	१८०	२००
४७	सेक्रेटरिअल प्रॅक्टिस (इंग्रजी)	..	३८४	३८४	४८	४८	४३२	४३२
४८	सुईंग टेक्नोलॉजी	..	३३२०	३३४०	१६०	१८०	३४८०	३५२०
४९	स्टेनोग्राफर सेक्रेटरिअल असिस्टंट (इंग्रजी)	..	६२४	६२४	०	०	६२४	६२४
५०	सरफेस ऑरनॉमेन्टेशन टेक्निक्स (भरतकाम)	..	१४०	१४०	२०	२०	१६०	१६
५१	ऑफीस असिस्टंट कम कॉम्प्युटर ऑपरेटर	..	०	०	०	४०	०	४०
	एकूण	..	**२३२०८**	**२३८३६**	**४०१६**	**४२७२**	**२७२८४**	**२८१०८**
	दोन वर्षे मुदतीचे अभ्यासक्रम (अभियांत्रिकी)							
५२	वैमानिकी रचना व उपकरणे संधाता	..	०	६०	०	०	०	६०
५३	आर्किटेक्चरल ड्रॉफ्समन	..	२८८	३१२	९६	१९२	३८४	५०४
५४	अटेंडन्ट ऑपरेटर (केमिकल प्लान्ट)	..	१६८	३३६	०	०	१६८	३३६
५५	ड्रॉफ्समन सिव्हील	..	७६८	१४४०	११२८	२१८४	१८९६	३६२४
५६	ड्रॉफ्समन मेकॅनिकल	..	८२०	१७००	१३२०	२६६०	२१४०	४३६०
५७	डेंटल लॅबोरेटरी इक्युपमेंट टेक्निशियन	..	०	०	२४	२४	२४	२४

अभ्यासक्रमनिहाय प्रवेश क्षमतेचा तपशील प्रवेशसत्र २०२१ करिता

अ. क्र.	व्यवसायाचे नाव	प्रवेशसत्र २०२१ करिता शासकीय		प्रवेशसत्र २०२१ करिता अशासकीय औ.प्र. संस्था		एकूण उपलब्ध जागा	एकूण मंजूर प्रवेश क्षमता
	जागा क्षमता	उपलब्ध जागा	मंजूर प्रवेश क्षमता	उपलब्ध जागा	मंजूर प्रवेश क्षमता		
१	२	३	४	५	६	७	८
५८	वीजतंत्री	६९४०	१४०२०	१६१४०	३१६००	२३०८०	४५६२०
५९	इलेक्ट्रॉनिक्स मेकॅनिक	३३१२	६७६८	८८८	१८००	४२००	८५६८
६०	इलेक्ट्रोप्लेटर	४०	१२०	०	०	४०	१२०
६१	जोडारी	७२६०	१५०४०	१३२२०	२६२००	२०४८०	४१२४०
६२	इन्फॉरमेशन ॲण्ड कम्युनिकेशन टेक्नॉलॉजी सिस्टिम मेंटेनन्स.	१८९६	४१०४	९६	२१६	१९९२	४३२०
६३	इन्स्टुमेन्ट मेकॅनिक	२८८	४३२	१२०	२४०	४०८	६७२
६४	इन्स्टुमेन्ट मेकॅनिक (केमिकल प्लान्ट)	६०	१२०	०	०	६०	१२०
६५	लिफ्ट ॲण्ड एक्सलेटर मेकॅनिक	०	०	२४	४८	२४	४८
६६	यंत्र कारागीर	२६८०	५५२०	२००	३८०	२८८०	५९००
६७	यंत्र कारागीर (घर्षक)	९४०	१९६०	१२०	२२०	१०६०	२१८०
६८	मेंटेनन्स मेकॅनिक (केमिकल प्लान्ट)	१६०	३००	०	०	१६०	३००
६९	मरीन फिटर	०	०	२०	४०	२०	४०
७०	मेकॅनिक ॲग्रीकल्चर मशिनरी	९६	१६८	०	२४	९६	१९२
७१	मेकॅनिक कन्झ्युमर इलेक्ट्रॉनिक्स अप्लायन्सेस	९६	१४४	०	०	९६	१४४
७२	मेकॅनिक मशीन टूल मेन्टेनन्स	८८८	१४१६	२४	४८	९१२	१४६४
७३	मेकॅनिक मोटर व्हेहिकल	४०३२	८२०८	२१६०	४३६८	६१९२	१२५७६
७४	ऑपरेटर ॲडव्हान्स मशीन टूल्स	१७६	३८४	०	०	१७६	३८४
७५	रंगारी (जनरल)	७२०	१५४०	४६०	७६०	११८०	२३००
७६	प्रशितन व वातानुकुलित टेक्निशियन	२०४०	४१०४	६७२	१३२०	२७१२	५४२४
७७	टेक्सटाईल्स वेट प्रोसेसिंग टेक्निशियन	४०	८०	०	०	४०	८०
७८	एस.सी.व्ही.टी. - आर्किटेक्चरल ड्रॉफ्समन	२४	४८	०	०	२४	४८
७९	स्पिनिंग टेक्निशियन	०	२०	०	०	०	२०
८०	सर्व्हेअर	४५६	७९२	३८४	६००	८४०	१३९२
८१	टेक्निशियन मेकॅट्रॉनिक्स	४८	७२	०	०	४८	७२
८२	टेक्निशियन मेडिकल इलेक्ट्रॉनिक्स	२४	४८	०	०	२४	४८
८३	टेक्निशियन पॉवर इलेक्ट्रोनिक्स सिस्टिम	९६	१६८	४८	७२	१४४	२४०
८४	टेक्सटाईल्स मेकॅट्रॉनिक्स	०	२४	०	०	०	२४
८५	टूल ॲण्ड डायमेकर (डाईज ॲण्ड मोल्ड)	३१२	५७६	०	०	३१२	५७६
८६	टूल ॲण्ड डायमेकर (प्रेस टुल्स, जिग्ज ॲण्ड फिक्शर)	६९६	१२४८	७२	१२०	७६८	१३६८
८७	कातारी	२९८०	५८४०	६२०	११८०	३६००	७०२०
८८	विव्हिंग टेक्निशियन	२४	४८	०	०	२४	४८
८९	तारतंत्री	४१६०	८०६०	२१४०	४३००	६३००	१२३६०
	एकूण	**४२५२८**	**८५२२०**	**३९९७६**	**७८५९६**	**८२५०४**	**१६३८१६**
	राज्याची एकूण	**९३७६८**	**१३७६००**	**५६४३६**	**९५४१६**	**१५०२०४**	**२३३०१६**

६. औद्योगिक प्रशिक्षण संस्थेमध्ये राबविण्यात येणाऱ्या योजना

(१) लोकसेवा केंद्र योजना

बेरोजगारांची समस्या कमी करण्यासाठी देशात सर्वप्रथम महाराष्ट्र शासनाने जुलै २००२ च्या शासन निर्णयान्वये राज्यातील सर्व औद्योगिक प्रशिक्षण संस्था, शासकीय तांत्रिक विद्यालयांमध्ये लोकसेवा केंद्राची स्थापना करण्यात आली आहे.

सदरील योजनेची ठळक वैशिष्ट्ये पुढीलप्रमाणे आहेत :– या योजनेअंतर्गत प्रशिक्षणार्थ्याला प्रशिक्षण घेण्यासाठी शैक्षणिक अर्हतेची कोणतीही अट नाही, कोणतीही वयोमर्यादा नाही व या योजनेअंतर्गत उमेदवारांना १५ दिवस ते ३ महिन्यांच्या कालावधीचे विविध अल्प मुदतीच्या व्यवसायांचे प्रशिक्षण देण्यात येते. औद्योगिक प्रशिक्षण संस्थांमध्ये लोकसेवा केंद्रासाठी स्वतंत्र कक्षाची स्थापना करून तेथे बाहेरील काम घेण्यासाठी व माहिती देण्यासाठी दूरध्वनी सोयीयुक्त स्वतंत्र कक्ष स्थापन करण्यात आलेला आहे. लोकसेवा केंद्राचा फायदा हा प्रशिक्षण पूर्ण केलेल्या प्रशिक्षणार्थ्यांना त्यांचे काम करण्यासाठी होत असतो. या केंद्रामध्ये नोंदणीकृत उमेदवारांमार्फत विविध कामे करण्यात येत असतात. हे उमेदवार संस्थेतील बेरोजगार असलेले माजी उमेदवार असतात. या उमेदवारांना बाहेरील घेतलेले काम करण्यासाठी संस्थेतील उपलब्ध असलेली यंत्रसामग्री वापरण्यास मुभा असते व मिळालेल्या मोबदल्यापैकी ९० टक्के रक्कम ही उमेदवारांना देण्यात येते व उर्वरित फक्त १० टक्के ओव्हरहेड चार्ज आकारून संस्थेला देण्यात येतो. सद्य:स्थितीत २०१३-१४ पासून योजना राबविण्यात येत नाही.

(२) मागेल त्याला व्यवसाय प्रशिक्षण

जागतिकीकरणामध्ये व्यावसायिक व खुले आर्थिक धोरण भारताने स्वीकारल्यामुळे परदेशातील आंतरराष्ट्रीय कंपन्यांच्या स्पर्धेला सार्वजनिक व खाजगी कंपन्यांना तोंड द्यावे लागत आहे. त्यामुळे कंपन्यांवर मंदीची लाट आली आहे. त्या कारणास्तव रोजगाराच्या संधी कमी होत आहेत. त्यासाठी बेरोजगारीला तोंड देण्यासाठी व बेरोजगारीचे प्रमाण कमी करण्यासाठी स्वयंरोजगार करण्याशिवाय पर्याय उरला नाही. यासाठी शासनाने अनुसूचित जाती, अनुसूचित जमाती, विमुक्त जाती, भटक्या जमाती व विशेष मागास प्रवर्गासाठी मागेल त्याला व्यवसाय प्रशिक्षण योजना सुरू केली आहे. या योजनेअंतर्गत बेरोजगार उमेदवारांना स्वयंरोजगार प्राप्त होण्यासाठी अल्पमुदतीच्या व्यवसायाचे प्रशिक्षण दिले जाते. सद्य:स्थितीत २०१३-१४ पासून सदर योजना चालू नाही.

योजनेची ठळक वैशिष्ट्ये

१. या योजनेअंतर्गत संबंधित उमेदवारांकडून कोणतीही फी आकारली जात नाही.

२. या योजनेअंतर्गत प्रशिक्षणादरम्यान उमेदवारांना रुपये १०० प्रतिमहा विद्यावेतन दिले जाते.

३. सेवा गटातील व्यवसायाचे प्रशिक्षण केलेल्या संबंधित प्रशिक्षणार्थ्यांना रुपये १,०६० किमतीपर्यंतचे टूलकिट्स मोफत देण्यात येते, जेणेकरून सदर उमेदवार स्वयंरोजगार सुरू करून स्वत:च्या पायावर उभे राहतील. त्यामुळे बेरोजगारीचे प्रमाण कमी करण्यास मदत होईल.

वर्ष २०१८-२०१९ मध्ये लाभ घेतलेल्या उमेदवारांची माहिती

(१) अनुसूचित जातीच्या विद्यार्थ्यांची संख्या .. १७१९०

(२) विमुक्त जाती, भटक्या जमाती व विशेष मागास प्रवर्गातील विद्यार्थ्यांची संख्या .. १००२०

(३) आर्टिझन टू टेक्नोक्रॅट

विविध उद्योगधंदे, कारखाने, इन्फॉर्मल सेक्टरमध्ये तसेच व्यक्तिगतरित्या काम करणारे कारागीर अशिक्षित अथवा अल्पशिक्षित असले तरी ते आपल्या व्यवसायातील कामात अतिशय कुशल असतात. अशा कारागिरांची सर्वसाधारण कौशल्ये तपासणी करून त्यांच्या नैपुण्यतेचा दर्जा ठरविणे व त्यांना प्रमाणपत्र देण्याची योजना अस्तित्वात नाही.

औद्योगिक प्रशिक्षण संस्थांमधून उत्तीर्ण झालेल्या उमेदवारांना संबंधित क्षेत्रात पदविका/पदवी संपादन करण्याची इच्छा असूनही अशा सुविधा उपलब्ध नसल्यामुळे त्यांची प्रगतीही मर्यादित राहते.

वरील सर्व मुद्द्यांचा विचार करून अनौपचारिक क्षेत्रातील कुशल कारागीर तसेच औद्योगिक प्रशिक्षण संस्थेमधून उत्तीर्ण उमेदवारांना सध्याच्या तंत्र/व्यवसाय शिक्षण पद्धतीमध्ये संबंधित व्यवसायामध्ये पदविका/पदवीपर्यंतचे शिक्षण घेण्याची संधी उपलब्ध करून देण्याच्या उद्दिष्टपूर्तीसाठी आर्टिझन टू टेक्नोक्रॅट ही योजना २००५ पासून सुरू करण्यात आली आहे. या योजनेत कौशल्य चाचणीचे एकूण ६ स्तर खालील नमूद केल्याप्रमाणे आहेत :–

अल्पकुशल कारागीर ते अतिकुशल कारागीर

कौशल्य स्तर एक ते चार

प्रथम स्तर	अल्पकुशल कारागीर	(Artisen)	अशिक्षित कारागिरांसाठी प्रथम स्तर कौशल्य चाचणी
द्वितीय स्तर	निमकुशल कारागीर	(Senior Artisen)	अल्पशिक्षित कारागिरांसाठी द्वितीय स्तर कौशल्य चाचणी
तृतीय स्तर	कुशल कारागीर	(Craftsman)	द्वितीय स्तर उत्तीर्ण उमेदवारांसाठी एस.सी.व्ही.टी. परीक्षा
चौथा स्तर	अतिकुशल कारागीर	(Master Craftsman)	दहावी उत्तीर्ण/अनुत्तीर्ण उमेदवार तसेच एस. सी. व्ही. टी. उत्तीर्ण उमेदवारांसाठी एस.सी.व्ही.टी. परीक्षा.

तंत्रज्ञ ते विशेष तज्ज्ञ (पाचवा व सहावा स्तर)

पाचवा स्तर	तंत्रज्ञ	(Technician)	एस. सी. व्ही. टी./एस. सी. व्ही. टी. उत्तीर्ण उमेदवारांसाठी व्यवसाय पदविका परीक्षा (पदविका) परीक्षा.
सहावा स्तर	विशेष तज्ज्ञ	(Technocrat)	पदविका उत्तीर्ण उमेदवारांसाठी व्यवसाय पदवी परीक्षा.

(४) केंद्रपुरस्कृत औद्योगिक प्रशिक्षण संस्थांना दर्जावाढ करणे व जागतिक बँक साहाय्यित व्यवसाय प्रशिक्षण सुधारणा प्रकल्प

औद्योगिक प्रशिक्षण संस्थांमधून दिले जाणारे कौशल्य प्रशिक्षण कारखान्यातील नवीन तंत्रज्ञानाच्या गरजेशी सुसंगत होण्यासाठी व कौशल्ययुक्त जागतिक दर्जाचे कुशल मनुष्यबळ निर्माण करण्यासाठी कारखाने / औद्योगिक संघटना यांच्या सहकार्याने देशातील एकूण ५०० शासकीय औद्योगिक प्रशिक्षण संस्थांचा दर्जा उंचावून त्यांना सेंटर ऑफ एक्सलन्स (CoE) मध्ये रूपांतरित करण्याकरिता व औद्योगिक प्रशिक्षण संस्थांचा दर्जावाढ करण्याकरीता ही योजना जागतिक बँकेमार्फत राबविली जात आहे. सदर योजना २००६-०७ ते सप्टेंबर २०१८ पर्यंत राबविण्यात येत आहे. त्यानुसार राज्यातील ८७ शासकीय औद्योगिक प्रशिक्षण संस्थानां जागतिक बँकेच्या साहाय्याने केंद्र शासनामार्फत या योजनेंतर्गत अर्थसहाय्य उपलब्ध करण्यात आलेले आहे.

सदर प्रकल्पांतर्गत राज्य शासन, केंद्र शासन व जागतिक बँक यांच्यामध्ये त्रिपक्षीय करार केलेला असून त्याअनुषंगाने प्रकल्पाची अंमलबजावणी केली आहे. जागतिक बँक व केंद्र शासन यांच्यामार्फत दरवर्षी नियमितपणे प्रकल्पाचा आढावा घेण्यात येतो. उपरोक्त योजनेकरिता केंद्र शासन व राज्य शासन यांचा हिस्सा ७५ टक्के : २५ टक्के याप्रमाणात आहे.

अ) जागतिक बँक साहाय्यित व्यवसाय प्रशिक्षण सुधारणा प्रकल्पांतर्गत दर्जावाढ औद्योगिक प्रशिक्षण संस्थांकरिता **रुपये २.०० कोटी**

ब) जागतिक बँक साहाय्यित व्यवसाय प्रशिक्षण सुधारणा प्रकल्पांतर्गत सेंटर ऑफ एक्सलन्स औद्योगिक प्रशिक्षण संस्थांकरिता **रुपये ३.५० कोटी** इतका निधी ठरविण्यात आलेला आहे.

या योजनेंतर्गत संबंधित औद्योगिक प्रशिक्षण संस्थांमध्ये स्थानिक क्षेत्राशी निगडीत असलेल्या विशिष्ठ व्यवसाय अंतर्गत प्रशिक्षणार्थ्यांना विशेष प्रशिक्षण देऊन त्या औद्योगिक प्रशिक्षण संस्थेचे सेंटर ऑफ एक्सलन्समध्ये रूपांतरीत केले जाते. उदा. इलेक्ट्रिकल, फॅब्रिकेशन, केमिकल, ऑटोमोबाईल इत्यादी.

सन २००६-०७ ते २००९-१० या कालावधीमध्ये वर्षनिहाय चार टप्प्यांमध्ये ८७ औद्योगिक प्रशिक्षण संस्था समाविष्ठ केलेल्या आहेत. याबाबतचा वर्षनिहाय तपशील खालीलप्रमाणे आहे.

अ. क्र.	वर्ष	टप्पा	सी.ओ.ई.	दर्जावाढ	एकूण	शेरा
१	२००६-०७	दुसरा	१२	३	१५	World Bank funding
२	२००७-०८	तीसरा	२१	९	३०	
३	२००८-०९	चौथा	३०	०	३०	
४	२००९-१०	पाचवा	७	५	१२	
	एकूण		**७०**	**१७**	**८७**	

जागतिक बँक सहाय्यित व्यवसाय प्रशिक्षण सुधारणा प्रकल्पांतर्गत प्राप्त निधीचा तपशील

(रुपये लाखांत)

अ. क्र.	निधीचा तपशील	रक्कम
१	केंद्र हिश्श्यापैकी केंद्र शासनाकडून प्राप्त निधी (सन २००७-०८ ते सन २०१४-१५)	२५४१५.२८
२	राज्य शासनाकडून वितरित करण्यात आलेली तरतूद (सन २००६-०७ ते सन २०१८-१९)	४००९४.५४
	केंद्र हिस्सा ७५ टक्के	३००७०.९०
	राज्य हिस्सा २५ टक्के	१००२३.६४
३	खर्च करण्यात आलेला एकूण निधी	३७०४७.७५
	केंद्र हिस्सा ७५ टक्के	२७७८५.८१
४	डिजीईटी, नवी दिल्ली यांना सादर करण्यात आलेली उपयोगिता प्रमाणपत्रे	२४५२५.६२

जागतिक बँक साहाय्यित व्यवसाय प्रशिक्षण सुधारणा प्रकल्पांतर्गत केंद्र शासनाकडून आजपर्यंत वितरित करण्यात आलेल्या निधी व खर्चाचा तपशील (सन २००६-०७ ते सन २०१८-१९)

(रुपये लाखांत)

अ. क्र.	घटक (Component)	एकुण योजना निधी (I D P)	केंद्र हिस्सा ७५ टक्के	केंद्राचा वितरित निधी	राज्य हिस्सा २५ टक्के	केंद्र + राज्य खर्च	सादर करण्यात आलेली उपयोगिता प्रमाणपत्रे
१	सेंटर ऑफ एक्सलन्स + दर्जावाढ	२७९००.००	२०९२५.००	२०६८०.३०	६८९३.४३	३०८२४.७५	२०६२८.६९
२	एस.पी.आय.यु.	६८.००	५१.००	५१.००	१७.००	२४५.७८	५१.००
३	एम.आय.एस.	४९०.२४	३६७.६८	३३०.९०	११०.३०	३२०.३४	३०७.५८
४	प्रोत्साहनात्मक निधी	६४८.००	४८६.००	२४३.००	८१.००	२२२.९२	१६७.१९
५	आय.टी.ओ.टी.	४९६.००	३७२.००	१६८.००	५६.००	१२०.००	९०.००
६	अतिरिक्त निधी	६५७०.१६	४९२७.६२	३९४२.०८	१३१४.०३	५३१३.९६	३२८१.१६
	एकूण	**३६१७२.४०**	**२७१२९.३०**	**२५४१५.२८**	**८४७१.७६**	**३७०४७.७५**	**२४५२५.६२**

टीप.– एकूण रुपये ३७,०४७.७५ लक्ष इतका खर्च मार्च २०१९ पर्यंत झालेला असून या खर्चामध्ये योजनेतर (Non-Plan) खर्च समाविष्ट आहे.

- मा. केंद्रीय मंत्री, श्रम व रोजगार मंत्रालय, नवी दिल्ली यांच्या दिनांक ३० एप्रिल २०१० च्या पत्रान्वये महाराष्ट्र राज्याला “ जागतिक बँक साहाय्यित व्यवसाय प्रशिक्षण सुधारणा प्रकल्प ” या योजनेला **Better Performing State** म्हणून प्रमाणित करण्यात आले आहे.
- शासन निर्णय क्रमांक आयटीआय-२०१४/प्र.क्र.९४/व्यशि-३, दिनांक ३ जुलै २०१४ व दिनांक १५ जून २०१५ अन्वये सेंटर ऑफ एक्सलन्स अंतर्गत सुरू असलेले व्यवसाय शिल्प कारागीर प्रशिक्षण योजनेंतर्गत रूपांतरीत करण्यास मान्यता देण्यात आलेली आहे.
- जागतिक बँक प्रकल्प हा सप्टेंबर २०१८ अखेर संपुष्टात आला आहे.

* आदिवासी मुलींसाठी अधिकच्या जागा निर्माण करणे. यामध्ये दोन आदिवासी संस्थांमध्ये प्रत्येकी ६ व्यवसाय फक्त आदिवासी महिलांसाठी सुरू करण्यात आले आहेत.

* महिला औद्योगिक प्रशिक्षण संस्थेमध्ये दुसऱ्या पाळीत आदिवासी महिलांसाठी अधिकच्या सुविधा निर्माण करणे. यामध्ये ५ महिलांच्या औद्योगिक प्रशिक्षण संस्थांमधून दुसऱ्या पाळीत व नवीन अधिकच्या व्यवसायात ४३२ जागा निर्माण करण्यात आलेल्या आहेत.

* २० आदिवासी औद्योगिक प्रशिक्षण संस्थांमध्ये आदिवासी महिलांसाठी १ व्यवसाय व १४ आदिवासी औद्योगिक प्रशिक्षण संस्थांमध्ये आदिवासी महिलांसाठी २ व्यवसाय सुरू करणे. यामध्ये ३५ औद्योगिक प्रशिक्षण संस्थांमध्ये आदिवासी महिलांसाठी १ व २ व्यवसाय सुरू करण्यात आले.

१०. मागेल त्याला व्यवसाय प्रशिक्षण योजना अनुसूचित जमातीतील उमेदवारांना लागू करणे.

सदरील योजनेद्वारे आदिवासी क्षेत्रातील अनुसूचित जमातीतील जे उमेदवार व्यवसाय प्रशिक्षणापासून वंचित राहतात त्यांच्यासाठी सदरील योजनेद्वारे अल्पमुदतीचे त्यांच्या परिसरातील आदिवासी औद्योगिक प्रशिक्षण संस्थेमध्ये प्रशिक्षण देण्यात येते व सदरील प्रशिक्षणाकरिता कोणतीही वयोमर्यादा नसून त्यांच्याकडून कोणतेही शुल्क आकारले जात नाही. तसेच प्रशिक्षणादरम्यान संबंधित प्रशिक्षणार्थ्यांना दरमहा रुपये १०० विद्यावेतन दिले जाते व जे उमेदवार सेवागटातील व्यवसायामध्ये प्रशिक्षण पूर्ण करतात त्यांना रुपये १,००० किमतीपर्यंतचे टूलकिट स्वयंरोजगार सुरू करण्यासाठी मोफत देण्यात येते. सदरील प्रशिक्षणादरम्यान त्यांना उद्योजकता प्रशिक्षण याचेही प्रशिक्षण देण्यात येते.

११. औद्योगिक प्रशिक्षण संस्थांमध्ये अनुसूचित जमातीतील प्रशिक्षणार्थ्यांसाठी पुस्तकपेढीचा विकास करणे.

अनुसूचित जमातीच्या प्रशिक्षणार्थ्यांना प्रशिक्षणादरम्यान संबंधित व्यवसायासाठी आवश्यक असलेली पुस्तके उपलब्ध करून देण्यात येतात.

१२. आदिवासी उपयोजनेअंतर्गत कार्यरत ५६ औद्योगिक प्रशिक्षण संस्थांतील यंत्रसामग्रीची त्रुटी दूर करणे.

या योजनेअंतर्गत आदिवासी औद्योगिक प्रशिक्षण संस्थांमध्ये कालानुरूपे जी यंत्रसामग्री अतिशय जुनी झालेली आहे व त्यामुळे प्रशिक्षणावर फरक पडतो. सदरील यंत्रसामग्री निर्लेखित करून त्याऐवजी नवीन यंत्रसामग्री खरेदी करून संस्थेतील यंत्रसामग्रीची त्रुटी दूर करण्यात येते. तसेच आधुनिकीकरणामुळे संस्थेमध्ये यंत्रसामग्रीची असलेली त्रुटी दूर करण्यात येते.

(६) उत्पादनाभिमुख प्रशिक्षण योजना

औद्योगिक प्रशिक्षण संस्थेमध्ये देण्यात येणारे प्रशिक्षण हे उत्पादनाभिमुख असल्यामुळे त्यामध्ये प्रात्यक्षिकाचा अंतर्भाव जास्त प्रमाणात असतो. प्रात्यक्षिकाचे प्रशिक्षण देण्याकरिता प्रशिक्षणार्थ्यांचा आत्मविश्वास वाढविणे, तसेच त्यांना विविध यंत्रसामग्री स्वत: चालविणे व त्यावर विविध प्रकारचे जॉब तयार करणे, यात जास्तीतजास्त अचूकता व दिलेल्या वेळेत औद्योगिक आस्थापनांप्रमाणे तयार करणे गरजेचे असते. याकरिता त्यांना औद्योगिक आस्थापनांप्रमाणे विविध जॉब व त्यासाठी आवश्यक कौशल्याचे प्रात्यक्षिक करणे आवश्यक असते.

वरील बाबींचा विचार करता विद्यार्थ्यांच्या कौशल्यात वाढ होण्यासाठी व शासनाच्या महसुलात वाढ होण्यासाठी उत्पादनाभिमुख प्रशिक्षण योजना ही १९८१ मध्ये सुरू करण्यात आली आहे. त्यामध्ये सन २००२ मध्ये सुधारित पद्धतीने अंमलबजावणी करण्यात आली.

उद्दिष्टे :

१. प्रशिक्षणार्थ्यांच्या कौशल्यात वाढ करणे व त्यांना रोजगार व स्वयंरोजगारासाठी सक्षम करणे.

२. औद्योगिक प्रशिक्षण संस्थेतील प्रशिक्षणार्थ्यांची कच्च्या मालाची गरज या योजनेतून भागविणे.

३. सदरील योजना औद्योगिक प्रशिक्षण संस्थांमध्ये प्रभाविपणे राबवून महसूल वाढविणे.

४. प्रशिक्षणार्थ्यांच्या / निदेशकांच्या प्रत्यक्ष कामाचा अनुभव घेणे व त्यामुळे त्यांचा आत्मविश्वास वाढवून कामाची अधिक आवड निर्माण करणे.

५. संस्थेमध्ये उपलब्ध असलेल्या यंत्रसामग्री व हत्यारे मनुष्यबळाचा महत्तम वापर करून, महसूल प्राप्त करून त्याद्वारे आधुनिक तंत्रज्ञानामधील यंत्रसामग्री खरेदी करून व संस्थेच्या इतर विकासासाठी वापर करणे.

६. सदरील योजना प्रभावीपणे राबवून संस्थेच्या परिसरातील खाजगी, शासकीय, निमशासकीय आस्थापनांशी अधिकाधिक संबंध वाढवून त्यांचा फायदा संस्थेतील प्रशिक्षणार्थ्यांच्या प्रशिक्षणासाठी करून घेणे. उत्पादनाभिमुख प्रशिक्षण योजना सर्व औद्योगिक प्रशिक्षण संस्थांमध्ये अनिवार्य करण्यात आली आहे.

पब्लिक प्रायव्हेट पार्टनरशिप योजनेद्वारे देशातील १३९६ शासकीय औ. प्र. संस्थांचा दर्जावाढ करणे.

औद्योगिक प्रशिक्षण संस्थांमधून दिले जाणारे प्रशिक्षण कारखान्यातील तंत्रज्ञानाच्या गरजेशी सुसंगत होण्यासाठी व कौशल्ययुक्त जागतिक दर्जाचे मनुष्यबळ निर्माण करण्यासाठी कारखाने / औद्योगिक संघटना यांच्या सहकार्याने केंद्रशासनाने सन २००५-०६ पासून देशातील ५०० औद्योगिक प्रशिक्षण संस्थांचा दर्जा उंचावून त्यांना सेंटर ऑफ एक्सलन्स् रूपांतरित करण्याची योजना सुरू केलेली आहे. देशातील उर्वरित १,३९६ औद्योगिक प्रशिक्षण संस्थांचा दर्जावाढ पब्लिक प्रायव्हेट पार्टनरशिप (Public Private Partnership) द्वारे करण्याची घोषणा केंद्रीय वित्त मंत्री यांनी २००७-०८ च्या अर्थ संकल्पिय भाषणामध्ये केली आहे. सन २००७-०८ पासून ते सन २०११-१२ पर्यंत खाजगी उद्योगाच्या सहभागाने (पब्लिक प्रायव्हेट पार्टनरशिपद्वारे) राज्यातील एकूण २५० औद्योगिक प्रशिक्षण संस्थांचा दर्जावाढ केंद्र शासनाच्या मार्गदर्शक सूचनेनुसार करण्यात आलेला आहे.

योजनेची उद्दिष्टे :

१. देशातील कुशल मनुष्यबळाचे प्रमाण ५ टक्क्यावरून ५० टक्क्यांपर्यंत वाढविणे.

२. औद्योगिक आस्थापनांना त्यांच्या गरजेनुसार लागणारे मनुष्यबळ तयार करून पुरविणे.

३. व्यवसाय कौशल्यांची कक्षा (Universe of Knowledge) वाढवून जागतिक दर्जाचे मनुष्यबळ तयार करणे.

४. औद्योगिक आस्थापनांच्या सहभागातून औद्योगिक प्रशिक्षण संस्थांच्या मूलभूत सुविधांमध्ये वाढ करणे.

योजनेची वैशिष्ट्ये :

१. औद्योगिक प्रशिक्षण संस्थेकरिता एका Industry Partner ची सहयोगी उद्योजक म्हणून निवड केली जाते.

२. Industry Partner च्या अध्यक्षतेखाली संस्था व्यवस्थापन समिती (IMC) स्थापना करण्यात येते.

३. संस्था व्यवस्थापन समितीत परिसरातील अन्य चार Industry Partner सभासद असतात व शासनाचे सहा प्रतिनिधी असून प्राचार्य हे सदस्य सचिव आहेत.

४. संबंधित Industry Partner (IMC अध्यक्ष), राज्य व केंद्र शासन यांच्यात त्रिपक्षीय सामंजस्य करार केला जातो.

५. संस्था व्यवस्थापन समितीने संस्था विकास आराखडा Institute Development Plan (IDP) तयार करावयाचा असून त्यामध्ये पुढील पाच वर्षाच्या आर्थिक गरजा व गुणवत्ता प्रगती निकषांचा समावेश करावयाचा आहे.

६. संस्था व्यवस्थापन समिती (IMC) ला संस्था नोंदणी अधिनियम, १८६० अंतर्गत नोंदणी करून मुंबई सार्वजनिक विश्वस्त व्यवस्था अधिनियम, १९५० अंतर्गत नोंदणी करावयाची आहे.

७. संस्था व्यवस्थापन समितीच्या नावाने संस्थेजवळील राष्ट्रीयकृत बँकेत खाते उघडावयाचे असून आयकर विभागाकडून TAN व PAN क्रमांक प्राप्त करून घेणे आवश्यक आहे.

८. संस्था व्यवस्थापन समिती (IMC) ला आर्थिक व शैक्षणिक स्वायत्ता देण्यात आलेली आहे.

९. संस्था व्यवस्थापन समिती (IMC) ला राज्य शासनाने ठरवून दिलेले प्रवेशशुल्क आकारून २० टक्के प्रवेश करण्याचे अधिकार देण्यात आलेले आहेत.८.

१०. राज्य सुकाणू समिती State Steering Committee (SSC) व राष्ट्रीयकृत सुकाणु समितीने National Steering Committee (NSC) IDP व MoA ला मान्यता दिल्यानंतर समितीच्या बँक खात्यात प्रत्येकी रुपये २.५ कोटी रक्कम व्याजमुक्त कर्जरूपाने केंद्र शासनाकडून जमा करण्यात येते.

११. संस्था व्यवस्थापन समितीतर्फे संस्थेत विविध उपक्रम राबवून महसूल वाढवावयाचा आहे.

१२. संस्थेचा सर्वंकष दर्जावाढ किंवा CoE सुरू करून गुणात्मक विकास करावयाचा आहे.

१३. व्याजमुक्त कर्जाची परतफेड ११ व्या वर्षापासून ३० वर्षांपर्यंत समान २० हप्त्यात समितीने करावयाची आहे.

राज्यात २५० औद्योगिक प्रशिक्षण संस्थेत विविध खाजगी औद्योगिक आस्थापना कार्यरत असून इस्पात इंडस्ट्रिज, व्हिडिओकॉन इंडस्ट्रिज, वॉकार्ड लि., भारत फोर्ज लि., जे. एस. डब्ल्यू. स्टील, किस्टोन रिअल्टर प्रा. लि., रेमंड लि., टाटा इंडस्ट्रिज, प्राज इंडस्ट्रिज लि. इत्यादी नामांकित आस्थापनांचा सहयोगी उद्योजक म्हणून सहभाग मिळालेला आहे.

सन २००७-०८ पासून या योजनेची अंमलबजावणी देशात तसेच राज्यात सुरू झालेली असून महाराष्ट्र शासनाने शासन निर्णय, क्रमांक आयटीआय २००७/(१६२/०७)/व्यशि-२, दिनांक ३१ डिसेंबर २००७ नुसार अंमलबजावणी चालू केलेली आहे.

पब्लिक प्रायव्हेट पार्टनरशिप योजनेअंतर्गत समाविष्ट संस्था

एकूण उद्दिष्ट	साध्य					एकूण
२००७-०८ ते २०११-१२	२००७-०८	२००८-०९	२००९-१०	२०१०-११	२०११-१२	
२५०	६२	५५	६०	२९	४४	२५०

केंद्र शासनाकडून पब्लिक प्रायव्हेट पार्टनरशिप योजनेअंतर्गत औद्योगिक प्रशिक्षण संस्थेला प्राप्त झालेला निधी (रुपये कोटी)

२००७-०८		२००८-०९		२००९-१०		२०१०-११		२०११-१२		एकूण संस्था	एकूण निधी
संस्था	निधी	संस्था	निधी	संस्था	निधी	संस्था	निधी	संस्था	निधी		
६२	१५५	५५	१३७.५	६०	१५०	२९	७२.५	४४	११०	२५०	६२५

पब्लिक प्रायव्हेट पार्टनरशिपअंतर्गत सन २००७-२००८ मध्ये समाविष्ट संस्था

अ. क्र.	औद्योगिक प्रशिक्षण संस्थेचे नाव	उद्योग समूहाचे नाव		दर्जावाढ / सीओई सेक्टर
१	२	३		४
	मुंबई विभाग			
१	बोरिवली	महेंद्र ॲन्ड महेंद्र, कांदिवली	..	दर्जावाढ
२	शहापूर	जेएसडब्ल्यू स्टील लिमिटेड, शहापूर, ठाणे	..	दर्जावाढ
३	बेलापूर	ए. एस. ए. पी. पी. मीडिया लि., मुंबई	..	दर्जावाढ
४	फोंडाघाट	सापळे ऑटो सर्व्हिसेस प्रा. लि., फोंडाघाट	..	दर्जावाढ
	नाशिक विभाग			
५	नाशिक (मु.)	रिलायन्स इलेक्ट्रॉनिक्स, नाशिक	..	दर्जावाढ
६	सिन्नर	एसएमपी ऑटोटेक प्रा. लि., अंबड, नाशिक	..	दर्जावाढ
७	चांदवड	कैलास ट्रीटमेंट, पंचवटी, नाशिक	..	दर्जावाढ
८	सटाणा	शैलेश पंडीत प्रा. लि., नाशिक	..	दर्जावाढ
९	निफाड	सुशील ग्रेम्स एक्स्पोर्ट कंपनी, निफाड	..	दर्जावाढ
१०	येवला	श्री गणेश होन्डा एजन्सीज	..	दर्जावाढ
११	अक्कलकुवा	टेक्नोफ्रब इंजिनिअरिंग, धुळे	..	दर्जावाढ
१२	पारोळा	किरण मशिन टुल्स लि., जळगाव	..	दर्जावाढ
१३	जामनेर	कमल डाईज आणि इंजिनिअरिंग वर्क्स, जळगाव	..	दर्जावाढ
१४	श्रीगोंदा	मायक्रोटेक इंडस्ट्रिज, अहमदनगर	..	दर्जावाढ
१५	नेवासा	M/s. स्वस्तिक डगस्टन इंडस्ट्रिज, श्रीरामपूर	..	दर्जावाढ
१६	पाथर्डी	लार्सन ॲन्ड टुब्रो लि., अहमदाबाद	..	दर्जावाढ
१७	शिरपूर	प्रियदर्शनी सहकारी सूतगिरणी, शिरपूर	..	दर्जावाढ

[(मु.)-मुलींची, (आ.)-आदिवासी, (*)-अल्पसंख्याक]

पब्लिक प्रायव्हेट पार्टनरशिपअंतर्गत सन २००७-२००८ मध्ये समाविष्ट संस्था--चालू

अ. क्र.	औद्योगिक प्रशिक्षण संस्थेचे नाव	उद्योग समूहाचे नाव		दर्जावाढ/सीओई सेक्टर
१	२	३		४
	पुणे विभाग			
१८	औंध-पुणे (मु.)	पर्सिस्टंस सिस्टिम प्रा. लि.	..	दर्जावाढ
१९	दौंड (वरवंड)	विशय कॉम्पोनन्टस्, पुणे	..	दर्जावाढ
२०	पुरंदर (सासवड)	M/s. तुल डी वर्क, पुणे	..	दर्जावाढ
२१	खेड	भारत फोर्ज इंडिया लिमिटेड, पुणे	..	दर्जावाढ
२२	शिरूर	बुर्काडट कॉम्प्रेशन्स प्रा. लि., कोंढापुरी, पुणे	..	दर्जावाढ
२३	पंढरपूर	M/s. डब्ल्यू. एम. आय. कोकटणीस लि., पुरंदर	..	दर्जावाढ
२४	मंगळवेढा	M/s. प्रिसिजन कम शाफ्ट लि.	..	दर्जावाढ
२५	विटा	किर्लोस्कर ब्रदर्स लिमिटेड, किर्लोस्करवाडी	..	दर्जावाढ
२६	वाई	गरवारे वॉल रोप्स लि., वाई	..	दर्जावाढ
२७	दहिवडी (माण)	केबॉवेट इंजिनिअरिंग प्रा. लि., सातारा	..	दर्जावाढ
	औरंगाबाद विभाग			
२८	औरंगाबाद (मुलींची) *	ओकार्ट लि., औरंगाबाद	..	दर्जावाढ
२९	अंबड	एनआरबी बेअरिंग लिमिटेड, जालना	..	दर्जावाढ
३०	बदनापूर	ॲप्रोकॉप इंजिनिअरिंग प्रा.लि.	..	दर्जावाढ
३१	भोकरदन	विश्व टुलिंग सिस्टीम, औरंगाबाद	..	दर्जावाढ
३२	परळी-वैजनाथ *	लक्ष्मी कॉटस्पीन लि.	..	दर्जावाढ
३३	आष्टी	एन्डुरन्स टेक्नॉलॉजी प्रा. लि., औरंगाबाद	..	दर्जावाढ
३४	बसमतनगर	एन. एच. के. ऑटोमोटिव्ह कम्पोन्ट प्रा. लि.	..	दर्जावाढ
३५	धर्माबाद	जैन डायमंड टूल्स प्रा. लिमिटेड, औरंगाबाद	..	दर्जावाढ
३६	भोकर	बॉम्बे चेंबर्स ऑफ कॉमर्स, मुंबई	..	दर्जावाढ
३७	भूम	व्हिडिओकॉन इंडस्ट्रिज लिमिटेड, औरंगाबाद	..	दर्जावाढ
३८	कळंब	व्हिडिओकॉन इंडस्ट्रिज लिमिटेड, औरंगाबाद	..	दर्जावाढ
३९	परांडा	व्हिडिओकॉन इंडस्ट्रिज लिमिटेड, औरंगाबाद	..	दर्जावाढ
४०	लातूर (मु.) *	व्हिडिओकॉन इंडस्ट्रिज लिमिटेड, औरंगाबाद	..	दर्जावाढ
४१	अहमदपूर	जैन डायमंड टूल्स, औरंगाबाद	..	दर्जावाढ
	अमरावती विभाग			
४२	अमरावती (मु.) *	हॉटेल श्रीपाद कॉन्टिनेन्टल, अमरावती	..	दर्जावाढ
४३	मोशी *	जे. एस. डब्ल्यू. कोरडे प्रॉडक्ट, लि.	..	दर्जावाढ
४४	मोझरी	सन पेड इंडस्ट्री, एम.आय.डी.सी., अमरावती	..	दर्जावाढ
४५	नांदगाव-खांडेश्वर	कस्तुरी मेटलर्स प्रा. लि.	..	दर्जावाढ
४६	धारणी	अस्पा बॅण्ड सन्स लि.	..	दर्जावाढ

[(मु.)-मुलींची, (आ.)-आदिवासी, (*)-अल्पसंख्याक]

पब्लिक प्रायव्हेट पार्टनरशिपअंतर्गत सन २००७-२००८ मध्ये समाविष्ट संस्था--चालू

अ. क्र.	औद्योगिक प्रशिक्षण संस्थेचे नाव	उद्योगसमूहाचे नाव		दर्जावाढ/सीओई सेक्टर
१	२	३		४
	अमरावती विभाग--चालू			
४७	गुंज (महागाव)	रेमंड युको डेनीम प्रा. लिमिटेड, यवतमाळ	..	दर्जावाढ
४८	पुसद *	रेमंड युको डेनीम प्रा. लिमिटेड, यवतमाळ	..	दर्जावाढ
४९	उमरखेड	रेमंड युको डेनीम प्रा. लिमिटेड, यवतमाळ	..	दर्जावाढ
५०	अकोला (मु.) *	जे. एस. कॉर्पोरेशन, अकोला	..	दर्जावाढ
५१	मंगळुरपीर *	जे. एस. कॉर्पोरेशन, अकोला	..	दर्जावाढ
	नागपूर विभाग			
५२	सावनेर	जे. एस. डब्लू स्टील डोटेड प्रोबुकर लि.,	..	दर्जावाढ
५३	देवरी	अशोक लेलँड लिमिटेड, भंडारा	..	दर्जावाढ
५४	सालेकसा	आदाणी पॉवर, महाराष्ट्र लिमिटेड	..	दर्जावाढ
५५	तिरोडा	अदानी पॉवर महाराष्ट्र प्रा. लिमिटेड	..	दर्जावाढ
५६	भंडारा (मु.)	सनफ्लॅग स्टील इंडस्ट्रिज, भंडारा	..	दर्जावाढ
५७	तुमसर	सनफ्लॅग स्टील इंडस्ट्रिज, भंडारा	..	दर्जावाढ
५८	साकोली	अशोक लेलँड लिमिटेड, भंडारा	..	दर्जावाढ
५९	ब्रह्मपुरी	सी. एफ. पी., चंद्रपूर	..	दर्जावाढ
६०	सिंदेवाही	संदीप मेटल क्राफ्ट लि.	..	दर्जावाढ
६१	विसोरा	पी. व्ही. टेक्सटाईल जाम, समुद्रपूर	..	दर्जावाढ
६२	देसाईगंज	ए. ए. एनर्जी लि.,	..	दर्जावाढ

पब्लिक प्रायव्हेट पार्टनरशिपअंतर्गत सन २००८-२००९ मध्ये समाविष्ट संस्था

अ. क्र.	औद्योगिक प्रशिक्षण संस्थेचे नाव	उद्योगसमूहाचे नाव		दर्जावाढ/सीओई सेक्टर
१	२	३		४
	मुंबई विभाग			
१	अंधेरी	किस्टोन रिअल्टर, मुंबई	..	दर्जावाढ
२	मुरबाड	जे. एम. डब्ल्यू. स्टील, ठाणे	..	दर्जावाढ
३	कर्जत	किस्टोल रिअल्टर, मुंबई	..	दर्जावाढ
४	पेण	M/s. जे. एस. डब्ल्यू. स्टील लि., पेण	..	दर्जावाढ
५	उरण	ट्रस्ट जे. एन. पी. टी., उरण	..	दर्जावाढ
६	श्रीवर्धन *	M/s. जे. एस. डब्ल्यू. स्टील लि., पेण	..	दर्जावाढ
७	अलिबाग	जे. एस. डब्ल्यू. इस्पित इंडस्ट्री, पेण	..	दर्जावाढ
८	मुरूड	जे. एस. डब्ल्यू. इस्पित इंडस्ट्री, पेण	..	दर्जावाढ
९	मंडणगड	जे. एस. डब्ल्यू. इस्पित इंडस्ट्री, पेण	..	दर्जावाढ
१०	रत्नागिरी (मु.) *	फिनोलेक्स इंडस्ट्रिज लिमिटेड, रत्नागिरी	..	दर्जावाढ
११	राजापूर	न्यूक्लीअर पॉवर कॉर्पोरेशन ऑफ इंडिया लि.	..	दर्जावाढ
१२	मालवण	निर्माण रिअल्टर ॲण्ड डेव्हलपर्स	..	दर्जावाढ

[(मु.)-मुलींची, (आ.)-आदिवासी, (*)-अल्पसंख्याक]

पब्लिक प्रायव्हेट पार्टनरशिपअंतर्गत सन २००७-२००८ मध्ये समाविष्ट संस्था--चालू

अ. क्र.	औद्योगिक प्रशिक्षण संस्थेचे नाव	उद्योगसमूहाचे नाव		दर्जावाढ/सीओई सेक्टर
१	२	३		४
	पुणे विभाग			
१३	वेल्हे	M/s. एम्युनिमेटी निरमन, प्रा. लि., पुणे	..	दर्जावाढ
१४	शिराळा	हायस्पीड रबर प्रा. लि., इस्लामपूर	..	दर्जावाढ
१५	आटपाडी	किर्लोस्कर ब्रदर्स, सांगली	..	दर्जावाढ
१६	सोलापूर (मु.)	सागर क्रिऐशन, सोलापूर	..	ॲपरल
१७	सोलापूर (दक्षिण)	लोकमंगल उद्योग समूह, सोलापूर	..	दर्जावाढ
१८	कुर्डूवाडी	रुद्राली हाय टिच टुल्स, प्रा. लि.	..	दर्जावाढ
१९	सांगोला	लोकमंगल उद्योग समूह	..	दर्जावाढ
२०	शिरोळ	कुलकर्णी पॉवर टूल्स लि.,	..	दर्जावाढ
२१	पाटण	दत्ता टूल्स लि., कराड	..	दर्जावाढ
२२	कोरेगाव	सायकलो स्टान्स मिशन लि., सातारा	..	दर्जावाढ
	नाशिक विभाग			
२३	पेठ	रिलायन्स इलेक्ट्रॉनिक्स	..	दर्जावाढ
२४	मालेगाव *	एन. बी. शुगर ॲण्ड फार्मास्युटिकल लि.	..	दर्जावाढ
२५	शहादा	एल्मेक इंजिनिअर्स लि., धुळे	..	दर्जावाढ
२६	अंमळनेर	सुमधू इंजिनिअरिंग इं. लि., जळगाव	..	दर्जावाढ
२७	चाळीसगाव	इर्सेशिअल एक्विपमेंट, धुळे	..	दर्जावाढ
२८	यावल	सोयो सिस्टिम्स लि., जळगाव	..	दर्जावाढ
२९	पारनेर	मयूर इंडस्ट्रिज, अहमदनगर	..	दर्जावाढ
३०	राहुरी	कोहिनूर प्लानेट कन्स्ट्रक्शन प्रा. लि., मुंबई	..	दर्जावाढ
३१	संगमनेर *	इलेक्ट्रॉनिका मशिन टूल्स लि., सिन्नर	..	दर्जावाढ
	औरंगाबाद विभाग			
३२	गंगापूर	एन. आर. बी. बेअरिंग लि.	..	दर्जावाढ
३३	अंबेजोगाई *	नॅचरल शुगर ॲण्ड अलाईड इंडस्ट्रिज प्रा. लि.	..	दर्जावाढ
३४	हिंगोली *	श्री. खुराना ट्रॅव्हल्स, हिंगोली	..	दर्जावाढ
३५	उमरगा	प्रगती मोटर्स, उमरगा	..	दर्जावाढ
३६	चाकूर	कल्पकला हॅण्डमेड पेपर इंडस्ट्रिज, लातूर	..	दर्जावाढ
३७	रेणापूर	कल्पकला हॅण्डमेड पेपर इंडस्ट्रिज, लातूर	..	दर्जावाढ
	अमरावती विभाग			
३८	भातकुली *	जाधव गिअर्स लि., अमरावती	..	दर्जावाढ
३९	अचलपूर *	श्री साईनाथ माटारर्स, अमरावती	..	दर्जावाढ
४०	मूर्तिजापूर *	अनुप इंजिनिअरिंग इंडस्ट्रिज, अकोला	..	दर्जावाढ
४१	चिखली *	——	..	दर्जावाढ
४२	मलकापूर *	जगदंबा इंडस्ट्रिज, एम.आय.डी.सी., चिखली, बुलढाणा	..	दर्जावाढ
४३	शेगाव *	M/s. वीरचंद्र नार्सी कोटर्न, प्रेम इंडस्ट्री प्रा. लि. खामगील	..	दर्जावाढ
४४	दिग्रस	रेमन्ड युको डेनिम प्रा. लि., लोहारा	..	दर्जावाढ
४५	राळेगाव	रेमॅण्ड युको डेनिम लि., यवतमाळ	..	दर्जावाढ
४६	घाटंगी	रेमॅण्ड युको डेनिम लि., यवतमाळ	..	दर्जावाढ

[(मु.)-मुलींची, (आ.)-आदिवासी, (*)-अल्पसंख्याक]

पब्लिक प्रायव्हेट पार्टनरशिपअंतर्गत सन २००७-२००८ मध्ये समाविष्ट संस्था--चालू

अ. क्र.	औद्योगिक प्रशिक्षण संस्थेचे नाव	उद्योग समूहाचे नाव		दर्जावाढ/सीओई सेक्टर
१	२	३		४
	नागपूर विभाग			
४७	हिंगणा	जे. एस. डब्ल्यू. स्टील कोटेड प्रॉडक्ट लि.	..	दर्जावाढ
४८	भिवापूर	इस्पात इंडस्ट्रिज लिमिटेड, कळमेश्वर	..	दर्जावाढ
४९	पारशिवणी (आ.)	जे. एस. डब्ल्यू. स्टील कोटेड प्रॉडक्ट लि.	..	दर्जावाढ
५०	नरखेड	जे. एस. डब्ल्यू. स्टील कोटेड प्रॉडक्ट लि.	..	दर्जावाढ
५१	समुद्रपूर	जे. एस. डब्ल्यू. स्टील कोटेड प्रॉडक्ट लि.	..	दर्जावाढ
५२	पवनी	अशोक लेलँड लिमिटेड, भंडारा	..	दर्जावाढ
५३	लाखांदूर	अशोक लेलँड लिमिटेड, भंडारा	..	दर्जावाढ
५४	मोहाडी	सन फ्लॅग आयर्न ॲण्ड स्टील कं., भंडारा	..	दर्जावाढ
५५	अर्जुनीमोरगाव	डीलाइट इंडस्ट्रिज, भंडारा	..	दर्जावाढ

पब्लिक प्रायव्हेट पार्टनरशिपअंतर्गत सन २००९-२०१० मध्ये समाविष्ट संस्था

जिल्ह्याचे नाव	अ. क्र.	औद्योगिक प्रशिक्षण संस्थेचे नाव	सहयोगी उद्योगसमूहाचे नाव		दर्जावाढ/सीओई सेक्टर
१	२	३	४		५
		मुंबई विभाग			
ठाणे	१	भिवंडी *	एम. एस. ई. टी. कं. लि.,	..	दर्जावाढ
	२	मोखाडा (आ.)	एम. टी. एज्युकेअर प्रा. लि., मुंबई	..	दर्जावाढ
	३	तलासरी (आ.)	तेजश्री मालवीया हेड सी.एस.आर. ॲन्ड व्हेलकेअर	..	दर्जावाढ
	४	कल्याण	एम. एस. ई. टी. कं. लि.,	..	दर्जावाढ
	५	पालघर	जे. एस. डब्ल्यू. स्टील लि., बोईसर	..	दर्जावाढ
रायगड	६	माणगाव	निर्माण रिअल्टर्स ॲण्ड डेव्हलपर्स, मुंबई	..	दर्जावाढ
	७	खालापूर	महिंद्रा युजिन प्रा. लि., खोपोली	..	दर्जावाढ
रत्नागिरी	८	संगमेश्वर	जयगड पवार स्टोन्स को. लि.	..	दर्जावाढ
	९	दापोली	भारती शिपयार्ड लि., रत्नागिरी	..	दर्जावाढ
सिंधुदुर्ग	१०	देवगड	M/s. जे. एस. डब्ल्यू. एनर्जी, लि.	..	दर्जावाढ
		पुणे विभाग			
पुणे	११	मुळशी	बजाज ऑटो लि., पुणे	..	दर्जावाढ
सांगली	१२	जत	मॅग्नेविन मॅग्नेटिक्स प्रा. लि., मिरज	..	दर्जावाढ
सोलापूर	१३	मोहोळ	कोठारी एमरी टेक्स.	..	दर्जावाढ
	१४	बार्शी	बंडेवार ट्रॅक्टर्स	..	दर्जावाढ
कोल्हापूर	१५	राधानगरी	विजय इंजिनिअरिंग वर्क्स, कोल्हापूर	..	दर्जावाढ
	१६	हातकणंगले	सधर्म टेक्सकॉम, हातकणंगले	..	दर्जावाढ

[(मु.)-मुलींची, (आ.)-आदिवासी, (*)-अल्पसंख्याक]

पब्लिक प्रायव्हेट पार्टनरशिपअंतर्गत सन २००९-२०१० मध्ये समाविष्ट संस्था--चालू

जिल्ह्याचे नाव	अ. क्र.	औद्योगिक प्रशिक्षण संस्थेचे नाव	सहयोगी उद्योगसमूहाचे नाव		दर्जावाढ/सीओई सेक्टर
१	२	३	४		५
	पुणे विभाग--चालू				
	१७	गगनबावडा	विष्णु सन्स इंडस्ट्रिज, कोल्हापूर	..	दर्जावाढ
	१८	आजरा	पोवार ग्रुप ऑफ इंडस्ट्रिज, आजरा	..	दर्जावाढ
	१९	तुर्केवाडी	फेअरफिल्ड ॲटलास लि., शिनोली-चंदगड	..	दर्जावाढ
	२०	मुरगुड	मनूग्राफ इंडिया लि., कोल्हापूर	..	दर्जावाढ
	२१	शाहूवाडी	डी. एस. दुधाणे ग्रुप ऑफ इंडस्ट्रिज, कोल्हापूर	..	दर्जावाढ
सातारा	२२	मेढा	कुपर कॉर्पोरेशन प्रा. लि.	..	दर्जावाढ
		नाशिक विभाग			
नाशिक	२३	सुरगाणा (आ)	एम. एस. ई. टी. कं. लि.,	..	दर्जावाढ
अहमदनगर	२४	कर्जत	लार्सन ॲण्ड टुब्रो लि., (ईएसई डिव्हिजन)	..	दर्जावाढ
	२५	श्रीरामपूर *	जीकेएन सेंटर मेटल लि., अहमदनगर	..	दर्जावाढ
नंदुरबार	२६	तळोदा (आ)	श्रीसन टेक्नॉलॉजी प्रा. लि., नाशिक	..	दर्जावाढ
	२७	अक्राणी (आ)	इलमेक इंजिनिअर्स, धुळे	..	दर्जावाढ
जळगाव	२८	जळगाव (मु.)	रेमण्ड्स (टेक्सटाईल डिव्हिजन) लि., जळगाव	..	दर्जावाढ
	२९	उचंदे	सुपर टूल्स, जळगाव	..	दर्जावाढ
	३०	पाचोरा	द्वारका इंडस्ट्रिज, जळगाव	..	दर्जावाढ
औरंगाबाद विभाग					
औरंगाबाद	३१	वैजापूर	एम. एस. ई. टी. कं. लि.,	..	दर्जावाढ
	३२	सिल्लोड	एम. टी. एज्युकेअर प्रा. लि., मुंबई	..	दर्जावाढ
बीड	३३	केज	आयडीयाज इंजिनिअर्स, औरंगाबाद	..	दर्जावाढ
	३४	गेवराई	एक्सपर्ट ग्लोबल, औरंगाबाद	..	दर्जावाढ
हिंगोली	३५	औंढा नागनाथ	एस. आर. मेटल्स प्रा. लि., जालना	..	दर्जावाढ
	३६	कळमनूरी	धनंजय ग्रुप ऑफ कंपनीज, औरंगाबाद	..	दर्जावाढ
उस्मानाबाद	३७	तुळजापूर	श्री गुरुकृपा इंजिनिअरिंग वर्क्स, उस्मानाबाद	..	दर्जावाढ
लातूर	३८	औसा	शिवानंद इंडस्ट्रिज, लातूर	..	दर्जावाढ
जालना	३९	जाफराबाद	विश्वा टुलिंग सिस्टिम्स प्रा. लि., औरंगाबाद	..	दर्जावाढ
	४०	मंठा	कीर्ती इंडस्ट्रिज, जालना	..	दर्जावाढ
	४१	घनसावंगी	विनोदराय इंजिनिअरिंग प्रा. लि., जालना	..	दर्जावाढ
	४२	परतूर	कालिका स्टील ॲप्लॉय प्रा. लि.,	..	दर्जावाढ
परभणी	४३	जिंतूर	वॅरोक इंजिनिअरिंग प्रा. लि.,	..	दर्जावाढ
अमरावती विभाग					
अकोला	४४	बाळापूर *	तुलसी पॉलीमर्स, अकोला	..	दर्जावाढ
यवतमाळ	४५	आर्णी (आ.)	साईनाथ इंडस्ट्रिज, यवतमाळ	..	दर्जावाढ
	४६	मोरेगाव (आ.)	रेमंड युको डेनिम प्रा. लि.,	..	दर्जावाढ
	४७	बाभूळगाव	मॅक / मोटर्स	..	दर्जावाढ

[(मु.)-मुलींची, (आ.)-आदिवासी, (*)-अल्पसंख्याक]

पब्लिक प्रायव्हेट पार्टनरशिपअंतर्गत सन २००९-२०१० मध्ये समाविष्ट संस्था--चालू

जिल्ह्याचे नाव	अ. क्र.	औद्योगिक प्रशिक्षण संस्थेचे नाव	सहयोगी उद्योगसमूहाचे नाव	दर्जावाढ/सीओई सेक्टर
१	२	३	४	५
		नागपूर विभाग		
यवतमाळ	४८	कुही	एम. एस. ई. टी. कं. लि., ..	दर्जावाढ
	४९	मौदा	एनटीपीसी, मौदा ..	दर्जावाढ
वर्धा	५०	सेलू	इंदिरा सहकारी सूतगिरणी, सेलू ..	दर्जावाढ
चंद्रपूर	५१	गोंडपिंपरी (आ.)	दि टाईम इंजिनिअरिंग, चंद्रपूर ..	दर्जावाढ
	५२	चिमूर (आ.)	चिमूर कॉटन इंडस्ट्रिज ..	दर्जावाढ
	५३	मूल	टाटा मोटर्स ..	दर्जावाढ
	५४	भद्रावती (आ.)	पॉवर ग्रिड कॉर्पोरेशन ऑफ इंडिया लि. ..	दर्जावाढ
	५५	नागभीड	सिग्मा इलेक्ट्रो पॉवर इंजिनिअरिंग, प्रा. लि. ..	दर्जावाढ
गडचिरोली	५६	एटापल्ली (आ.)	लॉइड्स मेटल्स ॲण्ड इंजिनिअर्स, प्रा. लि., चंद्रपूर	दर्जावाढ
	५७	कोची (आ.)	बल्लारपूर इंडस्ट्रिज लि. ..	दर्जावाढ
	५८	आरमोरी (आ.)	बल्लारपूर इंडस्ट्रिज लि., बल्लारपूर, जि. चंद्रपूर ..	दर्जावाढ
	५९	चामोर्शी (आ.)	बल्लारपूर इंडस्ट्रिज लि., बल्लारपूर, जि. चंद्रपूर	दर्जावाढ
	६०	धानोरा (आ.)	गुप्ता एनर्जी लि., नागपूर ..	दर्जावाढ

सन २०१०-२०११ मध्ये समाविष्ट औद्योगिक प्रशिक्षण संस्था

जिल्ह्याचे नाव	अ. क्र.	औद्योगिक प्रशिक्षण संस्थेचे नाव	सहयोगी उद्योगसमूहाचे नाव	दर्जावाढ/सीओई सेक्टर
१	२	३	४	५
		मुंबई विभाग		
मुंबई उपनगर	१	गोवंडी	सुपारीवाला एक्सपोर्ट प्रा. लि. मुंबई ..	दर्जावाढ
रायगड	२	पोलादपूर	निर्माण रिअल्टर ॲण्ड डेव्हलपर्स ..	दर्जावाढ
	३	नांदवी	कोहिनूर प्यॉनेट कन्स्ट्रक्शन प्रा. लि. ..	दर्जावाढ
	४	म्हसळा *	डिगी पार्ट लि. ..	दर्जावाढ
रत्नागिरी	५	लांजा	जे एस. डब्ल्यू. इन्फ्रास्ट्रक्चर लि. ..	दर्जावाढ
		पुणे विभाग		
सोलापूर	६	करमाळा	आर. आर. इलेक्ट्रिकल, सोलापूर ..	दर्जावाढ
कोल्हापूर	७	भुदरगड	एस. बी. रिशेलेरस प्रा. लि. कोल्हापूर ..	दर्जावाढ
	८	पन्हाळा	सुर्या ईक्युपमेंट प्रा. लि., ..	दर्जावाढ
सांगली	९	कवठेमहांकाळ	एम. एस. ई. टी. कं. लि. कोल्हापूर ..	दर्जावाढ
सातारा	१०	औंध-खटाव	हिंदुस्तान स्ट्रकचरल वर्क ..	दर्जावाढ
		औरंगाबाद विभाग		
नांदेड	११	कंधार	टाटा मोटर्स ..	दर्जावाढ
	१२	देगलूर	टाटा केमिकल्स लि. नांदेड ..	दर्जावाढ
लातूर	१३	शिरूर अनंतपाळ	एक्सपोनेन्टेल्स इंजिनिअरिंग प्रा. लि. पुणे ..	दर्जावाढ

[(मु.)-मुलींची, (आ.)-आदिवासी, (*)-अल्पसंख्याक]

सन २०१०-२०११ मध्ये समाविष्ट औद्योगिक प्रशिक्षण संस्था--चालू

जिल्ह्याचे नाव	अ. क्र.	औद्योगिक प्रशिक्षण संस्थेचे नाव	सहयोगी उद्योगसमूहाचे नाव		दर्जावाढ/सीओई सेक्टर
१	२	३	४		५
		नाशिक विभाग			
नाशिक	१४	नाशिक (उच्चस्तर)	रिलायन्स इलेक्ट्रॉनिक्स	..	दर्जावाढ
	१५	भडगाव	चैतन्य स्टीलशेष प्रा. लि.	..	दर्जावाढ
	१६	धरणगाव	स्पेक्ट्रम फॅब्रिकेट्स (इंडिया) प्रा. लि.	..	दर्जावाढ
धुळे	१७	शिंदखेडा	यूनिव्हर्सल स्ट्रार्च केम एलेड लि.	..	दर्जावाढ
अमरावती विभाग					
अमरावती	१८	दर्यापूर	कोनिसू ऑटो प्रा. लि.	..	दर्जावाढ
	१९	अंजनगाव-सूर्जी *	पारस्कर ॲटोवर्ड प्रा. लि.	..	दर्जावाढ
	२०	चांदूरबाजार *	जैका मोटर्स प्रा. लि.	..	दर्जावाढ
	२१	धामणगाव	जाधव स्टील एलॉग	..	दर्जावाढ
बुलढाणा	२२	मोताळा	डी. एस. इंडस्ट्रिज	..	दर्जावाढ
यवतमाळ	२३	झरीझामणी	रेमंड युको डेनिम प्रा. लि.	..	दर्जावाढ
	२४	नेर	रेमंड युको डेनिम प्रा. लि.	..	दर्जावाढ
	२५	कळंब (आ.)	बजरंग पेपर प्रॉडक्टस	..	दर्जावाढ
	२६	दारव्हा	रेमंड युको डेनिम प्रा. लि.	..	दर्जावाढ
नागपूर विभाग					
वर्धा	२७	हिंगणघाट	मारुती सुझूकी इंडिया	..	दर्जावाढ
	२८	आर्वी	टाटा मोटर्स लि.	..	दर्जावाढ
	२९	कारंजा-घाडगे	डी. एस. फर्निशर्स	..	दर्जावाढ

पब्लिक प्रायव्हेट पार्टनरशिप अंतर्गत सन २०११-१२ मध्ये समाविष्ट संस्था

जिल्ह्याचे नाव	अ. क्र.	औद्योगिक प्रशिक्षण संस्थेचे नाव	सहयोगी उद्योग समूहाचे नाव	दर्जावाढ / सीओई सेक्टर
१	२	३	४	५
			मुंबई विभाग	
ठाणे	१	उल्हासनगर	सेंच्युरी रेयॉन	दर्जावाढ
सिंधुदुर्ग	२	दोडामार्ग	फनफर्स्ट फॉउन्डेशन प्रा. लि.	दर्जावाढ
	३	वेंगुर्ला	लुपीन फॉउन्डेशन	दर्जावाढ
रायगड	४	तळा	महिंद्रा उजिन स्टील कंपनी लि.	दर्जावाढ
	५	सुधागड पाली	मियाट प्रा. लि.	दर्जावाढ
			पुणे विभाग	
सांगली	६	कडेगाव	टाटा ऑटोकॅप सिस्टिम लि.	दर्जावाढ
	७	पलुस	सनशेरा इंजिनिअरिंग प्रा. लि.	दर्जावाढ
			नाशिक विभाग	
नाशिक	८	नांदगाव	हॅड्रोलिक्स इंडिया लि.	दर्जावाढ
अहमदनगर	९	कोपरगाव	भनसोली ट्रॅव्हल्स प्रा. लि.	दर्जावाढ
जळगाव	१०	एरंडोल	तुलशी एक्सटुशन प्रा. लि.	दर्जावाढ
	११	चोपडा	शुभदा एग्रॉप्लास्ट	दर्जावाढ

[(मु.)-मुलींची, (आ.)-आदिवासी, (*)-अल्पसंख्याक]

सन २०११-१२ मध्ये समाविष्ट संस्था--चालू

जिल्ह्याचे नाव	अ. क्र.	औद्योगिक प्रशिक्षण संस्थेचे नाव	सहयोगी उद्योग समूहाचे नाव	दर्जावाढ / सीओई सेक्टर
१	२	३	४	५
			औरंगाबाद विभाग	
औरंगाबाद	१२	औरंगाबाद (उच्चस्तर)	बजाज ऑटो लि. पुणे	दर्जावाढ
	१३	कन्नाद	औरंगाबाद इलेक्ट्रिकल्स	दर्जावाढ
बीड	१४	धारूर	किरगद ऑटोकॅम्प प्रा. लि.	दर्जावाढ
	१५	माजलगाव	कराड ऑटो कॉम्पोनेन्ट	दर्जावाढ
	१६	पाटोदा	अडोर वेल्डिंग	दर्जावाढ
लातूर	१७	देवणी	ज्योतीर्लिंग इंडस्ट्रिज	दर्जावाढ
	१८	जळकोट	ए. एस. आर. इंडस्ट्रिज	दर्जावाढ
नांदेड	१९	मुदखेड	टाटा मोटर्स लि.	दर्जावाढ
हिंगोली	२०	सेनगाव	शिट शेपर्स	दर्जावाढ
	२१	पुर्णा	सुनील हायटेक इंजिनिअरिंग लि.	दर्जावाढ
	२२	पालम	गंगाखेड शुगर ॲण्ड एनर्जी लि.	दर्जावाढ
	२३	सोनपेठ	सिम इंडस्ट्रिज	दर्जावाढ
	२४	गंगाखेड	मेटलमॅन ऑटो प्रा. लि.	दर्जावाढ
			अमरावती विभाग	
अमरावती	२५	वरूड	श्रद्धा ऑटो सर्व्हिसेस	दर्जावाढ
	२६	अमरावती (उच्चस्तर)	टाटा मोटर्स लि.	दर्जावाढ
अकोला	२७	तेल्हारा	पारस्कर मोटारबाइक्स, अकोला	दर्जावाढ
	२८	बार्शी टाकळी	डी. जी. सिरॅमिक्स	दर्जावाढ
	२९	पातूर	टाटा मोटर्स लि.	दर्जावाढ
बुलढाणा	३०	संग्रामपूर	विनायक एग्रो इंडस्ट्री	दर्जावाढ
	३१	मेहकर	शारंगधर शुगर मिल	दर्जावाढ
वाशिम	३२	रिसोड	आश्लेषा पॉवर कन्ट्रोलस् प्रा. लि.	दर्जावाढ
	३३	मालेगाव	तिरुपती ग्रुप	दर्जावाढ
	३४	जळगाव जामोद	हावरे ईंजिनिअरिंग ॲण्ड बिल्डर्स प्रा. लि.	दर्जावाढ
			नागपूर विभाग	
नागपूर	३५	नागपूर (उच्चस्तर)	महिंद्रा ॲण्ड महिंद्रा लि.	दर्जावाढ
वर्धा	३६	आष्टी	के. ई. सी. इंटरनॅशनल लि.	दर्जावाढ
गोंदिया	३७	सडक अर्जुनी	अशोक लेलँड, नागपूर	दर्जावाढ
	३८	आमगाव	नागपूर मोटर्स प्रा. लि.	दर्जावाढ
	३९	गोरेगाव	अदानी पॉवर महा. लि.	दर्जावाढ
चंद्रपूर	४०	पोंभुर्णा	चंद्रपूर फेरा ॲलॉज प्लॅन्ट	दर्जावाढ
	४१	सावली	टाटा मोटर्स लि.	दर्जावाढ
			आश्रम औद्योगिक प्रशिक्षण संस्था नाशिक विभाग	
नंदुरबार	४२	सुकापूर	लुपीन फाउन्डेशन	दर्जावाढ
धुळे	४३	नवापाडा	लुपीन फाउन्डेशन	दर्जावाढ
			नागपूर विभाग	
गोंदिया	४४	बिजेपार	गुप्ता स्विचगिअर	दर्जावाढ

(१) प्रगत व्यवसाय प्रशिक्षण (AVTS)

देशातील औद्योगिक विकासाला गती प्राप्त व्हावी, औद्योगिक उत्पादन वाढावे, त्याला उत्तेजन मिळावे व सहाय्य व्हावे या हेतूने प्रगत व्यवसाय प्रशिक्षण पद्धती सुरू करण्यात आलेली आहे. ज्या निरनिराळ्या प्रगत आणि क्लिष्ट अशा प्रकारच्या कामासाठी अतिशय उच्च प्रकारचे कसब प्राप्त केलेले कामगार व तंत्रज्ञ इतर प्रशिक्षण कार्यक्रमाद्वारे मिळू शकत नाहीत, त्या प्रकारच्या कामासाठी प्रशिक्षण देण्याचा हेतू या योजनेमागे आहे. अशा प्रकारचे केंद्र औद्योगिक प्रशिक्षण संस्था, औंध, पुणे येथे प्रगत प्रशिक्षण देण्यासाठी एप्रिल, १९७७ पासून सुरू करण्यात आलेले आहे. या प्रगत व्यवसाय प्रशिक्षण पद्धतीत उद्योगधंद्यांकडून मिळालेल्या चांगल्या प्रतिसादामुळे आणि योजनेच्या उपयुक्ततेमुळे शासनाने ऑगस्ट, १९८२ पासून अंबरनाथ, नाशिक, कोल्हापूर, अमरावती, नागपूर, औरंगाबाद व नांदेड या ७ ठिकाणी ही प्रशिक्षण केंद्रे चालू केली आहेत. आजमितीस महाराष्ट्र राज्यात एकूण ८ प्रगत व्यवसाय प्रशिक्षण संस्था कार्यरत आहेत.

अ. क्र.	संस्थेचे नाव		अभ्यासक्रम
१	२		३
१	प्रगत व्यवसाय प्रशिक्षण पद्धती, अंबरनाथ	..	(१) ॲटो कॅड कॅम, थ्री डी मॉडेलिंग, (२) रेफ्रिजरेशन ॲण्ड एअर कंडिशनिंग मेकॅनिक, (३) ॲडव्हान्स मशीन टूल्स मेन्टेनन्स (मेकॅनिकल), (४) इलेक्ट्रॉनिक्स मेन्टेनन्स मेकॅनिक.
२	प्रगत व्यवसाय प्रशिक्षण पद्धती, औंध, पुणे	..	(१) ॲटो कॅड कॅम, थ्री डी मॉडेलिंग, (२) ॲडव्हान्स मशीन टूल मेन्टेनन्स (इलेक्ट्रिकल), (३) ॲडव्हान्स मशिन टूल्स मेन्टेनन्स (मेकॅनिकल), (४) टूल ॲण्ड डायमेकिंग, (५) इंडक्शन टू इंजिनिअरिंग टेक्नॉलॉजी, (६) ॲडव्हान्स प्लॅस्टिक प्रोसेसिंग, (७) मटेलरमेंड, (८) प्रिंटिंग टेक्नॉलॉजी, (९) हायड्रॉलिक्स ॲण्ड न्यूमॅटिक्स.
३	प्रगत व्यवसाय प्रशिक्षण पद्धती, कोल्हापूर	..	(१) ॲटो कॅड कॅम, थ्री डी मॉडेलिंग, (२) ऑटोमोबाइल मेकॅनिक, (३) ॲडव्हान्स वेल्डिंग, (४) मशीन टूल मेन्टेनन्स (इलेक्ट्रिकल).
४	प्रगत व्यवसाय प्रशिक्षण पद्धती, नाशिक	..	(१) ॲटो कॅड कॅम, (२) ॲडव्हान्स वेल्डिंग, (३) ॲडव्हान्स मशीन टूल्स मेन्टेनन्स (इलेक्ट्रिकल), (४) इलेक्ट्रॉनिक्स मेन्टेनन्स मेकॅनिक.
५	प्रगत व्यवसाय प्रशिक्षण पद्धती, अमरावती	..	(१) ॲटो कॅड कॅम, थ्री डी मॉडेलिंग, (२) ॲडव्हान्स वेल्डिंग, (३) ॲडव्हान्स मशीन टूल्स मेन्टेनन्स (इलेक्ट्रिकल), (४) ॲडव्हान्स मशिन टूल्स मेन्टेनन्स (मेकॅनिक).
६	प्रगत व्यवसाय प्रशिक्षण पद्धती, नागपूर	..	(१) ॲटो कॅड कॅम, थ्री डी मॉडेलिंग, (२) ॲडव्हान्स मशीन टूल्स मेन्टेनन्स (इलेक्ट्रिकल), (३) मेट्रॉलॉजी ॲण्ड इंजिनियरिंग इन्स्पेक्शन, (४) ॲडव्हान्स मशीन टूल्स मेन्टेनन्स (मेकॅनिकल), (५) ॲडव्हान्स वेल्डिंग.
७	प्रगत व्यवसाय प्रशिक्षण पद्धती, नांदेड	..	(१) ॲटो कॅड कॅम, थ्री डी मॉडेलिंग, (२) ॲडव्हान्स मशीन टूल्स मेन्टेनन्स (इलेक्ट्रिकल), (३) रेफ्रिजरेशन ॲण्ड एअर कंडिशन मेकॅनिक.
८	प्रगत व्यवसाय प्रशिक्षण पद्धती, औरंगाबाद	..	(१) ॲटो कॅड कॅम, थ्री डी मॉडेलिंग, (२) ॲटोमोबाइल मेकॅनिक, (३) ॲडव्हान्स मशीन टूल्स मेन्टेनन्स (मेकॅनिकल).

या प्रशिक्षण कार्यक्रमातून नजीकच्या उद्योगधंद्यांच्या सहभागाने आजपर्यंत एकूण १,१४,४५७ कामगार प्रशिक्षित झाले आहेत.

(२) यंत्र दुरुस्ती आणि निगराणी कार्यशाळा, अमरावती / पनवेल

निरनिराळ्या प्रकारची यंत्रे व यंत्रसामग्री यांची दुरुस्ती करून निगा राखण्यासाठी यंत्र दुरुस्ती व निगराणी कार्यशाळा शासनाने नाशिक रोड येथे १९८० मध्ये स्थापन केली होती. सद्य:स्थितीत ही निगराणी कार्यशाळा नाशिक रोड येथून स्थलांतरित करून ती सध्या अमरावती येथे कार्यरत असून, दुसरी कार्यशाळा पनवेल येथे १९९५ पासून कार्यरत झाली आहे.

महाराष्ट्रात शासनाच्या एकूण ४१७ औद्योगिक प्रशिक्षण संस्था कार्यरत असून त्यामध्ये अवजड यंत्रे, यंत्रसामग्री हत्यारे इत्यादी विद्यार्थ्यांच्या शिक्षणाकरिता वापरण्यात येतात. विद्यार्थी प्रात्यक्षिक शिक्षणाकरिता ही यंत्रसामग्री हाताळतात आणि त्यामुळे बऱ्याचवेळा ती लवकर नादुरुस्त होते व तिची झीजही होते. निरनिराळ्या संस्थांमध्ये वापरात असलेली यंत्रसामग्री जवळजवळ १,९७,७५२ विद्यार्थी हाताळत असतात. प्रत्येक यंत्र दरदिवशी साधारणत: ७ तास उपयोगात असते आणि त्यामुळे त्यांची सतत देखभाल, निगा आणि दुरुस्ती करणे अत्यावश्यक झाले आहे. हे करण्याकरिता विशेषज्ञ व प्रवीण, कुशल कर्मचारीवर्ग सदर कार्यशाळेत उपलब्ध आहे.

या यंत्र दुरुस्ती निगराणी कार्यशाळेची मुख्य कार्ये पुढीलप्रमाणे :—

(१) औद्योगिक प्रशिक्षण संस्थांमध्ये असलेल्या ज्या यंत्रांची दुरुस्ती संस्थेतल्या संस्थेत होऊ शकणार नाही, अशी यंत्रे व यंत्रसामग्री दुरुस्त करणे,

(२) जुन्या यंत्रांचे नूतनीकरण करून त्यांची उपयुक्तता आणि अचूकता अधिक काळ वाढविणे,

(३) यंत्र आणि यंत्रसामग्री नादुरुस्त झाल्यावर त्यांची कारणे शोधून काढणे आणि त्याचा अभ्यास करून यंत्रांची नादुरुस्ती पुन्हा कशी टाळता येईल याबाबत संस्थेस मार्गदर्शन करणे, तसेच योग्य निगा कशी राखता येईल याबाबतही सल्ला देणे,

(४) सध्या अस्तित्वात असलेली यंत्रे आणि यंत्रसामग्री यांच्या बांधणीचा (डिझाईन) अभ्यास करून त्यामध्ये जरूर पडल्यास कशा रीतीने बदल करता येईल याचा अभ्यास करणे आणि एखाद्या कारखान्याने पुरविलेल्या यंत्राचे उत्पादन तथा सुटे भाग निर्मिती बंद असल्यास, त्या भागाऐवजी दुसऱ्या सुट्या भागांची निर्मिती करून ती यंत्रे व यंत्रसामग्री उपयोगात आणणे,

(५) शक्य असेल तेथे आणि तेव्हा गुंतागुंतीचे किचकट सुटे भाग तयार करणे,

(६) उत्पादकांकडील विशेषज्ञाची सेवा संस्थांना उपलब्ध करून देणे व त्यांचा मेहनताना देणे.

(३) हायटेक प्रशिक्षण योजना (Hitech Scheme)

प्रगत तंत्रज्ञानाच्या प्रभावामुळे कारखान्यातील उत्पादन प्रक्रियांमध्ये संख्यात्मक व गुणात्मक बदल होत आहेत, संगणक व इलेक्ट्रॉनिक्स क्षेत्रामध्ये विकासाची गती अधिक असल्याने या क्षेत्रातील कामगार, कारागीर व तंत्रज्ञ यांना नवीन प्रकारचे प्रगत कौशल्य व ज्ञान देऊन तांत्रिकदृष्ट्या कार्यक्षम करण्याकरिता सन १९९९ पासून निर्माण करण्यात आली आहे. जागतिक बँक प्रकल्पांतर्गत देशातील विविध राज्यातील १० औद्योगिक प्रशिक्षण संस्थांमध्ये सदर योजना राबविण्याचे ठरविले आहे व त्या अनुषंगाने रोजगार व प्रशिक्षण महासंचालनालय, भारत सरकार यांनी प्रगत व्यवसाय प्रशिक्षण पद्धतीद्वारा औद्योगिक प्रशिक्षण संस्था, औंध, पुणे या महाराष्ट्रातील एकमेव संस्थेची निवड केलेली असून तेथे हायटेक प्रशिक्षण योजना कार्यरत आहे.

या योजनेची उद्दिष्ट्ये पुढीलप्रमाणे आहेत :—

१. नवीन पिढीतील कुशल कामगारांना अद्ययावत व उच्च तांत्रिक नवीन यंत्रे / उपकरणे यांच्या सर्व्हिसिंग व निगराणीचे ज्ञान देणे.

२. नवीन व उच्च तंत्रज्ञानातील आवश्यक क्षेत्रातील ज्ञान कारखान्यातील कुशल कामगारांना देण्यासाठी अल्प कालावधीच्या प्रशिक्षण अभ्यासक्रमांचे आयोजन करणे.

३. नवीन अद्ययावत उद्योगक्षेत्रातील तंत्रज्ञान अवगत करण्यासाठी औद्योगिक प्रशिक्षण संस्थांतील निदेशकांना प्रशिक्षण देणे.

४. उद्योग तसेच संस्थांमध्ये कालानुरूप शोध व विकास प्रकल्प / अभ्यासक्रमांचे आयोजन करून सल्ला सेवा पुरविणे.

या योजनेअंतर्गत पुढील अभ्यासक्रम आहेत :—

१. इंडस्ट्रियल ऑटोमेशन

२. ॲटो कॅड

३. ॲनालॉग ॲण्ड डिजिटल इलेक्ट्रॉनिक्स

४. पी. सी. मेन्टेनन्स

या योजनेअंतर्गत आजमितीस ७,०२० लाभार्थीनी प्रशिक्षण घेतलेले आहे.

७. शिल्प कारागिरांचे तथा पर्यवेक्षकांचे प्रशिक्षण

(अ) शासकीय औद्योगिक प्रशिक्षण कर्मशाळा.–कारखान्यामध्ये नोकरीत असलेल्या कामगारांचे व्यवसायातील कौशल्य वृद्धिंगत करण्यासाठी तसेच तरुणांना व्यवसाय प्रशिक्षण देऊन कारखान्यात रोजगार मिळवून देण्यासाठी शासनाने शासकीय तंत्र विद्यालये तथा औद्योगिक शाळा सुरू केल्या. सदर संस्थांमधून अल्पमुदतीचे अभ्यासक्रम राबविण्यात येतात. सध्या या संस्थांमधून महाराष्ट्र राज्य व्यवसाय शिक्षण परीक्षा मंडळाचे खालील अभ्यासक्रम राबविण्यात येत आहेत :–

(१) शिवण व कर्तन

(२) हस्तजुळणी

(३) लेटर प्रेस प्रिंटिंग

(४) रेडिओ दुरुस्ती

(५) मोटार व आर्मिचर वाईंडिंग

(६) इलेक्ट्रिकल वायरमन

(७) पंप व विद्युत दुरुस्ती

(८) दुचाकी (मोटार यांत्रिकी)

(९) लेथ ऑपरेटर

(१०) संधाता जोडकाम

(११) कॅबिनेट व फर्निचर मेकिंग

(१२) कमर्शिअल पेंटिंग

जिल्हानिहाय शासकीय औद्योगिक प्रशिक्षण कर्मशाळेची संख्या व प्रवेशक्षमता दर्शविणारे विवरणपत्र

अ. क्र. Sr. No.	जिल्ह्याचे नाव Name of District		संस्थांची संख्या Nos. of Institute	प्रवेश क्षमता Intake Capacity	शेरा Remarks
१	२		३	४	५
१	उपनगर, मुंबई Suburban, Mumbai	..	1	130	
२	नाशिक Nashik	..	1	75	
३	सातारा Satara	..	1	60	
४	सोलापूर Solapur	..	70	—	
५	कोल्हापूर Kolhapur	..	1	75	
६	औरंगाबाद Aurangabad	..	2	215	
७	परभणी Parbhani	..	1	100	
८	अकोला Akola	..	1	105	
९	नागपूर Nagpur	..	1	15	
	एकूण Total	..	**9**	**945**	**—**

८. शिकाऊ उमेदवारी योजना

(शिकाऊ उमेदवारी अधिनियम, १९६१)

● योजनेची पार्श्वभूमी :

कुशल कारागीरास आवश्यक असलेले पायाभूत प्रशिक्षण औद्योगिक प्रशिक्षण संस्थांमध्ये दिल्यानंतर उद्योगात असणाऱ्या प्रक्रियांमध्ये लागणारी यंत्रसामग्री तसेच नवीन व आधुनिक तंत्रज्ञानानुसार औद्योगिक आस्थापनेत वापरण्यात येणारी आधुनिक यंत्रसामुग्री व तंत्र यांचे ज्ञान व कौशल्य प्राप्त करून हा कुशल कारागीर सर्व दृष्टीने स्वावलंबी बनावा यासाठी शिकाऊ उमेदवारी योजना अस्तित्वात आली.

राज्यातील विशिष्ट क्षेत्रातील कुशल मनुष्यबळाच्या मागणीस अनुरुप असलेल्या व्यवसायांचा कालावधी राज्यस्तरावर निश्चित केल्यामुळे योजनेची अंमलबजावणी गतीमान पद्धतीने होऊन उमेदवारांना रोजगार / स्वयंरोजगाराच्या संधी प्राप्त होतात.

सन २०२० पर्यंत ५ लाख शिकाऊ उमेदवार भरतीचे लक्ष ठेवण्यात आले आहे. यासाठी शिकाऊ उमेदवारी अधिनियम, १९६१ मध्ये महाराष्ट्र शासनाने सुधारणा करून महाराष्ट्र शासन राजपत्र, असाधारण, भाग आठ, असाधारण क्रमांक २२, दिनांक ९ फेब्रुवारी २०१८ व महाराष्ट्र शासन राजपत्र, असाधारण भाग चार-अ (अधिसूचना), दिनांक ५ एप्रिल २०१८ नुसार सर्व औद्योगिक आस्थापनांना त्यांच्याकडील मनुष्यबळाच्या २५ टक्के शिकाऊ उमेदवार प्राधान्याने भरती करण्याचे आवाहन करण्यात आले आहे.

केंद्र शासनाच्या कौशल्य विकास व उद्योजकता विभागाचे पत्र क्रमांक : File No. MSDE-०१(०१)/२०१८-AP (PMU) New Delhi, dated ०१ ऑक्टोबर २०१९ अन्वये ज्या आस्थापनेत (कंत्राटी कामगारांसहिता) ३० किंवा त्यापेक्षा जास्त मनुष्यबळ आहे, त्या आस्थापनेने वित्तीय वर्षात शिकाऊ उमेदवारी भरती २.५ % ते १५% (महाराष्ट्रासाठी २५%) पर्यंत करणे बंधनकारक आहे. शिकाऊ उमेदवारी भरती करताना किमान ५% जागा फ्रेशर व कौशल्य प्रमाणपत्रधारक उमेदवारांसाठी आरक्षित ठेवण्यात याव्यात. ज्या आस्थापनेत (कंत्राटी कामगारांसहित) ४ ते २९ पर्यंत मनुष्यबळ आहे, त्या आस्थापनेने शिकाऊ उमेदवारी भरती करणे बंधनकारक नाही, परंतु त्या आस्थापना शिकाऊ उमेदवारी भरती करू शकतात. तीन किंवा त्यापेक्षा कमी मनुष्यबळ असलेल्या आस्थापनेला शिकाऊ उमेदवारी भरती करण्यास मान्यता नाही.

● योजनेबाबतची इतर माहिती :

औद्योगिक क्षेत्रात प्रशिक्षणाची पातळी सुधारण्याच्या दृष्टीने शिकाऊ उमेदवार अधिनियमाची अंमलबजावणी करण्यात आली. हा अधिनियम लोकसभेत १९६१ साली मंजूर झाला आणि १९७३ व १९८६ साली त्यात सुधारणा झाली. या अधिनियमाची नियमावली १९६२ साली तयार झाल्यानंतर या राज्यात जानेवारी, १९६३ पासून ही योजना राबविण्यात येत आहे. तसेच केंद्र शासनाने शिकाऊ उमेदवार अधिनियम, १९६१ अंतर्गत दिनांक २२ डिसेंबर २०१४ व शिकाऊ उमेदवारी नियम १९९२ मध्ये दिनांक १८ जून २०१५ रोजी महत्त्वाच्या सुधारणा करण्यात आलेल्या आहेत. या योजनेचे काम पहाण्यासाठी संचालक व्यवसाय शिक्षण व प्रशिक्षण, यांना “ राज्य प्रशिक्षणार्थी सल्लागार ” म्हणून नेमले आहे. तसेच सहा विभागीय कार्यालयांच्या प्रमुखांना “ सहप्रशिक्षणार्थी सल्लागार (वरिष्ठ) ” या पदाचा दर्जा दिलेला आहे. ते त्यांच्या अधिपत्याखालील शासकीय/अशासकीय आस्थापनेतील शिकाऊ उमेदवारी योजनेअंतर्गतची कामे पहातात. राज्य पातळीवर शिकाऊ उमेदवारी योजना अधिक कार्यक्षमपणे राबविण्यासाठी खाजगी व निमसरकारी स्तरावर अडीअडचणींचे निवारण/मार्गदर्शन करण्यासाठी निरनिराळ्या समित्या नेमलेल्या आहेत.

महाराष्ट्र राज्यात शासनाची शासकीय ४४ मूलभूत प्रशिक्षण तथा अनुषंगिक सूचना केंद्रे (BTRI), ०१ बेसिक ट्रेनिंग प्रोव्हायडर (BTP) व अशासकीय १६३ मूलभूत प्रशिक्षण केंद्रे (BTC) अशी एकूण २०८ प्रशिक्षण केंद्रे स्थापन झालेली आहेत. या योजनेनुसार केंद्र सरकारने औद्योगिक क्षेत्रातील कारखान्यांच्या व्यवस्थापकांच्या माहितीसाठी अधिसूचना प्रसिद्ध केल्या व औद्योगिक क्षेत्रातील कारखान्यांना उपयोगी पडतील असे २६१ व्यवसाय निरनिराळ्या ३९ गटांतून निर्देशित केलेले आहेत. महाराष्ट्र राज्य व्यवसाय शिक्षण परीक्षा मंडळ, मुंबई यांचेमार्फत प्रशिक्षण देण्यात येणाऱ्या व्यवसायांना केंद्र शासनाच्या दिनांक ७ सप्टेंबर २०१७ च्या अधिसूचनेनुसार १२३ व्यवसायांना शिकाऊ उमेदवारी लागू केलेली आहे. ३२ क्षेत्रातील ३११ वैकल्पिक (Optional) व्यवसायांनाही शिकाऊ उमेदवारी लागू केलेली आहे. तंत्रज्ञ (व्यावसायिक) शिकाऊ उमेदवारी योजनेअंतर्गत २० व्यवसायांना शिकाऊ उमेदवारी लागू केलेली आहे.

वैकल्पिक (Optional) व्यवसायांची शिकाऊ उमेदवारी राष्ट्रीय कौशल्य विकास निगम (National Skill Development Corporation) यांचेअंतर्गत “ सेक्टर स्किल कौन्सिल ” मार्फत राबविण्यात येते.

● शिकाऊ उमेदवारी योजनेचे प्रकार :

अ.क्र.	शिकाऊ उमेदवारीचा प्रकार	आवश्यक अर्हता
1	Trade Apprentice	Passed out of ITIs
2	Fresher Trade Apprentice	Class 8th, 10th and 12th pass outs
3	Graduate Apprentice	Graduates in Engineering and Non-Engineering courses.
4	Technician Apprentice	Passed out of Polytechnics
5	Technician (Vocational) Apprentice	Passed out of a 10 + 2 vocational training courses
6	Apprentices who are perusing their graduation / diploma courses	
7	Apprentices who have passed out of any NSQF aligned Short term training Course including courses under the PMKVY/DDUGKY/MES.	
8	Fresher apprentices amongst those who are class V Pass and above who are not covered under any of the afore-mentinoned categories but meet the Educational / Technical qualifications as specified in the course curriculum.	

केंद्र शासन प्रत्येक व्यवसायाच्या अभ्यासक्रमाची आखणी करते. शिकाऊ उमेदवारी पूर्ण झाल्यानंतर राष्ट्रीय व्यावसायिक प्रशिक्षण परिषद, नवी दिल्ली यांचेमार्फत शिकाऊ उमेदवारांची अंतिम परीक्षा घेऊन उत्तीर्ण उमेदवारांना अंतिम प्रमाणपत्र देण्यात येते. औद्योगिक कारखान्यांत जे शिकाऊ उमेदवार प्रशिक्षण घेतात, त्यांना प्रशिक्षणाच्या कालावधीमध्ये केंद्र शासनाच्या दिनांक २५ सप्टेंबर २०१९ च्या राजपत्रानुसार विद्यावेतनाचे दर खालीलप्रमाणे सुधारीत आलेले आहेत :–

विद्यावेतन :

अ.क्र.	प्रकार	विद्यावेतनाचा प्रतिमहा किमान दर
१	इयत्ता ५ वी ते ९ वी उत्तीर्ण	रुपये ५,०००
२	इयत्ता १० वी उत्तीर्ण	रुपये ६,०००
३	इयत्ता १२ वी उत्तीर्ण	रुपये ७,०००
४	राष्ट्रीय किंवा राज्य प्रमाणपत्रधारक	रुपये ७,०००
५	तंत्रज्ञ (व्यावसायिक)	रुपये ७,०००
६	तंत्रज्ञ (पदविकाधारक)	रुपये ८,०००
७	पदवीधारक	रुपये ९,०००

शिकाऊ उमेदवारीच्या दुसऱ्या आणि तिसऱ्या वर्षात पहिल्या वर्षातील अनुज्ञेय विद्यावेतनच्या दराच्या अनुक्रमे १० टक्के आणि १५ टक्के वाढ अनुज्ञेय असते.

● शिकाऊ उमेदवारी प्रशिक्षण योजनेची अंमलबजावणी :

दिनांक १९ ऑगस्ट २०१६ पासून www.apprenticeship.gov.in आणि दिनांक ०६ एप्रिल २०२० पासून www.apprenticeship.india.org या केंद्र शासनाने सुरू केलेल्या संकेतस्थळामार्फत शिकाऊ उमेदवारी प्रशिक्षण योजनेची ऑनलाईन पद्धतीने अंमलबजावणी केली जाते. आस्थापनेची नोंदणी, प्रशिक्षणार्थ्यांची नोंदणी, विद्यावेतन अदा करणे व विद्यावेतन प्रतिपूर्ती इत्यादीबाबतची कार्यपद्धती संकेतस्थळावर विस्तृतपणे नमूद केलेली आहे.

केंद्र शासनाने सुरू केलेल्या Apprenticeship Training Portal (www.apprenticeship.india.org) वर ऑक्टोबर २०२० पर्यंत खालीलप्रमाणे शिकाऊ उमेदवारांची व आस्थापनांची नोंदणी झालेली आहे.

Sr. No.	Particulars	Count
1	Apprentice Count	५९८५२४
2	Establishment Count	२१८३९

राष्ट्रीय शिकाऊ उमेदवारी प्रोत्साहन योजना

(National Apprenticeship Promotion Scheme - NAPS)

केंद्र शासनाची National Apprenticeship Promotion Scheme - NAPS ही योजना दिनांक १९ ऑगस्ट २०१६ पासून शिकाऊ उमेदवारांच्या भरतीकरिता प्रोत्साहन देण्यासाठी सुरू करण्यात आली आहे. या योजनेच्या अंमलबजावणीचा कालावधी सन २०१६ ते सन २०२० असा आहे.

केंद्र शासनाने शिकाऊ उमेदवारांच्या भरतीचे प्रमाण २.३ लक्ष वरून सन २०२० पर्यंत ५० लक्ष करण्याचे उद्दिष्ट आहे. याकरिता केंद्र शासनाचे रुपये १० हजार कोटी इतका निधी उपलब्ध करून दिलेला असून महाराष्ट्र राज्याकरिता रुपये १९,७६,८०,३५०/- (एकोणीस कोटी शहात्तर लाख ऐंशी हजार तीनशे पन्नास फक्त) इतका निधी उपलब्ध करून दिला आहे.

- शिकाऊ उमेदवारी प्रोत्साहन योजनेअंतर्गत शिकाऊ उमेदवारांची भरती करण्यासाठी आस्थापनांना दिनांक १९ ऑगस्ट २०१६ पासून दरमहा प्रति शिकाऊ उमेदवार देय विद्यावेतनाच्या २५% किंवा रुपये १५००/- यापैकी कमी असलेली रक्कम आस्थापनेला देय असेल.
- या योजनेअंतर्गत फ्रेशर शिकाऊ उमेदवारांच्या मूलभूत प्रशिक्षण कालावधीत ही रक्कम देय नाही. फ्रेशर शिकाऊ उमेदवारांच्या मूलभूत प्रशिक्षणाची रक्कम (रुपये ७५००/- जास्तीत जास्त) ५०० तास / ३ महिने एवढी देय राहील.
- औद्योगिक आस्थापनांकडून संबंधित मूलभूत प्रशिक्षण तथा अनुषंगिक सूचना केंद्राला सादर केलेले केंद्र शासनाच्या विहित नमुन्यातील राष्ट्रीय शिकाऊ उमेदवारी प्रोत्साहन योजनेचे प्रतिपूर्ती विद्यावेतनाचे प्रस्ताव (NAPS Claim) संबंधित प्रादेशिक कार्यालयाला सादर केले जातात. सर्व प्रादेशिक कार्यालये जमा झालेले सदर प्रस्ताव संचालनालयास सादर करतात.
- संचालनालयास प्रादेशिक कार्यालयाकडून प्राप्त झालेले राष्ट्रीय शिकाऊ उमेदवारी प्रोत्साहन योजनेचे प्रतिपूर्ती विद्यावेतनाचे प्रस्ताव (NAPS Claim) संचालनालय स्तरावर गठीत करण्यात आलेल्या समितीकडून केंद्र शासनाच्या मार्गदर्शक सूचनेनुसार तपासण्यात येतात व अचूक प्रस्तावांची प्रतिपूर्ती संबंधित औद्योगिक आस्थापनांच्या बँक खात्यात NEFT/RTGS द्वारे करण्यात येते.

शिकाऊ उमेदवारी अधिनियम, १९६१ च्या कक्षेत येणारे व विभागवार सर्वेक्षण केलेले कारखाने दर्शविणारा तक्ता

तक्ता १६ TABLE XVI

अनु-क्रमांक Sr. No.	प्रादेशिक कार्यालयाचे नाव Name of Regional Office	वर्ष Year	शिकाऊ उमेदवारी अधिनियम, १९६१ च्या कक्षेत येणाऱ्या कारखान्यांची संख्या	सर्वेक्षण केलेल्या एकूण कार-खान्यांची संख्या	पोर्टलवर नोंदणी केलेल्या कार-खान्यांची संख्या	प्रशिक्षणाच्या सोयी असणाऱ्या कार-खान्यांची संख्या	स्थित केलेल्या जागांची एकूण संख्या	भरती केलेल्या शिकाऊ उमेद-वारांची एकूण संख्या
1	2	3	4	5	6	7	8	9
1	प्रादेशिक कार्यालय, मुंबई, Regional Office, Mumbai.	2020-2021 (Actual) (प्रत्यक्ष) ..	37886	22227	1848	1501	23490	8671
		2021-2022 (Anticipated) (अपेक्षित)	36186	22368	2096	1650	25356	8708
		2022-2023 (Estimated) (अंदाजे) ..	36400	23409	2454	1880	26772	10270
2	प्रादेशिक कार्यालय, पुणे, Regional Office, Pune.	2020-2021 (Actual) (प्रत्यक्ष) ..	7376	7232	2925	2940	23028	12959
		2021-2022 (Anticipated) (अपेक्षित)	7640	7434	3139	3150	24092	14164
		2022-2023 (Estimated) (अंदाजे) ..	7848	7626	3533	3392	25207	15615
3	प्रादेशिक कार्यालय, नाशिक, Regional Office, Nashik.	2020-2021 (Actual) (प्रत्यक्ष) ..	2129	1996	1907	1907	10797	4756
		2021-2022 (Anticipated) (अपेक्षित)	2203	2129	2037	2037	11417	5967
		2022-2023 (Estimated) (अंदाजे) ..	2313	2277	2172	2172	11417	6752
4	प्रादेशिक कार्यालय, अमरावती, Regional Office, Amravati.	2020-2021 (Actual) (प्रत्यक्ष) ..	935	557	787	860	2216	1407
		2021-2022 (Anticipated) (अपेक्षित)	1012	644	841	950	2411	1933
		2022-2023 (Estimated) (अंदाजे) ..	1113	750	720	1060	2665	2445
5	प्रादेशिक कार्यालय, औरंगाबाद, Regional Office, Aurangabad.	2020-2021 (Actual) (प्रत्यक्ष) ..	6100	5900	1798	1798	10796	6007
		2021-2022 (Anticipated) (अपेक्षित)	6200	6000	2000	2000	12000	10800
		2022-2023 (Estimated) (अंदाजे) ..	6300	6300	2200	2200	14000	12600
6	प्रादेशिक कार्यालय, नागपूर, Regional Office, Nagpur.	2020-2021 (Actual) (प्रत्यक्ष) ..	710	528	543	516	4583	2243
		2021-2022 (Anticipated) (अपेक्षित)	719	588	576	552	4817	3148
		2022-2023 (Estimated) (अंदाजे) ..	751	679	725	643	4925	3583
	एकूण Total	2020-2021 (Actual) (प्रत्यक्ष) ..	55136	38440	9808	9522	74910	36043
		2021-2022 (Anticipated) (अपेक्षित)	53960	39163	10689	10339	80093	44720
		2022-2023 (Estimated) (अंदाजे) ..	54725	41041	11804	11347	86142	51265

तक्ता

TABLE

मूलभूत प्रशिक्षण तथा अनुषंगिक सूचना केंद्रात (शासकीय व अशासकीय) प्रशिक्षण घेणाऱ्या शिकाऊ उमेदवारांची विभागवार माहिती दाखविणारा तक्ता

तक्ता १७

अनु-क्रमांक	प्रादेशिक कार्यालयाचे नाव	वर्ष		निर्धारित केलेल्या जागा	३१ मार्च २०२१ रोजी संपलेल्या व त्याच्या पुढील वर्षी असलेल्या शिकाऊ उमेदवारांची संख्या
1	2	3		4	5
१	बृहन्मुंबई शहर / Gr. Mumbai मुंबई उपनगर / Mumbai Suburban ठाणे / Thane ..	–	..	–	–
२	प्रादेशिक कार्यालय, मुंबई / Regional Office, Mumbai ..	2020-2021	..	23490	8671
३	प्रादेशिक कार्यालय, पुणे / Regional Office, Pune ..	2020-2021	..	23028	12959
४	प्रादेशिक कार्यालय, नाशिक / Regional Office, Nashik ..	2020-2021	..	10797	4756
५	प्रादेशिक कार्यालय, अमरावती / Regional Office, Amravati ..	2020-2021	..	2216	1407
६	प्रादेशिक कार्यालय, औरंगाबाद / Regional Office, Aurangabad..	2020-2021	..	10796	6007
७	प्रादेशिक कार्यालय, नागपूर / Regional Office, Nagpur ..	2020-2021	..	4583	2243
	एकूण / Total..	**2020-2021**	..	**74910**	**36043**

Statement showing districtwise information of Apprentices undergoing training in Basic Training and Related Instruction Centres (Government and Non-Government)

TABLE XVII (रुपये हजारात / Rs. in thousands)

अंतिम व्यवसाय परीक्षेस बसलेल्या व उत्तीर्ण झालेल्या शिकाऊ उमेदवारांची संख्या			एकूण खर्च (योजनेतर व योजनांतर्गत) २०१९-२०२०			उमेदवारांवरील दरडोई खर्च २०१९-२०२० रकाना क्रमांक ११ ÷ रकाना क्रमांक ५	या कार्यक्रमापासून शासनास २०१९-२०२० या वर्षात मिळालेले महसुली उत्पन्न (उदा. शिक्षण शुल्क, परीक्षा शुल्क, प्रवेश फी इत्यादींपासून)
पात्र	उपस्थित	उत्तीर्ण	आवर्ती	अनावर्ती	एकूण		
6	7	8	9	10	11	12	13
–	–	–	–	–	–	–	–
5626	5663	2553	16096	10040	16202	3	228
7740	6772	1711	16367	83722	17204	1	588
4600	4476	1909	19092	00	19092	4	265
955	934	500	11599	951	12550	8	704
5466	4963	2035	19693	–	19693	5	21
1796	1773	830	44477	29392	69841	2	11
40799	**40799**	**26662**	**133870**	**–**	**133870**	**15**	**2220**

शिफारस केलेल्या व नेमलेल्या उमेदवारांचा व्यवसायनिहाय व विभागनिहाय माहिती दर्शविणारा तक्ता
(३१ ऑक्टोबर २०२१ रोजीची माहिती)
Statement showing No. of Apprentices recommended and engaged (as on 31st October 2021)

अनु-क्रमांक	प्रादेशिक कार्यालयाचे नाव Name of Regional Office		अ A	ब B
1	2		3	4
1	प्रादेशिक कार्यालय, मुंबई Regional Office, Mumbai	..	22949	8227
2	प्रादेशिक कार्यालय, पुणे Regional Office, Pune	..	21203	13019
3	प्रादेशिक कार्यालय, नाशिक Regional Office, Nashik	..	11521	5686
4	प्रादेशिक कार्यालय, नागपूर Regional Office, Nagpur	..	4758	2267
5	प्रादेशिक कार्यालय, अमरावती Regional Office, Amravati	..	2240	1577
6	प्रादेशिक कार्यालय, औरंगाबाद Regional Office, Aurangabad	..	10796	6007
	एकूण	**..**	**73467**	**36783**

तक्ता

TABLE

(२) वित्तीय आवश्यकता

वर्गीकरण		प्रत्यक्ष खर्च २०२०-२०२१ Actual Expenditure 2020-2021			अर्थसंकल्प २०२१-२०२२ Budget Estimates 2021-2022		
		योजनेतर Non-Plan	योजनांतर्गत Plan	एकूण Total	योजनेतर Non-Plan	योजनांतर्गत Plan	एकूण Total
1		2	3	4	5	6	7
अ. कार्याचे वर्गीकरण--							
(१) शासकीय औद्योगिक प्रशिक्षण कर्मशाळा ००३, (१), (०१) (०१) (२२३०ए०५८)							
वेतन	..	9537	–	9537	16432	–	16432
वेतनेतर	..	145	–	145	1047	–	1047
एकूण-१	..	9682	–	9682	17479	–	17479
(२) शिल्प कारागिरांचे तांत्रिक व व्यावसायिक प्रशिक्षण ००३, (०२), (०२) (०१) (२२३०ए०३१)							
वेतन	..	5066671	–	5066671	6208240	–	6208240
वेतनेतर	..	517286	–	517286	759166	–	759166
एकूण-२	..	5583957	–	5583957	6967406	–	6967406
(३) शिकाऊ उमेदवारांचे प्रशिक्षण १०२, (०१), (०१) (०१) (२२३०ए०४९)							
वेतन	..	179537	–	179537	229054	–	229054
वेतनेतर	..	1950	–	1950	16107	–	16107
एकूण-३	..	181487	–	181487	245161	–	245161
एकूण २२३० कामगार व सेवायोजन	..	–	–	–	–	–	–
(४) ४२५० इतर							
(२०१) कामगार	..						
		–	–	–	–	–	–
		–	–	–	–	–	–
		–	–	–	–	–	–
(५) डब्ल्यू-०७		–	–	–	–	–	–
प्रादेशिक असमतोल दूर करणे — वेतन	..						
८०० - इतर खर्च — वेतनेतर	..	–	–	–	–	–	–
(००) (०१) प्रादेशिक असमतोल दूर करणे (२२३००८३५)		–	–	–	–	–	–

(ii) Financial Requirements

(रुपये हजारात / Rs. in thousands)

सुधारित अंदाज २०२१-२०२२ Revised Estimates 2021-2022			अर्थसंकल्प २०२२-२०२३ Budget Estimates 2022-2023			Classification
योजनेतर Non-Plan	योजनांतर्गत Plan	एकूण Total	योजनेतर Non-Plan	योजनांतर्गत Plan	एकूण Total	
8	9	10	11	12	13	1
						A. Activitiwise Classification–
						(1) Government Industrial Training Workshop 003 (01) (01) (2230A058)
15610	_	15610	16432	_	16432	Salary
825	_	825	1591	_	1591	Non-Salary
16435	_	16435	18023	_	18023	Total-1
						(2) Training of Craftsmen and Supervisor 003 (02) (01) and (02) (2230A031)
5897828	_	5897828	6566982	_	6566982	Salary
1053400	_	1053400	950649	_	950649	Non-Salary
6951228	_	6951228	7517631	_	7517631	Total-2
						(3) Apprentices Training 102 (00) (01) and (2) (2230A049)
216315	_	216315	238509	_	238509	Salary
12161	_	12161	17596	_	17596	Non-Salary
228476	_	228476	256105	_	256105	Total-3
7196139	_	7196139	8850282	_	8850282	**Total 2230 Labour and Employment**
						(4) 4250 Other 201 — Labour
–	–	–	–	–	–	4250 0312
–	–	–	–	–	–	4250 0321
–	–	–	–	–	–	
–	–	–	–	–	–	(5) W— 07 Removal of Regional Imbalance
–	–	–	–	–	–	800—Other Expenditure
–	–	–	–	–	–	(00) (01) Removal of Regional Imbalance (22300835)

(२) वित्तीय आवश्यकता

वर्गीकरण		प्रत्यक्ष खर्च २०२०-२०२१ Actual Expenditure 2020-2021			अर्थसंकल्प २०२१-२०२२ Budget Estimates 2021-2022		
		योजनेतर Non-Plan	योजनांतर्गत Plan	एकूण Total	योजनेतर Non-Plan	योजनांतर्गत Plan	एकूण Total
1		2	3	4	5	6	7
अ. कार्याचे वर्गीकरण--							
कारागिरांसाठी तांत्रिक व व्यावसायिक प्रशिक्षणाचा विस्तार (०२) (०३) (राज्य हिस्सा) (२२३०ए१५६)							
वेतन	..	0	0	0	0	0	0
वेतनेत्तर	..	0	0	0	0	0	0
एकूण-१	..	0	0	0	0	0	0
(२) आयटीआयसाठी पुस्तक पेढ्या उघडणे (०२), (०१) (२२३०ए२८१)							
वेतन	..	0	0	0	0	0	0
वेतनेत्तर	..	0	0	0	0	0	0
एकूण-१	..	0	0	0	0	0	0
(३) कारागिरांसाठी तांत्रिक व व्यावसायिक प्रशिक्षणाचा विस्तार (०२), (०४) (केंद्र हिस्सा) (२२३०ए१६५)							
वेतन	..	0	0	0	0	0	0
वेतनेत्तर	..	0	0	0	0	0	0
एकूण-१	..	0	0	0	0	0	0
(४) व्यवसाय शिक्षण व प्रशिक्षण संचालनालय बळकटीकरण करणे (माहिती प्रणाली व्यवस्थापन) (०२) (०५) (२२३०ए१७४)	..						
वेतन	..	0	0	0	0	0	0
वेतनेत्तर	..	0	0	0	0	60000	60000
एकूण-१	..	0	0	0	0	60000	60000
(५) स्वतंत्र फिडर लाईन बसविणे (०२) (०६) (२२३०ए१८३)							
वेतन	..	0	0	0	0	0	0
वेतनेत्तर	..	0	0	0	0	100	100
एकूण-१	..	0	0	0	0	100	100
(६) कर्मचारी वर्गाचे प्रशिक्षण (०२) (०७) (२२३०ए१९२)							
वेतन	..	0	0	0	0	0	0
वेतनेतर	..	0	0	0	0	20000	20000
एकूण-१	..	0	0	0	0	20000	20000

(ii) Financial Requirements

(रुपये हजारात / Rs. in thousands)

सुधारित अंदाज २०२१-२०२२ Revised Estimates 2021-2022			अर्थसंकल्प २०२२-२०२३ Budget Estimates 2022-2023			Classification
योजनेतर Non-Plan	योजनांतर्गत Plan	एकूण Total	योजनेतर Non-Plan	योजनांतर्गत Plan	एकूण Total	
8	9	10	11	12	13	1
						A. Activitiwise Classification– Expansion of Technical and Vocational Training of Craftsmen (02) (03) (2230A156)
0	0	0	0	0	0	Salary
0	0	0	0	0	0	Non-Salary
0	0	0	0	0	0	Total-1
						(2) Opening of Books in ITI's (SCP) (02) (01) (2230A281)
0	0	0	0	0	0	Salary
0	0	0	0	0	0	Non-Salary
0	0	0	0	0	0	Total-1
						(3) Expansion of Technical and Vocational Training of Craftsmen (02) (04) (2230A165)
0	0	0	0	0	0	Salary
0	0	0	0	0	0	Non-Salary
0	0	0	0	0	0	Total-1
						(4) Stregthening of Directorate of Vocational Eductaional and Training in ITI's (Management of Information System) (02) (05) (2230A174)
0	0	0	0	0	0	Salary
0	33600	33600	0	135000	135000	Non-Salary
0	33600	33600	0	135000	135000	Total-1
						(5) Installation of Separate Feeder Line (02) (06) (2230A183)
0	0	0	0	0	0	Salary
0	0	0	0	200	200	Non-Salary
0	0	0	0	200	200	Total-1
						(6) Training of Staff (02) (07) (2230A192)
0	0	0	0	0	0	Salary
0	10000	10000	0	10000	10000	Non-Salary
0	10000	10000	0	10000	10000	Total-1

(२) वित्तीय आवश्यकता

वर्गीकरण		प्रत्यक्ष खर्च २०२०-२०२१ Actual Expenditure 2020-2021			अर्थसंकल्प २०२१-२०२२ Budget Estimates 2021-2022		
		योजनेतर Non-Plan	योजनांतर्गत Plan	एकूण Total	योजनेतर Non-Plan	योजनांतर्गत Plan	एकूण Total
1		2	3	4	5	6	7
(७) प्रवेश क्षमता वाढविण्यासाठी औद्योगिक प्रशिक्षण संस्थांचा विस्तार करणे (०२) (०८) (२२३०ए२०९)							
वेतन	..	0	373576	373576	0	430000	430000
वेतनेत्तर	..	0	175383	175383	0	612007	612007
एकूण-१	..	0	548959	548959	0	1042007	1042007
(८) १३ व्या वित्त आयोगाअंतर्गत औद्योगिक प्रशिक्षण संस्थांचे बळकटीकरण करणे (०२) (०९) (२२३०ए२१८)							
वेतन	..	0	0	0	0	0	0
वेतनेत्तर	..	0	0	0	0	500	500
एकूण-१	..	0	0	0	0	500	500
(९) अंकीय (डिजिटल) ग्रंथालय सुरू करणे (०१) (१०) (२२३०ए२२७)							
वेतन	..	0	0	0	0	0	0
वेतनेत्तर	..	0	0	0	0	1	1
एकूण-१	..	0	0	0	0	1	1
(१०) प्रशिक्षण-नि-सेवानिश्चिती केंद्र स्थापन करणे (०२) (११) (२२३०ए२३६)							
वेतन	..	0	0	0	0	0	0
वेतनेत्तर	..	0	0	0	0	100	100
एकूण-१	..	0	0	0	0	100	100
(११) अतिरेकी कारवाईग्रस्त जिल्ह्यातील युवकांसाठी कौशल्य विकास कार्यक्रम (राज्य हिस्सा) (०२) (१२) (२२३०ए२४५)							
वेतन	..	0	0	0	0	2794	2794
वेतनेत्तर	..	0	0	0	0	10956	10956
एकूण-१	..	0	0	0	0	13750	13750
(१२) अतिरेकी कारवाईग्रस्त जिल्ह्यातील युवकांसाठी विकास कार्यक्रम (केंद्र हिस्सा) (०२) (१३) (२२३०ए२५४)	..						
वेतन	..	0	0	0	0	0	0
वेतनेत्तर	..	0	0	0	0	29750	29750
एकूण-१	..	0	0	0	0	29750	29750
एकूण २२३० कामगार व सेवायोजन	..	0	779314	779314	0	540659	540659

(ii) Financial Requirements

(रुपये हजारात / Rs. in thousands)

सुधारित अंदाज २०२१-२०२२ Revised Estimates 2021-2022			अर्थसंकल्प २०२२-२०२३ Budget Estimates 2022-2023			Classification
योजनेतर Non-Plan	योजनांतर्गत Plan	एकूण Total	योजनेतर Non-Plan	योजनांतर्गत Plan	एकूण Total	
8	9	10	11	12	13	1
						(7) Expansion of Industrial Training Institute Intake Capacity (02) (08) (2230A209)
0	430000	430000	0	510000	510000	Salary
0	317000	317000	0	945599	945599	Non-Salary
0	747000	747000	0	1455599	1455599	Total-1
						(8) Stregthening of Industrial Training Institute Under 13th Finance Commission (02) (09) (2230A218)
0	0	0	0	0	0	Salary
0	0	0	0	0	0	Non-Salary
0	0	0	0	0	0	Total-1
						(9) Opening of Digital Liabrary (02) (10) (2230A227)
0	0	0	0	0	0	Salary
0	0	0	0	0	0	Non-Salary
0	0	0	0	0	0	Total-1
						(10) Establishment of Training-cum-placement Centre (02) (11) (2230A236)
0	0	0	0	0	0	Salary
0	50	50	0	1	1	Non-Salary
0	50	50	0	1	1	Total-1
						(11) Skill Development of youth in Districts affected by left wing extremism (02) (12) (2230A245)
0	2794	2794	0	6500	6500	Salary
0	10956	10956	0	10920	10920	Non-Salary
0	13750	13750	0	17420	17420	Total-1
						(12) Skill Development of youth in Districts affected by left wing extremism (02) (13) (2230A254)
0	0	0	0	0	0	Salary
0	29750	29750	0	29750	29750	Non-Salary
0	29750	29750	0	29750	29750	Total-1
0	834150	834150	0	1647970	1647970	Total 2230 Labour and Employment

वैधानिक विकास मंडळनिहाय प्रत्यक्ष खर्च, अर्थसंकल्पीय तरतूद,

बाब		प्रत्यक्ष खर्च २०२०-२१ Actual Expenditure 2020-2021			अर्थसंकल्प २०२१-२२ Budget Estimates 2021-2022		
		योजनेतर Non-Plan	योजनांतर्गत Plan	एकूण Total	योजनेतर Non-Plan	योजनांतर्गत Plan	एकूण Total
1		2	3	4	5	6	7
विदर्भ वैधानिक विकास मंडळ	..	१५७४२२१	१४२७२९	१७१६९५०	१९५२३८२	४५३४१८	००
मराठवाडा वैधानिक विकास मंडळ	..	१३९९३०८	१३७२४०	१५३६५४०	१७३५४५०	४३५९७९	००
उर्वरित महाराष्ट्र वैधानिक विकास मंडळ	..	२८५६९१९	२६८९९०	३१२९०९	३५४३२१२	८५४५२०	००
एकूण	..	**५८३०४४८**	**५४८९५९**	**६३७९४०७**	**७२३१०४४**	**१७४३९१७**	**००**
वर्गीकरण न केलेले	..	०	०	०	०	०	०
एकूण महाराष्ट्र	..	**५८३०४४८**	**५४८९५९**	**६३७९४०७**	**७२३१०४४**	**१७४३९१७**	**००**

सुधारित अंदाज याबाबतचे विवरणपत्र

रुपये हजारात / Rs. in thousands)

सुधारित अंदाज २०२१-२२ Revised Budget Estimates 2021-2022			अर्थसंकल्प २०२२-२३ Budget Estimates 2022-2023		
योजनेतर Non-Plan 8	योजनांतर्गत Plan 9	एकूण Total 10	योजनेतर Non-Plan 11	योजनांतर्गत Plan 12	एकूण Total 13
००	३०३६३६	१५४२२६१०	२३७९३७२	४६१३०३	००
००	२९१९५८	१४२३९४८	२११४९९७	४४३५६२	००
००	५७२२३८	२९०७२२६	४३१८१२०	८६९३८१	००
००	**११६७८३२**	**५८७३७८४**	**८८१२४८९**	**१७७४२४६**	**००**
०	२	०	०	०	०
००	**११६७८३२**	**५८७३७८४**	**८८१२४८९**	**१७७४२४६**	**००**

महिलांविषयी

महिलांसाठी १५ शासकीय औद्योगिक प्रशिक्षण संस्था कार्यरत असून त्यांची एकूण प्रवेशक्षमता ८१६९ इतकी आहे. सदर संस्थांवर प्रत्यक्ष खर्च, अर्थसंकल्पीय

बाब		प्रत्यक्ष खर्च २०२०-२१ Actual Expenditure 2020-2021			अर्थसंकल्प २०२१-२०२२ Budget Estimates 2021-2022		
		योजनेतर Non-Plan	योजनांतर्गत Plan	एकूण Total	योजनेतर Non-Plan	योजनांतर्गत Plan	एकूण Total
1		2	3	4	5	6	7
१५ औद्योगिक प्रशिक्षण संस्था (मुलींच्या)	..	१६७५१८७	१६४६८८	१८३९८७५	२०९०२२१	७१५१४२	२८०५३६३
एकूण	..	१६७५१८७	**१६४६८८**	**१८३९८७५**	**२०९०२२१**	**७१५१४२**	**२८०५३६३**

अर्थसंकल्प

तसेच इतर ४०१ शासकीय औद्योगिक प्रशिक्षण संस्थांमध्ये प्रवेशाकरिता महिलांसाठी ३० टक्के जागा आरक्षित आहेत.

अंदाज व सुधारित अंदाज बाबतचे विवरणपत्र

(रुपये हजारांत / Rs. in thousands)

सुधारित अंदाज २०२१-२२ Revised Budget Estimates 2021-2022			अर्थसंकल्प २०२२-२३ Budget Estimates 2022-2023			
योजनेतर Non-Plan 8	योजनांतर्गत Plan 9	एकूण Total 10	योजनेतर Non-Plan 11	योजनांतर्गत Plan 12	एकूण Total 13	
२१६८९२१	३२४०२०३	५४०९११२४	२३७८०२८	४०८१२३	२७८६१५१	15. Industrial Training Institutes (Girls)
२१६८९२१	**३२४०२०३**	**५४०९११२४**	**२३७८०२८**	**४०८१२३**	**२७८६१५१**	**Total**

१०. पदे व वेतनमान दर्शविणारे विवरणपत्र

२०२२-२०२३

अनु-क्रमांक	पदनाम		वेतनमान (रुपये)		पदसंख्या २०२१-२२ योजनेतर	पदसंख्या २०२१-२२ योजनांतर्गत	एकूण
१	२		३		४	५	६
	प्रधानशीर्ष : २२०३-तंत्रशिक्षण						
	उपशीर्ष : ००१-संचालक व प्रशासन						
	(०१) (०१), संचालक, व्यवसाय शिक्षण व प्रशिक्षण						
	अनिवार्य, दत्तमत (२२०३ ३३७१)						
	मागणी क्रमांक डब्ल्यू-३.						
१	संचालक, व्यवसाय शिक्षण व प्रशिक्षण	..	एस-२९	१३११००-२१६६००	१	--	१
२	सहसंचालक, व्यवसाय शिक्षण व प्रशिक्षण नि. सह प्रशिक्षणार्थी सल्लागार	..	एस-२५	७८८००-२०९२००	६	--	६
३	उपसंचालक	..	एस-२४	७११००-२११९००	३	--	३
४	सहायक संचालक (तांत्रिक)	..	एस-२३	६७७००-२०८७००	११	--	११
५	जिल्हा व्यवसाय शिक्षण व प्रशिक्षण अधिकारी	..	एस-२३	६७७००-२०८७००	३१	--	३१
६	सहायक विधी अधिकारी	..	एस-२३	६७७००-२०८७००	१	--	१
७	उपसंचालक (सांख्यिकी)	..	एस-२०	५६१००-१७७५००	१	--	१
८	निरीक्षक	..	एस-२०	५६१००-१७७५००	३९	--	३९
९	सहायक संचालक (अतांत्रिक) (वरिष्ठ)	..	एस-१८	४९१००-१५५८००	१	--	१
१०	उपजिल्हा व्यवसाय शिक्षण व प्रशिक्षण अधिकारी (अतांत्रिक)	..	एस-१८	४९१००-१५५८००	२२	--	२२
११	सहायक संचालक (अतांत्रिक)	..	एस-१५	४१८००-१३२३००	८	--	८
१२	लेखाधिकारी	..	एस-१६	४४९००-१४२४००	७	--	७
१३	विधी अधीक्षक	..	एस-१५	४१८००-१२२३००	६	--	६
१४	लघुलेखक (उच्च श्रेणी)	..	एस-१५	४१८००-१३२३००	२	--	२
१५	सहायक लेखाधिकारी	..	एस-१५	४१८००-१२२३००	२	--	२
१६	संशोधन सहायक	..	एस-१४	३८६००-१२२८००	२४	--	२४
१७	लघुलेखक (निम्न श्रेणी)	..	एस-१४	३८६००-१२२८००	२५	--	२५
१८	मुख्य लेखापाल	..	एस-१४	३८६००-१२२८००	८	--	८
१९	अधीक्षक	..	एस-१४	३८६००-१२२८००	४६	--	४६
२०	कॉम्प्युटर प्रोग्रॅमर	..	एस-१४	३८६००-१२२८००	७	--	७
२१	मुख्य लिपिक	..	एस-१३	३५४००-११२४००	१०	--	१०
२२	लेखापरीक्षक	..	एस-१३	३५४००-११२४००	२९	--	२९
२३	सांख्यिकी सहायक	..	एस-१०	२९२००-९२३००	३१	--	३१
२४	टिप्पणी सहायक / वरिष्ठ लिपिक	..	एस-८	२५५००-८११००	१२९	--	१२९
२५	लघुटंकलेखक	..	एस-८	२५५००-८११००	६	--	६
२६	कनिष्ठ लिपिक / टंकलेखक	..	एस-६	१९९००-६३२००	१२५	--	१२५
२७	वाहनचालक	..	एस-६	१९९००-६३२००	३०	--	३०

विवरणपत्र--चालू

अनु-क्रमांक	पदनाम	वेतनमान (रुपये)	पदसंख्या २०२१-२२ योजनेतर	पदसंख्या २०२१-२२ योजनांतर्गत	पदसंख्या एकूण
१	२	३	४	५	६
२८	नाईक ..	एस-३ १६६००-५२४००	१	--	१
२९	लोहमुद्रण चालक ..	एस-३ १६६००-५२४००	१	--	१
३०	चक्रमुद्रण चालक ..	एस-३ १६६००-५२४००	१	--	१
३१	सफाईगार ..	एस-१ १५०००-४७६००	२	--	२
३२	चतुर्थश्रेणी कर्मचारी ..	एस-१ १५०००-४७६००	९३	--	९३
		एकूण ..	**७०९**	**--**	**७०९**
	१०३-तंत्रशाळा **(०१)-शासकीय तंत्र माध्यमिक शाळा (योजनेत्तर)** **(०१) (०१) शासकीय तांत्रिक माध्यमिक शाळा अनिवार्य (२२०३ ३३९१)**				
	सरकारी तंत्र माध्यमिक शाळा				
१	मुख्याध्यापक (वर्ग-१) (क) ..	एस-२० ५६१००-१७७५००	३९	--	३९
२	मुख्याध्यापक (वर्ग-२) ..	एस-२० ५६१००-१७७५००	१०६	--	१०६
३	अभियांत्रिकी अधीक्षक ..	एस-२० ५६१००-१७७५००	६	--	६
४	पूर्णवेळ शिक्षक ..	एस-१६ ४४९००-१४२४००	२८०	--	२८०
५	सहायक अभियांत्रिकी अधीक्षक ..	एस-१५ ४१८००-१३२३००	३६	--	३६
६	अधिव्याख्याता ..	एस-१५ ४१८००-१३२३००	२३	--	२३
७	सहायक अधिव्याख्याता ..	एस-१५ ४१८००-१३२३००	१९९	--	१९९
८	पूर्णवेळ निदेशक ..	एस-१४ ३८६००-१२२८००	३११	--	३११
९	सहायक शिक्षक ..	एस-१३ ३५४००-११२४००	६३	--	६३
१०	मुख्य लिपिक ..	एस-१३ ३५४००-११२४००	५६	--	५६
११	निदेशक ..	एस-१० २९२००-९२३००३२७	--	४२२	४२२
१२	भांडारपाल ..	एस-१० २९२००-९२३००४३	--	४३	४३
१३	ग्रंथपाल ..	एस-१० २९२००-९२३००६	--	६	६
१४	वरिष्ठ लिपिक ..	एस-८ २५५००-८११००६०	--	६०	६०
१५	कनिष्ठ लिपिक / टंकलेखक ..	एस-६ १९९००-६३२००१२६	--	१२६	१२६
१६	भांडार लिपिक ..	एस-६ १९९००-६३२००७८	--	७८	७८
१७	चतुर्थश्रेणी कर्मचारी ..	एस-१ १५०००-४७६००५१६	--	५१६	५१६
१८	पहारेकरी ..	एस-१ १५०००-४७६००२२४	--	२२४	२२४
१९	सफाईगार ..	एस-१ १५०००-४७६००१२३	-	१२३	१२३
२०	पहारेकरी ..	ठेका पद्धतीने	७३	--	७३
		एकूण ..	**१११९**	**१६७१**	**२७९०**

विवरणपत्र--चालू

अनु- क्रमांक	पदनाम		वेतनमान (रुपये)	पदसंख्या २०२१-२२ योजनेतर	२०२१-२२ योजनांतर्गत	एकूण
१	२		३	४	५	६
	(०२) शासकीय औद्योगिक संस्था					
	(०३) (०१) शासकीय औद्योगिक शाळा					
	अनिवार्य (२२०३ ३३३५)					
	अभ्यासक्रम चालविणाऱ्या शासकीय औद्योगिक शाळा					
१	प्राचार्य	..	एस-२० ५६१००-१७७५००	१	--	१
२	चर्मतज्ज्ञ आणि अधीक्षक	..	एस-२० ५६१००-१७७५००	१	--	१
३	निदेशक	..	एस-८ २५५००-८११००	७	--	७
४	वरिष्ठ लिपिक	..	एस-८ २५५००-८११००	१	--	१
५	कनिष्ठ लिपिक	..	एस-६ १९९००-६३२००	३	--	३
६	चतुर्थश्रेणी कर्मचारी	..	एस-१ १५०००-४७६००	७	--	७
७	पहारेकरी	..	एस-१ १५०००-४७६००	२	--	२
८	सफाईगार	..	एस-१ १५०००-४७६००	१	--	१
९	सफाईगार	..	ठेका पद्धतीने	१	--	१
			एकूण ..	**२४**	--	**२४**
	१०८ परीक्षा					
	(०१) व्यवसाय परीक्षा मंडळ					
	(०१) (०१) व्यवसाय शिक्षण परीक्षा मंडळ					
	अनिवार्य (२२०३ ३३५३)					
१	अध्यक्ष (पी. बी. ३)	..	एस-२५ ७८८००-२०९२००	१	--	१
२	सचिव	..	एस-२३ ६७७००-२०८७००	१	--	१
३	परीक्षा नियंत्रक	..	एस-२० ५६१००-१७७५००	१	--	१
४	निरीक्षक, व्यवसाय शिक्षण व प्रशिक्षण	..	एस-२० ५६१००-१७७५००	१	--	१
५	उपसचिव (अतांत्रिक) (पी. बी. २)	..	एस-१८ ४९१००-१५५८००	१	--	१
६	सहायक सचिव (अतांत्रिक)	..	एस-१५ ४१८००-१३२३००	१	--	१
७	लेखा अधिकारी	..	एस-१६ ४४९००-१४२४००	१	--	१
८	अधीक्षक	..	एस-१४ ३८६००-१२२८००	२	--	२
९	कॉम्प्युटर प्रोग्रॅमर	..	एस-१४ ३८६००-१२२८००	१	--	१
१०	लेखापरीक्षक	..	एस-१३ ३५४००-१२२४००	१	--	१
११	कॉम्प्युटर ऑपरेटर	..	एस-१३ ३५४००-१२२४००	२	--	२
१२	लघुलेखक (वरिष्ठ)	..	एस-१५ ४१८००-१३२३००	१	--	१
१३	लघुलेखक (कनिष्ठ) (पी. बी. १)	..	एस-८ २५८००-८११००	१	--	१
१४	ग्रंथपाल	..	एस-१० २९२००-९२३००	१	--	१
१५	भांडारपाल	..	एस-१० २९२००-९२३००	१	--	१
१६	टिप्पणी सहायक	..	एस-८ २५८००-८११००	६	--	६
१७	लघुटंकलेखक	..	एस-८ २५५००-८११००	१	--	१
१८	कनिष्ठ लिपिक - टंकलेखक	..	एस-६ १९९००-६३२००	१३	--	१३
१९	वाहनचालक	..	एस-६ १९९००-६३२००	१	--	१
२०	नाईक	..	एस-३ १६६००-५२४००	१	--	१
२१	चतुर्थश्रेणी कर्मचारी	..	एस-१ १५०००-४७६००	५	--	५
२२	पहारेकरी	..	ठेका पद्धतीने	२	--	२
२३	सफाईगार	..	ठेका पद्धतीने	१	--	१
			एकूण ..	**४७**	--	**४७**
			एकूण २२०३-तंत्रशिक्षण ..	**१८९९**	**१६७१**	**३५७०**

पदे व वेतनमान दर्शविणारे विवरणपत्र

अनु-क्रमांक	पदनाम		वेतनमान (रुपये)		पदसंख्या २०२१-२२ योजनेतर	पदसंख्या २०२१-२२ योजनांतर्गत	पदसंख्या एकूण
१	२		३		४	५	६
	२२३०-कामगार व सेवायोजन						
	०३-प्रशिक्षण-मागणी क्रमांक झेडए-१						
	(०१) शिल्प कारागीर व पर्यवेक्षक यांचे प्रशिक्षण						
	१. (०१) (०१) शासकीय औद्योगिक प्रशिक्षण कार्यशाळा कर्मशाळा (२२३० ए ०५८)						
१	निदेशक (जी. आय. टी.)	..	एस-१०	२९२००-९२३००	४५	--	४५
२	कनिष्ठ लिपिक / कनिष्ठ लिपिक-टंकलेखक	..	एस-६	१९९००-६३२००	१०	--	१०
३	चतुर्थश्रेणी कर्मचारी	..	एस-१	१५०००-४७६००	१०	--	१०
				एकूण ..	**६५**	**--**	**६५**
	२. ००३ (०२) (०१) कारागीरांचे व शिल्प कारागीरांचे तांत्रिक व व्यावसायिक प्रशिक्षण तांत्रिक व व्यावसायिक प्रशिक्षण (२२३० ए ०३१)						
१	सहसंचालक	..	एस-२५	७८८००-२०९२००	२	--	२
२	उपसंचालक (व्यवसाय शिक्षण व प्रशिक्षण)	..	एस-२४	७११००-२११९००	२	--	२
३	सहायक संचालक (तांत्रिक)	..	एस-२३	६७७००-२०८७००	१७	--	१७
४	प्राचार्य	..	एस-२०	५६१००-१७७५००	२७	३	३०
५	सहायक विधी अधिकारी	..	एस-२३	६७७००-२०८७००	१	--	१
६	निरीक्षक	..	एस-२०	५६१००-१७७५००	२१	--	२१
७	व्यवस्थापक	..	एस-२०	५६१००-१७७५००	२	--	२
८	प्राचार्य	..	एस-२०	५६१००-१७७५००	५५	८	६३
९	उपप्राचार्य	..	एस-२०	५६१००-१७७५००	३५	--	३५
१०	प्राचार्य	..	एस-१७	४७६००-१५११००	२६४	३३	२९७
११	उपप्राचार्य	..	एस-१७	४७६००-१५११००	२७	४	३१
१२	सिस्टिम ॲनॉलिसिस	..	एस-१७	४७६००-१५११००	१	--	१
१३	सहायक संचालक (वरिष्ठ) (अतांत्रिक)	..	एस-१८	४९१००-१५५८००	१	--	१
१४	सहायक संचालक (अतांत्रिक)	..	एस-१५	४१८००-१३२३००	४	१	५
१५	प्रबंधक	..	एस-१५	४१८००-१३२३००	२७	१	२८
१६	सहायक संचालक (विधी)	..	एस-१५	४१८००-१३२३००	३	--	३
१७	लेखा अधिकारी	..	एस-१६	४४९००-१४२४००	१	--	१
१८	लघुलेखक (उच्च श्रेणी)	..	एस-१५	४१८००-१३२३००	२	--	२
१९	प्रशिक्षण अधिकारी	..	एस-१५	४१८००-१३२३००	४५	१५०	१९५
२०	प्रशिक्षण अधिकारी (वरिष्ठ)	..	एस-१७	४७६००-१५११००	४	--	४

पदे व वेतनमान दर्शविणारे विवरणपत्र--चालू

अनु-क्रमांक	पदनाम		वेतनमान (रुपये)		पदसंख्या		
					२०२१-२२ योजनेतर	२०२१-२२ योजनांतर्गत	एकूण
१	२		३		४	५	६
२१	प्रकल्प अधिकारी	..	एस-१७	४७६००-१५११००	--	२८	२८
२२	गट निदेशक	..	एस-१५	४१८००-१३२३००	३३७	७५	४१२
२३	गट निदेशक	..	एस-१५	४१८८-१३२३००	--	०२	०२
२४	शिल्प निदेशक / व्यवसाय निदेशक	..	एस-१४	३८६००-१२२८००	४२०६	९५६	५१६२
२५	शिल्प निदेशक	..	एस-१४	३८६००-१२२८००	--	२८१	२८१
२६	गणित निदेशक	..	एस-१४	३८६००-१२२८००	१२९	१६	१४५
२७	चित्रकला निदेशक	..	एस-१४	३८६००-१२२८००	१२९	१६	१४५
२८	सहायक अधिव्याख्याता	..	एस-१४	३८६००-१२२८००	--	३९	३९
२९	गणित तथा चित्रकला निदेशक	..	एस-१४	३८६००-१२२८००	५७	५७	११४
३०	गणित तथा चित्रकला निदेशक	..	एस-१४	३८६००-१२२८००	--	२८	२८
३१	तांत्रिक सहायक (वरिष्ठ)	..	एस-१४	३८६००-१२२८००	१	--	१
३२	मास्टर क्राफ्टस्मन	..	एस-१४	३८६००-१२२८००	१२	--	१२
३३	कार्यालय अधीक्षक	..	एस-१४	३८६००-१२२८००	४३	१	४४
३४	अधीक्षक (तांत्रिक)	..	एस-१४	३८६००-१२२८००	२४	--	२४
३५	भांडार अधीक्षक	..	एस-१४	३८६००-१२२८००	११	--	११
३६	लघुलेखक (निम्न श्रेणी)	..	एस-१४	३८६००-१२२८००	४	--	४
३७	कॉम्प्युटर प्रोग्रॅमर	..	एस-१५	४१८००-१३२३००	७	--	७
३८	मुख्य लिपिक / प्रमुख लिपिक	..	एस-१३	३५४००-११२४००	९०	१	९१
३९	लेखापरीक्षक	..	एस-१३	३५४००-११२४००	१	--	१
४०	मिलराईट मेन्टेनन्स् मेकॅनिक (मेकॅ./इले./इलेक्ट्रॉ.)	..	एस-१०	२९२००-९२३००	१०५	--	१०५
४१	वसतिगृह अधीक्षक - तथा ग्रंथपाल - शारीरिक शिक्षण निदेशक		एस-१०	२९२००-९२३००	४३	--	४३
४२	वसतिगृह अधीक्षक - तथा ग्रंथपाल - शारीरिक शिक्षण निदेशक - तथा लिपिक		एस-१०	२९२००-९२३००	--	०२	०२
४३	भांडारपाल	..	एस-१०	२९२००-९२३००	५०	४	५४
४४	कनिष्ठ क्राफ्टस्मन	..	एस-८	२५५००-८११००	६	--	६
४५	वरिष्ठ लिपिक	..	एस-८	२५५००-८११००	७६३	४६	८०९
४६	वरिष्ठ लिपिक तथा भांडारपाल	..	एस-८	२५५००-८११००	--	२८	२८
४७	लघुटंकलेखक	..	एस-८	२५८००-८११००	१०	--	१०
४८	कनिष्ठ लिपिक / कनिष्ठ लिपिक - टंकलेखक	..	एस-६	१९९००-६३२००	६४७	९४	७४१
४९	कनिष्ठ तथा भांडार लिपिक	..	एस-६	१९२००-६३२००	२	--	२
५०	कनिष्ठ लिपिक तथा भांडारपाल	..	एस-६	१९२००-६३२००	८६	--	८६
५१	सहायक भांडारपाल	..	एस-६	१९२००-६३२००	२७७	३९	३१६
५२	वाहनचालक	..	एस-६	१९२००-६३२००	२	--	२
५३	नाईक	..	एस-३	१६६००-५२४००	१	--	१
५४	शिपाई	..	एस-१	१६६००-५२४००	४६४	४०	५०४

पदे व वेतनमान दर्शविणारे विवरणपत्र--चालू

अनु-क्रमांक	पदनाम		वेतनमान (रुपये)		पदसंख्या २०२१-२२ योजनेतर	२०२१-२२ योजनांतर्गत	एकूण
१	२		३		४	५	६
५५	वसतिगृह पहारेकरी	..	एस-१ १५०००-४७६००	--	--	०६	०६
५६	चतुर्थश्रेणी कर्मचारी	..	एस-१ १५०००-४७६००	--	१२९६	११९	१४१५
५७	कार्यशाळा परिचर	..	एस-३ १६६००-५२४००	--	८	--	८
५८	अंशकालीन प्राचार्य	..	रु. १५० - दरमहा	--	११	--	११
५९	अंशकालीन प्राचार्य / प्राचार्य	..	रु. १०० - दरमहा	--	८	--	८
६०	प्रशिक्षण अधिकारी	..	रु. १५००० - दरमहा	--	३९०	३९०	
६१	गट निदेशक	..	रु. १५,००० - दरमहा	--	५७	५७	
६२	शिल्प निदेशक	..	रु. १५००० - दरमहा	--	--	१२३९	१२३९
६३	गणित / चित्रकला निदेशक	..	रु. १५००० - दरमहा	--	--	२०४	२०४
६४	प्रकल्प समन्वयक	..	रु. १०००० - दरमहा	--	--	१	१
६५	सिस्टिम ॲनॉलिस्ट	..	रु. ६५०० - दरमहा	--	--	१	१
६६	निदेशक	..	रु. ५५०० - दरमहा	--	--	१८	१८
६७	गणित / चित्रकला निदेशक	..	रु. ५५०० - दरमहा	--	--	१	१
६८	गट निदेशक	..	रु. ५५०० - दरमहा	--	--	२	२
६९	शिल्प निदेशक	..	रु. ५००० - दरमहा	--	--	१८	१८
७०	डेटा एन्ट्री ऑपरेटर	..	रु. ५००० - दरमहा	--	--	२	२
७१	भांडारपाल	..	रु. ४००० - दरमहा	..	--	१	१
७२	वरिष्ठ लिपिक	..	रु. ४००० - दरमहा	..	--	७	७
७३	वरिष्ठ लिपिक	..	रु. ३५०० - दरमहा	..	--	२	२
७४	कनिष्ठ लिपिक	..	रु. ३०५० - दरमहा	..	--	१	१
७५	कनिष्ठ लिपिक	..	रु. ३००० - दरमहा	..	--	२	२
७६	चतुर्थश्रेणी कर्मचारी	..	रु. २५०० - दरमहा	..	--	१	१
७७	प्रयोगशाळा सहायक	..	रु. २२५० - दरमहा	..	२	--	२
७८	चतुर्थश्रेणी कर्मचारी	..	रु. २५०० - दरमहा	..	--	८	८
७९	निदेशक (थिअरी)	..	रु. १०० - दरमहा	..	--	३३	३३
८०	निदेशक (प्रॅक्टिकल)	..	रु. १०० - दरमहा	..	--	४८	४८
८१	निदेशक (ड्रॉईंग)	..	रु. १०० - दरमहा	..	--	११	११
८२	लिपिक - टंकलेखक	..	रु. ५० - दरमहा	..	११	--	११
८३	निदेशक - गणित	..	रु. १०० - दरमहा	..	--	११	११
८४	शिपाई	..	रु. ३५ - दरमहा	..	११	--	११
८५	चतुर्थश्रेणी कर्मचारी	..	ठेका पद्धतीने	..	--	८	८
८६	शिपाई	..	ठेका पद्धतीने	..	--	४	४
८७	पहारेकरी	..	ठेका पद्धतीने	..	११६५	१७	११८२
८८	सफाईगार	..	ठेका पद्धतीने	..	४२५	९	४३४
			एकूण	..	**१०९८८**	**४१७६**	**१५१६४**

पदे व वेतनमान दर्शविणारे विवरणपत्र--चालू

अनु-क्रमांक	पदनाम		वेतनमान (रुपये)	पदसंख्या २०२१-२२ योजनेतर	२०२१-२२ योजनांतर्गत	एकूण
१	२		३	४	५	६
	३. १०२, (१) शिकाऊ उमेदवारी प्रशिक्षण (०१), (०१) शिकाऊ उमेदवारांबाबत, १९६१ अन्वये शिकाऊ उमेदवाराचे प्रशिक्षण (२२३० ए ०४९)					
१	उपशिक्षणार्थी सल्लागार (वरिष्ठ)	..	एस-२४ ७११००-२००१००	१	--	१
२	शिक्षणार्थी सल्लागार	..	एस-२३ ६७७००-२०८७००	२	--	२
३	सहायक प्रशिक्षणार्थी सल्लागार (तांत्रिक) (वरिष्ठ)	..	एस-२० ५६१००-१७७५००	५	--	५
४	सहायक प्रशिक्षणार्थी सल्लागार (तांत्रिक)	..	एस-१७ ४७६००-१५११००	४७	--	४७
५	कनिष्ठ प्रशिक्षणार्थी सल्लागार (तांत्रिक)	..	एस-१५ ४१८००-१३२३००	५०	--	५०
६	शिल्प निदेशक (संगणकशास्त्र)	..	एस-१४ ३८६००-१२२८००	१	--	१
७	व्यवसाय निदेशक	..	एस-१४ ३८६००-१२२८००	३६	--	३६
८	गणित तथा चित्रकला निदेशक	..	एस-१४ ३८६००-१२२८००	७	--	७
९	कार्यालय अधीक्षक	..	एस-१४ ३८६००-१२२८००	९	--	९
१०	मुख्य लिपिक / प्रमुख लिपिक	..	एस-१३ ३५४००-११२४००	१३	--	१३
११	वसतिगृह अधीक्षक	..	एस-१० २९२००-९२३००	१	--	१
१२	वरिष्ठ लिपिक	..	एस-८ २५५००-८११००	४६	--	४६
१३	कनिष्ठ लिपिक / कनिष्ठ लिपिक - टंकलेखक	..	एस-६ १९२००-६३२००	४४	--	४४
१४	चतुर्थश्रेणी कर्मचारी	..	एस-१ १५०००-४७६००	१०२	--	१०२
१५	वरिष्ठ लिपिक	..	रु. ४००० - दरमहा	--	४	४
१६	चतुर्थश्रेणी कर्मचारी	..	रु. २५५० - दरमहा	--	४	४
१७	अंशकालीन प्राचार्य	..	रु. १५० - दरमहा	४४	--	४४
१८	अंशकालीन प्राचार्य / प्राचार्य	..	रु. १०० - दरमहा	--	४	४
			एकूण ..	**४०८**	**१२**	**४२०**
	मागणी क्र. एन-३, अनुसूचित जाती व नवबौद्धांसाठी उच्चस्तर औद्योगिक प्रशिक्षण संस्था (२२२५ ४१०४)					
१	प्राचार्य	..	एस-२० ५६१००-१७७५००	--	४	४
२	गट निदेशक	..	एस-१५ ४१८००-१३२३००	--	८	८
३	शिल्प निदेशक / व्यवसाय निदेशक	..	एस-१४ ३८६००-१२२८००	--	४८	४८
४	गणित निदेशक	..	एस-१४ ३८६००-१२२८००	--	४	४
५	चित्रकला निदेशक	..	एस-१४ ३८६००-१२२८००	--	४	४
६	मुख्य लिपिक / प्रमुख लिपिक	..	एस-१३ ३५४००-११२४००	--	४	४
७	वरिष्ठ लिपिक	..	एस-८ २५५००-८११००	--	१२	१२
८	भांडारपाल	..	एस-८ २५५००-८११००	--	४	४
९	कनिष्ठ लिपिक / कनिष्ठ लिपिक-टंकलेखक	..	एस-६ १९२००-६३२००	--	८	८
१०	चतुर्थश्रेणी कर्मचारी	..	रु. २५५० - दरमहा	--	८	८
११	कर्मशाळा परिचर	..	रु. २५५० - दरमहा	--	४	४
१२	भांडार परिचर	..	रु. २५५० - दरमहा	--	४	४
१३	चौकीदार	..	रु. २५५० - दरमहा	--	१२	१२
१४	सफाईगार	..	रु. २५५० - दरमहा	--	४	४
			एकूण ..	**०**	**१२८**	**१२८**
			एकूण--(२२३० - कामगार व सेवायोजन) ..	**११४६१**	**४३१६**	**१५७७७**

१) **राज्यात ‘‘ महाराष्ट्र राज्य कौशल्य विद्यापीठाची स्थापना ’’ .—** राज्यातील युवक-युवतींना एकात्मिक आणि समग्र स्वरुपाचे कौशल्य प्रशिक्षण देण्याकरिता तसेच यांना राष्ट्रीय व आंतरराष्ट्रीय स्तरावरील मान्यताप्राप्त कौशल्याधारित उच्च शिक्षणाद्वारे रोजगारक्षम करून रोजगार / स्वयंरोजगाराच्या संधी निर्माण करण्यासाठी, राज्यात ‘‘महाराष्ट्र राज्य कौशल्य विद्यापीठ’’ स्थापन करण्यास व यासंदर्भातील विधेयक, २०२१ च्या प्रारुपास, दिनांक १७ फेब्रुवारी २०२१ रोजी झालेल्या मंत्रिमंडळ बैठकीत मा. मंत्रिमंडळाने मान्यता दिली आहे. त्यास अनुसरून राज्यात महाराष्ट्र राज्य कौशल्य विद्यापीठ (सार्वजनिक-अर्थसहाय्यित) स्थापन करण्याबाबत, अधिनियम क्रमांक ७, राजपत्रात दिनांक २३ मार्च २०२१ रोजी प्रसिद्ध झालेला आहे. सदरहू महाराष्ट्र राज्य कौशल्य विद्यापीठ अधिनियम, २०२१, राज्यात दिनांक १४ एप्रिल २०२१ पासून अंमलात आला आहे.

२) **राज्यात कायम स्वयंअर्थसहाय्यित तत्वावर खाजगी कौशल्य विद्यापीठाची स्थापना करण्यास मंजुरी .—** राज्यातील युवकांना रोजगाराकरिता आवश्यक अशा नव्या युगातील २१ व्या शतकातील आवश्यक कौशल्य शिक्षणाची गरज आहे. कौशल्य विकास व उद्योजकता विभागामार्फत रोजगारक्षम वयोगटातील तरुणांना प्रशिक्षित करून त्यानुषंगाने रोजगार व स्वयंरोजगार निर्मिती करण्याची गरज आहे. उच्च दर्जाचे कौशल्य प्रशिक्षणाकरिता कौशल्य विद्यापीठांची निर्मिती व्हावी या हेतूने, दिनांक १३ जानेवारी २०२१ रोजी झालेल्या मंत्रिमंडळ बैठकीतील निर्णयानुसार राज्यात कायम स्वयं अर्थसहाय्यित तत्वावर खाजगी कौशल्य विद्यापीठ स्थापन करण्यासाठी, त्यांच्या कामकाजाचे व कार्याचे विनियमन करण्यासाठी शासन निर्णय, दिनांक ५ फेब्रुवारी २०२१ अन्वये मार्गदर्शक सूचना निर्गमित करण्यात आलेल्या आहेत.

येरवडा कारागृह मुद्रणालय, पुणे ४११ ००६